

ՅԵ. Տ. ԲԵՐԵԶԱՆՏՔԱՅԱ

ՔԵՐԵՎԱ ԱՐԻՖՄԵՏԻԿԱԷ

ՄԱՔՏՈՅԷ ՕՐԺՈ

ԲՕՆԱ ԴՅՐՏՏԱՆԷ 5 և 6-Ա

Օ9 ԵԲԲ

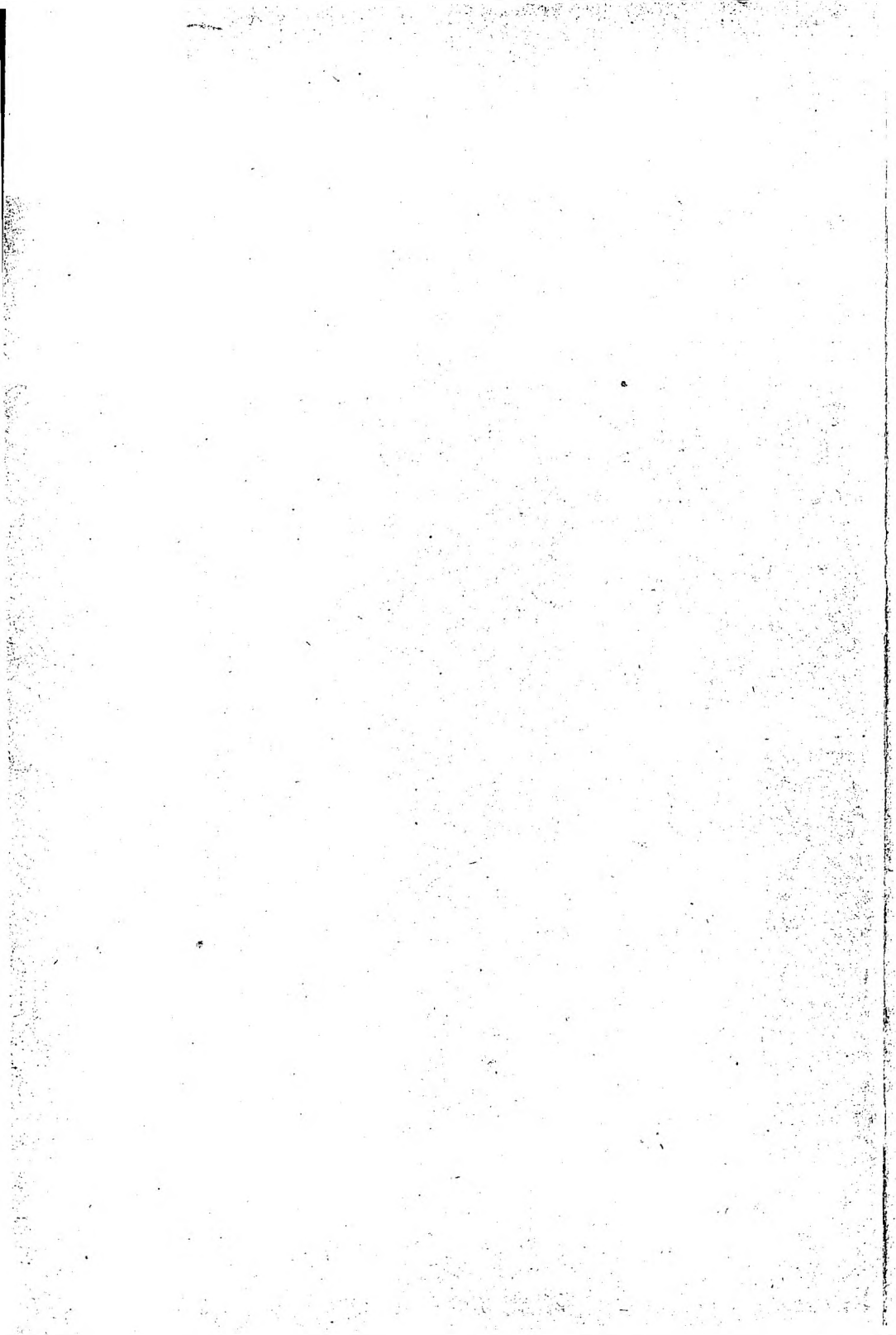
ՆՅՏՐԱ ԽՅԿՄՈՒՏԱ ԵՐՄՈՆԻՏԱՆԷ
ՐՕՎԱՆ ~~ՄՈՐԿ~~ 1936

K.

K.

KC
LP-6543 17

I. S. BEREZANSKAJA

ҚЪҒЕВА АРИФМЕТИКЕ

БӨРӨҒКЫРЫНА МӨСӨЛӨ У ҒЕРРЬБАНДЫНЕ WE

BONA DƏRSXANE 5 U 6-A

Мәктәбе орта

Тәрғымө кыг TITAL MURADOV

НӨҒРА НУКУМӨТА ЕRMƏNISTANE
R Ə W A N 1936

Redaktortı kыры

**ÇASЫME ÇÖLİL
VARTAN PETOJAN**

**Тәмиз кыг R. DRAMBJAN
Redaktore texniki. G. ZENJAN**

**Тәмбә 951 Нәшр 3803
Glavlit 2164. Tiraz 1000**

ХӨВӨР А П Е Ш Ы Н

Бөрөfkырна һесаба бона ве кытебе бы L. L. Alterman, В. I. Bljaşev, Z. P. Korcigo, K. N. Osadeci, I. N. Smirnov hatijə qəđandıne, бы сөрқария I. S. Berezanskoi. Alije danin u ce-кырна һесабе һимлида S. I. U. Kaletski zi navda buje. Materjale бөрөfkыри бы I. S. Berezanskoi hatijə le пьһеггандыне.

Neta avtore ve кытебе wəxte секырыне əw buje, wəki ере-çəi u бы систематикы секыри: 1) Бөрөfkырна çеггəbandыне дь gyhastыn u qəđandыне arifmetikəda бьдын, 2) Һесабе бөрөfkы-ри, je ky қомəк—daine дьдə çағырта alije һинбуна математикае-да. U ysa, кытеба бөрөfkырна һесабы çеггəbandыне, materjale һимли дьдə бона qəđандына һесабы u çеггəbandыне wəxte система-тикы һинбуна курсы arifmetikae; Һесабы, je ky бы матерjале һнə oblast, jane zi oçəza, idara hatыбынə секырыне əve кытебеда тynəнə..

Nəşьrкырна сыьjada һнə һесабы zedə hatынə danine сəг ne-та рыггь бьзыртына çеггəbandыне дərhəqa гыликыда jane zi je дь n-да бона çəmamija хəbata дərsxane u ysa zi бона хəbata çағырт əə xwəxwa.

Əwana бы һəzməre һесаба hatынə пьvisəre, le je бы nişane b), c), e) дькагə қомəkdainəкə мəзын бьдə çағырта alije кагь буна хəбьtандына кытеба çara jəke u dyda nəşьrbui.

Xeңci we jəke zedəкырын дəreça „şkəstije hesaida“, buje бы мəniija gyhastыna programa matematikae бона мəккəbe дəreça əwлын.

Gyhastыna һесаба дəreça 11-да hatijə кырыне, le бəndəda һəzməra һесаба пьvisinə, je ky wəki бəre nəşьr bunə, hatынə daine.

I. ЗЪМАРТЪН

Dərə- ça 5-a	Dərə- ça 4-a	Dərəça 3-a mil- lion	Dərəça 2-a Hə- zara	Dərəça 1-e jə- kanija
Триллион	Билон (миллиард)	Çerga 9-a sedani million	Çerga 7-a jəkani million	Çerga 3-a sedani
		Çerga 8-a dəhani million	Çerga 6-a Sədani həzar	Çerga 2-a dəhani
		Çerga 7-a jəkani million	Çerga 5-a dəhani həzar	Çerga 1-e jəkani
		Çerga 6-a Sədani həzar	Çerga 4-a jəkani həzar	
		Çerga 9-a sedani million	Çerga 3-a sedani	

Həzmərə
zaravi

1. Wan зъмарижара съ дъбезън, je ky hənə:
 - a) Зъ дəhanija u jəkanija?
 - b) Зъ sədanija, dəhanija u jəkanija?
2. Cənd səd hənə: a) milionəkeda?
 - c) Dy milionada? e) milionəkeda həvtsədidə? ç) se milionada pençsədy səsty həjşt həzarida?
3. Cənd dəhani hənə: a) milionəkeda? b) nəh milionada?
 - c) milionəkeda dəsədy pençi həzarida? e) car milionada səly həjşt həzarida?
4. Wan зъмарижара съ дъбезън, je ky hənə:
 - a) Зъ sədəki u penç jəkanija?
 - b) Зъ dy həzara u se dəhanija?
5. Nave зъмарəke həldən, ja həjə:
 - a) Зъ dy jəkanije çerga jəke u həvt jəkanije çerga dyda dərəça dyda;
 - b) Зъ car jəkanije çerga dyda dərəça dyda;

c) Зь пенç жәканије çерга жәке дәрәçа сьсја u се жәканије çерга жәке дәрәçа дыда;

e) Зь нәһ жәканије çерга сьсја дәрәçа сьсја, зь жәк жәканије çерга сьсја дәрәçа дыда u жәкәкә çерга сьсја дәрәçа жәке.

6. Nave зьмарәке һылдн, ja һәжә:

a) Зь шәш жәканије çерга дыда дәрәçа сьсја, dy жәканије çерга сьсја дәрәçа дыда u пенç жәканије çерга дыда дәрәçа жәке;

b) Зь dy жәканије дәрәçа жәке, нәһ дәһаније дәрәçа дыда u һәшт жәканије дәрәçа сьсја.

Мәзмар бь нв́исар

7. Вьнв́исьн:

a) Зьмария çар нишани зь һәмija еуктыр;

b) Зьмария пенç нишани зь һәмija мәзънтыр;

c) Зьмария һәјстнишани зь һәмija еуктыр;

e) Зьмария һәјстнишани зь һәмija мәзънтыр.

8. Van зьмара бь нв́исар бьқәдиньн:

a) Hәvtsьd y һәјште dy һәzar пенçсьd y сиycар жәкани; millionәк пенçсьd һәјште һәzar һәvt сьd y janzdә;

b) Çар million dьсьd y һьызdә һәzar һөvdә жәкани; Nәһсьd y сиу пенç milion şauzdә;

c) Penç bilion һәvtsьdy dy һәzar;

e) Şәşсьd bilion сьse;

ç) Bistycар bilion;

d) Penç bilion si million һәјstсьd һәzar;

e) Şәşсьd bilion bistу çар жәкани;

f) Sөdy һәјште тьrillion nod һәzar;

g) Penç тьrillion notу һәvt жәкани;

çj) Penç һәzar şәşсьdy һәvt жәкани;

h) Se milion bist һәzar.

9. Зьмария бькнә рәқәм, je ky teda һәнә:

a) Şәш һәzar һәјstсьdy пенç сәd;

b) Pençi һәzar; şәşсьdy һәјште se һәzar;

c) Nәһ сьdy si y dy дәһани; Penç һәzar дәһани;

e) Se һәzar şәşсьdy һәјште dy сәd çар жәкани.

10. Kızan çergә nişan dьdә rәqәme başqә-başqә van зьмарada:

354, 698, 3456, 98756, 7035, 210305?

11. Kızan çergә бь нв́исар, peşija van çerge зьмариянә:
23, 138, 596, 2697, 57884?

12. a) Van zьmarija bьxunьn u nišan dьn, kizан çergə wan-
da tьnənə:

157 406 009	7324 081 009	86 024 240 427
68 594 302	523 000 040	900 007 060 800
78 324 604 703	408 766 004	5 090 800 007

b) Zьmarija (angori həv kьn) 52 137; 211 000; 52 099;
200 099.

13. Bьnbvisьn zьmara: a) Zь həjst rəqəma, kizanada tьnə-
bə çerga səd həzara; b) Zь penç rəqəma, kizanada tьnəbə çerga
sədanija;

c) Zь həjst rəqəma, kizanada tьnəbə çerga həzara;

14. a) Zь kizан çergənə zьmarija car nişani, penç nişani,
həvt nişani u həšt nişani;

b) Kьvş kьn zьmarija 1111 cawa çəma jəkanije çerga we.

15. Bьnbvisьn zьmarəke, ja dərəça sьsija u cara.

16. Bьnbvisьn zьmarəke, rəqəma kizane nişan bьdə se çerge
dərəça sьsija u dy çerge bьlьnd, je dərəça jəke.

17. Bьnbvisьn bь rəqəma daine zь daklada həv. Orçonikid-
ze həmçьvata VII-a həmtьfaqijə şəwreda.

a) Həmu elektrostansije tьfaqe sala 1930-da həšt həzar
sesьdy šestь həjst milion kilovat—səhət elektroenergija danə, le
sala 1934-da həmu maşine mə bist həzar pençsьd milion kilovat-
səhət elektroenergija danə.

b) Sala 1930 TÇSS-da cьly həjst milion carsьdy pençsьdy
penç həzar ton komьr dərхьstьn; sala 1934-da nodь dy milion ton,
le kьtabuna penç salija dydada we be dərхьstьne sədy pençidy
milion pençsьd həzar ton komьr.

c) Sala 1934-da TÇSS hazьrkьrənə nьft bь gazeva bistь
penç milion şəşsьd həzar ton.

Programa hazьrkьrəna nьfte bь gazeva sala 1935-da si mi-
lion sesьd həzar ton bu. Kьtabuna penç salija dydada gərəke be ha-
zьrkьrəne cьly şəş milion həjstsьd həzar ton nьft bь gazeva. Sala
1935-da gərəke be kolane çije nьfte milionək pençsьdy həjste hə-
zar metьr.

e) Metalurgija bəri şerr se milion pençsьd həzar ton pьro-
kat 1) dьda car milion dysьd həzar ton pola u aqa zi cьgun. Sa-
la 1934-da həvt milion ton prokat zedə hazьrkьrənə, pola zь nəh

miliona pençsıdy šest h zari zed , le alije cıguneda m  da d h milion carsıdy cıl h zar ton u m  Evropaeda  ije  wlyn gırt.

Industria gıran car salada da  malh buna gunda h ttani dysıdy pençi h zar traktor (je t k rek u je kymoki) u pençi dy h zar avtomobili, (je barber u je sıvbk).

d) Hasıleta maşına cekırne sala 1934-da zed buje h ttani n h miliard h jstsıdy bısty h jst milion manet.

Pıvand n

18. Kilogramekeda c nd gram h n ? 5kg? 30kg? 450kg?

38s? 450s?

19. 5 sentnerada c nd kilogram h n ? 10s? 38s? 450s?

20. Tonn keda c nd sentner h n ? c nd kilogram? gram? miligram?

21. 5 km-da c nd metır h n ? 30 km? 400 km? 1850 km?

22. C nd litır h n  10 hl? 100 hl? 600 hl?

23. C nd kilogram 7000 gr-da h n ? 15000 gr-da? 36 000gr-da? 40 000 gr-da?

24. C nd kilometır 8000 m-da h n ? 14 000 m-da?

25. C nd metır 568 000 sm-da h n ?

26. C nd ton 800 s-da h n ? 6500 s-da?

27. C nd gram 56 000 mg-da h n ? 342 000 mg-da?

28. C nd metıre kvadırat 5 a-da h n ? 27 a-da? 350 a-da? 14 a-da?

29. a) C nd kvadırate santimetıri dıbbıne 14 m-kv? 560 m. kv?

b) Ruje 1 dm. kv. 1 m. kv n 1 dkm. kv. bıkbıne santimetıre kvadrati?

30. C nd ar 5600 m. kv. h n ? 30 000 m. kv-da? 70 kv.da?

31. C nd metıre kvadıratı dıbbıne 70,000 sm. kv? 340 000 sm. kv.? 500 000 sm. kv?

32. C nd desimetıre kubiki 25 m. kub. da? 40 m. kub. da?

33. C nd santimetıre kubiki dıbbıne 36 000 mm. kub? 40 000 mm. kub?

R q me
Hyrrymi

34. Bı r q me  r bi van zımara bırvıvıznı:
III, XX, VII, XIII, XXII, LI, LXXIII, CCI, DCCC,
MDXXII, MDCCCLXXI, MDCXVIII.

85. Вь рəқəше һуғғуми ван рəқəша бьльвиьён:
2, 30, 70, 63, 83, 105, 120, 210, 333, 627, 755, 888,
1253, 1863, 1816, 1917, 1932.

36. Вь рəқəше őrəби ван рəқəша бьльвиьён: IX, XIX,
LXIV, LIX, CXI, CXC, MCCXC, MCDXIV.

II ЗЬМАРИЈЕ ТƏМАМИ

Ҷəткьрғьл	Ҳəсəбкьл:
	1. 1+10+100+1000+10 000+1 00 000.
	2. 6000+1300+240+800+160+37.
	3. 9000+18 000+1200+240+370+54.
	4. 37 025+18 903+24 072. 30 750+5423+1600+859+52077+9891.
	5. 128 602+47 316+63 392+143 739+84 662+5487+ +24 626+7226,
	6. 85 278 603+9443 520+17 097 010+30 229 804+ +6 310 866+84 671 242+1 534 387.

7. Sovhozəkeda 27 ha. bostanə, 1358 ha. sandьnija, 1547 ha. mergьл, 1639 ha. meşənə, 579 ha. őrje eegandьneje. Səg həv sьqə őrde sovhoze həje?

8. Zəxira kəşьre Donbaseda 64 miliard tonnə, Kuzbaseda 400 miliard tonnə. Hərды baseinada zəxira kəşьre sьqasə?

9. Məzila rja maşine зь Arxangelske həttani Moskvaе 1132 km, зь Moskvaе həttani Bəkyje 2494 km, зь Bəkyje həttani Bətyme 869 km. Cənd kilometьra məгьv maşineda gərək hərrə, wəki зь Arxangelske бьгьhizə Bətyme?

10. Dьrezaja əeme Okaе 2410 km-ə. əeme Volgae 1220 km, зь əeme Okaе dьrezьtrə, le əeme Lenae 570 km. зь əeme Volgae dьrezьtrə. Dьrezaja əeme Lenae, бьzanьбьл.

11. Ҷара őrьлн зь kase 1632 man. bərdanə, Ҷара dyda 135 man. zedə. Paşе kaseda ma 4687 man. sьqə pərə kaseda həbu?

12. Ҷəткьrije őrьлн bərambəri 3248, je dyda бь 323 jəkanija зь wi məstьrə, le je cara bərambəri hərsе Ҷəткьrijanə. Ҷəma wana sьqasə?

13. Zavoda nan pətandьne se dьkanara nan bərda: ja jəke ra 3542 kg, ja dydara 2192 kg, le ja sьsijara 769 kg. nan зь ja őrьлн zedə bərdajə. Сьqə nan hərsе dьkanara hatijə bərdanə?

Дәрхьстн

14. 1) 6000—3000 15. 1) 15371—9648
2) 9700—4500 2) 28 423—19 735
3) 6745—4324 3) 32 675—22 596
4) 5793—3540 4) 41 368—25 479

- 16 1) 3500—1725 7) 50 203—23 094
2) 8000—6321 8) 40 130—28 763
3) 10 000—7997 9) 600 000—320 807
4) 19 560—8793 10) 3 387 091—1 398 679
5) 25 000—18 761 11) 4 000 000—2 999 999
6) 49 507—9938 12) 2 013 010—1 023 112

17. Дәрхьн:

- 1) 287 зь 736 i 6) 27 800 зь 56 000
2) 562 " 820 7) 19 993 " 20 001
3) 321 " 800 8) 9780 " 97 900
4) 86 " 1001 9) 8927 " 80 500
5) 999 " 1092 10) 4526 " 17 005

18. 1) 11 000—1 100 3) 100 700—742—9958
2) 1684—563—436 4) 2475—1471—839

19. 1) 55 742—6097—19 245—24 293
2) 100 000—10 000—1000—100—10—1

20. 1) 8 831—2 832 4) 1 010 101—101 010
2) 30 006—19 084 5) 1 234 566—456 789
3) 100 000—89 999 6) 101 010—99 999

21. 1) Зьмария 207 qasi 150 i кемкн.
2) 1102 qasi зьмария 193 кемкн.

22. Сь qasi: 1) 5002 зь 2500 zedəjə?
2) 7777 зь 13322 кемтəрə?

23. Maine зьмария hana бьвинь.

- 1) 3128 и 829 3) 30 000 и 19 174
2) 50 008 и 39 627 4) 82 001 и 30 652

24. 738 га сьqasi лазьтə сəм кн, wəki 1924 бьстинь?

25. 28 634 зь 31 223 сьqasi кемтəрə?

26. 15 168 зь 9799 сьqas zedətəрə?

27. Кижан зьмарияра 8585 сəмкн, wəki 15240 бьстинь?

28. 1) Зь 1350 wəkə 729 jəkanija kem kьn;

2) Зь 1619 wəkə 815 kemkьn.

29. Kızan зьмар: 1) Wəkə 3725 зь зьмарја 5275 кемə? 2) wəkə 19911 зь maina зьмарја 30303 u 8393 кемə?

30. Əme kızan зьмарје бьстиньн, wəki зь зьмарја həvt-nišanije зь həmuja euktyr pençnišanija зь həmuja məstər dərхьн?

31. Bəri inglabe (1913 s.) Ur̄seteda 859 gazet nəşr dь-kьrьн бь tiraza jəkçari 2700 həzar həb. Kəytabuna sala 1932-da TQSS-da nəşrbujə 6775 gazet бь tiraza jəkçari 38 800 həzar həb. Сь-qas gazet u tiraza wana zedə bunə зь je sala 1913-a.

32. Zavoda сьgun həlandьне бь сара ылане гəгəке 30927 t. сьgun бьhata hazьkьrьне, le əwe 33050 t. hazьr kьrijə. Zavode wəkə сьqasi plana xwə zedə qədandijə?

33. a) Rozəkeda 16700t. komьr, dərхьstьne, le бь mexanizma 12500t. hatijə dərхьstьne, le je dьne бьdəsta. Bьzanьbьн, сьqа komьr бь dəsta hatijə dərхьstьne?

b) Xəçə fabrikeə çurrə-çurrə məhe dьbu 244600 man., le бь saja rasonalizasijae əw wəkə 2950 man. məhe kem bu. Xəçə fabrikeə çurrə-çurrə nьha сьqasə?

c) Hьndyre tərəzujəкə mezineda kəvьre 10 kg. həjə, le ja dьneda—tьšte kьşandьne. Bona rastkьrьna hərdy alije tərəzujə, 1 kg 250g. daninə sər tьšte kьşandьne. Kaşa wi tьšte kьşandьne сьqasə?

34. Зь Moskvaе həттani Xarkove 781km-ə, зь Moskvaе həттani Sevastopole 1541km-ə, зь Xarkove həттani Sevastopole, cənd kilometrьн, wəki re зь Moskve həттani Sevastopole orta Xarkove ra dьсə?

35. Hena padşe məktəbe dərəça əwlьnda 7 mil 800 hazar zaro hindьbun; Sala penç salija mə əwlьnda 11 mil. xwəndkar həbun, le sala 1932-da 24 700 000 xwəndkar həbun, зь hena məktəbe padşe sərə penç salijeda u xьlaz buna pençsalijeda сьqas xwəndkar зь hena patşe zedə bunə.

36. Çəma se çəmkьrija 2736-ə, jək зь wana зьмарја se nišanə eukə, le ja dyda bərambəri maina orta car nişane euk u dy nişane məzьnə. Ja sьsija бьbinьн.

Gyhast'na čəme
wəxta gyhast'na
čəmkrijed we.

37. Čəmkrijək məzən bujə wəkə 70, je d'neğa s' laz'mə b'k'n, wəki čəma wana məzən bə qasi 90? Wəkə 38? Wəki kəm bə wəkə 29? ky nəe gyhast'ne?

38. S' z' čəma z'marije 4229,3695 u 10356 te, wəki əm b'd'ne je əw'ln 12⁶⁵, je d'ya 835, le z' je s'rsija 1525 dər'x'n?

39. Čəma dy z'marija laz'mə wəkə 6759 zedək'n, s' laz'mə bona we jəke čəmkrije d'ydara, wəki je jəkera 3241 čəm k'g'nə?

40. Car vagonada 3758 kg. bar həbuje, 258 kg. bar disa anin stansjəke bar k'g'n, le z' bare ja d'ya 156 kg. dər'x't'n k'g'nə bare vagona s'rsija, le z' bare ja cara 315 kg. dər'x't'n G'ranija hər car vagona s'qasə?

41. Mašine stansija rja mašine z' Moskve weda je əw'ln 112 rewja pəja d'kə u 39 rewja zi təzə h'ltinə, le ja d'ya 45 h'ltinə u 76 pəja d'kə, ja s'rsija—108 h'ltinə u 67 pəja d'kə, paši we jəke mašineda 578 rew'i d'min'n. Əw s'qas bun, wəxta mašine z' Moskve dər'kət?

42. Čəm sawa te gyhast'ne, wəki čəmkrijəkira 24 čəm k'n, le je d'ydara 36? Čəmkrijəkira 57 čəm k'n, le z' je d'ne 100 dər'x'n? Dy čəmkrijara čəm k'n hərəke 65, le z' je s'rsija 130 dər'x'n? S' d'bə čəma čəmkrijara, wəki sər je əw'ln 358 zedə k'n, je d'ya—92, le je s'rsija u cara z' hərjəke 70 dər'x'n?

43. a) Gərəke b'hata anine dare came u dare s'p'ndare, sər həv 15500 kub. m. Le dare came z' dare s'p'ndare 260 kub. m. z'f't'r hət'bu anine. S'qas dar sər həv hatijə anine?

b) (48). Wəxta čəm k'g'na h'nə z'mar, čerga dəhadə rəqəma 5 bərdanə, le čerga jəke rəqəma 0 hatijə h'ldane dəwsa 9, le čerga həzarada dəwsa rəqəma 7 hatijə h'lanine 4. Wi saxi čəma wan d'bə 33212. Le čəma rast s'qasə?

Gyhast'na
maine

44. (43) Dər'x'ti kemkrijə wəkə 41. S' z' dər'x't'ne b'k'n, wəki mai b'minə nə gyhasti?

45. (44). Dər'x't'n wəkə 37 zedə bujə. S' z' dər'x'ti b'k'n, wəki mai nəe gyhast'ne?

46. (45) Dər'x't'n kem bu je 53. S' z' dər'x'ti b'k'n, wəki maie wan z'marija b'minə nə gyhasti?

47. (46). Dərxəsti zədə bu jə 65. Sə zə dərxəstəne bəkn, wəki mai bəminə nə gyhasti?

48. (47). a) Sə zə mai dəbə, wəki zi dərxəstəne dərxən 42, le zə dərxəsti 18? Dərxəstənera zədəkn 88, le zə dərxəsti dərxən 112? Zə dərxəstəne dərxən 398, le dərxəstira zədəkn 246? Dərxəstənera zədəkn 514, le dərxəstira zədəkn 198? Dərxəstənera zədə kn 532, le dərxəstira 149?

b) Qara koperative qasi 5780 man. zədəbujə, le ysa zi xəç qasi 5160 man. zədəbujə.

Paşi dərxəstəna xəç u xəçəç səqas kar dəminə?

c) Kar zədəbujə qasi 3600 man, le xəç kembujə qasi 840man. Səqasi hatijə gyhastəne xənzə xəç u xəçəçə qara koperative?

e) Fabrike həvtijəda hazyrkərijə 14650 çot solə saxləm. Fabrike cənd çot sol dəkarə hazyr bəkn, wəki hazyrkərynə sola (haqa wəxtəda) zədə dəbə qasi 450 çot, le sara xərabkərynə sola qasi 70 çoti kem dəbə?

49. a) Dərxəstən zədə bujə wəkə 275. Sə zə dərxəsti bəkn wəki majine 389 zədə kn? Mainə kem kn wəkə 125?

b) Şire sovxoze təv sər həv zədə bujə wəkə 17 000 l. sawa hatijə gyhastəne şire ky xəç bujə bona xəbate, wəki şire fərotanə wəkə 1480 l. zədə bujə?

50. Dərxəstən kem kəynə wəkə 453. Gərəke sawa be gyhaştəne dərxəsti, wəki mai zədə bə wəkə 207? kem bə wəkə 518?

51. a) Dərxəsti kem kəynə wəkə 226. Sə lazəmə be kəynə dərxəstənera, wəki mai zədə bə wəkə 37? Mai kem bə wəkə 47?

b) Sawa gərəke qara sərəhəv be gyhastəne, wəki kemkərynə qara təmz wəkə 1300 man. be zədəkəynə, wəkə 2500 man.?

52. Dərxəstira çəm kəynə 307. Dərxəstəne sawa bəgyhezən, wəki mai zədəbə wəkə 517? Kem bə wəkə 419?

Тəвгьредан
орта дайна у
çабə, wəхтə
çəmkərynə u
dərxəstəne

53. Çəma dy zəmarija 48129; zəmarijək 34696. Bəbinən je dəne.

54. Çəma se çəmkərijə bərambəri 16842-ə. Jək zə wana 7596-ə, je dyda 6385-ə. Je səsiya bəbinən?

55. a) Mainə zəmarija bərambəri 14583-ə, zəmarijə məzən bərambəri 20230-ə. Bəbinən je euk.

b) Mainə zəmarija bərambəri 333-ə, zəmarijə məzən bərambəri 10 000-ə. Bəbinən je euk.

56. а) Maina зьмаріја бəгамбəri 3789-ə, зьмаріје єук бəгамбəri 2906-ə. Вьбіньн је мəзьн.

б) Maina зьмаріја бəгамбəri 12037-ə зьмаріје єук 7963-ə. Вєзьн бь зар, зьмаріја мəзьн бəгамбəri єьқасіјə.

57. а) Дəрхьстьн бəгамбəri 2046-ə, mai бəгамбəri 1978. Дəрхьсти бьбіньн.

б) Дəрхьстьн бəгамбəri 1000-ə maibəгамбəri 555. Дəрхьсти бьбіньн.

58. а) Дəрхьсти бəгамбəri 4963-ə, mai бəгамбəri 7809. Дəрхьстьне бьбіньн.

б) Дəрəхьсти бəгамбəri 763, mai бəгамбəri 237. Дəрхьстьн бəгамбəri єьқасіјə?

59. Ду зьмаріја 5182 zedə həjə, le maije wana бəгамбəri 1567-ə. Вьбіньн єəма зьмаріја.

60. Вьбіньн єаркьріје нə əjan (бь зар)

$$x + 569 = 796$$

$$345 + x = 1000$$

$$x + 1074 = 8591$$

$$4080 + x = 10000$$

61. x бьбіньн:

$$x - 740 = 1260$$

$$x - 1633 = 8367$$

$$100 - x = 350$$

$$530 - x = 400$$

$$12345 - x = 5432$$

$$927 - x = 789$$

Єəbandьна
єəткьрьне
и
дəрхьстьне

62. Зьмаріја 385 єəткьрьнə 257. Єьқасі лазьнə дəрхьн, wəki disa 385 бьстіньн.

63. Şagьrtəkl 3725 зь 6375 дəрхьст и ахьріје 2650 stand. Вьєəггбіньн rast кььна wə бь ду тəһəра.

64. а) Wəxta дəрхьстьна 2847 зь 6913, ахьріједə 4066 hatije stəndьne.

б) Wəxta дəрхьстьна 4258 зь 5047, ахьріједə 789 hatije stəndьne. Вьєəггбіньн rastкььна wana бь ду тəһəра.

65. Wəxta єəткьрьна sər təxtə һьнə rəqəм hatьne təмьз-кььне, ləma zi sər təxta manə rəqəme hana:

а) $36 * 8$

б) $56 * 7$

$$+ 274 *$$

$$+ 9341$$

$$3 * 20$$

$$** 32$$

$$*143$$

$$1518 *$$

Рәқәме тәмьзкьри бьбинь.

66. Wexta qədanbna dərхьstьne, hatьnə təmьzкьrьne һьnə rəqəm:

a)	1) 51*8	b)	4*23	c)	*63*
	-2*1*		-12**		-25*6
	-----		-----		-----
	*083		*205		1*54

Рәқәме тәмьзкьри бьбинь.

67. Məsəla bьqədinь:

Ҹәмкьрьн и
дәрхьstьн,
Ҹәм и mai

- 1) 7530+3920 - 8563
- 2) 786+5764-956-1728
- 3) 6000-(3500-1893)
- 4) (2057-378)-(8965-7857)+(3756-2769)

5) Sər һime qanuna Ҹәмкьrьne и дәрхьstьne Ҹәme и maije һәsab кьн бь zar:

368+99	963 +999	6030+998	328+199
497+97	3458+999	999 +999	456+298
584+98	6537+997	4563+9999	513+397
357+196	725-99	3724-999	937-96
441+196	960-99	9683-999	879-95
568+295	457-98	6543-997	910-95

68. Zьmarija 1357 Ҹәмкьн Ҹәma se зьmarijara: 853, 459 596 (бь dy tәhәra)

69. Zь зьmarija 52817 дәрхьн Ҹәma зьmarije 10815, 13824 и 26527 (бь dy tәhәra).

70. Zьmarija 8576-га Ҹәмкьн maije зьmarije 4851 и 3746 (бь dy tәhәra).

71. Zь 7837+2492+368 дәрхьн maije 16032 и 13987.

72. Zь maije 23602-18396 дәрхьн Ҹәma 829+1832+1034.

73. Dəftәra qylyxdarda һәqe niymәhe ньvisinә 85 man., bona turke 1m 45k. Hәqe dara daјә 8m 60k и je zaimе-7m 50k. сьqa pәrә bal qylyxdar man? (һәsab кьн бь dy tәhәra).

74. Dьrezaja őrde rast goşә bәrambәri 2770m-ә, le bәraja wі

1) Vi һәsabi и һәsabe pьnda, dәwsa rәqәme tәмьzкьri stәirk daninә.

qasi 584m зь дьрезaje кемтьгә. Дьрезaja һәрсар кәләкә wi ғрди бьбиньн.

75. Мәһа ғwлнда һаслөтә заводә бәрәмбәри 700 150man.бу, ле мәһа dyдada һаслөт кем бу wәкә 49509 man., ле мәһа сьс-
jada zedә бу wәкә 37206 man. бь ангортija мәһа jәкәра. Һаслө-
тә 3 мәһа бьзаньбьн.

Мәсәб бона һәсәб кырна wәxt.

76. Cәнд мәһә тәмәм u roz дәрбазбунә зь сәре sale һәтәни:

- a) 26-e сьbate? b) 25-e адәре? c) 19-e илунә?
e) 14-e сьлибәре e) 24-e сьлипәшә d) 6-e сьла?

77. Cәнд sale, мәһә u rrozә тәмәми дәрбазбунә зь сәре qyrrna мә һәтәни:

- a) 18-e адәре 1871s? b) 12-e адәре 1848s? c) 30-e тәбәхә 1918s?

78. Kизан зьмәри мәһ u sal cунә, wәки зь сәре qyrrna мә дәрбаз бужә:

- 1) 1845 sal+7 мәһ+18 roz?
2) 1908 sal+2 мәһ+21 roz?

79. Rewik зь Leningrade дәркәт 16-e сьbate 1923s. Vәgәrri-
a hatә Leningrade paši 5 sala 7 мәһа u 16 roza. Kизан sale-
da, kизан мәһәдә u kизан зьмәrijedә әw vәgәrrija?

80. Gәmi зь Adese re kәt hatә Batьme 23 һәzirane evare сәһәтә 10 u 15 дәqәi, әwe әw rja xwә qәdәnd nava car sutka 10 сәһәт y 15 дәqәida. Gәmi kәngә зь Adese дәркәт?

81. 10-e һәziranedә Leningrade ro dәrtә сьbe сәһәтә 2 u 30 дәqәi, ле dьcә авә сәһәтә 9 u 27 дәqәi nivro. Roza Leningra-
de cәнд сәһәтә u cәнд дәqә dькьшинә.

82. 10-e сьлада Leningrade ro dәrtә сьbe сәһәтә 9 u 5 дә-
qәi, сәһәтә 2 u 58 дәqәdә nivro dьcә авә. Ro cәнд сәһәтә сәр ruje әwranә?

83. Moskvaeda nivro dәstpe dьbә wәкә 29 дәqәi u 4 sekun-
di бәри Leningrade. Moskve сәһәт cәндә, gava Leningrade evare 8 сәһәтә 47 дәqәjә u 58 sekundә?

84. Leningrade nivro dәstpe dьkә wәкә сәһәтәкә 51 дә-
qәi u 58 sekundi бәри Parize. Сәһәт Leningrade cәндә, wәки Pa-
rize сьbe сәһәтә 11, 36 дәqәjә u 16 sekundә?

85. a) Сәһәт peшda хәбтije wәкә 11 дәqә u 45 sekunda u
niшан dьdә сәһәтә 3 u 7 дәqә u 10 sekunda. Wәxtә rast сьqәсә?

b) Səhət paşda maje wəkə 7 dəqa u 59 sekundi u nişan dьdə səhəta 3 u 23 sekundi, wəxtə rast сыqasə?

c) Parize 5 səhəta 5 dəqa u 16 sekunda nivro bəri Nju—Jorke dьbə. Nju—Jorke səhət cəndə, wəki Parize evare səhəta 10 u 45 sekundə?

96. a) V. I. Lenin zь dija xwə bujə 1870 sale 23 nisane, le wəfat bu 1924 sale 21 қануне. Lenin сыqasi əmьr кьr?

b) K. Marks zь dija xwə bujə 1818 sale 4 gylane, lь şəhəre Tьrireda (Germanjaeda) u wəfatbu 1883 sale 14-e adare bazare Londoneda. Marks сыqasi əmьr кьr?

87. a) Komuna Parize bujə 1871 sale 18-e adare, le inglaba Oktijabьre bujə 1917 sale 7-e сыrja paşə. Сыqas wəxt dərbazbujə zь komuna Parize һəttani inglaba Oktijabьre?

b) A. S. Puşkin zь dija xwə bujə 1799 sale 26-e gylane. Сыqas wəxt dərbazbujə zь roza mьrьna wi һəttani iro?

88. Leningьradeda palə hatьnə gyləкьrьne 1905 sale 22-e қануне (9 қануне), le inglaba Oktijabьre bu 1917 sale 7-e сыrja paşьn. Сыqas wəxt dərbaz bujə zь gylə кьrьna pala һəttani inglaba Oktijabьre?

89. a) Cənd sal dərbazbunə zь inglaba Fьransijə məzьn һəttani inglaba Oktijabьre, wəki ja əwьln 1789 saleda bujə?

b) Сыqas wəxt dərbaz bujə һəttani roza iro zь һəmсыvata komsomolə I 29 IX 1918?

c) Сыqas wəxt dərbazbujə һəttani sala isal zь һəmсыvata fьrqa mə, II 1903 saleda?

90. Şerre dьnijae dəst pe bu 1914 sale 1-e təbaxə, le ədьlaja Versale hatə qədandьne 1919 sale 28-ə һəzirane. Сыqas wəxt кьsand şerre dьnjae?

Ҙаркьrьne bьqədiniьn bь сыrgə, сыrgə.

Ҙаркьrьn	91. 1) 3549.2	5) 4500.8	9) 30 709.8
	2) 1579.6	6) 6026.7	10) 325 647.9
	3) 7385.7	7) 5008.9	11) 4 506 209.5
	4) 3693.9	8) 27 016.7	12) 2 375 096.6

92. 1) 6576.20

3) 384.100

5) 525. 10 000

2) 92.100

4) 812.1000

6) 489.100 000

93. 1) 375.20

5) 300.796

9) 7009.6000

2) 70.207

6) 895.500

10) 30.5621

3) 5086.90	7) 1375.400	11) 400.9786
4) 12372.60	8) 1 238.7000	13) 6000.5044

13) Ҙаркыгыне бьрәдіньн бь зар:

25.16	53.11	47.5	23.99	64.99
25.48	56.11	96.5	24.75	62.98
25.56	125.16	97.25	25.75	74.97
25.64	125.24	16.75	48.25	73.25
125.8	125.56	35.9	52.25	48.50
35.199	125.64	47.9	47.25	67.50
45.199	125.72	68.9	47.99	94.50
42.11	36.5	97.9	56.99	36.25

Ҙаркыгыне бьрәдіньн:

94. 1) 3526. 800	5) 4989.87	9) 13 501.56
2) 9000.4089	6) 8927.95	10) 23 176.98
3) 429.75	7) 48 365.79	11) 92 813.69
4) 527.86	8) 59 872.95	12) 175 215.52
95. 1) 365.365	5) 2827.476	9) 2794.634
2) 244.236	6) 3719.599	10) 1839.3600
3) 572.349	7) 1356.178	11) 2789.382
4) 2375.384	8) 7056.478	12) 4876.369
96. 1) 520.370	5) 1200.1200	9) 60.9800
2) 8500.640	6) 60.15 000	10) 800.1200
3) 320.4800	7) 2500.3400	11) 9400.500
4) 17 000.360	8) 48 000.9900	12) 72 000.78 000
97. 1) 24 680.135	3) 98 765.4008	5) 279.3185
2) 946 256.128	4) 637 100.860	6) 206.42 938
98. 1) 353.406	8) 1728.905	15) 2000.2009
2) 128.709	9) 2075.402	16) 906.1 627
3) 512.803	10) 3050.508	17) 402.2075
4) 4500.2700	11) 6070.3002	18) 3004.3080
5) 352.209	12) 1264.3007	19) 1259.1002
6) 127.308	13) 6304.1001	20) 2008.6307
7) 593.806	14) 3006.2040	21) 2000.3050

99. а) Кізан зьмарі 580 Ҙара зь 3005 мәстьрә?

б) Кізан зьмарі 3005 Ҙара зь 508 мәстьрә?

100. 7031 Kızan zьmarijeda 703 çara te wəkləndьne?
101. Kızan zьmarijeda 1045 həjə 8050 çari?
102. Zedəkьn: a) 3421 qasi 705 çara; b) 2408 qasi 5040 çara.
103. a) 3157 dy çar kьn; b) 946 se çar kьn; c) 3 m 46 sm hьldьn 5 çara.
104. Bьrigade cьqas standijə, wəki bьrigadedə 94 palə həbuja, hərəke zь wan 53 man. standijə?
105. Traktorək saledə wəkə 250 hektar xwəli dьkarə rakə. Cənd hektar xwəli saledə te rakьrьne bь 6 traktore zavoda Stalingradə traktora je ky rozəkəda tenə hazьrkьrьne jane 145 traktor bь həsəbe ortə?
106. a) Hatijə bərəfkьrьne 53 146 jaşik hek. Hər jaşikəkəda həjə 1440 hek. Sər həv cьqas hek hatьnə bərəfkьrьne?
b) Boekə bь runva 45kg-tə 300g dьkьşinə. Gьranija boekə vala bərambəri 3kg 700g. 5 boeke ysada cьqas run həjə?
107. Maşine bona bьrьna tonəke 3 m 84k standijə, cьqasi we bьstina bьna bьrьna 1000 t?
108. Domne Magnitogorske rozəkəda 1632 t cьguna liteineə xas hələndьnə nava məhəkəda. Əw cьqasi dьkarьd bьhələndьn 30 rozi?
109. Bona kьşəndьna nane, ky hatijə tьpkьrьne 6 əmbara kə-ləka stansija rja maşinedə, 7 maşinə dabun, hər maşinəkəda 40 vagon; vagonəkəda 16500kg bar çidьbə. Cənd ton nan barkьrьne?
110. Hiv zь ərde qasi 380 000 km durtьrə, le ro zь ərde 400 çari zь hive zəftьr wedatьrə. Bьzanьbьn məzila ortə ərde u roeda?
111. Cьqas patrron lazьmьn bona təcьbureke, wəki hər əskə-rəkira dьkəvə 120 patьron, le təcьburedə 400 əskər həjə?
112. Wəxtə şerr zьmarija patrrona bona əskərəki bəram-bəri 200-ə. Cьqas patrron lazьmьn bona dy təcьbura, wəki hər jəke-da 400 əskər həjə?
113. Sər fьroquna dy təkərə jək həspi 24 karopke sinki dь-kьşinьn, hər karobkəkəda 300 patrron həjə. Wan təvada cьqas patrron həjə?
114. Metьra həsьne rja maşineə pagoni 30kg dьkьşinə. Bь-binьn gьranija həsьne rja maşinəke, ja 65 km hatijə sekrьne?

115. Ѓыранија тыхе кy ле дьхьн хөсьне маşине dare маşинева дькытн бөгамбөри 105гә. 3000 тыхе уса сәндкилограма дькьşиньн?

116. Дьрезая хаза төкөра кyре маşинөө реşинөдайри бөгамбөри 4710mm и секундеда 3 фьтла дьдө хwө. Вьбиньн зу суина маşинөө сәһөтөкө.

117. Сәнд гектар дь сара хwөлија handa һөжө:

1) $760\text{ m} \times 2500\text{ m}$? 3) $1500\text{ m} \times 1500\text{ m}$?

2) $1\text{ km} \times 1\text{ km}$? 4) $2\text{ km} \times 800\text{ m}$?

118. Дьрезая ёрдөкө 2400m-ә, бөраја we 1200m-ә. Vi ёрдида сәнд гектар һөнө? Wi ёрдида, қизанида дьрезай и бөрай 2 çара zedәјө?

119. Сь һезајө данина diware ханије, көрpic wәки: дьрезай 28 m, бөрай 19 m, бьльндай 14 m, и wәки данина 1 kub m diwer һезаји 27 m 95 k?

120. Вьзаньбьн çигьртьна қyтija dar, wәки бь бьгрина орта we hatijө сөкьгьне келөкө кьвадьрати қаси 75mm, дьрезая we бөгамбөри 1 m.

121. Ѓыранија ава кyргьнда сьқасә, wәки hatijө тьзикьгьне wәкө сара:

a) $10\text{ m} \times 6\text{ m} \times 8\text{ dm}$? b) $5\text{ dm} \times 3\text{ m} \times 2\text{ m}$?

122. Сара қyтija dar бөгамбөри:

$4\text{ m} \times 3\text{ dm} \times 2\text{ dm}$. Ѓыранија қyтije бьзаньбьн, le әм заньд wәки 1 dm^3 600g дькьşинө:

123. Нөсәбкьн:

Çөггьбәндьн
и һөсәб bona
çәткьгьне,
дәгхьсьне и
çаркьгьне

1) $413.12 + 97.45$; $481.13 + 2007$

2) $209.37 - 29.101 + 324.9$

3) $(2103 + 278) \cdot 38$

4) $1935 + 1876.23$

5) $1727.30 - 900.39$

6) $47\ 027.24 + 31\ 352 - 2408.356$

7) $140\ 013 - 25.3571 = 119.309$

8) $512 \cdot (3159 - 846 - 2312)$;

9) $1\ 000\ 000 + 160 \cdot (140\ 000 - 9.7000)$

9) $(10\ 000 - 875) \cdot (10\ 201 - 3785)$

124. (131). Коперативе 63 төр пәрсә фьротijө, һәр төрөкеда 35m һөбујө, метрәк 4man һөзәбујө. Пәрсә сьқаси hatijө фьротанө?

125. (132) Пәрсә бь се çурра hatijө фьротанө: 85 m, һәр мет-

rək 5 man, 38 m hər metrək 4 man u 102 m hər metrək 14 man.Sər hən sьqas pərə hatijə standьne?

126. a) 360 boekə nьft aninə, hər boekəkeda həbujə 90 l. Sьqas pərə hatijə standьne, wəki əm zanьn litьra we bь 32 kap hatijə fьrotane?

b) Gьranija ava kьrgьnda sьqasə, wəki hatijə tьzikьrne wə-kə cara: 80 sm×80 sm×60 sm?

227. Gьranija wagona tavarrijəə vala 7200kg, kьpe maşine bь tьruba xwəva —120t. Bare həmu wagona həjə, bare hər va-goneke bərambəri 16 500kg. Bare maşineke təmam sьqasə, wəki we maşineda 40 wagone barkьri hənə?

128. 15 00s gənym kьrrinə, hər sentnerək hezai 10m 20k 920s, hər sentnerək 10m 05k u 1200s hər sentnerək 9m 95k. Sь-qas pərə danə kьrrina wi gənym təmami?

129. Se bьrigade pala rja şoşə 8400m sekьrn. Bьrigada əwln 103 səhəta xəbtijə u səhətəkeda 24m sekьrijə, ja dyda 150 səhəti xəbtijə u səhətəkeda 28m sekьrijə. Cənd metr zь se-кьrna rja şoşe majə bona bьrigada sьsja?

130. Zь tənokə həsnə rast goşə, dьrezaja we 14dm u bə-raja we 8dm kvadrate rast, bь goşə zekьrne, kələke wan wəkə 2dm u zь bərməine we sekьrne karobkənə wəki. Cigьrtьna we karobke sьgasə?

131. (124). Sьnhətxaneda 45 tər pərcə həbu, hər tərəkida həbujə 28m. Zь wi pərcəi 11 duzin kьrase mərə dьrutьnə u 11 zi je zьna. Sьqas pərcə majə, wəki 3m dьsnə kьrasəki mərə, le-je zьna 2m?

132. (125). Av gərəkə bahata hьlənine. Bona we jəke zi daninə 5 nasose məzn u 3 zi je əuk. Nasosa məzn səhətəkeda hьləni 125 vedro, le je əuk hər jəke 90 vedro. Nava 5 səhətada av hatə hьlənine. Cənd vedro av bu?

133. Gьranija kotana zagьranisəə „Çon—Dir“ 1230kg. Vale zavoda „Plug u molot“ pəjda kьrn konstruksija we kotanə tə-zə, gьranja we 1021kg. Sьqas həsn kem hatə xərc kьrne u ma bona zavode məhəkeda, wəki zavod məhəda 5000 kotan sedьkə?

134. 12 ərəba 8 roza kərpic kьşandьnə bona sekьrna xa-niki, sьqas kərpic hatijə kьşandьne, wəki hər ərəbək se cara le-vəgərijəə u daninə sər hər ərəbəkə 185 həb kərpic?

135. Aznefte dy zavode nyft tәмызкыргәнеә тәзә сәкәријә. Xәbata wanә salәke, bәrambәri 675 000t hasylәta nyftejә. Zь 100t nyfte, 5t benzin u 25t nyfta tәмыз te standьne, le je dьne dьmine sawa torta nyfte, zь we zi parafine, vazeline, rune tәмыз кыргәne u je main dьstinьn. Bьzanьbьn, gәlo saleda cәnd ton benzin, nyfta tәмыз u je main te standьne?

136. Hәwzda 2100 vedro av hәjә. Hәwzda ce кыринә 3 тьrubә: тьruba jәke—ra dәqәkeda dькьшә 12 vedro av, ja dydara—17 vedro, ja sьsjara—20 vedro. Hәwzda сьqas ave бьminә, wәki hәrse тьrubә 37 dәqa бьminьnә vәкьri?

137. Wәxta matьsa (listьna) futbole 8356 mәrgьv hatьbun tәmaшә dькыргьn: Zь wana 1325 mәrgьva hәr jәke zь wan 1m 25k, danә bona tәmaшәкыргәne, le 3578 mәrgьvi hәr jәke zь wandajә 85k le je dьne hәr jәke zь wan dajә 50k. Сьqas pәgә hatijә tәpkыргәne?

138. Dy maшine wәxtәke zь dy stansija dәrkәtьn u bәr бьhәv ten. Jәk sәhәtәkeda 44km dьсә ja dьңә 52km. Paшi 9 sәhәta әwana rasti hәvdь hatьn. Orta wan stansijada сьqas әrdә?

139. Dabnәә шagьrtәki, wәki әwi 378 бь 17 сара mәзьn бькьra, le әwi mәзьn кьr hәr wәkә 17. Әw зьmarija әwi standijә сьqasi zь зьmarija lazьmi кемтьrә?

140. Zь kizан зьmarije әm 9 сара 324 dәrgьn, wәki 84 бьstinьn?

141. Kizан зьmarijera penс сара 78 саркьn, wәki 500 бьstinьn?

142. Parәvәkьn:

Parәvәкьгьn

1) 700:25	2500:25	2525:25
5600:25	625:25	750:25
2) 2944:4	5656:7	60 872:8
7506:5	9535:5	353 360:7
7800:8	21 924:7	960 030:9
15 364:4	63 168:8	720 180:9
3248:8	41 804:7	40 065:5
4563:9	50 202:9	70 002:9
3) 20 321:7	232 056:8	9030:7
30 504:6	280 656:8	16 720:8
14 049:7	450 711:9	9630:9

143. Рагəвəкьгьне бьрəдіньн

1) 6156:12	4352:32	42 535:47
2625:15	7128:27	107 010:45
2205:21	93 100:38	2 362 340:58
2) 960:120	2 128 000:7600	4 765 020:780
7250:250	18 777 600:4800	3 909 984:3856
16 900:130	7 290 000:1800	1 085 920:2468
90 000:360	22 161 600:7290	1 021 020:7293
1 651 200:3200	1 334 340:378	2 419 020:604
3) 55 821:69	85 475:263	566 286:834
88 886:98	250 325:475	531 648:576
4) 131 289:321	841 161:3273	32 760 375:4975
313 125:625	200 043:7409	4 260 600:5400
248 363:809	101 809:1669	974 510:4237
572 163:709	1 989 680:187	43 132 000:263 000

144. Бьрəдіньн рагə вəкьгьне бь maineva:

137 925:37	48 637:45	483 658:37
52 831:59	1 446 109:123	5 095 347:102
456 800:310	986 300:4600	178 000:13 000
85 936:470	1 000 000:999	206 000:2500

145. Vi çurrəi бьрəдіньн:

240 : 8 - 30 : 2 + 612 : 17 - 66 : 11
 156 : 2 + 24 - 12 : 4 + 6 . 3 - 36
 395 . 52 - 603 . 25 - 960 : 24
 256 . 407 - 33 078 : 298
 128 . 430 - 34 125 : 375 + 675 + 6795
 1 067 154 : 4807 - 189 + 707 . 390
 (246 535 - 85 897) : 1 306; 1 600 731 : (5163 - 356)
 157 464 : (14 904 : 23); (97 548 + 69 432) : (16 400 - 15 388)

146. Kızan зьмаріје 13 çara çəmkьгьне һьдьн, wəki çəma we 325 бьстіньн?

147. Həttani cənd çara 19 зь 209 te dərхьстьне?

148. 17 kızan зьмаріје çarkьн, wəki 136 бьстіньн?

149. 25 зьмаріјəкə sawara çarkьн, wəki 300 бьстіньн?

150. 41 286 cənd çara zь 983 məstəre? 21 cənd çara zь 1701 kəmtəre?

151. Kızan zьmari 109 çara zь 11 881 kəmtəre?

152. 7995 cənd çara kem kьn, wəki 65 bьstinyьn?

153. Kızan zьmari te standьne, wəki 45 855 kem kьn 45 çara?

154. Nava 675 cənd çara 75 həje?

155. Bьbinyьn para 67 ja zьmarija 1407?

156. Cənd çara sekьgьna xanije havinei standarti je daciae je 2400 man. zь sekьgьna xanije zьvьstanei 200 man. əzantьrə? Sekьgьna xanije zьvьstanei 10 400 man. zь sekьgьna xanije daciae 2600 man. bьhatьre?

157. Kızan zьmari həje para zьmarija 1197 ja 19?

158. Zьmarija 333 dьkə para zьmarija 12 321 cənda?

159. Zьmarija 196 711 sər cənd pare wəkə həv parəvəkyьn, wəki 17 bьstinyьn?

160. 24 528 sər kızan zьmarije parəvəkyьn, wəki 219 bьstinyьn?

161. a) Bьbinyьn qьsmət zь parəvəkyьgьna 241 800 sər 600,
b) Parəvəkyьn 3m 46sm sər 5.

162. Bьbinyьn:

a) Seanija 30, 45, 60, 72, 99, 150, 624;

я) Caranija 48, 56, 80, 100, 1200, 1640;

з) Şəşanija 6, 42, 66, 72, 150, 336, 1200, 3636;

4) Para wanə həvta 28, 49, 91, 168, 357, 714, 2849;

5) Nəhaniyekə 45, 144, 810, 1729;

6) Para wanə bisti 36, 72, 144, 492, 1248, 3012;

164. Maşina 17 vagonida dьsun 884 mərvь. Bь həsabe ortə sərə vagonə cənd mərvь dьkəvə?

165. Sьnhətхana məktəbe 4 duzin runьştək hazьrkьrije bь 240 man. ı zakaza təzə standije bь tьmərija 615 man. sьnhətхanə gərəke ənd runьştəka hazьr bьkə. bь pərə zakaza təzə (bahe runьştəke brəe)?

166. B. cuna 648m təkərəka fьroqunəe peşьn 144 fьtьl da je xwə. Təkərəka fьroqunə bь cuna 648m we cənd fьtьla bьdə xwə, wəki xaza dara təkərəke zь ja bərə 30sm zedəje?

167. Mainə nava 13 səhətada dьkarə 403km hərə, bь we

zucune maşine 6 säheta orta dy bazarada cuje. Orta herdy bazara cänd km hene?

168. a) Zь dy çija dy velosipedist bär bь häv därkätьn, rja orta wanda bërambäri 243km. Jäk zь wana sähätäkeda 13km cuje, je dьne sähätäkeda cänd kilometьr cuje, wäki äjanә әwana rasti häv hatьn paşi 9 säheta, zь dästpekьrьna rija xwә?

b) Maşina tavarni zь stansije därkät, sähete 21km dьcu. Peң säheta şunda, paşi cuna maşina tavarni, maşina pactovi därkät, sähete dьcu 28km. Cänd säheta şunda u cänd kilometьra ä eda zь çije därkätine wana, maşina pactovi we bьgizә maşina tavarni (әwana dьcьn bь rja paraleli)?

c) Zь Moskvaе һättani Kurske 536km. Zь Moskvaе maşine därkät herә һetani Kurske. Zucuna weә sähätәke bërambäri 40km u nava 10sәh, säheta 20 u 55 dәqa stansijәke әw rasti maşina pactovi hat ja zь Kurske dьcu Moskvaе. Әw zь Kurske därkätьbu säheta 16 u 55 dәqәi. Maşina pactovi sähätäkeda cänd kilometьra dьcә?

e) Maşinäk dәрbaz dьbә bär maşina dьnra:

Zucuna maşina әwlyнә sähätәke 40km, la ja dyda 32km mәрьve maşina әwlyн dit, wäki maşina dyda 10 dәqa bär wira dәрbaz bu. Dьrezaja maşina dyda bьbilyн.

e) Dy maşine därkät zь A һetani B. Ja jәke därkät säheta 8 u 2 dәq. zucuna weә sähätәke 42km. Ja dyda sähätәke paşi ja jәke därkät u zucuna weә sähätәke 35km. Gava maşina jәke dьcә dьgizә çije B, ja dyda zь ja jәke wedatьrә 175km. Maşina jәke kәnge gьhişt çije B u orta A u B cьqas әrdә?

169. Sәр taeka jäk һәspijә patrona 24 karopke patrona dьkьşinьn u һәр karopkәkeda 300 patronьn. Tәmamja patrona tәra cänd әskәra dьkә, wäki һәр әskәrәkira 120 patron dьkәvә?

170. 16t 536kg dьkarьn bьkьnә vagonәke. Cänd şьrapnela dьkarьn bьkьnә vagonәke, wäki gьranja şьrapnelәke 6kg 500g? Әw gyle tәpe, tәra cänd tәpa dьkьn, wäki һәр tәpәkәra lazьmә 212 gylә?

171. Bona cim kьrьna tәbija metьrә pagoni, lazьmә 65 cim. Cänd cim lazьmьn bona 9 tәbija, dьrezaja һәр jәke 20m.

172. Mossveiprome şandә dьkәne xwә palto r kostum, sәр häv 139 һәb, bь 8554 man. Hәр paltok hezai 56 man., һәр kostumәk—70 man. Cänd kostum u cänd zi palto şandәbun?

173. Çəma se zəmarija bəbinən, wəki zəmarija əwlnn çarajijəkə 428, ja dyda para 975 pençanə, le ja səsja para 1000 dəhanə.

174. Nane 180 pala hatijə hazırkəryne bona 36 roza. Əw nan tərə cənd roza həjə, wəki palə 120 bən?

175. 12 pala xəbətək kyta kəryne nava 20 rozada. Xəbətə we cənd roza bəqşanda, wəki bəxəbətina 48 palə u kəryna wanə rozəkə qasija bərə buja?

176. Wəki 450kg ar ərəbəkə bar kən, wi saxi arə həmu be kəşandəne bə 16 ərəba. Cənd ərəbə lazım dəbən bona bəryna təmatija ar, wəki ərəbək 480kg be barkəryne?

177. Əvija ave hər roz 83 475 vedro av dədə 45 mala. Sərə wəryv cənd vedro av dəkəvə, wəki hər maləkəda bə həsa-be orte 265 məryv dəzin?

178. a) Təkərəkək 7 dəqada 420 fətla dədə xwə, le ja dəne nava 54 dəqada 1080 çara dəfətlə. Cənd çara ja jəkə zə ja dyda zutər dəzvəgə?

b) Sobəkəda nava 6 rozada 3900 kərpic te şəwtandəne, le a dənəda 5 roza. Hərdu sobada 14300 kərpic we cənd rozada benə şəwtandəne?

179. Bona navbərri danə kontəkə, lazım bu bə dərezaja 8m u bəlyndaja 25dm. Cənd tətə bə dərezaja 5m u bəraja 16sm lazımbən bona we jəkə?

180. Cənd ərəbə gərəke bərfe zə gərta bə çara 75dm×48dm u kuraja bərfejə 5dm bəqşinən, wəki sər ərəbəkə 4,5m³ çidəbə?

181. a) Cənd kərpice bə çara 25sm×12sm×65mm lazımbən bona danina diware bə dərezaja 50m, bə qalbnaja 6dm u bə bəlyndaja 13dm?

b) Bə nəvisara dəsta sər həv 672 000 nişan hənə. Lazımə, wəki zə we nəvisara dəsta 2400 həb kətəb benə nəşırkəryne, le hər rukida benə çikəryne 40 rezgə, hər rezgəkəda benə çikəryne 40 nişane nəvisarə. 60 tər qəqəza ky həjə tərə nəşırkəryna wan kətəba dəkə, le wəki tərə wanə cənd tər qəqəze benə kəryne, wəki zə pərrəkə we qəqəze 16 ru te stəndəne u tərəkə qəqəzada 1000 pərr həjə.

182. a) dərezaja u bəraja tənok səfər 1m gəranija we 17800gə. Qalbnaja we tənəkə bəzanbən, wəki əjanə 1kub.dm 8900g dəkəşinə.

b) 12 000 l. av bərdanə kurgən. Əw avə kurgənda sɣqasi bə-
lynd bujə, wəki sara bəne kurgən (1×1) kv.m?

183. 2568 parəvəkən sər dy parə ysa, wəki parək zə wan 5
çara ja dənə məstər bə.

184. Zəmarija 1872 parəvəkən sər se parə yssa, wəki ja
duda se çara, le ja səsija penç çara zə ja jəke məstər bə.

185. Zəmarijəkə penç çarkrijə nə əjan sər 8 çarkryənə u
haslə 120 dədə. We zəmarije bəbinən.

186. Wəki zəmarijəkə nə əjan sər 7 parəvəkən 48 dəstinən.
We zəmarije bəbinən.

Çəvgredan
orta dainada
u çabada, wəxta
çarkryənə u
parəvəkryənə
guyhasəna hasl u
qəsmət.

187. Hasla dy zəmarija 396-ə jək zə
çarkryija 36-ə. Çarkryije dənə sɣqasə?

188. Kizən zəmarı 47 çarkryənə, wə-
ki hasla we bujə 1081?

189. Çarkryije nə əjan bəbinən:
56.x=504 x.43=559 x.15=555
47.x=611 x.51=612 27.x=999

190. a) 63 qəsmətə parəvəkryəna dy
zəmarijənə, parkyr 11. Parkryi sɣqasə?

b) 450 qəsmətə parəvəkryəna dy zəmarijənə, parkyr 20,
Parkryi sɣqasə?

191. a) Kizən zəmarije parəvəkryənə sər 27, wəki qəsmətə
we 15 bəstinən.

b) Kizən zəmarije parəvəkryənə sər 39, wəki 49 bəstinən?

192. a) Kizən zəmarije parəvəkryənə sər 135, wəki qəsmət
bəstinən 10 u maine 7?

b) Kizən zəmarije parəvəkryənə sər 123, wəki qəsmət bəsti-
nən 9 u maine 4?

c) Kizən zəmarija parəvəkryi sər 1234 qəsmət dədə 9 u
maine 5?

183. a) Kizən zəmarije parəvəkryənə sər 1452, wəki qəsmə-
tə we bəstinən 132?

b) 1452 sər kizən zəmarije parəvəkryi, wəki 234 bəstinən.

194. 3848 sər kizən zəmarije parəvəkryi, wəki qəsmətə we
bəstinən 160 u maine 8? Wəki qəsmətə we bəstinən 60 u
maine 8?

195. a) Parəvəkry 19, qəsmət 15, main 17. Parkryi bəbinən

b) Parkyr 41, qəsmət 23, main 15. Parkryi bəbinən.

с) Паркыг 53, қысмәт 29, main 25. Паркыг бьбиньн.

196. Паркыг 648, қысмәт 36. Паркыг бьбиньн.

197. а) Паркыг 1869, қысмәт 24, main 69. Паркыг бьбиньн.

б) Паркыг 2100, қысмәт 67, main 23. Паркыг бьбиньн.

198. x бьбиньн:

$$x : 52 = 35 \quad 5643 : x = 99 \quad 5226 : x = 402$$

$$x : 37 = 111 \quad 29319 : x = 87 \quad x : 7055 = 30$$

199. Вьсеггьбиньн rast кьрна van mäsəla:

$$365 \cdot 24, \text{ wəki } \text{ħasyla we stəndьnə } 8760$$

$$405 \cdot 307, \text{ " " " " } 124335$$

200. Вьсеггьбиньн qədandьna parəvəkyьnə rast (вьсаркь-
гьне u parəvəkyьnə):

$$8500 : 170 = 50 \quad 6345 : 135 = 47$$

$$259689 : 321 = 809 \quad 467888 : 524 = 912$$

201. Ĥasyle we sawa bə, wəki çarkьrijəke 3 çara məzьn
кьн? 5 çara? 12 çara?

202. Ĥasyla dy zьmarija bərambəri 144. Ĥasyle we sawa
bə, wəki çarkьrijəke 4 çara məzьn кьн, ja dьne be gyħastьn.

203. Ĥasyle we sawa bə, wəki çarkьrijəki 7 çara kem кьн?
10 çara? 13 çara?

204. Ĥasyla dy zьmarija bərambəri 1044. Ĥasyle we sawa
bə, wəki çarkьrijəke 12 çara kem кьн, le ja dьne be gyħastьn?

205. Ĥasyle we sawa bə, wəki çarkьrijəke 3 çara məzьn
кьн, le ja dьne 7 çara məzьn кьн? Wəki çarkьrijəke 100 çara
məzьn кьн, le ja dьne 1000 çari məzьn кьн?

206. Ĥasyle we sawa bə, wəki çarkьrijəke 5 çara məzьn
кьн, le ja dьne 5 çara kem кьн?

207. Ĥasyle we sawa bə, wəki çarkьгьне 12 çara məzьn
кьн, le çarkьгьне 4 çara kem кьн? Wəki çarkьгьне 7 çara məzьn
кьн, le çarkьгьне 98 çara kem кьн? Wəki çarkьгьне 24 çara kem
кьн, le çarkьгьне 72 çara zedə кьн?

208. Ĥasyle we sawa bə, wəki ħərdь çarkьrijə 17 çara kem
кьн?

209. Dy bostan ħəçə:

а) Dьrezaja bostane dyda 6 çara, le bərai 4 çara zь dьre-
zai u bəraja bostane jəke məstьrə. Cənd çara ruje bostanəki zь
je dьne məstьrə?

b) Дьрезая бостане дыда 8 ҫара зедә, ле бәрай 4 ҫара кем тырә зь келәке бостане дьне. Сәнд ҫара рује бостанәки зь је дьне мәстырә?

210. Ҫаркығын 10 ҫара кем кығынә. Сь зь ҫаркыги бькып, wәki һасыл 120, 100, 60, 10, 5, 2 кем бә? Wәki һасыл бьминә нәгыһасти? Wәki һасыл 2, 5, 10, 60, 100, 120 зедәбә?

211. Ҫаркыги бәгамбәри 45. Һасыле we сыҫаси кем бә, wәki ҫаркығын ҫаси 9 кем кығынә?

212. Ҫаркыги 100 ҫара мәзын бује. Сь зь ҫаркығыне бькып, wәki һасыл бьминә нә гыһасти.

213. Ҫаркыги 10 ҫара мәзын бује. Сь зь ҫаркығыне бькып, wәki һасыл 1000 ҫара зь је бәре зедәтыр бә?

214. Ҫаркыги 4 ҫара зедә бује. Сь зь ҫаркығыне кығынә, wәki һасыл 3 ҫара кем бује?

215. Ҫаркыги 15 ҫара кем бује, сь зь ҫаркығыне кығынә, wәki һасыл 5 ҫара кем бује?

216. Ҫаркығын 147 ҫара зедә бује, сь зь ҫаркыги кығынә, wәki һасыл һәр 7 ҫара зедә бује?

217. Һасыла se зьмария we sawa be гыһастыне, wәki зьмария жеке 5 ҫара зедә кып, ја дыда 10 ҫара кем кып, ле ја сысия 4 ҫара зедә кып?

218. а) Сь зь ҫысмәт дьбә, wәki паркыги 3 ҫара зедә кып? 7 ҫара? 19 ҫара? 3 ҫара кем кып? 5 ҫара? 7 ҫара?

б) Sev кығынә 180 јаşıка. Сәнд јашык лазьмын, wәki сара бсева 3 ҫара кем бә? 3 ҫара зедә бә? Ҫабә бь зьмария бьҫеггы и пьн.

в) Паркыги бәгамбәри 115. Паркыг бәгамбәри 3. Сь зь ҫысмәт u maine дьбә, wәki паркыги 2, 3, 6, 7 ҫара зедә кып?

г) Паркыги 568, паркыг 35, сь зь ҫысмәт u maine дьбә, wәki паркыги 2, 3, 4 ҫара зедә кып? Лазьмә jane на запьбуна гыһастына сара паркыг u паркыги.

219. а) Сь зь ҫысмәт дьбә, wәki паркыг 50 ҫаргi зедә кып? 15 ҫара кем кып? Wәki паркыги u паркыг 325 ҫара зедә кып? Паркыги u паркыг 47 ҫара кем кып?

б) 10000 корорке kansery бь машыне гьргьузавик анине. Сәнд кароркә tenә анине, wәki машыне гьргьузавик 3 ҫара зедә бьн бопа кьшандьне? 2 ҫара кем бьр? Ҫабә бь зьмария бьҫеггыбиньн.

220. Qъsmete we sawa be gyhastъne, wәki parkъri 200 ҫa-ri zedә kыn, le parkъr 5 ҫara kem kыn? Parkъri 4 ҫara zedә kыn, le parkъr 2 ҫara kem kыn?

221. Parkъri 4 ҫara kem кыгнә, le parkъr 6 ҫara zedә кыгнә. Сь зь qъsmet dьbә?

222. а) Сь зь qъsmet dьbә, wәki parkъri 42 ҫara zedә kыn u parkъr 6 ҫara zedә kыn? wәki parkъri 25 ҫara zedә kыn u parkъr 400 ҫari zedә kыn?

б) Nasos 24 sәhәta ave зь ҫәhte hыdьeнә. Сьqas wәxt av зь ҫәhte te hыeнandьne, wәki av dy ҫara zedәjә u nasos se ҫara зь ja dьne zutъr bыdьeнә?

223. Parkъri 17 ҫara мәзън кыгнә. Сь зь parkъrъne кыгнә, wәki qъsmet 51 ҫari мәзън бујә? Wәki qъsmet 153 ҫara мәзън бујә?

224. Parkъri 10 ҫara kem кыгнә. Сь зь parkъrъne кыгнә, wәki qъsmet ysa zi 10 ҫara мәзън бујә?

225. Ҫarkъri 17 ҫara kem кыгнә, qъsmet 11 ҫara мәзън бујә. Parkъr sawa hatijә gyhastъne?

226. Parkъr 2 ҫara kem кыгнә. Сь зь parkъri бькын, wәki qъsmet 50 ҫari kem бә? 25 ҫара?

227. Parkъri мәзън кыгнә qasi зьmarija ky бәgambәri parkъrъne. Qъsmet сьqasi zedә бујә?

228. Parkъri бь dy ҫara мәзън бујә бь dy ҫarija parkъrъne. Qъsmet сьqasi мәзън бујә?

229. Parkъri kem бујә qasi зьmarija ky 7 ҫara зь parkъrъne мәstьrә. Qъsmet сьqasi kem бујә?

230. Qъsmet бәgambәri 81, parkъri бь dy ҫara мәзън бујә бь dy ҫarija parkъrъne. Qъsmete tәzә сьqasә?

231. Tera 18 roza giha торкыгнә. Wәki wi gihai 10 ҫara zedә kыn u aлыфкыгнә 4 ҫara kem kыn, әw giha we tera сәnd roza hәbә?

232. Wәki parkъri pәgәvәkыгнә sәg parkъrъne se ҫari 18 dьstinьн. Wәki parkъri pәgәvәkыгнә sәg qъsmet 85 dьstinьн. Сьqasън, parkъri, parkъr u qъsmet?

Ҷаркырып у
рагөнөкыры-
на
җәте; май у
һасы.

233. Зъ дөбөе кы teda 12500 vedro ныft һәҗә, ныft се trubara дьсә. Truba јөкәра 47, ја dydarra 45 u ја сьсijarra 38 vedro дәҗәкәда сьсә. Сьсҗас ныft дөбода дьминә, wәki һәрсе truba 55 дәҗа бьһельнә вөкыри (бь dy тәһәра бьҗәдіньн).

234. Ҷәта 3827+4323+1200 җаркырыпә сәг 25 (бь dy тәһәра).

235. Maina 2306 u 1894 җәта 5634 u 2866 җар кып.

236. а) Ҷәта зьмарija 576, 864 u 216 сәг 18 рагөнөкып (бь dy тәһәра).

б) Ҷәм җотә јане кьтә, wәki һәрды җәмкыри zi җотьн? кьтьн? сьма?

с) Ҷәм җотә јане кьтә, wәki зь 7 җәмкырија 3 җәмкыри җотьн, је дьне кьтьн? сьма?

237. а) Maina зьмарije 1800 u 1400 рагөнөкырыпә сәг 200 (бьdy тәһәра).

б) Main җотә јане zi кьтә, wәki дәрхьстьн җотә, le дәрхьстт кьтә? сьма?

238. Мәктәк мәһе 10 tetraka дьдә һәр җагыртәки. Мәктәбе сәг һәв сәнд tetraka бьдә, wәki дәрсхане пенҗәда 80 җагыртьн, је җәсәда 72, le је һәштәда 62 җагыртьн? (Бь dy тәһәра бьҗәдіньн).

239. Се топ рәсәе җуррекеi 245m 650m u 425m һатije кьргине. Сьсҗас рәгә данә һәмija wi рәгәәi, wәki баһе 1m 8ман?

240. Сапа се конте дәрсхана һаҗасә:

ја јөке—(10.5.4) m kub.

ја dyda—(10.4.4) „ „

ја сьсija—(7.5.4) „ „

Сьсҗас җагырт wan һәрсе дәрсханәда җи дьбьп, wәki норма, җагыртәки 5m kub.?

241. Се топ рәсәе секыри кьргинә бь 8 ман. 1m. Вәге әwьп бь баһе 2048 ман. кьргинә, ја dyda 832 ман. u ја сьсija бь 1248 ман. Сәг һәв сәнд метьр рәсәе кьргинә? (Бь dy тәһәра бьҗәдіньн).

242. а) Ҷаги сәг һәв бькып:

36.(85 34) 49.105.36

u бь рагөнөкырыпә бьҗәггьбіньн rast стандьна җаба wan.

252. Бъ 180 ман 4 дѣст кѣвѣйе харън-харъне у 3 дѣст зѣ кѣвѣйе сѣе кърринѣ; çара дыда бѣ 204ман 4 дѣст кѣвѣйе харън-харъне у 5 дѣст зѣ је сѣе кърринѣ. Кѣвѣйе харън-харъне у кѣвѣйе сѣе сѣе hezane?

253. Brigadeda 8 mǝrbyǝn. Wǝki hǝr jǝke zǝ wana 15 man. zeda bǝstanda, wi saxi brigade 840 man. bǝstanda. Hǝr yzveki brigade sǝqas standijǝ?

254. Kǝrxanǝkeda ar se çara zǝ ja dǝne zǝftǝr hǝjǝ. wǝki 850kg zǝ ja jǝke bǝvǝn u zǝ ja dǝne 50kg, wi saxi are hǝrdu kǝrxana we wǝkǝ hǝv bǝn. Hǝr kǝrxanǝkeda sǝqas ar hǝjǝ?

255. a) 62m sǝxe rǝş u 12m zǝ sǝxe sut kǝrrinǝ, sǝr hǝv bǝ bahe 1540 man. çara dǝne disa wi bahai 68m kǝrrinǝ sǝxe rǝş u 12 zǝ je sut sǝr hǝv bǝ bahe 1660 man. sǝ hezajǝ metǝrǝke sǝxe rǝş u sǝxe sut?

b) Tǝtrone bǝre ǝwlyǝn 24 blete baha u 16 blet zǝ je arzan fǝrotijǝ. Sǝr hǝv 79 man. standijǝ, paşǝ disa bǝ wi bahai 38 blet je baha u 24 zǝ je arzan fǝrotǝnǝ bǝ 81 man. Hǝr bletǝk sǝ hezajǝ?

256. Fabrika sola 7000 çot sole mera u 4000 çot zǝ je zarra hazǝr kǝrijǝ, sǝr hǝv bǝ 136 000 man. çara dǝne ǝwe 10 000 çot sole mera u 4000 çot zǝ je zarra hazǝr kǝr, sǝr hǝv bǝ 184 000 man. Çote sole mera u zarra sǝ hezajǝ?

257. a) 30m sǝxe çurre jǝke u 40m zǝ çurre dyda sǝr hǝv bǝ 800 man. kǝrrinǝ, le sǝxe çurre jǝke 2 man. zǝ je dyda bahatǝrǝ. Metǝra hǝr çurrǝke sǝ hezajǝ?

b) 36kg sev u 32kg zǝ hǝrme sǝr hǝv bǝ 200 man. kǝrrinǝ. 1kg seva u 1kg hǝrmja sǝ hezajǝ, wǝki 1kg hǝrmija dy çara zǝ 1kg seva bahatǝrǝ?

c) Bahe 80 t seve çǝ haqasǝ, sǝqasi hezajǝ 32t hǝrme. Sev aninǝ bazerr fǝrotǝnǝ u zǝ hǝr tonǝke 2020 man. standǝnǝ; le hǝqe kǝşandǝna wana sǝr hǝv 1600 man. danǝ. Tonǝke hǝrmije çǝ sǝ hezajǝ?

258. Sǝr dy țareka 765 kǝteb çǝ dǝbǝn. Wǝki zǝ țarekǝke 35 kǝteba hǝldǝn, wi saxi kǝteb sǝr hǝrda wǝkǝ hǝv dǝminǝn. Sǝr hǝr țarekǝke cǝnd kǝteb hǝnǝ?

259. Se tsexǝ zavodeda 624 mǝrbyǝ dǝxǝbǝlyǝn, tsexǝ jǝkeda palǝ penç çara zǝ ja dyda zǝftǝrǝn, le ja sǝsijada haqasǝ, sǝqas ky hǝrdu tsexada sǝr hǝv hǝnǝ. Hǝr tsexǝkeda sǝqas palǝ hǝnǝ?

260. Bona kыңдырутыне 1225m pәrce бь бәраја 100sm lazьm bu. Dәwsa wi pәrcei 1530m pәrceәki dьne kыrrinә. Bәraja wi pәrcei бьбиньн.

261. 8 maşinistkә 5 rozada бьхәбьтьн u roze 6 sәһәta, дькагьн 1440 бәлgi nәşьr бькьн, сәнд roz lazьm дьбьн bona nәşьr кьгьна 2500 бәлgi, wәki we 10 masinistka бьхәбьтьн, (disa бь сара sәһәte roze бәre)?

262. Lagereda zьmere nan hәjә бь wi һәsabi, wәki sәre mәгьv 800g, le сара lagernika qasi 130 mәгьvi zedә bujә. Wәki nan tere бькә һәtani wi wәxti, norma nan кем bujә u bujә 600g. sәrida сәнд mәгьv lagereda bunә?

263. Dy кыгьгька 203 guz ysa pәrәvәкьгьнә, wәki jәki [ha-qa çot бьstine, сьqas ky je dьne pença dьstine. Hәr jәkera сәнд guz kәtijә?

264. 48 mәгьva 60 rozada çәwәk kolanә. 36 mәгьv disa we çәwe сәнд roza дькагьн бькәльн?

265. 36 mәгьva ucastkәkә meşa 120 rozida zь dara tәmьz кьгьнә. Сәнд mәгьv lazьmьн bona tәmьz кьгьна we ucastke na-va 40 rozida?

266. Tәkәrәka faitonejә peşьn 17 fьtla дьзьvьгьгә, le ja pa-şьn hәr 11 fьtla. Tәkәrәka peşьn we сәнд fьtla бьзьvьгьгә, wәki tәkәrәka paşьn 231 fьtli бьзьvьгьгә?

267. Bona polкьгьна konte 84m. linoleume бь бәraja 2m. lazьmә. Сьqas linoleume бь бәraja 3m we хәгç бә?

268. 7360 man. бәrdanә bona хwәikьгьна 920 mәгьvi, сьqas pәгә gәrәke be бәrdanә, wәki зьmarija mәгьva qasi 250 zedә bujә?

269. 480 lәmpьckә кьrrinә bona şәmala 80 konti, le ysa çәwьmi, wәki әw lәmpьckә hatьnә pәrәvәкьгьнә sәr зьmarija kontaә zedә u wi сaxi hәr kontәke 2 lәmpьckә кем кәтьн. Lәmpьckә sәr сәнд konta pәrәvәкьгьнә?

270. Şaгьrtәki 40 mәsәlә һьlda wәki ky бьqәdinә. Hәr rast qәdandьna mәsәlәke wirra 3 datinьн, le bona nә rast qәdandьne 5 ze dәrdьхьн. Wәxta çәгьгьbandьne әjan bu, wәki şaгьrtә qәt jәk zi nәma. Сәнд mәsәlә rast hatьnә qәdandьne?

271. Turiste ky 6 sәh. hәrgav reә, 12 rozada 360km дьka-rә hәrrә. Сәнд roza әwe re бә, wәki әw rja 660km hәrrә бь zu-cuina хwә бәre?

272. 276 guz kыгнә dy қоме уса, wәki сьqас jәkeda ренс һәнә, һақас zi ja дьнеда һәфт һәнә. Hәр қомәkeda сәнд guz һәнә?

273. Zavodeda pale сьрга 7-a 3 сара зь pale сьрга 6-a кем-тгьгн. Pale сьрга 6-a роze 4 ман. дьстиньн, le je сьрга 7-a 6 ман. сәнд pale һәр сьргәкә zavodeda һәнә, wәki һәқхәбата wa-паә мәһәке (24 rozхәbat) 19440 манатә?

274. Bona һыльһандьна ave зь куггун, насосе датиһн, ja ky дәқәkeda 30 vedroi һыльһәһнә; Paši 50 дәқәi насосәкә дьне zi данн ja ky дәқәkeda 70 vedro av быльһәһнә u һәрды насос 45 дәқәi тәвай ave быльһәһһн. Сьqас wәхта әw av we баһата һыльһандьне, wәki сәре сәрида һәрды насос тәвай бьхәбьтина?

275. Тәбаха тәрәзujeda сик сьфг һә ә u гыла 6kg, ja дьнед сик сьфг u гыла 14kg, — мәрталә тәрәзujе u һәрды алиje we wәкә һәв дьһн: Gava ky һәрды сije сьфг кьгнә алиki тәрәзujе, la-зьм бу, wәki гыла 36kg данина алиje тәрәзujеi дьне bona wәкә һәв кьгнә һәрды алиje тәрәзujе. Сьгганиja һәр сики сьфг сьqасә?

276. a) Artele һыlda stykyra хwә, wәki rja шоҫе 36 rozada сәкә. Bona we jәке rozeda 84 мәрвь lazьм буһ, le nava 18 rozada һәр 24 мәрвь хәбьтинә u nava 6 rozada 168 мәрвь хәбьти-нә. Сьqас pale lazьм дьһн wәхте дьнда, wәki әw хәbat wәхте-да be қәдандьне? Hәmu pale бь һәсәбе ортә нормәке дьқәдиньн.

b) Зь sklade гәрәке 231t 840kg мәси be valakьгнә. Bona ve хәbate бәре artela бь 18 рьстикеши хастije бькә, paši 4 сә-һәта 16 мәрвье дьне zi тәв wan буһ. Сәнд сәһәтәда sklad ha-tije valakьгнә, wәki һәр рьстикешәки nava сәһәтәkeda 840kg мәси қьҫандije?

277. Pәre dy мәрвья 240 ман. буje. Gava jәке 30 ман. даje je дьне, wi сәки рәре wan wәкә һәв буje. Pәre һәр jәке сьqас буje?

278. Сәта dy зьмарija 1980 u wәki зь jәке 285 дәгхьн u 285 je дьнегга zedә кьн, wi сәки зьмарije бәрамбәри дьстиньн. Wan зьмарija бьһн.

279. Kизан зьмарi зь саркьгнә сәр 24 qasi 1978 zedә бу-je? Зь парәвәкьгнә сәр 36 qasi 875 кем, буje?

280. 1800 парәвәкьнә сәр se pare уса, wәki para jәке qasi 400, le ja дыда 200 зь ja сьсija зәфтгь бә?

281. Çəma dy zьmarija 13 248-ə. le¹ qьsmət 35-ə. Wan hərdy zьmarija bьbinьn.

282. 786 parəvəkyьgnə sər car pare ysa, wəki ja jəke qasi 24 zь ja dyda məstər bə, qasi 16 zь ja sьsija məstər bə u zь ja cara 46 məstər bə.

233. Çəma dy zьmarija 38 570. Jək parəvəkyьgnə sər ja dьne qьsmət 3 standьnə u main 922. Wan zьmarija bьbinьn.

284. Dy zьmarija bьbinьn, wəki mai 9256 bə, le qьsmət bərambəri 27.

285. Ortə arifmetikja se zьmarija bьbinьn: 125, 317, 491.

286. Ortə arifmetikja dy zьmarija 130, jək zь wan 150. Ja dьne bьbinьn.

287. Çəma dy zьmarija 410-ə; qьsmət paşi parəvəkyьgne 7 u 10 bərmajə. Wan zьmarija bьbinьn.

288. Qьsmət ky paşi parəvəkyьgna dy zьmarija hatijə standьne 3, le bərmai 10. Wəki parkьgne, parkьgi, qьsmət u bərmai çəm kьn 143 dьstinьn. Parkьgi u parkьgne bьbinьn.

289. Dьrane dy təkəreka dьkəvьnə həvdy, dьrane ja jəke 15, le ja dyda 28 dьranьn. Təkəreka jəke nava 15 sekundada 32 ftla dьdə xwə. Ja dyda nava 21 deqəida cənd ftla dьdə xwə?

III. PARƏVƏKYьRNA ZьMARIJA

Zьmarije
safi u barə.

1. Zь 1 hətani 100 bьnvьsьn həmu zьmarije safi.

2. Zь 1 hətani 50 bьnvьsьn həmu zьmarije barə.

3. Zь van zьmarija: 28, 44, 17, 43, 75, 1684, 546, 79, 740, 1001, 67, 1036, 31, 885, 83—kızan je safinə u kızan je barəne? Tabliseda başqə-başqə bьnvьsьn.

4. Dydy, sьse, car zьmarije barə bьnvьsьn, je ky ysa zi je safinə.

Kьvşbuna
parəvəkyьgna
zьmarija

5. Zь 1 hətani 20, zь 30 hətani 70 bьnvьsьn həmu zьmarije çot.

6. Zь van zьmarija hьlinьn wan zьmarija, je ky be bər main sər 2, sər 4, sər 8 parəvədy

bьn:

29	176	496	824	34	197	500	7000
88	202	568	2741	124	310	601	80 000

7. Нәму зьмаріе кы бе бәрmain парәвәдбьнә сәр 3' u сәр 9 бьбінь u tablisada бьбьвизьн:

111	539	8205	378	713	8991
455	819	13707	612	2016	902351

8. Нәму зьмаріе кы бе бәрmain парәвәдбьнә сәр 2, сәр 3, сәр 4, сәр 5, сәр 8, сәр 9, сәр 10, сәр 25, сәр 100 бьбінь u tablisada бьбьвизьн:

15	40	63	86	325	675	1616	30591
21	44	64	88	362	692	3000	40000
22	51	65	124	404	700	7299	25000
30	52	76	136	450	850	9005	71100
32	58	81	142	568	1500	12054	540000

9. Нәму зьмаріе кы бе бәрmain парәвәдбьнә сәр 6, сәр 12, сәр 15, сәр 18, сәр 20, сәр 30, сәр 36, сәр 40, сәр 50, сәр 75, бьбінь u tablisada бьбьвизьн:

18	195	420	492	760	1818	7000
54	198	426	500	840	2440	8180
66	200	450	585	900	3030	8400
144	264	465	720	1116	3580	12000
180	372	468	732	1704	3650	25000

10. Зьмаріе бь dy нışани u бь сар нışани бьбьвизьн, wәki бе бәр mai парәвәдбьнә сәр 2, 3, 9, 5, 10, 6, 12, 18.

11. Қеләка зьмаріја 3568 гастьга гәдәмәке бьбьвизьн, wәki әw зьмаріја кы те стандьне парәвәбә сәр 2, сәр 3, сәр 6.

12. Зь гәдәме 8, 0, 3, 7 зьмаріјәкә ьsa сәкьн, wәki бе бәрmai сәр 15 парәвәбә,

13. Бь гәдәме 0, 2, 3, 4 зьмаріје ьsa бьбьвизьн, wәki бе бәрmai сәр 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 15, 18 парәвәбьн.

14. Ве қәдандьна сәмкьгьне, бьзаньбьн, гәло сәма 348+ +196 сәр 2, 3, 4, 6, 12, 15 парәвәдбә.

15. Ве қәдандьна дәгхьстьне, бьзаньбьн гәло maija 756— —384 сәр 2, 3, 4, 6, 12, 15 парәвәдбә.

16. Ве заньбуна қьтасіје, безьн 354+238 сәр 2, 3, 6 парәвәдбә.

17. Ве саркьгьне заньбьн гәло 148. 75 сәр 2, 3, 5, 6, 4 парәвәдбә.

18. Зьмаріе хана сэр парэвэкіе сафі хэв бьцётінь:

Нэвцэтандь-
на зьмаріа
сэр парэвэ-
кіе сафі

1) 100	6) 1500	11) 15 360
2) 300	7) 7000	12) 15 600
3) 216	8) 3240	13) 41 472
4) 360	9) 4608	14) 86 625
5) 810	10) 10 368	15) 455 625

19. а) Парэвэкіе сафіе кы парэвэдьбьнэ сэр ван зьмаріе хана бьбінь:

180	400	709	2304	8136	2464	9828
240	612	972	5220	12 250	11 440	

б) Бьдьнэ ёжанькьне, wэкі хэр јэке зь ван зьмаріа; 6, 28, 496 бэрамбэри парэвэкіе wенэ бэһэсавкьнэ wе.

20. Нэму тэматіе парэвэкіри бьбінь бона цоте зьмаріе хана у тэматіа wанэ зь хэмушка мэстыр:

Барьге тэ-
маті зь хэ-
мушка мэс-
тыр у зь хэ-
мушка еукты-
ніа хьнэ зь
мар.

21. Хьнэ зьмаріе кьн бьнэвісьн 3; 7; 15; 12; 8 у 5; 3 у 12; 6 у 10.

22. Зь хэмушка еуктыріа 8 кізан дьбэ? Тэматіа зь хэмушка еуктыріа зьмаріе 5 у 20? 5 у 7? 11 у 24? 120 у 40?

23. Зь хэмушка еуктыріа ван зьмаріа бьбінь:

1) 3, 2 у 5	8) 45, 55, 11 у 110
2) 7, 9 у 2	9) 27, 18, 90 у 60
3) 8, 25 у 3	10) 32, 36, 72 у 48
4) 4, 8, 2 у 16	11) 30, 75, 45, 18 у 27
5) 50, 80, 40 у 10	12) 24, 108, 216 у 135
6) 35, 7, 10 у 5	13) 462, 110, 70, 231, 770 у 210
7) 45, 30, 15 у 180	14) 360, 540 у 640

24. Кароккеда цөлэм хэнэ. Зьмаріа wанэ зь 300 кемтырэ, ле зь 200 зедэтырэ. Сэнд цөлэм кароккеданьн, wэкі ёжанэ кы wedэреда хэнэ зьмаріе дэханіе тэматі у дьзуне зьмаріе тэматі?

25. Зь хэмушка еуктыріа дь зьмаріа 720; Тэматіе wані зь хэмушка мэстырі парэвэкіне 12 цага зь хэмушка еуктыріе кемтырэ. Заньн, wэкі зьмаріа ёwльн 240-э, зьмаріе дьда бьбі-
льн.

26. Paşi hər reisəke (cunəke u hatnəke) se gəmi tənə iskəla xwə bəreda dəsəkənyən. Gəmiya əwlyən relsa xwə nava 6 rozada kytadykə; ja dyda nava 5 rozada, ja səsija nava 10 rozada. Paşi cənd roza (wəxte nezik bui) we çije sekəndəyna xwə bəreda rasti həv ben gəmiya jəke u dyda; gəmiya jəke rasti ja səsija u gəmiya dyda rəsti ja səsija u hərse gəmi çiki?

IV. ŞKƏSTİJE HESA

Fəmkəryn dərhəqa şkəsti

A. (zaravi.) 1) Zə metrəke sawa niv metre bəstinən? Careka metre zə metrəke? Para metreyə 8.ani zə metrəke? Van para çot-çot angori həv kən: Kızan par məzyənə u cəqasi məzyənə?

2) Pəre sawa tənə standəne, wəki bəlgə kaqəz ortəda parəvəkən, pəşe hər jəke zə wan para disa ortəda parəvəkən u disa parəvəkən?

3) Kilograma cai həlal kəynə 3 pəəkə; kilograma dənə həlal kəynə 6 pəəkə, kilograma səsija—12 pəəkə. Hər pəəkəkədə para kilogramejə cənda həjə u cənd çara caia pəəke əwlynda zə caia pəəke çara dyda u səsija məstəryn?

4) Zapasa nəfte nava 5 rozada xərc bujə. Para we zapase cənda nava rozəkədə xərcbuje, nava 2 rozada, nava 3 rozada, wəki xərckəyna nəfte həmu rozada cəpək bujə?

5) Nanəki sax şkeandəne kəyne 8 pəre cəpəke u 3 par xəynə? Para nanə cənda majə?

6) Zapasa nəfte nava 7 rozada xərc bujə. Para nəftejə cənda xərcbuje 1 rozada, nava 3 rozada, nava pənç rozada (bə wi həsabi, wəki xərckəyna nəftejə hərro bə ortə wəkə həv bujə)?

7) Cənd santimetr niv metreda hənə? nava careka metreda? Para metrejə pənçada?

8) Cənd dəqə nive, seaniya, caraniya, dəhaniya, bistaniya para səhətədanən?

9) Cənd bəlg kaqəz nive tərpanən? caraniya tərpanən? se caraniya tərpanən? Jək pənçaniya dəhadanən?

Nasi: tərə kaqəzda 1000 bəlg kaqəzə; jək dəhanijəda 25 bəlgən.

10) Zə 3 kg ar 5 nane cəpəke pətəne. Cəqas ar cujə hər danəke?

11) 4kg şəkər nava 31 rozida xərfçkыrнə. Roze para kilo-
gъramejə cənda xərfçbuјə?

12) 1dm para metrejə cəndanə? 1sm? 1mm? 9dm? 39sm?

13) 1 kap. para manetə cəndanə? 3kap? 27?

14) 1 məhək para salejə cəndanə? 7 məhə?

15) 11 dəqə para səhətə ja cəndanə? 7 43 dəqə?

16) 1 səhətək para sutkeјə cəndanə? 7 səhət? 23 səh:

17) Cənd pare peңçani jəkedanьn? Dy jəkanijadanьn? se jə-
kanijadanьn?

18) Cənd pare həvtani dy jəkanijada hənьn? Car jəkanijada?
Peңç jəkanijada?

19) a) 1kg, cai ysa kыrнə pəeka, wəki hər pəekəkeda jək
dəhanija kilogъrame həbə. Cai cuјə cənd pəeka?

b) 3kg cai kыrнə cənd pəeka, wəki jək dəhanija kilogъra-
me kыrнə pəekəke? Kыrнə hər jəke jək bistanija kilogъrame?
Вь fыrotьna pəeke paşьn, сыqas pərə standьnə, wəki hər pəekək
hezai 5m. 20 kap.

20) Se jəkani sər 5 pare wəkə həv parəvəkyrнə. Hər parək
bərambəri сыqasiјə? Se pare ysa bərambəri сыqasiјə?

21) Para jəkeјə cəndanə: para peңçajə dy jəkanija?

Para carajə se jəkanija? Para dəhajə həvt jəkanija?

22) Jəkanik sər 3 pare wəkə həv parəvəkyrнə, hər parək
kыrнə dy çija u dişa dy çija.

Jək sər cənd pare wəkə həv hatijə parəvəkyrнə?

23) Dыrezajəkə kыvş lazьmə, wəki sər 6, sər, 9 sər 12 pare
wəkə həv parəvəkyrн. Ve parəvəkyrнə sawa byqədinьn һь kыrнa
pəј həv?

24) Zьmarija təmami lazьmə wəki sər 6, sər 15, sər 18
para parəvəkyrн nə ky çarəkeva, le pəј həv. Ve parəvəkyrнə
sawa byqədinьn?

25) Ruje rastəke 3 hektarə, sər 8 ucastke wəkə həv hatьnə
byrнine.

a) Hər ucastkək para ruje rasteə cənda zəvt dьkə? b) Hər
ucastkək para hektarei cənda zəvt dьkə? c) Ruje hər ucastkəke
həsabkьn, by metre kvadъrati?

25) 5kg kanfet orça 8 bykыrciada rast parəvəkyrнə. a) Hər
bykыrciki para kanfetə cənda standijə? b) Hər bykыrciki para

kilogramejə cənda standijə? Hər bəkrəiki cənd ɣram kanfet standijə?

Şkəstije qanuni u
be qanuni, zədək-
ɣın u kem kəɣna
şkəsti.

1. a) Şkəstija bəxunb:

$$\frac{2}{7}, \frac{3}{8}, \frac{4}{11}, \frac{28}{35}, \frac{41}{53}, \frac{12}{12}, \frac{15}{15},$$

$$\frac{17}{5}, \frac{23}{9}, \frac{102}{21}, \frac{304}{101}$$

b) Nişandb, hər jəke zə van şkəstija sawa zə jəke cebujə:

$$\frac{3}{5}, \frac{6}{13}, \frac{21}{25}, \frac{29}{37}, \frac{17}{17}$$

c) Zəmarija bəxunb:

$$2\frac{1}{2}, 3\frac{1}{4}, 5\frac{2}{3}, 27\frac{3}{4}, 115\frac{1}{2}$$

2. a) Şkəstija bə rəqəma kəvş kə: jək həvtani, se carani, penç həştani, sezde ranzdəani, se cəlanı, həvt sədy bist pençani, həştəy car cəly həvtani.

b) Qəsmət mina şkəstija bəlvəisb, wəki parkəri 3, le parkər 4; wəki parkəri 9, le parkər 10; wəki parkəri 17, le parkər 20; wəki parkəri 35, le parkər 35; wəki parkəri 35, le parkər 27; wəki parkəri 100, le parkər 41 bə.

c) Bə komək darija rəqəma bəlvəisb: Para se jəkanija cara; para penç jəkanija həvta; para 11 hişda; ja 7-a 25-a.

e) Bə rəqəma bəlvəisb para zəmarije hanə ranzda: 7, 11, 19, 13, 47, 61.

ç) Bəlvəisb 3m, 27m, 143m, para kilometreje cəndanb.

d) Bəlvəisb 5g, 97g, 561g, para kilogramejə cəndanb.

e) Bəlvəisb 5kg, 23kg para toneje cəndanb; 7kg, 19kg, para sentnereje cəndanb.

3. a) (Zaravi) cənd seani dydada, carada, pençada u şəş jəkanijada hanə?

b) Hər zəmarijəkə handa cənd kəri sər həv hanə:

$$2\frac{1}{2}, 3\frac{1}{2}, 7\frac{1}{2}, 10\frac{1}{2}?$$

4. a) (Zaravi) cənd pare dəhani 1, 2, 3, 4, 8, 12, hanə?

b) Cənd carani sər həv hər van zəmarijəkəda hanə:

$$2\frac{1}{4}, 4\frac{1}{4}, 8\frac{1}{4}, 12\frac{1}{4}, 20\frac{1}{4}?$$

c) Cənd pərə pençanı van zımarıje hanada hənə:

$$3\frac{1}{5}, \quad 5\frac{2}{5}, \quad 6\frac{1}{5}, \quad 10\frac{3}{5}, \quad 20\frac{4}{5}?$$

5. (Zaravi) Maşinə məzila orta Moskva u Leningrade 12 səh. cu. Fara we məzileje cənda 7 səh. cu?

6. (Zaravi) wəki penç jəkanija sər 6 pərə wəkə həv pərə-wəkən, həv pərəkə wana bərambəri sərasije?

Penç pərə usa dıke sərasi?

7. Hıne şkesti bılınvısn, je ku zı jəke kəmtər bıl.

8. Hıne şkesti bılınvısn, je ku wəkə jəke bıl.

9. Hıne şkesti bılınvısn, je ku zı jəke məstər bıl.

10. a). Şkestije qanuni u beqanuni başqə bılınvısn zı van zımarıje hana:

$$\frac{3}{4}, \quad \frac{7}{9}, \quad \frac{10}{7}, \quad \frac{8}{11}, \quad \frac{12}{5}, \quad \frac{1}{8}, \quad \frac{5}{17}, \quad \frac{16}{5}, \quad \frac{13}{4}, \quad \frac{12}{12}, \quad \frac{11}{15}, \quad \frac{17}{16}.$$

b) Cənd jəkanije təmami hənə dı:

$$\frac{10}{2}, \quad \frac{14}{2}, \quad \frac{12}{4}, \quad \frac{24}{4}, \quad \frac{12}{3}, \quad \frac{21}{3}, \quad \frac{45}{3}, \quad \frac{49}{7}, \quad \frac{63}{7}, \quad \frac{91}{7}, \quad \frac{91}{13}, \quad \frac{66}{11}?$$

11. Zımarıje təmami zı nava şkestija dərən.

$$a) \frac{9}{3}, \quad \frac{8}{4}, \quad \frac{15}{4}, \quad \frac{10}{3}, \quad \frac{12}{5}; \quad b) \frac{5}{2}, \quad \frac{4}{3}, \quad \frac{7}{4}, \quad \frac{11}{5}, \quad \frac{13}{6},$$

$$\frac{19}{11}, \quad \frac{41}{7}, \quad \frac{39}{13}, \quad \frac{70}{13}, \quad \frac{79}{15}; \quad b) \frac{100}{7}, \quad \frac{99}{5}, \quad \frac{141}{13}, \quad \frac{108}{15}, \quad \frac{325}{13},$$

$$\frac{328}{17}, \quad \frac{307}{39}, \quad \frac{301}{30}, \quad \frac{217}{20}, \quad \frac{105}{5}, \quad \frac{328}{19}, \quad \frac{502}{11}, \quad \frac{103}{19}, \quad \frac{1000}{9}, \quad \frac{1375}{16},$$

$$\frac{1013}{21}, \quad \frac{1623}{31}, \quad \frac{4701}{50}, \quad \frac{8743}{78}, \quad \frac{5000}{8}.$$

12. a) Cənd pərə nəh u dəhani dı zımarıje hanadan.

1, 2, 3, 4, 5, 6?

b) Cənd jəkarani u jək həştani hənə dı: $\frac{1}{2}, 1\frac{1}{2}, \frac{3}{4},$

$$2\frac{1}{4}, \quad 1\frac{3}{3}, \quad 3\frac{1}{4}, \quad 5\frac{1}{2}?$$

13. a) Зьмаріе хана бькьнə жək sezdəani: 9, 11, 12, 17, 19.

b) Cənd жək bistani дь: $\frac{5}{6}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{3}{4}$?

14. Зьмаріја бькьнə skəstije be qanuni:

$1\frac{1}{2}$, $1\frac{2}{3}$, $4\frac{2}{7}$, $8\frac{5}{13}$, $31\frac{5}{6}$, $105\frac{3}{4}$, $17\frac{11}{40}$, $83\frac{7}{11}$,
 $25\frac{19}{36}$, $3\frac{1}{3}$, $2\frac{3}{4}$, $3\frac{4}{7}$, $9\frac{4}{15}$, $20\frac{1}{9}$, $28\frac{11}{12}$, $20\frac{3}{10}$,
 $116\frac{2}{3}$, $98\frac{17}{25}$, $3\frac{1}{5}$, $5\frac{11}{12}$, $18\frac{5}{16}$, $32\frac{3}{7}$, $204\frac{7}{25}$, $14\frac{15}{29}$,
 $2\frac{101}{107}$, $115\frac{15}{19}$.

15. Зь skəstije hana: $\frac{6}{17}$, $\frac{4}{17}$, $\frac{3}{17}$, $\frac{9}{17}$ kizan зь həmuška məstərə u kizan zi eukə?

16. Зь skəstije hana: $\frac{3}{7}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{3}{13}$, $\frac{3}{20}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{14}$, $\frac{3}{19}$ kizan зь həmuška məstərə u kizan zi eukə?

17. Skəstije hana: $\frac{1}{19}$, $\frac{13}{19}$, $\frac{7}{19}$, $\frac{4}{19}$, $\frac{9}{19}$, $\frac{6}{19}$ angori cara wana dainьnə pəi həv, dəstpekьrijə зь ja euk.

18. Skəstije hana: $\frac{7}{9}$, $\frac{7}{11}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{7}{12}$, $\frac{7}{10}$, $\frac{7}{13}$, $\frac{7}{15}$ angori cara wana dainьnə pəi həv, dəstpekьrijə зь ja məzьn.

19. Вь danin bəg həv buna jəkera бьзаньбьн, kizan зь skəstije hana: $\frac{3}{4}$ jane $\frac{2}{3}$, $\frac{4}{5}$ jane $\frac{5}{6}$, $\frac{1}{2}$ jane $\frac{3}{7}$, $\frac{3}{4}$ jane $\frac{2}{5}$,
 $\frac{15}{35}$ jane $\frac{16}{17}$ зь həv məstьrьn?

20. Вь danin bəg həv buna $\frac{1}{2}$ бьзаньбьн, kizan зь van skəstija: $\frac{5}{12}$, $\frac{9}{20}$, $\frac{7}{16}$ məzьnə u kizan zi eukə?

21. (Zaravi) Cənd çara $\frac{1}{2}$ зь $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$ məstəre?

$\frac{1}{3}$ зь $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{12}$ məstəre?

22. (Zaravi) Cənd çara $\frac{1}{100}$ зь $\frac{1}{50}$, $\frac{1}{25}$, $\frac{1}{5}$ kəmtəre?

23. a) Hər şkestijəki 2 çara zədə kən:

$\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{7}$, $\frac{14}{19}$, $\frac{7}{10}$, $\frac{13}{28}$.

b) Hər şkestijəke 3 çara zədə kən:

$\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{4}{11}$, $\frac{5}{23}$, $\frac{7}{29}$

$\frac{11}{25}$, $\frac{5}{31}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{15}$, $\frac{1}{12}$, $\frac{4}{9}$, $\frac{7}{24}$, $\frac{5}{7}$, $\frac{9}{11}$

c) Şkestije $\frac{3}{8}$, 2 çara zədə kən, 3 çara, 5 çara.

e) Şkestije $\frac{2}{9}$ 4 çara zədə kən, $\frac{3}{13}$ çara zədə kən, 3 çara

zədə kən u $\frac{5}{39}$ çara zədə kən.

ç) Зьмарије hana 2 çara zədə kən: $1 \frac{3}{7}$, $2 \frac{1}{5}$, $3 \frac{2}{9}$

d) Зьмарије hana 2-ра çarkən: $\frac{2}{7}$, $\frac{3}{10}$, $\frac{5}{13}$.

24. a) Hər şkestiki 2 çara kəm kən:

$\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{5}{9}$, $\frac{8}{9}$, $\frac{12}{13}$,

$\frac{7}{15}$, $\frac{13}{17}$, $\frac{16}{21}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{14}{23}$, $\frac{19}{25}$, $\frac{34}{57}$.

b) Hər şkestiki 3 çara kəm kən:

$\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{12}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{3}{10}$, $\frac{2}{9}$, $\frac{2}{15}$

c) Hər şkestiki 4 çara kem kın:

$$\frac{2}{5}, \frac{3}{4}, \frac{3}{8}, \frac{5}{7}$$

e) Zьmarije hana sər 2 parəvəkın: $\frac{4}{5}, \frac{3}{5}, \frac{8}{11}, \frac{7}{11}$.

ç) Şkestije $\frac{4}{5}$, 2 çara kem kın; $\frac{3}{5}$, 5 çara kem kın; $\frac{3}{7}$, 4 çara kem kın.

d) Zьmarije hana 2 çara kem kın: $2\frac{2}{3}, 2\frac{3}{4}, 4\frac{1}{2}$.

25. Сь зь şkesti dьbə, wəki:

a) Zьmartьna we 7 çara zedə bə? 9 çara? 15 çara?

b) Zьmartьna we 5 çara kem kın? 9 çara? 11 çara?

c) Əjanija we 10 çara zedə kın? 5 çara? 7 çara?

e) Əjanija we 8 çara kem kın? 9 çara? 13 çara?

ç) Şkestije $\frac{2}{5}$, 4 çara zedə kın, u paşə сь ky dьstinьn 3 çara kem kın. Şkestije $\frac{8}{9}$, 4 çara kem kın u paşə we зьmarija ky dьstinьn, 3 çara zedə kın.

26. a) Сь зь hər şkestiki dьbə: $\frac{3}{4}, \frac{5}{9}, \frac{4}{13}, \frac{1}{7}, \frac{8}{25}$ wəki əjanija hər jəke hьldьn?

b) Сь зь hər şkestiki dьbə: $\frac{2}{3}, \frac{6}{7}, \frac{4}{5}$ wəki зьmartьne sər 2 parəvəkın? Wəki əjanije sər 3 çar kın? sər 5 çar kın?

c) Paşa jəkanijeə cəndanə $\frac{1}{2}$, jək seani, $\frac{1}{3}, \frac{1}{4}$, paşa jək pençanije?

27. a) Şkesti danə: $\frac{5}{6}, \frac{1}{3}, \frac{3}{8}, \frac{2}{7}, \frac{1}{12}, \frac{7}{12}, \frac{2}{12}$,

$\frac{11}{13}$; зьmarija bьkьvisьn, wəki se çara зь van şkestija məstər bьn.

b) Jaşikəkeda $3\frac{1}{2}$ kg çaj həjə. Сьqas çaj, 2 jaşike yaada hənə?

28. a) Şkestije han danə $\frac{8}{13}, \frac{4}{7}, \frac{20}{43}, \frac{24}{35}, \frac{7}{12}, \frac{5}{8}$,

21 9 13 27
 25' 11' 15' 29' ; зьмарі́я бьльвісьн, wəki ɕar ɕara зь ван
 ɕkəstija кемтыр бьн?

b) Qaitana бь дьгезаја $12\frac{1}{2}$ -м бьггінə, кьгьнə 3 парə wə-
 кə һəв. Дьгезаја һəр парəкə сьqасə?

Кьпкьгьна
 ɕkəstija

29. Ньнə ɕkəstije ɕurre баɕqə бьльвісьн,
 je ysa, wəki һəр jəкə зь wan бəгамбəri:

$\frac{1}{2}, \frac{3}{4}, \frac{2}{3}, \frac{4}{5}, \frac{4}{7}, \frac{5}{9}, \frac{5}{6}, \frac{7}{10}$ бə.

30. Ньнə ɕkəsti бьльвісьн, wəki ɕara wan wəкə һəв бə, le
 ɕurre wan баɕqə бə.

31. a) Зьмартьна ɕkəsti 5-га ɕar кьгьнə. Сь зь ɕjanije бь-
 кьн, wəki ɕara ɕkəsti нəə gyһastьнə?

b) ɕjanija ɕkəsti 7-га ɕar кьгьнə. Сь зь зьмартьнə бькьн,
 wəki ɕara ɕkəsti нəə gyһastьнə? Məsələкə биньнə орҗə.

32. a) ɕkəstija $\frac{3}{4}, \frac{2}{3}, \frac{4}{5}$ бь пара кьвɕ кьн, 5 ɕara зь
 vana кемтыр.

b) ɕkəstije $\frac{3}{4}$ - бьgyһезьнə ɕkəstije бь ɕjanija 12, 20.

ɕkəstije $\frac{2}{3}$ - бьgyһезьн ɕkəstije бь ɕjanija 15, 24.

33. Van ɕkəstija кьн бькьн:

a) $\frac{2}{4}, \frac{4}{8}, \frac{6}{12}, \frac{10}{14}, \frac{12}{16}, \frac{3}{9}, \frac{9}{12}, \frac{6}{15}, \frac{12}{21}, \frac{18}{27}, \frac{18}{24}$

$\frac{24}{28}, \frac{20}{36}, \frac{8}{26}, \frac{32}{48}, \frac{30}{100}$.

b) $\frac{12}{18}, \frac{16}{20}, \frac{14}{35}, \frac{12}{60}, \frac{15}{35}, \frac{32}{128}, \frac{22}{140}, \frac{12}{144}, \frac{7}{140}, \frac{15}{36}$

$\frac{35}{84}, \frac{120}{150}, \frac{100}{250}, \frac{17}{340}$.

$\frac{24}{56}, \frac{32}{42}, \frac{32}{72}, \frac{36}{84}, \frac{36}{92}, \frac{42}{98}, \frac{75}{90}, \frac{45}{75}, \frac{27}{63}, \frac{81}{90}, \frac{51}{85}, \frac{78}{91}$

$\frac{34}{85}, \frac{42}{63}$.

$$\begin{array}{r}
 \text{e) } \frac{60}{144}, \frac{74}{666}, \frac{83}{249}, \frac{840}{960}, \frac{121}{143}, \frac{168}{216}, \frac{840}{1050}, \frac{264}{312} \\
 \frac{255}{285}, \frac{205}{246}, \frac{148}{185}
 \end{array}$$

$$\text{ç) } \frac{750}{1125}, \frac{1000}{3175}, \frac{1250}{2250}, \frac{675}{975}, \frac{1008}{1485}, \frac{1188}{1485}$$

34. Van şkestije hana kın bıkın u zımarije tımami bıstının:

$$\begin{array}{r}
 \frac{8}{6}, \frac{12}{8}, \frac{6}{4}, \frac{30}{25}, \frac{48}{18}, \frac{95}{65}, \frac{210}{147}, \frac{300}{246}, \frac{770}{140}, \frac{5000}{300} \\
 \frac{720}{600}, \frac{660}{420}, \frac{145}{29}, \frac{430}{26}
 \end{array}$$

35. a) (Zaravi.) Zı xwəlija kolxozejə rakıri 75 hekt. aearr cəndənə, le 125 hekt. gənəm. Aearre candi para cəndənija gənəme candi, cəndanə?

b) (Zaravi) Şuşəci 30 şuşə wəkə həv fırotın bı 24 man. Bahe hər şuşəke əwi cıqas stand?

36. (Zaravi) 75 sm para metre jə cəndanə? 30 sm? 60sm?

37. Para salejə cənda (365 roz) bərambəri wəxte orça zı 27 Nisane hətani 3 mətə crija bərəə?

B. (Zaravi.) 1) Jəke hurkın bıkınə pare nivi, cara, həişta, dəha u bisti.

2) $\frac{1}{5}$ hur kın bıkınə pare bisti, cılı u sədi.

3) Bəre bılınvısın $\frac{1}{4}$; paşə $\frac{3}{4}$ bı çurre şkestija, əjanija wi bərambəri 8; 20; 24; 40; 36; 56; 80; 96 bə.

4) $\frac{2}{5}$ bılınvısın, paşə $\frac{3}{5}$ bı çurre şkestija, əjanija kizani bərambəri 15; 25; 35; 75; 80; 100; 125 bə.

5) Van şkestije hana bıkınə pare sədani:

$$\frac{1}{2}, \frac{3}{4}, \frac{2}{5}, \frac{7}{10}, \frac{3}{20}, \frac{11}{25}, \frac{17}{25}, \frac{9}{50}$$

6) Van çote şkestija bıkınə pare wəkə həv:

$$\frac{1}{4} \text{ u } \frac{1}{8}; \frac{1}{3} \text{ u } \frac{5}{6}; \frac{1}{2} \text{ u } \frac{3}{8}, \frac{3}{4} \text{ u } \frac{5}{12}; \frac{5}{6} \text{ u } \frac{7}{12}$$

$$\frac{2}{5} \text{ u } \frac{3}{10}; \frac{1}{8} \text{ u } \frac{3}{16}; \frac{1}{8} \text{ u } \frac{1}{24}; \frac{1}{5} \text{ u } \frac{7}{15}; \frac{5}{6} \text{ u } \frac{7}{18}; \frac{3}{7} \text{ u } \frac{2}{21}.$$

7) Вькнѣ pare wəkə həv:

$$\frac{1}{2}, \frac{1}{4} \text{ u } \frac{1}{8}; \frac{1}{2}, \frac{1}{3} \text{ u } \frac{1}{6}; \frac{1}{3}, \frac{1}{4} \text{ u } \frac{1}{12}; \frac{1}{3}, \frac{1}{5} \text{ u } \frac{1}{15};$$

$$\frac{1}{2}, \frac{3}{7} \text{ u } \frac{5}{14}.$$

Дітна ѳјани-
ја тѣманија
шкѣстија

38. ѳјанија тѣманија шкѣстијаѣ зь нѣмушка еуктыр вьвипьн:

a) $\frac{1}{2} \text{ u } \frac{2}{3}, \frac{2}{3} \text{ u } \frac{3}{4}, \frac{2}{3} \text{ u } \frac{3}{5}, \frac{3}{4} \text{ u } \frac{4}{5}$

$$\frac{2}{5} \text{ u } \frac{1}{6}, \frac{5}{6} \text{ u } \frac{2}{7}, \frac{3}{7} \text{ u } \frac{5}{8}, \frac{2}{7} \text{ u } \frac{4}{9}, \frac{3}{15} \text{ u } \frac{1}{4}, \frac{5}{12} \text{ u}$$

$$\frac{2}{5}, \frac{1}{11} \text{ u } \frac{1}{13}.$$

b) 1) $\frac{1}{4}, \frac{1}{3}, \frac{1}{5}$. 4) $\frac{5}{6}, \frac{9}{11}$. 7) $\frac{3}{4}, \frac{11}{12}, \frac{4}{5}$.

2) $\frac{2}{3}, \frac{1}{2}, \frac{3}{7}$. 5) $\frac{5}{12}, \frac{3}{25}, \frac{1}{7}$. 8) $\frac{7}{8}, \frac{14}{15}, \frac{15}{16}$

3) $\frac{1}{4}, \frac{3}{5}, \frac{5}{7}$. 6) $\frac{3}{16}, \frac{7}{9}$. 9) $\frac{2}{5}, \frac{1}{3}, \frac{3}{8}$.

39. ѳјанија тѣманија шкѣстијаѣ зь нѣмушка еуктыр вьвипьн:

a) $\frac{2}{3}, \frac{1}{4} \text{ u } \frac{7}{12}; \frac{4}{5}, \frac{3}{4} \text{ u } \frac{9}{20}; \frac{1}{5}, \frac{4}{15} \text{ u } \frac{8}{75}$

$$\frac{1}{8}, \frac{3}{20} \text{ u } \frac{7}{40}; \frac{5}{96}, \frac{3}{16} \text{ u } \frac{7}{24}; \frac{9}{13}, \frac{5}{26} \text{ u } \frac{1}{78}$$

b) 1) $\frac{1}{2}, \frac{3}{4}, \frac{5}{8}, \frac{9}{16}$ 6) $\frac{11}{14}, \frac{13}{140}, \frac{3}{7}, \frac{2}{35}$.

2) $\frac{2}{3}, \frac{5}{6}, \frac{1}{36}, \frac{11}{18}$. 7) $\frac{19}{60}, \frac{3}{20}, \frac{4}{15}, \frac{17}{360}, \frac{23}{72}$.

$$3) \frac{11}{50}, \frac{7}{10}, \frac{27}{100}, \frac{3}{5} \quad 8) \frac{5}{48}, \frac{9}{16}, \frac{7}{240}, \frac{11}{30}, \frac{13}{90}$$

$$4) \frac{7}{9}, \frac{1}{180}, \frac{9}{10}, \frac{3}{4}, \frac{5}{6} \quad 9) \frac{5}{9}, \frac{7}{12}, \frac{11}{159}$$

$$5) \frac{7}{144}, \frac{5}{36}, \frac{3}{4}, \frac{8}{9}$$

40. Əjanija təmamija skəstijaə zə həmuşka euktər bəbinən:

$$a) \frac{1}{8} \text{ u } \frac{1}{20}; \frac{3}{8} \text{ u } \frac{5}{12}; \frac{1}{6} \text{ u } \frac{3}{16}; \frac{3}{10} \text{ u } \frac{7}{15}; \frac{4}{15} \text{ u } \frac{1}{25}; \frac{1}{18} \text{ u } \frac{1}{24}; \frac{3}{16} \text{ u } \frac{5}{24}; \frac{7}{36} \text{ u } \frac{7}{60}; \frac{1}{45} \text{ u } \frac{11}{60}; \frac{3}{28} \text{ u } \frac{17}{42}; \frac{4}{5}, \frac{7}{20} \text{ u } \frac{3}{10};$$

$$\frac{1}{12}, \frac{1}{18} \text{ u } \frac{1}{20}; \frac{25}{104} \text{ u } \frac{37}{520}$$

$$b) 1) \frac{1}{6}, \frac{1}{3}, \frac{1}{2}, \frac{1}{4} \quad 7) \frac{5}{24}, \frac{7}{18}, \frac{3}{40}, \frac{11}{20}$$

$$2) \frac{3}{4}, \frac{7}{8}, \frac{11}{12}, \frac{19}{20} \quad 8) \frac{13}{24}, \frac{17}{36}, \frac{7}{40}, \frac{9}{60}$$

$$3) \frac{2}{5}, \frac{7}{10}, \frac{13}{15}, \frac{9}{20} \quad 9) \frac{3}{4}, \frac{13}{20}, \frac{41}{60}, \frac{11}{75}, \frac{19}{25}$$

$$4) \frac{5}{6}, \frac{7}{9}, \frac{1}{4}, \frac{2}{3} \quad 10) \frac{17}{20}, \frac{1}{150}, \frac{7}{40}, \frac{11}{15}, \frac{3}{10}$$

$$5) \frac{7}{9}, \frac{3}{14}, \frac{2}{5}, \frac{3}{4} \quad 11) \frac{3}{8}, \frac{11}{30}, \frac{37}{60}, \frac{19}{40}, \frac{43}{72}$$

$$6) \frac{1}{4}, \frac{1}{6}, \frac{1}{20}, \frac{1}{15}, \frac{1}{30} \quad 12) \frac{7}{50}, \frac{31}{80}, \frac{13}{360}, \frac{23}{144}$$

41. a) Zə van şkestija: $\frac{5}{6}, \frac{8}{9}, \frac{10}{11}$ u $\frac{7}{8}$ kizən mezb-

nə u kizən hərə eukə?

b) Şkestija angori bələndbuna wana dainənə pəj həv:

$$\frac{4}{3}, \frac{9}{20}, \frac{3}{5}, \frac{2}{3}, \frac{5}{9}$$

42. a) Kızan zı şkestija: $\frac{217}{360}$, $\frac{7}{8}$, $\frac{47}{60}$, $\frac{17}{20}$, $\frac{11}{18}$ u $\frac{67}{72}$

hərə məzənə u kızan zi hərə eukə?

b) Şkestija angori nımyz buna wana dainənə pəj həv:

1) $\frac{5}{6}$, $\frac{11}{12}$, $\frac{13}{14}$, $\frac{20}{21}$ 2) $\frac{7}{21}$, $\frac{9}{14}$, $\frac{11}{24}$, $\frac{23}{42}$

43. $\frac{1}{16}$ rəşajja topa ərde Evropa dıgırə, Asia bə adə

xwəva $\frac{1}{3}$, Afrika $\frac{1}{5}$, Amerika $\frac{1}{4}$, Avstralia $\frac{1}{19}$, Antarkti-

da $\frac{1}{10}$. Zımarja ısa pəjhəv bınyısn, wəki pərə dınyae benə da-

nıne angori məzınbuna wana bə dəsprekırna ja hərə məzən.

44. Palək dıkarə xəbata xwə 25 səh. xylaz bıkə, je dyda 20 səh. u je səsja 18 səh. 1) Hər palək 1 səh. para xəbateje cənda dıkarə bıqədınə? 2) Wan para bıkənə pərə təmamja xəbateje mina həv.

45. Wəxtəkeda maşınistkəke $\frac{11}{18}$ pərə xəbata dəstə nıvisijə,

ja dıne $\frac{7}{12}$ u ja səsja $\frac{8}{15}$. Kızana zı wana zu nıvisijə?

1) Əjanija təmamja şkestija bınyın:

$\frac{1}{12}$ u $\frac{1}{35}$; $\frac{5}{17}$ u $\frac{9}{23}$; $\frac{5}{56}$ u $\frac{17}{29}$; $\frac{17}{96}$ u $\frac{41}{72}$; $\frac{3}{40}$, $\frac{7}{55}$ u $\frac{9}{88}$; $\frac{1}{64}$,
 $\frac{1}{52}$ u $\frac{1}{91}$; $\frac{87}{105}$ u $\frac{89}{95}$ u $\frac{61}{63}$.

2) Zımarja təmamja şkestija bınyın:

$\frac{6}{7}$ u $\frac{18}{19}$; $\frac{13}{15}$ u $\frac{65}{71}$; $\frac{11}{15}$ u $\frac{12}{13}$; $\frac{16}{21}$ u $\frac{15}{31}$; $\frac{16}{21}$ u $\frac{24}{29}$; $\frac{48}{107}$ u $\frac{36}{95}$.

c. (Zaravi.) 1) Jəkeda cənd çara $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{6}$

həje? 3 jada? 5-ada?

2) 4, 6 u 7 cənd çara $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{10}$ hənə?

3) Əjanə, wəki 10 jəkanijada $\frac{1}{3}$ 30 çari həje;

cənd çara həje?

4) Ёжанә, wәki 10 jәkanijada $\frac{1}{5}$ -i 50 çari hәjә; $\frac{2}{5}$ -i 10-da cәnd çara hәjә?

5) 15-da cәnd çara $\frac{3}{4}$ hәjә? 20 cәnd çara $\frac{2}{3}$ hәjә? 8-da $\frac{2}{5}$ cәnd çara hәjә?

6) 3 hektarada cәnd çara ruje $\frac{1}{2}$ hek. hәjә? 2 hek. cәnd $\frac{1}{4}$ hek. hәjә?

7) Cәnd çara 3 kub-dm-da $\frac{1}{5}$ kub-dm çigьrtьn hәjә? 1 kb. dm $\frac{2}{3}$ kub. dm. çigьrtьn hәjә? 4 kub-dm-da?

46. (Zaravi) bьbinьn:
Ditьna pare
zьmarija. |
|--------------------------|
- 1) $\frac{1}{2}$ Zьmarija 30
 - 2) $\frac{1}{4}$ Zьmarija 44
 - 3) $\frac{1}{3}$ Zьmarija 18
 - 4) $\frac{1}{5}$ Para zьmarija 135
 - 5) $\frac{1}{12}$ Para zьmarija 180
 - 6) $\frac{1}{15}$ Para zьmarija 300

47. (Zaravi) bьbinьn:

- 1) $\frac{1}{2}$ Zьmarija 5
- 2) $\frac{1}{3}$ Zьmarija 10
- 3) $\frac{1}{4}$ Zьmarija 11
- 4) $\frac{1}{5}$ Zьmarija 12
- 5) $\frac{1}{7}$ Para zьmarija 15
- 6) $\frac{1}{9}$ Para zьmarija 180

48. (Zaravi) bьbinьn:

- 1) $\frac{2}{3}$ зь 9
- 2) $\frac{3}{4}$ зь 20
- 3) $\frac{3}{5}$ зь 35
- 4) $\frac{5}{9}$ зь 27
- 5) $\frac{5}{13}$ зь 65
- 6) $\frac{5}{6}$ зь 42
- 7) $\frac{2}{7}$ зь 28
- 8) $\frac{7}{10}$ зь 140
- 9) $\frac{11}{15}$ зь 75
- 10) $\frac{9}{16}$ зь 256

$$11) \frac{13}{18} \text{ зб } 144$$

$$13) \frac{14}{23} \text{ зб } 483$$

$$12) \frac{17}{21} \text{ зб } 105$$

$$14) \frac{19}{27} \text{ зб } 405$$

$$15) \frac{9}{13} \text{ зб } 195$$

$$16) \text{ Вървнън: } \frac{5}{12}, \frac{9}{20}, \frac{11}{15} \text{ зб } 60.$$

$$17) \text{ Вървнън } \frac{5}{24}, \frac{7}{32} \text{ зб } 96$$

49. Вървнън:

$$1) \frac{1}{8} \text{ зб } 17$$

$$4) \frac{11}{17} \text{ зб } 4 \text{ } 25$$

$$7) \frac{5}{12} \text{ зб } 76$$

$$2) \frac{3}{10} \text{ } 13$$

$$5) \frac{1}{9} \text{ зб } 9$$

$$8) \frac{7}{18} \text{ зб } 32$$

$$3) \frac{4}{15} \text{ зб } 2$$

$$6) \frac{3}{13} \text{ зб } 13$$

$$9) \frac{5}{24} \text{ зб } 164$$

$$10) \text{ Вървнън: } \frac{1}{10}, \frac{7}{15}, \frac{3}{25}, \frac{9}{40} \text{ зб } 20$$

$$11) \text{ Вървнън: } \frac{1}{9}, \frac{5}{18}, \frac{4}{27} \text{ зб } 9$$

50. Вървнън:

$$1) \frac{1}{2} \text{ зб } \frac{3}{5}$$

$$6) \frac{1}{3} \text{ зб } \frac{1}{3}$$

$$2) \frac{1}{3} \text{ зб } \frac{4}{7}$$

$$7) \frac{2}{3} \text{ зб } \frac{4}{5}$$

$$3) \frac{1}{7} \text{ зб } \frac{2}{3}$$

$$8) \frac{4}{5} \text{ зб } \frac{2}{3}$$

$$4) \frac{1}{15} \text{ зб } \frac{2}{11}$$

$$9) \frac{2}{3} \text{ зб } \frac{5}{6}$$

$$5) \frac{1}{20} \text{ зб } \frac{3}{4}$$

$$10) \text{ Вървнън: } \frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \frac{1}{6}, \frac{1}{8}, \frac{1}{12} \text{ зб } \frac{24}{25}$$

$$11) \text{ Вървнън: } \frac{1}{5}, \frac{3}{10}, \frac{1}{7}, \frac{6}{7} \text{ зб } \frac{35}{36}$$

12) Вьвінь: $\frac{2}{3}, \frac{3}{8}, \frac{2}{9}, \frac{5}{7}$ зь $\frac{8}{9}$

51. Вьвінь:

1) $\frac{3}{5}$ зь 6 $\frac{2}{3}$ 9) $\frac{9}{25}$ зь 20 $\frac{5}{6}$

2) $\frac{4}{9}$ зь 3 $\frac{3}{4}$ 10) $\frac{11}{48}$ зь 13 $\frac{1}{11}$

3) $\frac{3}{11}$ зь 3 $\frac{2}{3}$ 11) $\frac{9}{17}$ зь 15 $\frac{1}{9}$

4) $\frac{3}{7}$ зь 5 $\frac{1}{3}$ 12) $\frac{8}{15}$ зь 14 $\frac{1}{16}$

5) $\frac{7}{9}$ зь 4 $\frac{1}{2}$ 13) $\frac{11}{19}$ зь 4 $\frac{3}{4}$

6) $\frac{2}{3}$ зь 2 $\frac{1}{4}$ 14) $\frac{13}{17}$ зь 4 $\frac{14}{39}$

7) $\frac{7}{18}$ зь 4 $\frac{1}{2}$ 15) $\frac{7}{12}$ зь 16 $\frac{4}{5}$

8) $\frac{3}{50}$ зь 3 $\frac{1}{2}$

52. (Zaravi) съ мæзынә: $\frac{5}{9}$ зь 180, jane $\frac{7}{13}$ зь 195?

53. Съ мæзынә: $\frac{15}{28}$ зь 868 jane $\frac{103}{115}$ зь 500?

54. (Zaravi) $\frac{9}{125}$ km дькә сәнд меть?

55. $\frac{7}{40}$ kg дькә сәнд ырам?

56. $\frac{13}{50}$ m. дькә сәнд santimetъ?

57. $\frac{17}{125}$ hek. дькә сәнд metre кьвадырати?

58. Дьрезая хаза даире 66m, диаметъ бәгамбәри сықасиә, wәki дьрезая диаметре һәргав $\frac{7}{22}$ дьрезая хаза даирејә?

59. Belukәkeda 30 pulimote stanki һәnә, le ja дьнда $\frac{5}{6}$ we сарә, сәнд pulimot beluka dydada һәnә?

60. Məktəbədə səg həv 480 şagərt hin dəbən; $\frac{3}{5}$ təməri-
ja zəmarija şagərta kurgən. Məktəbədə sığas kurr hin dəbən?

61. Dərezaja konte bərambəri 9m. Cape kontejə dənə bəbi-
nən, wəki əjanə bəraja wə $\frac{2}{3}$ -e, le bəyndai $\frac{7}{12}$ -e dərezajeja.

62. MFZ 450 mərv hindəbən. Dərsxane əwənda $\frac{2}{5}$ həmu-
şagərta hin dəbən, dərsxane dydada $\frac{5}{9}$ zəmarija şagərte dərs-
xana jəke, le ja səsijada-je main. Şagərte hər darsxanəke sığa-
sən?

63. Təmərija dərezaja rja maşına Turkestane—Sibirske
(Turksib) bərambəri 1500 km., $\frac{3}{4}$ dərezaja rje Qazaxstanera də-
cə, $\frac{1}{10}$ —Kirgizia AÇŞŞ dəcə, le para dənə—Sibirera dəcə. Bə-
zənəbən, Turksib cənd kilometra Qazaxstanera dəcə, Kirgizia
AÇŞŞ u Sibirera dəcə?

64. Sovxozeda səg həv 600 hek. xwəlije. Zə wə xwəlije
 $\frac{1}{5}$ xwəlije meşəje, cəndəni $\frac{2}{3}$, le je main mergən. Xwəlija merga
sığasə?

65. Sovxoza şir $\frac{2}{5}$ təmərija şire xwəi dotnə dəşinə bazer.
Təmərija cara şire ky hərəz dəşəndənə bazer bəzənəbən, wəki
dotnə roke bərambəri 4200i-ə.

66. $\frac{3}{20}$ para səlqe şəkər (bə kəse) şəkəre. Həsabkən, sığ-
as şəkər 540s səlqda həje, je ky standənə zavoda səlqe şəkər.

67. Se ucastkə xwəlija kolxoze həje. Ja jəkeda 45 hek. hə-
je, ja dydada $\frac{2}{3}$ -ja jəke, le ja səsijada $\frac{2}{3}$ xwəlija hərdu ucast-
ka səg həv. Ucastka səsijada sığas xwəli həje?

68. a) (Zaravi.) Zəmarije bəbinən, caranija kizane bərambəri
18-ə.

Дитна зь
маріје ре
паре ве.

b) Јаксеанија мезила зь совхозе һетани ба-
заре незик бəрамбəri 11 км-ə. Зь совхозе һетани
базарр сəнд километрн?

c) Зь нившəве, $\frac{3}{4}$ суткə дəрбаз бујə, сəнд
сəһəт манə һетани нившəва дьне?

69. (Zaravi.) Зьмаріјəке бьбинь, $\frac{2}{5}$ кизане бəрамбəri 24; $\frac{3}{7}$
кизани бəрамбəре 27-бə.

70. Зьмаріје бьбинь (zaravi):

1) $\frac{3}{4}$ кизане дьбə 9	4) $\frac{17}{25}$ кизане 136
2) $\frac{7}{11}$ кизане 14	5) $\frac{7}{30}$ кизане 28
3) $\frac{6}{18}$ кизане 18	6) $\frac{24}{35}$ кизане 264

71. Зьмаріје бьбинь:

- 1) $\frac{3}{5}$ кизане бəрамбəri 7
- 2) $\frac{7}{9}$ кизане 2
- 3) $\frac{5}{7}$ кизане 4
- 4) $\frac{11}{15}$ кизане 6
- 5) $\frac{15}{43}$ кизане 26
- 6) $\frac{11}{19}$ кизане 45
- 7) $\frac{18}{19}$ кизане 30
- 8) $\frac{36}{125}$ кизане 120
- 9) $\frac{18}{35}$ кизане 64
- 10) $\frac{17}{42}$ кизане 153

72. Зьмаріе бьвінь:

1)	$\frac{1}{3}$	қизане дьба	$\frac{5}{17}$
2)	$\frac{2}{7}$	қизане	$\frac{5}{9}$
3)	$\frac{3}{4}$	қизане	$\frac{8}{15}$
4)	$\frac{7}{8}$	қизане	$3 \frac{3}{5}$
5)	$\frac{5}{9}$	қизане	$2 \frac{6}{7}$
6)	$\frac{19}{20}$	қизане	$15 \frac{1}{3}$

73. $\frac{5}{9}$ зьмаріја пә ёжан бәрамбәри $7 \frac{1}{7}$ ә, we зьмаріје бьвінь.

74. $\frac{19}{20}$ зьмаріја пә ёжан бәрамбәри $7 \frac{1}{8}$. We зьмаріје бьвінь.

75. x-бьвінь, wәki:

1)	$\frac{3}{8}x=12$	5)	$\frac{12}{17}x=5$	9)	$\frac{13}{17}x=5 \frac{5}{51}$
2)	$\frac{4}{5}x=16$	6)	$\frac{5}{14}x=13 \frac{1}{3}$	10)	$\frac{6}{7}x=\frac{6}{7}$
3)	$\frac{7}{15}x=28$	7)	$\frac{3}{25}x=\frac{3}{5}$	11)	$\frac{5}{9}x=2 \frac{4}{9}$
4)	$\frac{11}{20}x=44$	8)	$\frac{113}{250}x=\frac{226}{25}$	12)	$\frac{7}{11}x=4 \frac{1}{7}$

Zaravi һәسابкьн:

76. Zavode 96 kipe maşine hazır kьrgьә, әw дьба $\frac{3}{4}$ zakaz. Tomәrija zakaz bьzanьbьн.

77. $\frac{4}{5}$ zakaz nava 28 rozada hatijә qәdandьne. Nava сәнд

rozada tomərija zakaz we be qədandəne (disa bə we hazır-
kərynə)?

78. Kolxozeda 100 hek. sandəne, jane $\frac{5}{7}$ xwəlija sandəne.

Ruje xwəlija candi cəqasə?

79. МЫН 2м. 20к. дајә кытебе, әв дькә $\frac{4}{11}$ tomərija pə-
re мын. Cəqas pəre мын həbun?

80. Зь tomərija şagırte dərsxane 28 şagırt hatəbunə sər
dərse dərsxane jane dьbә $\frac{7}{8}$ tomərija зьmarija şagırte dərsxa-
ne. Cəqas şagırt dərsxaneda hənə?

81. Zucuna maşinejə səhetəkeje ortə bьzanьbьn, wəki naya
 $\frac{5}{6}$ səh. әw 35km. cujə.

82. Hədad $\frac{7}{12}$ xəbata, ky dabunə wi, qədand, әwi həsab-
kьr, wəki әwi təmamija xəbata xwə naya 25 dəqada kьtakьr.
Tomərija xəbata wi cəqas wəxt dьgьrə?

83. $\frac{5}{24}$ pəre ky həbunə xərc kьrynə. Hər majə 76 man.
Tomərija pəra bərambəri cəqasi bujə?

84. Paşi xwəndəna $\frac{2}{9}$ kьtebe kьvş bu, wəki para kьtebeje
mai 95 rui zь je xwəndi zəftьr majə, cənd ru kьtebeda hənə?

85. Dy durgər təvai xəbtinə. Je jəke $\frac{3}{4}$ təmamija xəbate
kьr, le je dyda ja main. Hər jəke cəqas stand, wəki durgəre әw-
ьn 16 man. zь je dyda zəftьr stand?

86. Gəva səkьryna rafinade zь şəkьre pesok, $\frac{2}{15}$ gьranija
şəkьre pesok ynda dьbә. Cəqas şəkьre pesok lazьmə bona stan-
dьna 52kg. rafinade?

87. Зьmarije bьbinьn, $\frac{1}{5}$ kizane bərambəri $\frac{2}{5}$ зь 34.

88. Зьmarije bьbinьn, $\frac{2}{3}$ kizane bərambəri $\frac{3}{4}$ зь 240.

89. а) (Zaravi jane bь nьvisari.)

Їэмкьрна
шкэстija.

1) $\frac{1}{4}$ kg qawэ bэre fьrotьnэ, le pашe $\frac{3}{4}$ kg.

Сьqас qawэ hatija fьrotane?

2) $\frac{3}{4}$ kg qawэ зь 1kg qawэ hatija хэгэ кьрне. Сьqас qawэ majэ? Зь 2kg qawэ $\frac{3}{4}$ kg данэ хэbate, $\frac{1}{2}$ kg u $\frac{1}{8}$ kg зи данэ хэbate, сьqас qawэ данэ хэbate?

3) 3 kэri ziv сьqasi дькьшинь, wэki jэkeda $3\frac{1}{5}$ dg, ja дьне-да $2\frac{2}{5}$ dg, ja сьsijada $3\frac{2}{5}$ dg? Wэki jэkeda $1\frac{1}{5}$ dg, ja дьнеда $2\frac{1}{5}$ dg, ja сьsijada $1\frac{2}{5}$ dg?

4) Їэмкьн:

$$\frac{1}{9} + \frac{4}{9}, \frac{2}{9} + \frac{5}{9}, \frac{3}{8} + \frac{4}{8}, \frac{1}{7} + \frac{2}{7} + \frac{3}{7}, 6 + \frac{3}{4},$$

$$5\frac{2}{11} + \frac{3}{11} + 1\frac{4}{11}, 2 + 3\frac{1}{12} + \frac{1}{12} + 1\frac{5}{12}$$

b) Van зьmarije hana сэмкьн (zaravi):

1) $3\frac{2}{5} + 3\frac{3}{5} + 3\frac{4}{5} + 6\frac{1}{5}$

3) $1\frac{6}{7} + 2\frac{5}{7} + 3\frac{4}{7} + 4\frac{3}{7} + 5\frac{2}{7}$

4) $1\frac{1}{55} + 2\frac{4}{55} + 3\frac{9}{55} + 4\frac{16}{55} + 5\frac{25}{55}$

90. Zaravi сэмкьн:

1) $\frac{1}{2} + \frac{3}{4}$

5) $\frac{1}{2} + \frac{2}{5}$

9) $\frac{2}{3} + \frac{5}{6}$

2) $\frac{1}{2} + \frac{3}{8}$

6) $\frac{1}{3} + \frac{1}{4}$

10) $\frac{3}{4} + \frac{1}{6}$

3) $\frac{1}{2} + \frac{1}{3}$

7) $\frac{1}{3} + \frac{1}{5}$

3) $\frac{1}{4} + 1\frac{1}{2}$

4) $\frac{1}{2} + \frac{2}{3}$

8) $\frac{2}{3} + \frac{1}{6}$

12) $1\frac{1}{3} + 3\frac{1}{6}$

91. Зъстигајте напa фашкып:

1) $\frac{2}{5} + \frac{3}{7}$	4) $\frac{3}{5} + \frac{1}{6}$	7) a) $\frac{5}{8} + \frac{7}{9}$
2) $\frac{5}{9} + \frac{3}{4}$	5) $\frac{5}{16} + \frac{1}{4}$	b) $\frac{4}{9} + \frac{11}{15}$
3) $\frac{1}{7} + \frac{1}{9}$	6) $\frac{1}{64} + \frac{1}{25}$	c) $\frac{9}{13} + \frac{1}{145}$
8) $\frac{7}{10} + \frac{19}{25}$	13) $\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \frac{1}{8}$	19) $\frac{7}{11} + \frac{4}{33} + \frac{3}{4}$
9 a) $\frac{1}{33} + \frac{1}{110}$	14) $\frac{7}{30} + \frac{2}{15} + \frac{1}{6}$	20) $\frac{7}{720} + \frac{31}{144} + \frac{53}{360}$
b) $\frac{7}{30} + \frac{11}{36}$	15) $\frac{5}{12} + \frac{2}{5} + \frac{3}{4}$	21) $\frac{17}{16} + \frac{19}{80} + \frac{29}{40}$
10) $\frac{1}{3} + \frac{4}{7} + \frac{3}{4}$	16) $\frac{4}{9} + \frac{3}{10} + \frac{1}{2}$	22) $\frac{2}{5} + \frac{8}{15} + \frac{7}{9} + \frac{2}{3}$
11) $\frac{1}{7} + \frac{2}{3} + \frac{1}{2}$	17) $\frac{5}{8} + \frac{1}{10} + \frac{7}{25}$	23) $\frac{3}{5} + \frac{2}{15} + \frac{5}{7} + \frac{4}{21}$
12) $\frac{2}{9} + \frac{1}{4} + \frac{3}{5}$	18) $\frac{6}{7} + \frac{41}{42} + \frac{5}{12}$	24) $\frac{3}{4} + \frac{5}{6} + \frac{7}{8} + \frac{13}{24}$
25) $\frac{1}{3} + \frac{5}{6} + \frac{7}{9} + \frac{17}{18} + \frac{13}{36}$	32) $\frac{3}{4} + 12\frac{2}{5} + 21\frac{17}{30} + 19\frac{17}{60}$	
26) $\frac{9}{20} + \frac{59}{180} + \frac{14}{15} + \frac{8}{9} + \frac{23}{30}$	33) $10\frac{37}{80} + 2\frac{19}{48} + 1\frac{5}{32} + 7\frac{1}{96}$	
27) $\frac{9}{10} + \frac{3}{5} + \frac{1}{2} + \frac{13}{20} + \frac{24}{25} +$
$\frac{37}{50} + \frac{3}{4}$	34) $4\frac{3}{8} + \frac{15}{16} + 7\frac{17}{60} + 15\frac{41}{64}$	
28) $5 + \frac{3}{16} + \frac{5}{24}$	35) $6\frac{47}{150} + 1\frac{19}{120} + 5\frac{9}{40} + 4\frac{91}{300}$	
29) $\frac{4}{81} + 3\frac{13}{27} + 2$	36) $7\frac{11}{100} + 8\frac{7}{125} + 5\frac{41}{75} +$
$+ 10\frac{23}{150} + 8\frac{9}{50}$	
30) $1\frac{1}{2} + 4\frac{1}{4} + 3\frac{1}{4}$	37) $3\frac{233}{720} + 7\frac{77}{576} + 27\frac{67}{320}$	
31 a) $8\frac{5}{9} + 2\frac{7}{18} + 6\frac{11}{36}$	38) $5\frac{109}{945} + 4\frac{89}{126} + 151\frac{1}{189} +$	

$$b) 13\frac{11}{24} + 10\frac{7}{15} + 9\frac{13}{18} + 12\frac{277}{315}$$

$$c) 27\frac{13}{15} + 11\frac{7}{12} + 19\frac{11}{20} \quad 39) 17\frac{47}{75} + 24\frac{17}{24} + 52\frac{431}{525} + 35\frac{269}{315}$$

92. Parakə əskər səhətə əwlən 3 $\frac{4}{5}$ km cu, səhətə dyda 4 $\frac{3}{8}$ km, ja səsiya 4 $\frac{1}{4}$ km, səhətə cara 3 $\frac{7}{10}$ km. Para əskər nava car çəhətəda cənd kilometra cujə?

93. Sovxozeda xwəlija rəkьrьne 375 $\frac{1}{5}$ hek. dьgьrə, 93 $\frac{1}{2}$ hek. merg dьgьrьn u 41 $\frac{3}{8}$ hek. meşəjə. Sьqas xwəlija sovxoze həjə?

94. Gьranija patьrrona tьvьnge bьbinьn, wəki gьranije fьşəka weə latun 9 $\frac{4}{5}$ g, gьlə səri 9 $\frac{1}{2}$ g, le baruta we 3 $\frac{1}{4}$ g.

95. Vona sekьrьna rokьrьnəkə zь səmawьge xərc kьrьnə 37 $\frac{4}{5}$ kg sьfьre sor, 4 $\frac{19}{20}$ kg sink u 2 $\frac{1}{4}$ kg olov. Kaşə we rokьrьne bьbinьn.

96. Barut te sekьrьne zь komьre, kьrgute u silitrae. Vona hazьrkьrьna barute bьldanə 6 $\frac{3}{4}$ kg komьr, 3 $\frac{3}{5}$ kьrgut u 34 $\frac{13}{20}$ kg silitьra. Cənd kilogram barut hatijə hazьrkьrьne?

97. Dьrezaja kьlunge pola sьqas bujə, wəki zь wi çar çь bьrriə bь dьrezaja 16 $\frac{1}{2}$ sm, 19 $\frac{5}{16}$ sm, 10 $\frac{3}{16}$ sm u 18 sm u çiki bь dьrezaja 4 $\frac{3}{5}$ sm majə?

98. Bьlndaja xani bьbinьn, wəki bьlndaja qate zегьn je wi xani 4 $\frac{1}{4}$ m, qate orte qasi $\frac{1}{2}$ m zь je zere bьlndtьrə, le qate zогьn wəkə $\frac{3}{10}$ m zь qate orte bьlndtьrə.

99. Bostane məkətəba gunda $\frac{3}{20}$ hek., baxcə — wəkə $\frac{9}{40}$ hek.

zedejə u $\frac{1}{10}$ hek. çije sekьььна ханиjanə. Sər həv bь bostaң u baxcəva sьqas xwəlija məkətəbe həjə?

100. Nava penç rozada gənym kьььnə əmbare: Roza əwlyñ 13 $\frac{1}{2}$ s, roza dyda qasi $9\frac{3}{5}$ s zedə, roza sьsija 18 $\frac{1}{4}$ s, roza cara qasi $6\frac{7}{10}$ s zь roza sьsija zedə u roza pença 23 s. Nava wan penç rozada, sьqas gənym kьььnə əmbare?

101. Tьььibuna bomba topa 67-milimetъььri ja avtomobila bьroni $\frac{2}{3}$ kg, le kaša bombe təne qasi $6\frac{2}{15}$ kg zь tьььibuna we zedətyrə. Kaša bombe bьzanьььn.

102. Car zьmarija çəmkььn, zь wana jək 70 $\frac{13}{24}$, ja dyda qasi 11 $\frac{19}{36}$ zь ja jəke məstььr bə, ja sьsija qasi 15 $\frac{17}{20}$ zь ja dyda məstььr bə u ja cara qasi $1\frac{1}{20}$ zь ja sьsija məstььr bə.

103. Sinore ərde rast goşə bьbinyñ, wəki əjanə dьrezaja we qasi 219 $\frac{3}{4}$ m zь bəraja we məstььrə, bərambəri 80 $\frac{2}{5}$ m.

104. Zьmarije bьbinyñ, ja zь $7\frac{11}{12}$, qasi $3\frac{7}{18}$ məstььrə.

105. Zьmarije bьbinyñ, ja zь $2\frac{1}{3}$ qasi $3\frac{1}{4}$ məstььrə.

106. Maije dy zьmarija bərambəri $3\frac{2}{7}$, le dərхьsti bərambəri $4\frac{2}{3}$ ə. Dərхьstьne bьbinyñ.

107. Zь kizan zьmarije $5\frac{1}{11}$ dərхьn, wəki $11\frac{1}{5}$ bərməi bьstinyñ?

108. Maije dy zьmarija bərambəri $9\frac{3}{11}$, le dərхьsti bərambəri $11\frac{9}{55}$. Dərхьstьne bьbinь.

109. Зь təmamija хəbate, palə roza əwlьn $\frac{1}{5}$ qədand, ja dyda $\frac{1}{10}$ u ja sьsija $\frac{1}{15}$. Əwana nava wan həse rozada para хəbatejə cənda qədandijə?

110. Maşinistkək dəstnьvisare dьkarə nava 6 səh. bьnьvisə, ja dьne 8 səh. Hərdu təvaji 1 səh. dəstnьvisarejə cənda dьkarьn bьnьvisьn?

111. Nasosək 19 dəqada kyrgьn tьzi nьft dьkə, ja dьne 15 dəqada. le ja sьsija 18 dəq. Nava dəqəkeda həse nasos para kyrgьnə cənda dьkarьn tьzi nьft bьkьn?

112. Wəki para parajə sьsija u sarajə çəmkьn, we 84 man. bьstinьn. Saqas pərə həjə?

113. Dy maşinə wəxtəkeda bər bь həv dərketьn зь dy stan-sija. Maşina əwlьn we məzila orta hərdu stansijada 24 dəqəi dьcə, le ja dyda 36 dəqəi. Nava hər 6 dəqəida qəsi para we məzi-lejə cənda maşinə neziki həv dьbьn?

114. Зь kizən зьmarije $1\frac{1}{4}$ dərхьn, wəki зьmarija bərambain bьstinьn bь bərambərija çəma van şkəstija $\frac{9}{14}$, $\frac{5}{28}$ u $\frac{3}{7}$?

115. Сь зь çəme dьbə, wəki çəmkьrijəkira $2\frac{1}{2}$ çəmkьn, le je dьnəra $3\frac{1}{3}$? Wəki çəmkьrijəkira $2\frac{7}{15}$ zedə kьn, le je dьnəra $3\frac{11}{12}$?

116. Зь зьmarijəkə nə əjan dy çara $2\frac{1}{4}$ dərхьstьnə, se çara zi $\frac{1}{8}$ u dy çara zi $\frac{2}{3}$, paşi we jəke $5\frac{11}{24}$ ma. We зьmarije bьbinь.

Dərxiştəna
şkəstija.

117. a) 1) Zə şkəstija zəmarija şkəsti dər-
xən:

$$\begin{array}{r} 4 \quad 1 \quad 9 \quad 5 \quad 11 \quad 9 \\ \hline 5 \quad 5 \quad 13 \quad 13 \quad 17 \quad 17 \\ \\ 9 \quad 3 \quad 18 \quad 10 \quad 5 \quad 3 \\ \hline 25 \quad 25 \quad 19 \quad 19 \quad 37 \quad 37 \\ \\ 7 \quad 4 \quad 19 \quad 15 \\ \hline 50 \quad 50 \quad 47 \quad 47 \end{array}$$

2) Dərxişn:

$$\begin{array}{r} 1 \frac{2}{5} \quad 2 \frac{2}{3} \quad 6 \frac{3}{8} \quad 27 \frac{4}{7} \\ 1 \frac{5}{7} \quad 2 \frac{4}{9} \quad 9 \frac{4}{15} \quad 13 \frac{4}{5} \quad 9 \frac{2}{5} \\ 1 \frac{3}{8} \quad 3 \frac{4}{5} \quad 9 \frac{3}{4} \quad 25 \frac{7}{9} \quad 17 \frac{2}{9} \\ 1 \frac{9}{11} \quad 5 \frac{6}{7} \quad 10 \frac{2}{5} \quad 97 \frac{9}{13} \quad 34 \frac{4}{13} \end{array}$$

b) Şkəstija dərxişn (zaravi):

$$\begin{array}{l} 1) 3 \frac{5}{9} - 3 \frac{4}{9} \quad 3) 1 \frac{5}{8} \quad 5) 1 \frac{999}{1000} \\ 2) 4 \frac{4}{12} - 3 \frac{4}{12} \quad 4) 1 \frac{17}{50} \quad 6) 3 \frac{2}{3} \\ 7) 4 \frac{1}{8} \quad 11) 33 \frac{11}{15} \quad 15) 2 \frac{1}{4} - 1 \frac{3}{4} \\ 8) 59 \frac{5}{17} \quad 12) 1 \frac{1}{3} - \frac{2}{3} \quad 16) 3 \frac{4}{9} - 2 \frac{8}{9} \\ 9) 143 \frac{502}{703} \quad 13) 1 \frac{2}{5} - \frac{3}{5} \quad 17) 7 \frac{2}{5} - 3 \frac{4}{5} \\ 10) 8 \frac{2}{3} \quad 14) 32 \frac{5}{18} - \frac{11}{18} \quad 18) 16 \frac{4}{15} - 7 \frac{14}{15} \end{array}$$

118. Şkəstija dərxişn:

$$\begin{array}{l} 1) \frac{1}{4} - \frac{1}{7} \quad 11) \frac{1}{9} - \frac{10}{99} \quad 21) 28 \frac{3}{4} - 10 \frac{2}{7} \\ 2) \frac{4}{9} - \frac{2}{5} \quad 12) \frac{5}{18} - \frac{11}{90} \quad 22) 188 \frac{4}{9} - 56 \frac{3}{10} \end{array}$$

matela 24/138

$$\begin{array}{l} 3) \frac{3}{5} - \frac{2}{17} \\ 4) \frac{8}{11} - \frac{5}{12} \\ 5) \frac{3}{4} - \frac{1}{2} \\ 6) \frac{11}{12} - \frac{5}{6} \\ 7) \frac{13}{15} - \frac{3}{5} \\ 8) \frac{35}{36} - \frac{5}{6} \\ 9) \frac{1}{4} - \frac{5}{24} \\ 10) \frac{1}{2} - \frac{1}{250} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 13) \frac{7}{12} - \frac{53}{144} \\ 14) \frac{5}{16} - \frac{7}{256} \\ 15) \frac{11}{24} - \frac{5}{168} \\ 16) \frac{5}{6} - \frac{3}{4} \\ 17) \frac{11}{15} - \frac{23}{36} \\ 18) \frac{19}{24} - \frac{11}{30} \\ 19) \frac{7}{20} - \frac{5}{18} \\ 20) \frac{25}{42} - \frac{33}{56} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 23) \frac{5}{8} - \frac{5}{4} \\ 24) \frac{75}{15} - \frac{12}{30} \\ 25) \frac{192}{6} - \frac{88}{84} \\ 26) \frac{18}{8} - \frac{6}{6} \\ 27) \frac{1}{9} - \frac{8}{21} \\ 27) \frac{50}{24} - \frac{49}{36} \\ 29) \frac{10}{63} - \frac{8}{45} \\ 30) \frac{6}{360} - \frac{2}{144} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 31) \frac{19}{11} - \frac{7}{13} \\ 32) \frac{11}{17} - \frac{9}{13} \\ 33) \frac{18}{23} - \frac{9}{19} \\ 34) \frac{1}{27} - \frac{103}{216} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 35) \frac{343}{600} - \frac{19}{75} \\ 36) \frac{1}{225} - \frac{221}{900} \\ 37) \frac{1}{27} - \frac{1}{216} \\ 38) \frac{13}{189} - \frac{2}{45} \end{array}$$

119. Сигре дөвъһандына һана бькып:

$$1) 10 \frac{5}{6} + \left(5 \frac{1}{3} - 2 \frac{1}{6} \right)$$

$$2) 4 \frac{5}{12} + 13 \frac{4}{5} - 5 \frac{5}{6}$$

$$3) 12 \frac{3}{4} - 6 \frac{7}{8} + 4 \frac{1}{2} - 1 \frac{2}{3}$$

$$7) \left(25 \frac{7}{9} - 8 \frac{3}{4} \right) - \left(13 \frac{5}{12} + 2 \frac{11}{18} \right)$$

$$4) \frac{12}{84} - \frac{4}{35} + \frac{11}{70} - \frac{7}{60}$$

$$5) \left(\frac{11}{15} - \frac{3}{10} \right) + \left(\frac{7}{25} - \frac{3}{100} \right)$$

$$6) \left(\frac{13}{18} - \frac{5}{36} \right) + \left(\frac{29}{72} - \frac{1}{24} \right)$$

malola

$$8) \left(3 - \frac{5}{6}\right) + \left(1 - \frac{7}{12}\right) + \left(5 - \frac{7}{14}\right)$$

$$9) \left(3\frac{1}{20} - 1\frac{11}{16}\right) - \left(\frac{131}{144} - \frac{17}{30}\right)$$

$$10) \left(20 - 19\frac{3}{4}\right) + \left(17\frac{3}{4} - 17\right) + \left(2\frac{1}{2} - \frac{17}{24}\right)$$

$$11) 12\frac{7}{8} - 3\frac{1}{2} + 10\frac{5}{6} - 1\frac{4}{5} + 8\frac{3}{8} - 7\frac{1}{5} + \\ + 1\frac{11}{12} - 2\frac{3}{8}$$

$$12) \left(64\frac{2}{3} + 3\frac{1}{8}\right) - \left(7\frac{1}{2} + 4\frac{1}{4} + 6\frac{1}{6} - 8\frac{1}{8}\right)$$

$$13) 14\frac{3}{4} - \left(12\frac{5}{9} - 4\frac{7}{8} + 1\frac{5}{12}\right) - \left(13\frac{15}{16} - 10\frac{5}{9}\right) - 2\frac{13}{48}$$

120. Ѓыранија ду јашике хур-мур $24\frac{5}{8}$ kg. Јашика јѳе $19\frac{4}{5}$ kg. а) Ѓыранија јашика ду да сѳнд килоѓырамьн? (сѳ ку дьстиньн бѳ сѳггьбиньн.) б) Сѳнд килоѓырамава јашика јѳе зѳ ја ду да гырантьрѳ?

121. Ѓыранија дѳрданѳ бѳ гонѳва $3\frac{11}{25}$ kg-ѳ, ле гыранија дѳрдана вала $\frac{1}{10}$ kg-ѳ. Ѓыранија гонѳ сѳгасѳ (сѳбе бѳсѳггьбиньн.)

122. Хур-мур бѳ дѳрдана хѳѳѳа (каша бьррутто) дьбѳ $20\frac{5}{8}$ kg. Ѓыранија дѳрданѳ (tare) дьбѳ $1\frac{3}{4}$ kg. Каша хур-мурѳ хальс бьбиньн (каша netto).

123. Аѳ₂₃₅¹⁷⁶ тѳмамѳја рује ѳрде дьѓрѳ. Рѳшай пара сѳнда дьѓрѳ?

124. Сѳма ду сѳмкьрија $\frac{43}{180}$ -ѳ; јѳк зѳ вана $\frac{5}{36}$ -ѳ.

Сѳмкьгьна дьне бьбиньн.

125. Сѳма ду зѳмарѳја бѳгамбѳри $13\frac{3}{4}$ -ѳ; јѳк зѳ ван зѳ-марѳја бѳгамбѳри $9\frac{1}{6}$ -ѳ. Ја дьне бьбиньн.

126. а) Сьқаси $15 \frac{2}{3}$ -ра ҫәм кьн, wəka $16 \frac{5}{6}$ бьстиньн?

б) Сьқаси $\frac{1}{10}$ -ра ҫәм кьн, wəki $\frac{1}{2}$ -e we бьстиньн?

127. Şkəstije $\frac{3}{11}$ -ра сьқаси le zedəкьн, wəki $1 \frac{1}{11}$ бьсти-

ньн

128. Зьмария $9 \frac{3}{7}$ wəкə сьқаси кем кьн, wəki $6 \frac{6}{7}$ a

бьстиньн

129. $32 \frac{7}{15}$ сьқаси зь $21 \frac{7}{18}$ zedəјə?

130. $136 \frac{7}{30}$ сьқаси зь 250 кемтърə? Зьмария $250 \frac{1}{2}$ қаси

$79 \frac{3}{8}$ кем кьн.

131. а) Bare бь $39 \frac{1}{4}$ -t. сьқаси зь bare бь $57 \frac{3}{8}$ -t. сьвьк-

търə

б) Варəк қаза wi $96 \frac{3}{4}$ kg-ə, le je дьне қаси $79 \frac{7}{8}$ kg кем-
търə. Нəсəбкьн ғрания bare дыда.

132. Дəрхьстьн бəрамбəri $\frac{7}{12}$ -ə, mai бəрамбəri $\frac{19}{48}$ -ə.

хьсти бьбиньн.

133. Forma bosten rastgoşəјə; дьрезая bosten $50 \frac{1}{5}$ m -ə,
le бərai қаси $15 \frac{1}{2}$ m кемтърə. Sura bosten сьқасə?

134. Bona zaha кьрна merge, se ҫəw қоланə: ja јəке бь
дьрезая $97 \frac{3}{5}$ m, ja дыда бь $104 \frac{1}{2}$ m, le ja сьсия қаси

$18 \frac{3}{4}$ m зь ja дыда кьнтърə. Дьрезая һəрсе ҫəwa сьқасə?

135. Тəxtəк бь дьрезая $10 \frac{3}{4}$ m бьггинə, кьрнə se ҫija. Дь-

rezaja ja jəke bərambəri $2\frac{1}{2}$ m-ə, dırezaja ja dyda $3\frac{1}{4}$ m-ə. Dırezaja çije səsija sığasə? (bı dy təhəra bıqədinı).

136. Gızikə ırgıovolke bı dırezaja 60 m dy çara zekırne bı $9\frac{3}{4}$ m, paşe se çara bı $10\frac{3}{5}$ m. Gızikeda cənd metırl manə?

137. Zı beluka əskər $\frac{3}{16}$ təmərıja əskər sər wəxtəki cı-bunə male xwə u 130 mərv mabun. Sığas mərv belukeda hı-bun?

138. İkub. sm nıfte $\frac{4}{5}$ g. dıksıne, le İkub. sm benzine $\frac{1}{10}$ g. kəmtırl dıksıne. Təvhəv kırna 3 l. nıft u 1 l. benzin dı dəboki bı gıranıja $1\frac{4}{5}$ kg. sığasi dıksıne bı dəbova.

139. a) (Zaravi) Xəbata zakaz 3 rozada hatıje qədandıne. Roza əwlıb $\frac{1}{4}$ xəbate hatıje kırne; roza dyda $\frac{1}{3}$ xəbate Bara xəbateje cənda roza səsıjada hatıje qədandıne?

b) Kırgıynda se tırubə hatıne dərbaız kırne. Bı kəməkdarıja tırubə jəke əw nava 10 səh. dıkarə tızi bə, bı kəməkdarıja ja dyda nava 8 səh, bı kəməkdarıja ja səsıja əw ava kırne tızi, nava 5 səh. zı kırgıy vala dıbə. Bızanıbn tızıbuna ave kırgıynda nava hər səhətəkeda bı xəbata hərse tırubəje həvıra.

140. Merga 6 hek. kələndukəşek nava 8 rozada dıkarə bıdrı, je dıne—nava 10 rozada. Nava rozəkeda kələndukəşe jəke sığas hektar zədə dıkarə zı je dyda zəftırl bıdrı?

141. Baləki xəbatək nava car rozada kıta kır, roza əwlıb $\frac{3}{20}$ təmərıja xəbate kır, roza dyda $\frac{7}{40}$, ja səsıja $\frac{3}{8}$. Bara xəbateje cənda əwi nava hər car rozada kır?

142. a) $\frac{7}{10}$ şkəsti sığasi zədə buje, wəki hər dy yzve wera bı 5 zədə kırne?

b) Şkəstiki qanıni hıldı; bı zədəkırna zımartıne u əjanə qasi jəke (paşe zımarıja jək nıšan) şkəstıje dyda sekı. Maije orça hər dy şkəstıjada bıbıny. Kızan zı wan məznə?

143. a) $\frac{17}{15}$ $\frac{17}{15}$ сықаси кем дьбә, wәki hәrdy yzve wir-
ra 9 le zedәkьn?

b) $\frac{17}{15}$ сықаси кем дьбә; бь zedәkьrьna зьмартьне u
әјane qasi jәke (paše зьмарија jәk nišani) $\frac{17}{15}$ сықаси дыда cekьn.
Maije орта hәrdy $\frac{17}{15}$ сықаси бьбинь. Kizan зь wana mәzьnә?

144. Зьмарижәкә ysa бьбинь, wәki әw haqasi зь $\frac{5}{12}$ кем-
тър бә, сықаси $3\frac{5}{9}$ зь $6\frac{1}{3}$ кемтърә.

145. Зь $\frac{3}{4}$ је 44ман. $14\frac{3}{5}$ ман. дәрхьн u maina stәndi
10 çara zedә kьn.

146. Сь зь çәma dy зьмарија дьбә. 1) wәki jәk зь wan qa-
si $3\frac{1}{15}$ zedәbә? 2) wәki çәmkьrijәk qasi $2\frac{5}{6}$ zedәbә, le ja
dьne qasi $1\frac{1}{5}$ кем бә? Wәki çәmkьrijәk qasi $7\frac{2}{5}$ zedәbә, le
je dьne qasi $7\frac{2}{5}$ кем бә?

147. Сь зь çәme дьбә, wәki зь çәmkьrijәki $9\frac{17}{72}$ дәрдь-
хьн, зь ja dьne $12\frac{17}{24}$, le ja зьsijara $14\frac{29}{30}$ zedә dьkьn?

148. Сь зь mai дьбә, wәki дәрхьстьне qasi $15\frac{2}{3}$ zedә
кьн? Wәki дәрхьсти qasi $10\frac{1}{6}$ zedә kьn? Wәki дәрхьстьне
qasi $15\frac{2}{3}$ кем кьн? Wәki дәрхьсти qasi $10\frac{1}{6}$ кем кьн?

149. a) Сь зь mai дьбә, wәki дәрхьстьне qasi $\frac{3}{7}$ zedә kьn
u дәрхьсти—qasi $\frac{1}{3}$? Wәki дәрхьстьне qasi $\frac{2}{7}$ кем кьн, le
дәрхьсти qasi $\frac{4}{9}$ zedә kьн? Wәki дәрхьстьне u дәрхьсти qasi $\frac{5}{11}$
zedә kьn (јane zi кем кьн)?

b) Çəma dy zьmarija zedə bujə (kem bujə) qasi $11\frac{3}{4}$, le çəmkrijək qasi $5\frac{1}{2}$ kem kьrьnə. Çəmkrije dyda səwa hatijə gyhastьne?

c) Maije dy zьmarija qasi $9\frac{4}{5}$ zedə bujə (kem bujə), le dərхьsti qasi $4\frac{3}{4}$ zedə bujə; Dərxьstьn səwa hatijə gyhastьne?

e) Dərxьstьn qasi $15\frac{1}{2}$ kem bujə. Dərxьsti səwa bygyheзьn, wəki maije qasi $23\frac{1}{2}$ zedə kьn? qasi $27\frac{1}{3}$?

150. Zьmarije əjan bybinьn:

$$x + 3\frac{1}{5} = 5\frac{2}{5}$$

$$4\frac{3}{8} + x = 9\frac{1}{12}$$

$$x + 13\frac{1}{19} = 47\frac{4}{19}$$

$$\frac{1}{17} + x = \frac{5}{68}$$

$$x - 6\frac{2}{3} = 7\frac{11}{15}$$

$$4\frac{5}{6} - x = 2\frac{1}{3}$$

$$x - 9\frac{11}{12} = 7\frac{5}{24}$$

$$8\frac{7}{8} - x = 5\frac{1}{4}$$

Çarьkьrьna
škostija

151. a) (Zaravi jəne ni nyvisari) Çarьkьn:

$$\frac{2}{5} \cdot 2 \quad \frac{3}{11} \cdot 3 \quad \frac{2}{11} \cdot 3 \quad \frac{5}{7} \cdot 1 \quad 1 \cdot \frac{2}{3}$$

$$\frac{5}{6} \cdot 6 \quad \frac{7}{15} \cdot 2 \quad \frac{1}{21} \cdot 13 \quad \frac{3}{20} \cdot 3 \quad \frac{4}{9} \cdot 9 \quad \frac{3}{16} \cdot 5 \quad 2\frac{1}{2} \cdot 2$$

$$2\frac{1}{3} \cdot 2 \quad 1\frac{1}{5} \cdot 3 \quad 4\frac{2}{7} \cdot 3 \quad 6\frac{2}{9} \cdot 4 \quad 11\frac{3}{16} \cdot 5 \quad 4\frac{1}{3} \cdot 3$$

b) Zьmarija $6\frac{2}{5}$ çara zedə kьn.

152. Zьmarijəke bybinьn, 10 çara zь $\frac{3}{8}$ məstьr bə.

153. Məsabəki səkьn, wəxtə qədandьne, wəki lazьm bə

$\frac{4}{25}$ ман. 9-га қарқын; 180 ман. $\frac{3}{4}$ -га қарқын.

154. а) Ҳисобәки еекын, wexte qodandьne wәki lazьm be 42 kg $\frac{5}{6}$ қарқын.

б) Kilogramә şәkьr 3 $\frac{1}{2}$ ман-ә. Сыqasi hezaje: $\frac{3}{4}$ kg. сы- qasi hezaje 1 $\frac{1}{2}$ kg 2 $\frac{1}{4}$ kg?

155. $\frac{3}{4}$ қарқын сәг 7 $\frac{1}{2}$; рақә $\frac{4}{15}$. Зьмарija standi вьбиньн.

156. Ҳазьле hana вьбиньн:

$$\frac{2}{5} \cdot 6 \quad \frac{7}{15} \cdot 40 \quad 3 \frac{1}{5} \cdot 10 \cdot 8 \quad 6 \cdot 1 \frac{1}{2} \quad 24 \cdot 1 \frac{5}{96}$$

$$\frac{5}{8} \cdot 9 \quad 4 \frac{2}{3} \cdot 6 \quad 6 \cdot \frac{2}{3} \quad 180 \cdot 4 \frac{2}{9} \quad 18 \cdot 1 \frac{7}{85}$$

$$\frac{7}{11} \cdot 11 \quad \frac{15}{16} \cdot 24 \quad 14 \cdot \frac{5}{14} \quad 125 \cdot 4 \frac{1}{25} \quad 69 \cdot 1 \frac{4}{9}$$

$$\frac{17}{72} \cdot 45 \quad 41 \frac{3}{5} \cdot 9 \quad 25 \cdot \frac{3}{10} \quad 11 \cdot 5 \frac{3}{22} \quad 84 \cdot \frac{11}{12}$$

$$\frac{13}{51} \cdot 17 \quad 1 \frac{1}{2} \cdot 4 \cdot 17 \quad 72 \cdot \frac{17}{60} \quad 35 \cdot 2 \frac{13}{14} \quad \frac{6}{7} \cdot 42$$

$$\frac{2}{3} \cdot 1 \quad 1 \cdot \frac{4}{5} \quad 2 \frac{1}{3} \cdot 0 \quad \frac{29}{96} \cdot 168 \quad 616 \cdot \frac{37}{56}$$

$$360 \cdot \frac{5}{276} \frac{41}{360} \cdot 216 \quad \frac{53}{84} \cdot 6 \cdot 24 \quad (\text{вьдy totara}) \quad 18 \cdot \frac{99}{250} \cdot 9$$

157. Ҳазьле hana ҳәсавкьн:

$$1) \frac{5}{6} \cdot \frac{3}{10} \quad 6) 3 \frac{5}{6} \cdot \frac{8}{13} \quad 11) 5 \frac{1}{2} \cdot 8 \frac{1}{11}$$

$$2) 1 \frac{1}{3} \cdot 3 \frac{1}{4} \quad 7) 5 \frac{5}{7} \cdot \frac{9}{20} \quad 12) \frac{8}{11} \cdot 2 \frac{1}{12}$$

3) $\frac{5}{7} \cdot \frac{8}{11}$

8) $\frac{63}{73} \cdot 12 \frac{1}{6}$

12) $18 \frac{1}{5} \cdot 1 \frac{2}{11}$

4) $\frac{3}{4} \cdot 1 \frac{1}{3}$

9) $3 \frac{5}{9} \cdot 4 \frac{7}{8}$

14) $\frac{3}{4} \cdot \frac{5}{6} \cdot \frac{8}{15}$

5) $\frac{2}{11} \cdot 1 \frac{5}{6}$

10) $20 \frac{1}{4} \cdot 20 \frac{5}{9}$

15) $\frac{4}{5} \cdot \frac{3}{8} \cdot \frac{3}{5} \cdot \frac{3}{4} \cdot \frac{2}{3}$

16) $2 \frac{1}{2} \cdot 1 \frac{3}{4} \cdot 1 \frac{1}{3} \cdot 2 \frac{2}{3}$

20) $3 \frac{1}{2} \cdot 8 \frac{1}{3} \cdot \frac{3}{25} \cdot 5 \cdot 6 \frac{1}{4} \cdot 16$

17) $2 \frac{1}{2} \cdot 5 \frac{2}{5} \cdot 2 \frac{1}{11}$

21) $1 \frac{1}{24} \cdot 3 \frac{1}{8} \cdot \frac{8}{15} \cdot 3 \frac{7}{9} \cdot 1 \frac{15}{17}$

18) $22 \frac{1}{5} \cdot \frac{5}{37} \cdot \frac{2}{3}$

22) $\frac{5}{14} \cdot 2 \frac{22}{25} \cdot \frac{7}{12} \cdot 7 \frac{1}{5} \cdot 2 \frac{7}{10}$

19) $12 \frac{1}{4} \cdot 3 \frac{1}{3} \cdot 2 \frac{2}{5}$

23) $4 \frac{2}{7} \cdot \frac{56}{135} \cdot 22 \frac{10}{11} \cdot 3 \frac{3}{8} \cdot \frac{25}{28}$

158. Çəma şkestije $\frac{3}{5}$, $\frac{7}{8}$ u $\frac{12}{25}$ bə $33 \frac{1}{3}$ çar zədəkən.

159. a) Çəma şkestije $\frac{3}{4}$, $\frac{2}{7}$ u $\frac{5}{6}$ bə 21 çarkən.

b) Zьmarija 2 bə barə sər $\frac{1}{3}$ u sər $\frac{1}{4}$ çarkən (bə dy tə-
həra).

160. Həsabkən $\frac{3}{5}$ maije zьmarije 4 $\frac{5}{12}$ u 3 $\frac{11}{36}$.

161. Van məsələ hanada bьrçədinьn çurге qədandьna hanə
zere:

1) $\left(\frac{3}{4} + \frac{5}{6}\right) \cdot 3 + \left(\frac{5}{6} - \frac{3}{4}\right) \cdot 4; \frac{1}{6} + \frac{1}{18} \cdot \frac{3}{4}$

2) $\left(2 \frac{3}{5} + 1 \frac{5}{7}\right) \cdot 14 - \left(2 \frac{1}{2} - \frac{3}{8}\right) \cdot 4; 4 \frac{11}{48} \cdot \frac{6}{7} - 1 \frac{4}{4}$

3) $\left(\frac{2}{3} + \frac{5}{8} - \frac{11}{12}\right) \cdot 5 \frac{1}{3}$

$$4) \left(1 \frac{4}{9} + 2 \frac{5}{6} - 2 \frac{3}{4} \right) \cdot \left(2 \frac{1}{2} - \frac{11}{14} \right); 19 \frac{5}{8} - 5 \frac{5}{42}$$

$$\left(1 \frac{1}{6} + \frac{7}{12} \right)$$

$$5) \left(2 \frac{1}{2} - 1 \frac{3}{8} \right) \cdot \left(3 \frac{1}{2} - \frac{5}{6} \right) \cdot 1 \frac{1}{3}; 15 \frac{4}{7} - 4 \frac{3}{8}$$

$$\left(1 \frac{3}{7} - \frac{34}{35} \right)$$

$$6) \left(\frac{5}{18} + \frac{7}{12} + \frac{4}{9} \right) \cdot \left(1 - \frac{20}{47} \right) \cdot \left(1 \frac{1}{4} - \frac{17}{20} \right)$$

$$7) \left(40 \frac{7}{15} - 29 \frac{8}{35} \right) \cdot 28 - 8 \frac{4}{7} \cdot 4 \frac{1}{5}; 4 \frac{1}{10} \cdot \frac{35}{36} + 3 \frac{1}{15} \cdot \frac{65}{69}$$

$$8) \left(\frac{4}{5} \cdot \frac{1}{2} + 1 \frac{10}{17} \cdot \frac{3}{5} - \frac{2}{3} \cdot \frac{9}{17} \right) \cdot 7 \frac{3}{4}$$

$$9) \frac{1}{4} \cdot \frac{19}{4} \cdot \frac{16}{57} + \left(4 \frac{1}{4} + 1 \frac{2}{3} \right) \cdot \frac{16}{27} + \frac{2}{27} \cdot 4 \frac{1}{2}$$

$$10) \left(2 \frac{5}{6} - \frac{3}{4} - 1 \frac{1}{10} + \frac{8}{15} \right) \cdot 4 \frac{1}{2} \cdot \left(1 \frac{5}{12} - \frac{1}{2} \right)$$

162. Ruje kvadrata b'byly, k'el'ke we b'eramb'eri:

a) $4 \frac{1}{5}$ dm, b) $\frac{3}{8}$ dm-ə.

163. D'yrezaja 'erde rast goş'e b'eramb'eri $1 \frac{1}{8}$ km-ə, le berai

$\frac{4}{5}$ km-ə. Ruje 'erde b'yzan'byly.

164. N'er d'erəç'ek b'y g'ermoriva Selsi b'eramb'eri $\frac{4}{5}$ d'erəç'a b'y g'ermoriva Reomur. Reomure c'end d'erəç'a b'yd'e k'vyş k'vyz'ne, w'eki b Selsi $21 \frac{1}{2}$ d'erəç'ej'e?

165. Zucuna maşine s'ešet'eke 45 km-ə. Maşine 4 s'eş. c'end kilometra d'yc'e? $\frac{4}{5}$ s'ešet'ada? $1 \frac{2}{3}$ s'ešet'ada? $4 \frac{1}{15}$ s'ešet'ada?

166. T'ək'erek d'eç'ekeda $27 \frac{5}{6}$ f'yt'la d'yd'e xw'e. Öwe c'yrasi b'yf'yt'la: a) 3 s'ešet'ada? b) $1 \frac{1}{4}$ s'ešet'ada? c) $\frac{2}{3}$ s'ešet'ada?

167. a) Dairə bə həsabe nezik $3\frac{1}{7}$ çar zə diametra xwə məstərə. Daira kupe maşine bərambəri sığasijə, wəki diametra we bərambəri 5m? $1\frac{4}{5}$ m-ə?

b) (Zaravi.) Dare bə dırezaja $2\frac{3}{4}$ m sije davezə bə dırezaja 6m; ısa zi sija maeta (dare) rədiə 42m. Bılandaja maeta sığasə?

168. a) Trubera 1 səh. 470 $\frac{1}{2}$ l. av dıçə. Sığas ave we-
ra hərə: 1) 2 səhətada? 2) $4\frac{1}{5}$ səhətada? 3) 24 dəqada 4) 42 dəqada?

b) Dy maşine zə dy stansija bərbırrı həv dərkətən, lə rje paraleliba. Maşina jəke we 45 dəqə xərc bıkə bona cuina zə stansijəke hətani je dıne, ja dyda 72 dəqə. Cuina hərə 6 dəqada para məzila orta stansijada cənda maşine neziki həv dıbın?

c) Se palə hıldanə bona qədandına xəbate, zə wana je əwılın karıbu xəbate 8 rozada bıqədinə, je dyda 12 rozada, je zırsija 10 rozada. Fara xəbateje cənda ma nəqədandı paşı xəbata wana 3 rozaje təvhəvdy?

169. Bılandaja pənçərə 2m, le bəgari dıbə $\frac{2}{5}$ bılandaje. Ru-
je we pənçərə bıbıdın?

170. $\frac{3}{20}$ para sılqə şəker (bə kaşə) şəkerə. 680 s. sılqda sığas şəker həjə?

171. Rokıgın zə olovejə u surmejə. Sara surme we rokı-
gıneđa bərambəri $\frac{3}{17}$ sara olovejə. Gıranija rokıgıne we sığas
bə, wəki bona hazıgıgına we hıldabun $27\frac{1}{5}$ kg. olov

172. Rokıgın zə sı ky şırfite tipogırafijae tenə sekerıne
zə tıncəje u surmejə, le sara surme bə kaşə gərəke bərambəri
 $\frac{5}{16}$ sara tıncəbə. Gıranija ve rokıgıne we sığas bə, bona ha-
zıgıgına kizane $33\frac{1}{3}$ kg. tınc xərc bıjə?

173. Dьrezaja bostane rastgoşə bərambəri $170 \frac{1}{2}$ m-ə, le bərai bərambəri $\frac{7}{11}$ dьrezaja wejə. Bəraja bosten bьzanьbьn.

174. Bona cuina kupe maşine 1 km. $148 \frac{1}{5}$ l. av xəç dьbə. Sьqas av gərəke kyrrne avei sər tendereda çibə, wəki cuina wi-jə məzьn $141 \frac{2}{3}$ km. u bona lazьm bune av dy çara zedə be hьlanine?

175. Çара dare came $6 \frac{1}{4}$ m \times $\frac{3}{4}$ m \times $\frac{1}{10}$ m-ə. Əjanə, wəki 1 kub. dm. dare camei hьşk $\frac{4}{5}$ kg. dьkьşine. Çьranija 15 dare came sьqasə?

176. Zь həsьne rja maşinei bь dьrezaja $6 \frac{3}{4}$ m. parək ze-kьgьna, əw par bərambəri $\frac{7}{9}$ təmamija dьrezaje jə. Kəşə para şekьri u para mai bьzanьbьn, wəki kəşə metьra həsьne rja maşine jə ragoni $30 \frac{1}{4}$ kg. dьkьşine.

177. Ruje baxcə bərambəri $\frac{2}{5}$ hek. cənd hektar $\frac{1}{4}$ wi baxcəida hənə? $\frac{3}{8}$ -da?

178. Cair wəxtə ky hьşk dьbə $\frac{2}{3}$ çьranija xwə ynda dьkə. Zь $7 \frac{1}{4}$ t. cair sьqas giha te standьne?

179. $7 \frac{1}{2}$ m. parçə sekьri kyrrinə bь $5 \frac{1}{2}$ man. u 5 m. bь $3 \frac{3}{4}$ man. Təmərija kyrrinə sьqasi hezajə?

180. Məzila orta dy bazarrada bərambəri $680 \frac{1}{2}$ km. Zь wana wəxtəkəda dy maşinə bərbьrri həv dərkətьn; ja əwlyə bь

zucuina $30 \frac{1}{2}$ km. səh., ja dyda—bь zucuina $38 \frac{1}{4}$ km. səh. Pa-
 ři $2 \frac{1}{3}$ səh. məzila orta wanda we cьqas bə?

181. Gьranija karopka bь jaşьrme pulimjote cьqasə, wəki
 gьranija hər patrroneke $25 \frac{1}{2}$ g-ə jaşьrma vala $\frac{9}{10}$ kg. dь-
 kəşinə, gьranija karopke $1 \frac{1}{5}$ kg-ə u jaşьrmeda 250 patrron hənə-

182. 720 bəlg kaqəz danə řağьrte se dərsxana, le $\frac{2}{5}$ to-
 mərija kaqəza danə dərsxana jəke, $\frac{5}{6}$ maine danə dərsxana dy-
 da, je dьne danə dərsxana sьsija. Cənd bəlg kaqəz danə hər dərs-
 xanəke?

Parəvəkyьna řkəstija

183. a) Parəvəkyьn:

$$\frac{4}{5}:2 \quad \frac{6}{7}:3 \quad \frac{10}{13}:2 \quad \frac{1}{4}:2 \quad \frac{3}{4}:2 \quad \frac{3}{5}:2$$

$$\frac{1}{3}:3 \quad \frac{2}{3}:3 \quad \frac{18}{23}:3 \quad \frac{5}{9}:1 \quad \frac{20}{27}:5 \quad \frac{81}{85}:9$$

$$\frac{4}{7}:3 \quad \frac{5}{11}:5 \quad (\text{bь dy təhəra}) \quad 2\frac{1}{2}:2 \quad 4\frac{4}{5}:2 \quad 10\frac{6}{9}:2$$

$$15\frac{3}{7}:3 \quad 24\frac{1}{2}:3 \quad 30\frac{1}{2}:3$$

b) $\frac{4}{5}$ m. parəvəkyьn sər 2 para.

184. $\frac{4}{5}$ kg. parəvəkyьn sər 3 para.

185. $\frac{5}{6}$ dy řara kem kьn; $7\frac{1}{2}$ se řara.

186. a) řkəstiki bьbinyьn 3 řara kemtьr bə, zь $\frac{4}{7}$; 7 řara
 zь $\frac{2}{5}$ kemtьr bə; 6 řara zь $\frac{3}{8}$ kemtьr bə; 8 řara zь $\frac{4}{11}$ kemtьr bə.

b) Zьmarijəke bьbinyьn, wəki əw 7 řara zь $4\frac{3}{8}$ kemtьr
 bə.

187. Cend çara $\frac{7}{9}$ зь 14 кемтырə?

188. а) Cend çara $1\frac{5}{11}$ дь 16-ada həjə?

б) Wəki hərroz $\frac{2}{5}$ xəbata ky danə be qədandьne, wi saxi bona qədandьna təmərija xəbate cənd roz lazьm dььь?

с) Cənd çara дьгезaja бəрамбəri $\frac{3}{4}$ м. дьгезaja бəрам- бəri 8 м. да həjə?

189. Həsabəki секьн, wəxte qədandьna wi lazьm бə $\frac{24}{25}$ рагəвəкьн сəг 8

190. а) Həsabəki секьн, wəxte qədandьna wi lazьm бə 64 ман. рагəвəкьн сəг $\frac{3}{8}$.

б) Dy həsabe ysa секьн, wəki bona qədandьna ja jəke la- зьм бə 240 çarkьн сəг $\frac{3}{4}$, le bona qədandьna ja dyda 240 pa- гəвəкьн сəг $\frac{3}{4}$.

191. Qьsmət бьбиньн:

1) $\frac{8}{11} : 4$	$\frac{8}{9} : 4$	$18 : \frac{54}{61}$	$15 : \frac{4}{15}$	$\frac{35}{48} : \frac{21}{32}$
$\frac{1}{17} : 2$	$\frac{7}{16} : 6$	$24 : \frac{4}{9}$	4) $18 : 2\frac{1}{4}$	$\frac{17}{30} : \frac{7}{10}$
$\frac{27}{8} : 9$	2) $\frac{12}{25} : 3$	$32 : \frac{24}{25}$	$10 : 1\frac{7}{8}$	6) $1 : 1\frac{1}{2}$
$\frac{9}{11} : 3$	$\frac{7}{9} : 14$	$15 : \frac{5}{7}$	$35 : 2\frac{4}{5}$	$2 : 3\frac{1}{3}$
$\frac{3}{5} : 2$	$\frac{27}{32} : 81$	$28 : \frac{4}{7}$	$180 : 17\frac{1}{7}$	$120 : 1\frac{4}{5}$
$\frac{2}{3} : 5$	$\frac{18}{25} : 12$	$8 : \frac{5}{7}$	5) $\frac{5}{8} : \frac{4}{9}$	7) $175 : 8\frac{1}{3}$

$$\begin{array}{ccccc} \frac{5}{6} : 4 & 4 \frac{2}{3} : 7 & 4 : \frac{5}{9} & \frac{5}{8} : \frac{5}{12} & 100 : 7 \frac{1}{7} \\ \frac{7}{8} : 7 & 7 \frac{3}{5} : 57 & 10 : \frac{7}{8} & \frac{7}{6} : \frac{11}{36} & 128 : 5 \frac{1}{3} \\ \frac{3}{7} : 3 & 3) 4 : \frac{2}{5} & 6 : \frac{5}{6} & \frac{15}{14} : \frac{20}{7} & 210 : 3 \frac{1}{2} \end{array}$$

192. Баргөнөкып:

$$\begin{array}{cccc} 1) 1 \frac{2}{3} : 3 \frac{1}{2} & 4) 2 \frac{1}{4} : 1 \frac{1}{8} & 7) 12 \frac{3}{5} : 1 \frac{1}{20} & 10) 15 \frac{7}{24} : 3 \frac{7}{120} \\ 2) 1 \frac{1}{2} : \frac{3}{5} & 5) 14 \frac{1}{2} : 4 \frac{1}{9} & 8) 68 \frac{17}{36} : 8 \frac{1}{18} & 11) 38 \frac{19}{80} : 231 \frac{4}{5} \\ 3) \frac{2}{3} : 1 \frac{1}{4} & 6) 4 \frac{3}{5} : \frac{5}{23} & 9) 20 \frac{1}{7} : 10 \frac{1}{14} & 12) 8 \frac{6}{57} : 12 \frac{3}{19} \end{array}$$

193. Қызмет бьініп:

$$\begin{array}{cccc} 1) \frac{5}{6} : 7 & 3) \frac{1 \frac{1}{2}}{5} & 5) \frac{8}{25} & 7) \frac{11 \frac{1}{3} \cdot 5 \frac{1}{4}}{4 \frac{1}{4}} \\ 2) 5 : \frac{6}{7} & 4) \frac{66 \frac{2}{3}}{80} & 6) \frac{4 \frac{4}{5} \cdot 4 \frac{1}{4}}{3 \frac{2}{5}} & 8) \frac{12 \frac{2}{3} \cdot 4 \frac{1}{5}}{5 \frac{1}{3}} \end{array}$$

194. Қирге кьгына нан бьқөдіп:

$$\begin{array}{l} \text{a) } \left(14 \frac{1}{2} - 3 \frac{1}{2} \right) : 3; \quad \left(21 \frac{3}{5} - 9 \frac{1}{5} \right) \cdot 2; \\ \left(23 \frac{7}{9} - 17 \frac{5}{9} \right) : 2 \\ \frac{3}{4} \left(11 \frac{2}{19} - 9 \frac{3}{19} \right) \cdot 3; \quad \left(7 \frac{7}{8} - 3 \frac{3}{8} \right) \cdot 2 - 1 \\ \frac{1}{6} \left(25 \frac{11}{37} + 17 \frac{9}{37} - 1 \frac{18}{37} \right) \cdot 9; \quad 14 - \left(10 \frac{11}{13} - 5 \frac{9}{13} \right) \cdot 2 \end{array}$$

$$4\frac{2}{21} \cdot 10 - 19\frac{20}{21}; \quad 2\frac{2}{25} \cdot 2 + 5\frac{7}{25} \cdot 3; \quad 24\frac{8}{41} : 4 - 18\frac{5}{41} : 3$$

$$b) \quad 1) \frac{4\frac{1}{12} \cdot 8\frac{6}{7} \cdot 7\frac{2}{3} \cdot 5\frac{1}{7} \cdot 7}{6\frac{1}{4} \cdot 1\frac{2}{5} \cdot 5\frac{3}{4} \cdot 3\frac{4}{9} \cdot 7\frac{1}{5}} \quad 3) \frac{27\frac{3}{8} - 21\frac{7}{20}}{\left(3\frac{4}{7} - 1\frac{23}{28}\right) - \left(1\frac{47}{65} - \frac{29}{130}\right)}$$

$$2) \frac{5\frac{1}{8} \cdot 3}{5\frac{1}{8} : 3} : \frac{5\frac{6}{35}}{11\frac{2}{40} \cdot \frac{2}{9}} \quad 4) \frac{4\frac{2}{5} - 3\frac{3}{4} + 8\frac{7}{15} - 8\frac{7}{60}}{4\frac{1}{4} - 2\frac{3}{4}}$$

$$5) \frac{7\frac{1}{2} \cdot 2\frac{2}{3} - 12\frac{1}{4} : \frac{7}{2}}{110 : \frac{2}{5}} + \frac{3\frac{3}{8} + 2\frac{3}{4}}{24 : 2\frac{2}{5}} \quad 6) \frac{5\frac{1}{2} \cdot \frac{3}{4} \cdot 3\frac{5}{6} \cdot 6\frac{1}{5}}{2\frac{3}{4} \cdot 4\frac{3}{5} \cdot 31}$$

$$7) \left[\left(1\frac{1}{2} + 2\frac{2}{3} \right) : 3\frac{3}{4} - \frac{2}{5} \right] : 8\frac{8}{9} + \frac{1}{4}$$

$$8) \left(3\frac{1}{4} + 2\frac{1}{6} \right) : 2\frac{3}{5} - \frac{2}{3} \cdot 2\frac{1}{4} + 5\frac{1}{6}$$

c) 1) Wəki zımarıja fıkırkırıje sısıjara sarı we cəmkn 63 we benstandıne. Kızan zımar fıkır kırıbn? Kızan zımar fıkır kırıbn, wəki $15\frac{3}{4}$ bıstıbn?

2) Wəki zı $\frac{3}{5}$ zımarı $\frac{1}{3}$ wı dərkn, 28 we bınıne (we bı minə $2\frac{2}{5}$). Əw kızan zımarıje?

3) Əjanə, wəki $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ u $\frac{1}{5}$ zımarıja təvhəv dıbbıne 94. Əw kızan zımarə?

4) Wəki şkəstiki bı seanıjəkə u saranıjəkə wı zedə kn, we 1 bıstıbn. Əw kızan zımarıje?

195. Nasyła dy zımarıja bərambəri $6\frac{5}{8}$, le zı carkırıja jək bərambəri $3\frac{3}{4}$, carkırıje dyda bıbıbn.

196. а) $1 \frac{7}{9}$ қизан зьмарижера ҫар кьп, wәki 1 бьстиньп?

б) 2 қизан зьмарижера ҫар кьп, wәki $1 \frac{3}{4}$ бьстиньп?

197. а) Қуре маҫине мөзила 200 km. $2 \frac{4}{5}$ t. қомьг хөгҫ кьг. Хөгҫ кьгьпа қомьгејә 1km. сығасә?

б) Nava $3 \frac{1}{2}$ мөһада 402m. 50k. хөгҫ кьгьпә. Вь ортә nava мөһөкеда сығас рәгә хөгҫ кьгьпә?

198. а) Ruje ucastkәkә xwәlije, mina rast гоҫе, бәрамбәри $4 \frac{4}{5}$ kv. km-ә. Дьгегаја ucastke бьзаньбьп, wәki бәгаја we бәрамбәри $\frac{3}{8}$ km. бә.

б) Ruje rastгоҫе $3 \frac{1}{4}$ kv. м-ә, һime we $1 \frac{1}{4}$ м-ә. Вьлндаја we бьзаньбьп.

с) Ruje ucastka бостан mina rastгоҫе $18 \frac{1}{4}$ ә, дьгегаја we 75м-ә. Вәгаја ucastke бьзаньбьп.

199. а) Зь әрде $3 \frac{1}{2}$ hek. 285 хьрук һьлдәпә. Зь hek-тарәке сығас хьрук торкьгьпә?

б) Маҫинә nava $3 \frac{3}{4}$ сәһ. 105km. сүјә. Сәнд километьга бь ортә маҫинә 1сәһ. сүјә?

с) $7 \frac{1}{2}$ l. ave u $4 \frac{1}{2}$ l. сыпирте тәмьз тәvhәв кьгьпә. Сығас ав u сыпирт nava јәkl we тәvhәв buneda һәјә?

200. ҫкәсти дькә пара сәнда $\frac{5}{7}$ зь $\frac{5}{21}$ зь $\frac{7}{9}$ зь $\frac{7}{35}$?

201. Вь сара гәрмдаине 1kg. қомьга Donetske $2 \frac{7}{43}$ kg. қомьга бьнағара Moskвејә. Сәнд tOnn қомьга Donetske лазьмьп, wәki 1860t. қомьга бьнағара Москвае бьгьгезә?

202. a) Торэ рэсэе бь $4 \frac{1}{2}$ м. бь $33 \frac{3}{4}$ ман. Кьрринэ.
Metra wi pircei съ hezajə?

b) Nəh gьruzavike se tonni бь bare хwəva $4 \frac{1}{3}$ kg. benzin хəрҕ кьрнэ бь cuina 52km re. Хəрҕе benzine сər t u сər rja 1km. бьзаньбьн.

c) Бь 8 маšине гьстьне бь hazьrкьрнэ сарəке nava $4 \frac{1}{2}$ сəһ. $33 \frac{3}{4}$ kg. тel гьстьнэ. Маšинəке nava 1сəһ. para те-
le kilogramејə сəнда hazьr кьријə?

203. $7 \frac{1}{8}$ km сьҕas wəxt дькагьн хəргьн, wəki zucuina сəһəтəке $4 \frac{3}{4}$ km. бə?

204. Сəһəт хəрҕoz $1 \frac{3}{4}$ дəҕə pašda дьминэ. Paši сəнд ro-
za сəһəтe $12 \frac{1}{4}$ дəҕ. pašda бьминэ?

205. a) Bostane бь сара $1 \frac{3}{4}$ heҕ. дькагьн бькьнэ сəнд
ucastka, wəki хəр ucastkəкеда гəрəке $\frac{1}{8}$ hektar бə?

b) Vint бь donzdə fьтьла 1sm pešda дьсə. Vinte сəнд fь-
тьла бькə, wəki $3 \frac{3}{4}$ sm. pešda хəргə?

c) Vinta 9 ҕара зьвьrrandi, qasi $\frac{3}{4}$ mm. pešda дьсə. Paši
сəнд fьтьла əwe qasi $4 \frac{1}{2}$ mm. pešda хəргə

206. Сəнд шьpилке pola бь дьрəзaja $26 \frac{1}{2}$ mm. зь хəзьне po-
la бь дьрəзrja $7 \frac{1}{2}$ mm. тeнə сeкьгьне, wəki bona бьrрина u сe-
кьгьна хəр шьpилкəкə $4 \frac{3}{4}$ mm. lazьтə бьһeһьн?

207. а) Malijar diwar nava $4\frac{4}{5}$ səh. rəng kыr Bapa diwe-
rə cənda əwi səhətəkeda rəngkыr

б) Sər dy maşına bьхəbьтьн, norme nava 7səh. хəbata rə-
xəda dьqədinьн. Sər jəke, зь hərda kizən rьndə, əwe norme dь-
karьн nava 12səh. bьqədinьн. Xəbata wan hərdu maşına angori
həv bьkьн: Cənd çara hazьkьгьна maşına jəke зь hazьr kьгьна
maşına dyda zedəjə? Hazьr kьгьна maşına dyda para hazьr kьгь-
на maşına jəkejə cəndanə?

208. 4 sər kizən зьmarije parəvəkьн, wəki $1\frac{3}{7}$ bьstиньн?

209. 123 man. danə $\frac{3}{8}$ para хəbate. Сьqasi lazьmə bьдь-
nə təmərija хəbate?

210. Сьмаəта Anglia (be kalonia) bərambəri 44 mln. məгь-
və (neziki) u bərambəri $\frac{4}{29}$ сьмаəта Ньндьстана Бьританијаея.
Сьмаəта Ньндьстане сьqasə?

211. Wəhte gьlə aгьr kьгьне 84 gьlə meşьndare kəтьн, əv
bərambəri $\frac{7}{15}$ para aгьr kьгьnejə həmujə. Cənd gьlə hatьнə aгьr
kьгьне?

212. Maşinə nava $\frac{3}{4}$ səh. 31 $\frac{1}{2}$ km. çujə. Zucuina wejə
səhətəke сьqas bujə?

213. а) $5\frac{1}{2}$ man. danə kьrina $\frac{1}{12}$ kub.m. dar, 1kub.m. wan
dara сь hezajə?

б) $5\frac{1}{2}$ kub.m. dar сь hezajə, wəki $6\frac{1}{2}$ man. danə kьr-
цлє $1\frac{1}{4}$ kub.m. dar?

в) $2\frac{3}{4}$ m pərcə сь hezajə, wəki $4\frac{1}{2}$ man. danə kьrina
 $2\frac{1}{2}$ metьr

214. Зь бocke бəre əwьн $\frac{2}{5}$ valakьгьн, paşə $\frac{1}{3}$ təmərj-

ja ava bære ky teda bu u boekæda 8 vedro av man. Sьqas av teda bu?

215. Çəma dy zьmarija bærambəri 17 $\frac{1}{2}$ -ə; jək zь wan penç çara zь je dьne məstьrə. Wan zьmarija bьbinьn u çaba wan bь çerrьbinьn.

216. Çəma se zьmarija bærambəri 64 $\frac{4}{5}$ -ə; je jəke 2 $\frac{1}{2}$ çara, le je dyda 3 $\frac{1}{4}$ çara zь je sьsija məstьrьn. Wan zьmarija bьbinьn.

217. a) Həsyła dy zьmarija we sawa be gyhastьne, wəki jəke zь wana sər 3 $\frac{1}{3}$ çar kьn; sər $\frac{1}{2}$; sər $\frac{3}{8}$? Wəki jəke zь wana sər 3 $\frac{1}{3}$; sər $\frac{1}{2}$; sər $\frac{3}{8}$ parəvəkn

b) Sь zь çьsmət dьbə, wəki parkьri sər 2 $\frac{2}{3}$, çarkьn, le parkьrьne sər 5 $\frac{1}{2}$ çarkьn? wəki parkьri sər 6 parəvəkn, le parkьrьne sər $\frac{1}{10}$ Wəki parkьri sər $\frac{3}{4}$ çarkьn, le parkьrьne sər 1 $\frac{1}{3}$ parəvəkn?

218. Həsyła dy zьmarija bærambəri 6-ə; wəki çarkьrijəkirə 3 $\frac{1}{2}$ zedə kьn, wi saxi həsyłət we bærambəri 14 $\frac{3}{4}$ bə. Wan zьmarija bьbinьn.

219. Sovxoze nava 3 rozada həsyła zь 578 hək. tьp kьr, le roza dyda 1 $\frac{1}{2}$ çar hektar zь roza jəke kemtьr hatijə tьp kьrьne, le roza sьsija 1 $\frac{3}{4}$ çar hektar zь roza dyda zedətьr tьp kьrьnə. Cənd hektar roza jəke, ja dyda u ja sьsija hatijə tьp kьrьne?

220. x-bьbinьn:

$$3\frac{3}{4} \cdot x = 7\frac{1}{2}$$

$$\frac{1}{6}; x=6$$

$$x \cdot 3\frac{5}{7} = 1\frac{6}{7}$$

$$x:5\frac{3}{4}=\frac{4}{23}$$

$$1\frac{5}{16}:x=\frac{3}{8}$$

$$x:\frac{1}{2}=8$$

Məsab bə həmu
çürə qədandya
şkestija.

221. Van məsələ handa çürə qəwmandy-
ne bəqədirny:

$$1) \frac{3}{4} : \frac{5}{6} + 2\frac{1}{2} \cdot \frac{2}{5} - 1 : 1\frac{1}{9}$$

$$2) 2\frac{3}{4} : \left(1\frac{1}{2} - \frac{2}{5}\right) + \left(\frac{3}{4} + \frac{5}{6}\right) : 3\frac{1}{6}$$

$$3) \left(\frac{2}{15} + 1\frac{7}{12}\right) \cdot \frac{30}{103} - \left(2 : 2\frac{1}{4}\right) \cdot \frac{9}{32}$$

$$4) \left(3\frac{1}{2} : 4\frac{2}{3} + 4\frac{2}{3} : 3\frac{1}{2}\right) \cdot 4\frac{4}{5}$$

$$5) 3\frac{1}{8} : \left[\left(4\frac{5}{12} - 3\frac{14}{23}\right) \cdot \frac{4}{7} + \left(3\frac{1}{18} - 2\frac{7}{12}\right) \cdot 1\frac{10}{17}\right]$$

$$6) 2\frac{3}{4} : \left[\left(4\frac{5}{7} - 1\frac{11}{14}\right) \cdot 4\frac{2}{3} + \left(3\frac{2}{9} - 1\frac{5}{6}\right) \cdot \frac{18}{25}\right]$$

$$7) \left[15 : 3\frac{3}{4} - \left(10\frac{1}{2} : 1\frac{1}{2} \cdot \frac{3}{14}\right)\right] : \left(1\frac{23}{52} - 1\frac{1}{4}\right)$$

$$\frac{\left(\frac{7}{15} + \frac{14}{45} + \frac{2}{9}\right) \cdot 10\frac{1}{3} - 1\frac{1}{11} \left(2\frac{2}{3} - 1\frac{3}{4}\right)}{8)}$$

$$\left(\frac{3}{7} - \frac{1}{4}\right) : \frac{3}{28} - 1$$

$$9) \frac{\left(15 : \frac{5}{18} : 3\frac{3}{8}\right) \cdot \left(\frac{1}{16} + \frac{11}{36} + \frac{5}{48} + \frac{5}{18}\right)}{\left(11\frac{5}{11} - 8\frac{21}{22}\right) : 1\frac{2}{3}}$$

$$10) \left[\left(\frac{5}{6} - \frac{3}{8}\right) : \frac{3}{4} - \left(\frac{3}{8} + \frac{1}{20}\right) : 1\frac{9}{20}\right] : \frac{1}{50}$$

$$11) \left[\left(12\frac{1}{2} - 2\right) : \left(\frac{1}{5} - \frac{1}{40}\right) - \left(2 + 6\frac{2}{3}\right) : \left(1\frac{5}{6} - 1\frac{2}{3}\right)\right] : 8$$

$$12) \frac{\left(8 \frac{1}{4} - \frac{3}{8}\right) : 3 \frac{1}{2} + \left(3 \frac{1}{8} - 1 \frac{1}{8}\right) \cdot 1 \frac{3}{5}}{\left(5 - 4 \frac{2}{5}\right) : \frac{1}{10} + \left(2 - 1 \frac{3}{8}\right) : 3 \frac{1}{8}}$$

$$13) \frac{\frac{3}{4} \cdot \frac{5}{7} \cdot \frac{8}{9} \cdot \frac{7}{10}}{\frac{15}{16} \cdot \frac{14}{39} \cdot \frac{24}{25} \cdot \frac{13}{21}} : \left(2 \frac{1}{8} \cdot 2 \frac{2}{7} \cdot 2 \frac{15}{17} \cdot 4 \frac{2}{3} : 196\right)$$

$$14) \left(31 \frac{163}{275} : \frac{48}{55} - 29 \frac{19}{20}\right) - \left(101 \frac{37}{175} : 17 \frac{7}{25} + 213 \frac{34}{35} : 1497 \frac{4}{5}\right)$$

$$15) \left(4 \frac{23}{65} \cdot 8 \frac{37}{55} - 16 \frac{1}{5} \cdot \frac{21}{25}\right) \cdot \left(14 \frac{8}{11} : \frac{26}{77} : 405\right)$$

$$16) \frac{\frac{3^4}{15} \cdot \frac{13}{18} \cdot \frac{23}{35} \cdot \frac{19}{4^4}}{22 \frac{3}{25} \cdot 16 \frac{8}{11} \cdot 5 \frac{25}{27} \cdot 4 \frac{7}{32}} : \left(7 \frac{1}{5} \cdot \frac{1}{24}\right)$$

$$17) \left[\frac{\left(53 \frac{3}{4} + 9 \frac{1}{6}\right) \cdot 1 \frac{1}{5} - \left(6 \frac{4}{5} - 3 \frac{3}{7}\right) \cdot 5 \frac{5}{6}}{\left(10 \frac{3}{10} - 8 \frac{1}{2}\right) \cdot \frac{5}{9} - \frac{3 \frac{2}{3} - 3 \frac{1}{6}}{3}} \right] - 29 \frac{5}{6}$$

$$18) \frac{\left(6 \frac{2}{3} + 2 \frac{4}{15} + 5 \frac{1}{2}\right) : \frac{1}{15} - 50 : \frac{5}{28}}{2 \frac{3}{4} \cdot 3 \frac{19}{22} : 42 \frac{1}{2}}$$

$$19) \frac{\left(\frac{31}{54} + \frac{11}{16}\right) \cdot \left(\frac{14}{15} - \frac{7}{12}\right) \cdot 2 \frac{2}{7} \cdot \frac{8}{9} \cdot \left(18 : 4 \frac{1}{27}\right)}{4 : 1 \frac{1}{4} \cdot 1 \frac{2}{9} : \frac{5}{7} \cdot \left(\frac{13}{20} + \frac{11}{35}\right) \cdot \left(\frac{23}{33} - \frac{7}{22}\right)}$$

222. Зъгаріјәке въѳиън, $\frac{3}{7}$ wi бәғәмбәғи 5 бә.

223. Зъгаріјәке въѳиън, $\frac{4}{5}$ зъ ренҗ пәһанија кизани бәғәмбәғи 28 бә.

224. a) Қизан ғармарияе лазьмә сәр $\frac{5}{9}$ ҫаркын, wәки зь-
мария 7 $\frac{1}{2}$ бьстиньн

b) Сьҫаси лазьмә маїе зьмарияе $4\frac{1}{9}$ у $3\frac{1}{5}$ zedә кьн,
wәки ҫәма wана бьстиньн?

c) Сьҫасира лазьмә маїе зьмарияе $4\frac{1}{9}$ у $3\frac{1}{5}$ ҫар кьн,
wәки ҫәма wана бьстиньн?

225. Қизан зьмарияе лазьмә сәр $\frac{2}{3}$ рагәвәкьн, wәки зьма-
рија $6\frac{3}{4}$ be стандьне?

226. Wәки $\frac{2}{7}$ зьмариякә нә әжанра 162 zedәкьн, әмә $\frac{5}{7}$
we зьмарияе бьстиньн. Зьмария нә әжан бьбиньн.

227. Wәки $\frac{7}{15}$ зьмариякә нә әжанра 119 zedә кьн, әмә $\frac{3}{4}$
we зьмарияе бьстиньн. Зьмария нә әжан бьбиньн.

228. Wәки $\frac{2}{7}$ зьмарияја pale заводера, $\frac{2}{3}$ we zedә кьн,
әмә 5200 мәргви бьстиньн. Сьҫас pale we заводедә һәнә?

229. Сьҫас мәргв fabrikeda дьхәбьтьн, wәки $\frac{5}{12}$ ҫәмәри-
ја pala зьньн, $\frac{1}{2}$ — мерьн, le je дьне 288 мәргв — ҫабьльн?

230. Sәһәт сәндә, wәки para sutкејә mai $6\frac{1}{2}$ ҫар зь je
cui кемьтә?

231. Maїja орта dy зьмарияе нә әјанда у $\frac{5}{19}$ we бәрамәри
518-ә. Wi зьмари бьбиньн.

232. Turist мәзила орта dy bazarada dy roza cu. Roza әwльн
nive re cu u disa 24km, le roza dyda 3 ҫара кем. Mәзила орта һәр-
dy bazarada бьбиньн.

233. Gava turist $\frac{3}{10}$ t mamija re cu, bona nivik rka re byla he $4\frac{1}{2}$ km mabun. D rezaja t mamija re b bin n.

234. $\frac{1}{2}$ Z mer b ramb ri $\frac{5}{7}$ - , z mari d r n, w ki $\frac{2}{3}$ wi disa b ramb ri $\frac{5}{7}$ b .

235. Para z marij k  n   janij  $\frac{23}{24}$ z  $5\frac{3}{4}$ qasi l $\frac{11}{12}$ zed je. Z marija n   jan b bin n.

236. Bona q dand na $\frac{3}{4}$ x bate s h t k w xt laz m . S qas w xt laz m  bona q dand na t m rija x bate?

237. Turist $\frac{3}{8}$ t m rija m zile cu, pa i wirra $4\frac{1}{2}$ km ma w ki disa h rr . T m rija m zile s qas 

238. Zavoda kupema ine cek r ne $\frac{4}{5}$ t m rija zakaze q dand, pa i werra disa 32 kupema ine man w ki b q din . S r h v c nd kupe ma ine zakazda bun?

239. M k t b keda 4 d rsxan  h n . D rsxana j keda $\frac{1}{5}$ t m rije  ag rta hin d b n, d rsxana 2-da $\frac{3}{10}$, d rsxana 3-da $\frac{1}{4}$, le d rsxana 4-da 40 m r v. P zan b n t m rija  ag rta m k t beda s qas  u h r d rsxan keda s qas  ag rt hin d b n.

240. W ki z marija n   janra $\frac{3}{11}$ we le zed  k n, z marij k te standəne, $\frac{5}{7}$ we b ramb ri 70 d b . Z marija n   jan b bin n.

241. W ki z marija n   janra $\frac{3}{4}$ we zed k n u 40 zi zed  k n 180 we be standəne. Z marija n   jan b bin n.

242. Turist z  bazar ki cu bazar ki d ne. Roza  w n  w

$\frac{3}{17}$ para rje cu, ja dyda $\frac{8}{51}$ u jasjsija $\frac{1}{6}$ tomerija mæzila orta hærdu bazarada, paši wirra lazym bu disa 182km. hærræ. Orta hærdu bazarada cænd kilometryn?

243. 14man. danæ kÿrrina $8\frac{3}{4}$ m. satin. Sÿqasi gæræke bydnæ kÿrrina 15m. wi satini?

244. Tÿraktoræk nava rozækæ xæbateda (8 säh.) $3\frac{1}{2}$ hek. rakæ. Öwe $\frac{3}{5}$ rozæ xæbateda sÿqasi rakæ?

245. Maşinë nava $3\frac{3}{4}$ sähætda 150km dÿcæ. Nava $6\frac{1}{4}$ sähætda öwe cænd kilometÿra hæræ?

246. Hÿsÿne rja maşinei by $7\frac{1}{2}$ m byrrinë kÿrynæ dy para, zÿ wana jæk basi $4\frac{4}{5}$ m zÿ ja dÿde kÿntÿræ. Dÿrezaja hær paræke bybyny.

247. Byrigada by 10 mæryva 5) hek ræşandyne. Ræşandyne 1hek qimæt kÿrynæ by $\frac{3}{10}$ rozxæbat. Cænd rozxæbat hær yzvæki byrigadera dÿkøny

248. Dÿrezaja ucastka xwælija rast goşæi bærambæri 175m-æ, le bæraji bærambæri $\frac{3}{4}$ drezajeæ. Sÿqas toxÿm lazymæ bona ræşandyne $\frac{7}{27}$ we ucastke, wæki bona 1kv. m. lazymæ $3\frac{1}{5}$ g. toxÿm?

249. Koperative se toÿ pærce fÿrotijæ. Je jækeda 180 metr. bu, cara metre tope dydada bærambæri $\frac{11}{12}$ cara metre je jækeda, le cara metre tope sÿsija bærambæri $\frac{8}{15}$ cara metre je jækeda u dydadane. Zÿ fÿrotÿna hæse toÿa sÿqas standÿnæ, wæki metra tope jæke by $2\frac{1}{2}$ man fÿrotÿnæ, metra je dyda by $2\frac{2}{5}$ man, le metra je sÿsija—by $2\frac{1}{10}$ man.?

250. Dy jaşikada sər həv $38 \frac{1}{4}$ kg bızmarın; Wəki $4 \frac{3}{4}$ kg bızmar zə jəke dərən tekənə ja dənə, wi saxi hərdu jaşikada we wəkə həv bızmar həbən. Cənd kilogram bızmar hər jaşikədə hənə?

251. Maşine 678km we cıqas wəxtədə hərrə, wəki cuina wejə səhətəkejə ortə $28 \frac{1}{4}$ km-ə u wəki se səkəndənə we $\frac{1}{6}$ səh. bəsəkənə, ja pənça — $\frac{1}{4}$ səh. u ja nəha $\frac{1}{12}$ səh?

252. Bona dadana sobəke $\frac{3}{5}$ kub m. dar lazımə nava mə həkədə. Dadana dəh sobe ysa cə hezajə nava $6 \frac{1}{2}$ məhada, wəki 1kub.m dar $9 \frac{1}{5}$ man hezajə?

253. Koperative dy tıp pərcə stand bə təmərjə $373 \frac{3}{4}$ m. bə bahe 595 $\frac{3}{4}$ man. Tıpək bə—192 $\frac{1}{2}$ metr, bə bahe $1 \frac{2}{5}$ man. metrəkə wi. Metra tıpe dənə cə hezajə?

254. Bona hime xanije bə dırezaja $22 \frac{1}{2}$ m u bəraja 15 m cije diwara ərddəda qolanə bə kuraja 2m. Cənd ərəbə lazımbın bona kəşandənə we xwəlaja kolaji, wəki ərəbə $\frac{3}{5}$ t dıbə, le 1kub. dm xwəlije $1 \frac{3}{5}$ kg. dıkəşinə?

255. Dırezaja xani $16 \frac{1}{2}$ m-ə, bəraja wi bərambəri $\frac{2}{3}$ dırezajejə, le bıynda ja diwara bərambəri $\frac{2}{11}$ dırezaja xanijeə. Sıvaofkəyda wi xani cə hezajə, wəki bona sıvaof kəyda 1kv m $\frac{9}{10}$ man hıltının, le dərjə u pənçəra zə təmami ja ruje xani dərna-xın?

256. Wəxte herana gənym $\frac{1}{5}$ para qaşa xwə ynda dəkə. Səqas nan zə $1\frac{1}{2}$ t gənym te standəne, wəki wəxte pətəna nan, həvir hylte qasi $\frac{2}{5}$ qaşa ar?

257. Zə dəkəne $3\frac{1}{2}$ kg galet kərrinə hər kilogramək bə $2\frac{1}{2}$ man, $1\frac{1}{5}$ kg xwə bə bhae $\frac{4}{25}$ man hər kilogramək u cənd kilogram kərrupə kərrinə, $\frac{3}{5}$ kg kərrupə 36 kop hezajə. Kəvşə, wəki bona kərrinə van həmija $17\frac{3}{20}$ man danə. Vəzanbən, cənd kilogram kərrupə hatijə kərrinə.

258. Səqətəna kəncdərutəne bə bhae 5390 man sux kərrinə, metra wi bə $12\frac{1}{4}$ man, $\frac{11}{20}$ wi suxi kostum dərutəne, le zə para mai 72 paltə wəkə həv hazər kərgə. Səqa sux sujə bona hazər kərgəna hər paltəki?

259. Maşina zu məzila 142km 3 səhətada dəcə, le maşina tavarni 128km 6 səhətada dəcə. Paşi $9\frac{3}{4}$ səh. zə cuina maşina tavarni şunda, maşina zu dərte bər bə maşina tavarni. Paşi cənd səhətə əwə bəghizə maşina tavarni?

260. a) Maşina ortə cui məzila zə Moskvaə həttani Leninqrade 12 səhətada dəcə, le ja zu cui—10 səhətada. Paşi $\frac{3}{4}$ səh. cuina maşina ortə cui zə Moskvaə, zə Moskvaə maşina zu cui dər te. Paşi cənd səhətə maşina zu cui wə bəghizə ja ortə cui?

b) Gəmik zə iskəla A dərket bər bə iskəla B cu, gərəkə paşi 30 səh. bəghizta wə. Wi saxi zə iskəla B gəmikə dənə dərket bə wə təxmine, wəki paşi 24 səh. bəghizə iskəla A. Paşi cənd səhətə paşi dərketəna wana şunda əw gərəkə rasti həv bən?

261. a) Avtomobil məzila ortə dy bazarada səhətə əwlənd $\frac{2}{7}$

we məzile cu, ja dyda — $\frac{7}{13}$ majina məzile u ja səsija 90km mai.
Məzila orta bazarada bərambəri sьqasijə?

b) Aftomobil gərəkə məzila orta dy çijada hərrə, bь zucu-
nəke nava 7 rozada. Roza əwlyñ hər $\frac{1}{9}$ para re cu, le roza dy-
da $\frac{1}{5}$ para re cu. Zucuina wejə wan roza ja lazьmbujə, zedəbu-
jə jane zi kem bujə?

262. a) Dy maşinə bər bь həv dərten; jək—zь Tulae bər
bь Penzae, ja dьne—zь Penzae bər bь Tulae. Məzila orta hərdy
bazarada bərambəri 586km-ə. Maşına əwlyñ sehetəkeda $28\frac{4}{5}$ km
dьcə, le ja dyda $32\frac{1}{2}$ km dьcə Məzila orta maşınada paşi
 $6\frac{3}{4}$ səh. şunda we sьqas bə?

b) Zucuina maşın we sьqasbə, wəki əw səhəta jəke $28\frac{4}{5}$ km
cujə, ja dyda qasi $2\frac{1}{2}$ km u ja səsija qasi $1\frac{3}{4}$ km zь ja jəke
zedə?

c) Sьnətхана кьңç dьrutьnəə pərcə standijə bona hazьrkь-
na кьңçə zarra bь wi həsabi, wəki hər кьңçəkə zarra $2\frac{3}{4}$ m tє-
re bьkə. Le paşi dьrutьna 18 кьңçə lazьmi, sьnət хана кьңçdь
rutьnəra $4\frac{1}{2}$ m pərcə ma. Rasti, cənd metьr cunə bona hazьrkь-
гьна hər кьңçəkə? Sьqas pərcədabunə sьnətхана кьңçdьrutьnə?

263. $\frac{4}{9}$ Təmərija xwəlija sovxoze mergьn, $\frac{3}{7}$ xwəlija mai
cəndьnə u je main—meşəjə. Təmərija xwəlije bьbilyñ u xwəlija
meşə, wəki əjanə ky, xwəlija merge qasi $216\frac{2}{3}$ hek. zь xwəlija
cəndьnə zəftьrə.

264. Bь bhae 200 man. dy çurrə cux кьггинə: bь $6\frac{1}{4}$ man.

metr u bь $4\frac{3}{8}$ man. metr; curre ówьn 8m зь je dyda zóftьrə.

Hər currekə cənd metr cux kьrrinə?

265. Wəki $\frac{3}{17}$ зьмарija nə ójanra 150 zedə kьn, əme $\frac{2}{3}$ we зьмарija nə ójan бьstinьн. Wan зьмарija бьбиньн.

266. Wəki зь $\frac{5}{12}$ зьмарija nə ójan 99 dərxьn, əme $\frac{3}{16}$ we зьмарija nə ójan бьstinьн. Wan зьмарija бьбиньн.

267. Turist зь bazarrəki cu bazarre dьne. Əw $\frac{5}{41}$ məzila ortə wanda cu, əwi təxmin kьr, wəki əw 93km. зь cujina xwə gəgəke zedətyr hərrə. Məzila ortə wan hərdy bьzarrada бьбиньн.

268. Kəməkə əskər зь pəja ja, tərcejanə u sijarinə $\frac{2}{3}$ kəme pəjajə, sijara bərambəri $\frac{5}{8}$ pə anə, le je maijin tərceinə. Bьzanьbьn cьqas məgьv kəmeda hənə, wəki ójanə ky sijar qasi 4200 məgьv-и зь tərceja zóftьrьn.

269. Zь kase $\frac{3}{11}$ təmərijə pəra danə, paşə $\frac{1}{4}$ bərmaji danə, paşə $\frac{2}{7}$ bərmaje təzə u paşə $\frac{7}{9}$ bərmaina зьsija. Paşi we jəke 660 man. Bəre kaseda cьqas pəgə həbun?

270. Maije dy зьмарija bərambəri 40-ə; wəki зь зьмарija jəke $\frac{4}{5}$ wi dərxьn u зь je dyda $\frac{2}{3}$ wi, əme bərmaje wəke həv бьstinьн Wan зьмарija бьzanьbьn.

271. Dy qytiaда 390 bolt hənə. Hər jəkeda cьqas hənə, wəki cara bolte qytia jəke bərambəri $\frac{2}{3}$ cara bolte qytia dydanə?

272. Wəki зьмарija pale zavodera haqasi zi le zedəкьn u disa $\frac{2}{9}$ wan, əme 3400 paləi бьstinьн. Zavodeda cьqas palə hənə?

273. Du traktora xwəli rakьrьn, зь wana ja ówьn $\frac{13}{15}$

раќыгна ja dyda раќыгје. Нерды трактора сыгас раќыгнѳ, wќи a ѳwльн 34 hek. зь ja dyda кемтыр раќыгје?

274. a) Чѳма dy зьмарига бѳрамбѳри 4512 -ѳ. Јѳк зь чѳм-кьрига бѳрамбѳри $\frac{5}{11}$ ja dyданѳ. Нерды чѳмкьрига бьбѳньн.

b) Арифметикига орѳѳ ja dy зьмарига $3\frac{1}{16}$, зьмаригѳк бѳрам-бѳри $2\frac{3}{8}$ -ѳ. Зьмарига dyda бѳрамбѳри сыгасигѳ?

275. Чѳма dy зьмарига бѳрамбѳри $52\frac{1}{2}$ -ѳ; зьмарига ѳw-льн бѳрамбѳри $\frac{3}{4}$ ja dyданѳ. Wan зьмарига бьбѳньн.

276. Чѳма dy зьмарига бѳрамбѳри 1 -ѳ, wan зьмарига бьбѳньн, wќи ѳм заньн $\frac{1}{2}$ зьмарига јѳке бѳрамбѳри $\frac{1}{3}$ ja dyданѳ.

277. Маиге dy зьмарига бѳрамбѳри 45 -ѳ. Пара ja пенѳа бѳ-рамбѳри $\frac{1}{2}$ ja dyданѳ. ѳw зьмариге саваньн?

278. 3564 hek. xwѳлига се совхога хѳгѳ. Ја јѳкеда $\frac{1}{2}$ u ja dydada $\frac{1}{3}$ ja xwѳлига ja зьсиганьн. Сѳнд heктар xwѳли хѳг јѳк зь ван совхозада хѳгѳ?

279. Dy kolхозада 270 хѳсп хѳнѳ u јѳке зь wanада $1\frac{1}{2}$ чара зь ja дьне зѳфтыр хѳнѳ. Нѳг kolхозѳкеда сыгас хѳсп хѳнѳ?

280. a) Тѳхте бь дьрегѳга 18 m гѳрѳке сѳг dy пара уса бь-бьгьн wќи дьрегѳга јѳке зь wана бь $3\frac{1}{2}$ чар зь дьрегѳга ja дьне мѳзынтырбѳ. Дьрегѳга хѳг парѳке wan we сыгас бѳ?

b) Рьгговолка бь дьрегѳга $81\frac{1}{2}$ -m бькьнѳ се паре уса, wќи пара dyda зь пара зьсигѳ qasi $3\frac{1}{5}$ -m zedѳ бѳ, le ja јѳке зь ја dy-да qasi $1\frac{3}{4}$ -m zedѳ бѳ. Дьрегѳга хѳг парѳке бьбѳньн.

281. Se meşok tşzi sev bun, sər həv 460 həb Zymarija seve meşoke jəke bərambəri $\frac{3}{4}$ zymarija je dydaje, je sşsija da bş $1\frac{1}{2}$ çar zş je jəke zedətyr. Hər meşokəkida sşqas sev həbun

282. Çəma dy zymarija bərambəri $1\frac{1}{2}$ -ə, le jək zş wana bş $1\frac{1}{2}$ -i zş je dşne zedətyrə. Hər zymarjək bərambəri sşqasija?

283. Səhət cəndə, wəki para sutkeje mai bş $1\frac{1}{2}$ çara zş je dərbazbu zedətyrə?

284. a) Səhət uşha cəndə, wəki para sutkeje cui bərambəri $\frac{1}{3}$ maineje?

b) Ava ky bşbə buz, çigrytşna we qasi $\frac{1}{11}$ zedə dşbə. Wəxte həlandşne, qasi parəkə sşqas çigrytşne we kem bə?

285. Dərsxaneda bş navnişə 38 şagryt hənə. Zymarija şagryta, je ky nə pionertijedanşn bərambəri $\frac{3}{16}$ zymarija pioneranşn. Dərsxaneda cənd pioner hənə?

286. a) Çəma dy zymarija bərambəri 45-ə. Qşsməte zş parəvəkşryne jək zş wana sərjadşne bərambəri $2\frac{1}{3}$ -ə. Wan zymarija bşbinşn.

b) Tele bş dşrezaja $22\frac{1}{2}$ m lazşmə bşbşryşn u bşkşnə se çije ysa, wəki para dyda $3\frac{1}{2}$ çar, le ja sşsija $2\frac{1}{4}$ çara zş je jəke zedətyr bə. Dşrezaja para ja jəke bşbinşn.

287. Fələ təmbəh nav $10\frac{1}{2}$ rozida qədand. Para təmbəheje cənda əwi karşbu nava $3\frac{1}{2}$ rozada bşqədinə?

288. a) Təştəda dy kyrran sekşryne: je gərm dşkarə nava $12\frac{1}{2}$ dəq. tşzikə u je sar dşkarə nava 10 dəq. tşzikə. Hər dy

кырган зи wəkə 2 $\frac{1}{2}$ дəғ. vəkьгьн, paşə je gərm dadan. Başı cənd dəqa kьrrane sar təşt tьzi kьг?

b) Ava gərm təştəda 38° бь R-ə, əw бь C dьkə cənd dərə-çə?

289. Tablisa wəkə həv kьгьна bhae jəkanije pəre wəlate başqə бь maneta:

1 funt ster- ling (Ang- lia)	1 dollare Amerikae	1 marka German.	1 кьггона Şьvediae	1 fьr ranke Fьггган- siae	1 ser- vonesek
6 $\frac{16}{25}$ m.	1 $\frac{24}{25}$ m.	6 $\frac{6}{13}$ m.	7 $\frac{7}{20}$ m.	3 $\frac{3}{40}$ m.	10 m.

1) Cənd кьггоне Şьvediae бь 910 marke Germaniae tenə standьne?

2) Bona кьггина 90 marke Germaniae, cənd fьггганк lazьмьн? 294 dollara? 249 funt-sterlinga?

3) Bona кьггина 441 fьггганки, cənd dollar lazьмьн? 588 marka? 685 кьггона?

4) Bona кьггина 2178 marke Germaniae, cənd fund sterling lazьмьн? 3320 fьггганк?

290. Буроçə бь hєr fьтьландьнəкə xwə $\frac{1}{10}$ mm кур dьбə. Cьqas wəxt lazьм dьбə bona qylкьгьна 10 qyla dь həsьнəki pənda бь qalьнаja 1sm u 120 fьтьli dəqəkida u wəki bona sazкьгьн byroçə sєr hєr qyləkeda $\frac{1}{2}$ дəғ. lazьм dьбə?

291. Koperative 3 bockə run standijə hєr 1kg бь 8 $\frac{1}{2}$ man. Bocka əwlynda qaşa byrruto (бь tareva) 82 $\frac{1}{8}$ kg-ə, le ja dьnedə

4 $\frac{3}{5}$ kg kem, ja sьsijada qasi 3 $\frac{1}{4}$ kg зь ja jəke zedə. Qaşa hєr

bockəkə vala $9\frac{3}{4}$ kg-ə. Roza əwlən $\frac{1}{2}$ təmərjia run frotəne
b̄ zede buneva 48m. 65k. kytabuna roza əwlən, s̄qas p̄rə z̄
frotana run standənə?

292. Car z̄mar danə: $5\frac{2}{9}$; $3\frac{1}{2}$; $4\frac{3}{8}$; $1\frac{1}{3}$. B̄ nişane
qədand̄ne b̄n̄vis̄n̄ u w̄ki b̄nd laz̄m b̄, h̄r j̄kə z̄ wan
b̄qədin̄n̄ u kytasije b̄st̄in̄n̄:

a) Maije d̄y z̄marije əwl̄n̄ra zedə b̄k̄n̄ maije d̄y z̄ma-
rije paş̄n̄.

b) Z̄ çəma d̄y z̄marije əwl̄n̄ d̄r̄x̄n̄ çəma d̄y z̄marije
paş̄n̄.

c) Maije d̄y z̄marije əwl̄n̄ (çəma wan) p̄rəv̄ək̄ȳn̄ə s̄r
maije d̄y z̄marije paş̄n̄.

e) Maije d̄y z̄marije əwl̄n̄ p̄rəv̄ək̄ȳn̄ə s̄r çəma wan.

ç) Q̄sm̄t̄e p̄rəv̄ək̄ȳn̄a z̄marija j̄kə s̄r ja d̄yda z̄ q̄s-
m̄t̄e p̄rəv̄ək̄ȳn̄a z̄marija s̄s̄ija s̄r ja d̄yda çar k̄n̄.

293. Z̄b̄ $6\frac{1}{2}$ hek. 4 lod giha top k̄ȳn̄ə. Loda j̄k̄eda
 $20\frac{4}{5}$ t; ja d̄yda qasi para $\frac{1}{4}$ kem̄t̄r, ja s̄s̄ijada qasi $\frac{1}{5}$ çara

je ky ja j̄k̄eda zed̄t̄rə u ja çarada qasi $3\frac{1}{5}$ t. z̄ ja j̄kə kem̄-

t̄r. Əjanə, w̄ki paşi h̄ş̄kbune, giha $\frac{1}{6}$ kaşa xwə ynda d̄k̄ə.

Təmərjia gihe s̄qasə?

294. D̄y maş̄inə m̄zila or̄ta d̄y stansijada d̄s̄n̄, j̄k b̄
 $4\frac{1}{2}$ s̄h̄t̄a, ja d̄ne b̄ 5 s̄h̄t̄a. Ja j̄kə s̄h̄t̄eda 3km. z̄ d̄y-
da zed̄t̄r d̄s̄ə. M̄zila or̄ta h̄rd̄y stansijada bazan̄b̄n̄ u z̄ma-
rija kilometra, je ky h̄r maş̄in̄ək s̄h̄t̄ək̄eda d̄s̄n̄.

295. Ḡm̄i z̄ isk̄ela A d̄r̄k̄ət b̄r b̄ isk̄ela B, ḡr̄əki paşi
30 s̄h̄. b̄ ḡh̄işt̄a w̄. Wi w̄xt̄i, ḡm̄ij̄k̄ə d̄ne z̄ isk̄ela B d̄r̄-
k̄ət b̄wi h̄s̄abi, w̄ki paşi 24 s̄h̄. b̄ḡh̄iz̄ə isk̄ela A. Paşi
d̄r̄k̄ət̄na wana, ç̄nd s̄h̄t̄a ş̄nda əw̄e rasti h̄v̄ b̄n̄?

296. D̄y maş̄inə z̄ stansj̄k̄e d̄r̄d̄k̄əv̄n̄; J̄k s̄be s̄h̄t̄a
5-a d̄rt̄e, ja d̄ne s̄be s̄h̄t̄a 8 u 16 daq. zucuina maş̄ina j̄kə

je ortə 32km, ja dyda ja zucui 51km səñ. dıce. Səñeta cənda u zə stansia dərketəne weda cəqas məzil lazıme, wəki məzila orta wanda, 26km u cara wəxt səkəndəna hərdya zi jəke?

297. Daira çije məjdana həspa 2400m-ə, we daireda dy həsp hərgav aliki daireda dırgəvən, dəspəkəgəna rəva wəxtəkədana, le zə nəqtəke daireje paşore. Je ky wəki əve wi həspa jəke bu təxmin kər, wəki nava $1\frac{1}{2}$ dəq. əw 420m rəvijə, le je ky wəki əve wi həspa dyda bu təxmin kər, wəki nava 1 dəq 15 sek. əw 450m. rəvijə. Həspa dyda cəqasi we daira məjdane bırgəvə, wəki bəgħizə ja jəke?

298. Dy pala xəbətək qədandəne, xəbtinə jək pəj jəke. Pale əwlən 10 roza xəbtijə; əwi xəbat zə je dyda kəmtər [qədandijə u roze $\frac{3}{4}$ pəre roza je dyda standijə jane 1m. 20k. kem. Bona qədandəna we xəbate pale dyda cənd roza xəbti, wəki sər həv 74m. 40k. danə wi?

299. Mile səhəte nivro nişan dıdə. Çarəke main, əwe kənge rasti həv ben?

300. Fajtona ky zə rja maşine 200km wedatəre u səñə təkəda 10km dıce, dıkarə rja maşine dərbaz bə bəri dadana səməfore, ja ky te dadane 2 dəqa bəri hatəna maşine? Maşine zə çije cuina fajtone 1350m wedatəre u $\frac{3}{4}$ cuina xwə ortə dıce, ja ky bərambəri 36km səhətəkəda.

301. Roza əwlən əwe $\frac{1}{4}$ xəbata ky dabunə we, əwe bərgərt nəvisi; roza dyda $\frac{1}{2}$ maina we xəbate. Para xəbateje cənda wirra majə, wəki əw bənvisə? Əwe maina xəbate cəqa wəxt bəqədinə, wəki əw disa bə ləzbuna bəre bəxəbtə, ja ky roza dydada xəbti u bona qədandəna təmərjia we xəbate əwe cəqasi bəstinə, wəki wan hərdy roze əwlən əwe 6m. 40k. standijə?

302. Dy rewı rekəda dıcən, alikida u dıcənə çiki. Le je dyda zə çije dəstpekəgəna cuine məzila 160m dərketəbu, zə çije wanije jəke dərketəbu. Hərdy rewı zə çiki u wəxtəke dərketəbun u wəxtəke gihiştəne wi çı. Dırezaja rja ky əw hərdy zi cunə

bazanьbьп, wќkы ѓjanэ rewije jќke 39 gava dьkэ, le je dyda 30 gavi u mэzila 40m je jќke dьkэ 60 gavi, le je dyda 50 gavi.

V. ШKӘSTIJE DӘHANI

1. Шkәstije hanejә dәhani bьxunьп:

Xwәndьп u nьvlьsara
skәstijed dәhani.
Mэzьп kьrьп u pеuk-
kьrьпa wan bь 10,
100, 1000 ҫara.

0,9; 3,8; 0,25; 45,09; 0,008; 1,003;
0,012; 1,123; 4,503; 120,05; 1432,002;
0,0034; 3,12481; 12,0001; 1,0101; 1,1001;
0,0064; 124,0008; 3,1215926; 0,000384,
0,001004; 200,10003; 0,000072; 1,100507.

2. Шkәstije dәhani je van зьmarije hana bьпnьvisьп:

a) 13 tәmam u 4 sәdani; 7 һezarani; 5 tәmam u 312 dәh-
һezarani; 459 dәhһezarani; 63 dәhһezarani; 59 tәmam u 8 dәh
һezarani; 17 sәdhәzarani.

$$\begin{array}{r}
 \text{b) } \frac{7}{10} \qquad \frac{3}{10\,000} \qquad \frac{42}{100\,000} \qquad \frac{2805}{100} \qquad 5 \frac{104}{10\,000} \\
 \\
 \frac{2}{100} \frac{3}{100} \qquad \frac{1}{100} \frac{1}{100} \qquad \frac{27}{10} \frac{27}{10} \qquad \frac{1209}{10} \frac{1209}{10} \qquad \frac{1}{100\,000} \frac{5}{100\,000} \\
 \\
 \frac{5}{1000} \frac{37}{1000} \qquad 28 \frac{13}{10\,000} \frac{13}{10\,000} \qquad \frac{138}{100} \frac{138}{100} \qquad \frac{21}{1\,000\,000} \frac{21}{1\,000\,000} \qquad \frac{1735}{1\,000\,000} \frac{1735}{1\,000\,000} \\
 \\
 \frac{24}{1000} \frac{24}{1000} \qquad \frac{1}{10\,000} \frac{37}{10\,000} \qquad \frac{1004}{1000} \frac{1004}{1000} \qquad 10 \frac{2}{1000} \frac{2}{1000} \qquad 10 \frac{48}{100\,000} \frac{48}{100\,000}
 \end{array}$$

c) Sәr hәv cәnd dәhani (sәdani, һezarani) pare wana һәр
van зьmarijada һәnә: 5;32;156;7,3;14,3?

e) Sәr hәv cәnd pare sәdani (һezarani) dь һәр jәk van зь-
marijada һәnә: 7,36,14,25?

ҫ) Cәnd pare һezarani dь һәр jәk van зьmarijada һәnә:
5,063; 14,32; 7,4; 9;12, 6382; 0,0047?

3 a) Kьvҫ kьп u bezьп зьmarija, ja 10 ҫara (100 ҫara зь
зьmarije hana mәstьrьп 0,5; 3,2; 14,5; 0,32; 1,4; 25,37; 0,67;
14,01; 325,003; 0,459; 68,001; 100,01.

b) Kьvҫkьп u bezьп зьmarija, ja 10 ҫara (100 ҫari) зь зь-
marije hana kemтьrә: 365,7; 98,4; 47,38; 14,09; 3,5; 0,9; 0,14;
0,05.

c) Van зьmarije hana mэzьп kьп:

- 1) 10 çara: 4,56; 0,368; 1,1; 25,7; 85,736
- 2) 100 çara: 7,14; 1,06; 12,3658; 456,1; 29,7; 34,1569
- 3) 1000 çara: 0,365; 4,29; 10,3845; 325,1; 14,05

4. Van zьmarije hana kem kьn:

- 1) 10 çara: 8,9; 4,73; 7; 15,6; 347,24; 125,6; 0,56
- 2) 100 çara: 8,6; 35,4; 10,38; 5,638; 1,04; 456,2;

1374,37

- 3) 1000 çari: 459,6; 37,28; 100,01; 1,56; 7,24; 0,365; 0,029; 0,04; 25,4,6; 138; 215,1; 1468,3; 24; 7; 0,1

5. Şkəstija: 0,32; 0,14; 0,098 bьkьnə pare həzari u nişan dьn kizan zь wana həmuşka məstьrə u kizan zi zь həmuşka euk-
tьrə.

6. Şkəstija bьхуньн: 0,00043; 0,0043; 0,043; 0,43; 4,3. Kizan zь wana zь həmuşka məstьrə u kizan zi eukтьrə?

7. Şkəstija bьхуньн: 0,07; 0,070; 0,0700; 0,07000. Dərhaça van şkəstijada, сь dьkarьn bezьn?

8. Van şkəstija angori məzьntija wana dainьnə pəj həv, zь ja məzьn dəst pe kьn: 0,25; 0,387; 0,362; 0,25998; 0,00489; 0,81; 0,7; 0,216958; 0,8056.

9. Vəzьna kьrьrьke 13-sali bь ьrtə 1,481m. Dьkə сənd de-
simetьr? Santimetьr? Milimetьr?

10. Vəzьna kьrьrьke 15 sali bь ьrtə 1508mm. Dьkə сənd
saңtimetьr? Desimetьr? Metьr?

11. Çarkьrьne bьqədinьn: (bь dy təhəra):

1) 33,491 . 10	2) 0,008 . 10	3) 2,53 . 10 . 100
33,491 . 100	0,008 . 100	14,62 . 1000 . 10
33,491 . 1000	0,008 . 1000	0,784 . 100 . 10
33,491 . 10 000	0,008 . 10 000	3,56 . 10 . 1000

12. Zьmarija bьpьvизьn, je 10 000 çar zь vən zьmarije hana
kemtьr bьn: 2185; 435; 92; 6; 12.75,8; 15 486,79; 0,8; 78,21;
1,0104; 0,149.

13. b) Сənd çara 0,735 zь 73,5 kemtьrə?

2) Сənd çara 92,81 zь 0,009281 zedətьrə?

14. Van məsəla bьqədinьn (bь dy təhəra):

1) 74,89:10	2) 8,19:10	3) 4,15 . 10:100
37,5:100	3,164:100	32,76:10:100
62,78:1000	8,24:1000	0,653:10 . 1000
36,409:10 000	6,3:10 000	0,034:100 . 100

15. Вькьнə метьр: а) 3см, 38dm, 25,9sm, 8mm 17,84mm;
 б) 5km, 6mm, 17km, 8,35km, 242,9sm.

16. Вькьнə килограм: 19kg, 357g, 27,4g, 0,8g, 5,1t 0,3t.

17. Вькьнə тонн: а) 863,2kg; б) 3,687kg; в) 0,09kg; г) 9kg.

18. Вькьнə hektar: а) 90a 75kv m; б) 347a 80kv.m;
 в) 456,81a.

19. Вькьнə метьре kvadrati: а) 5,27hek.; б) 89,2a; в) 45,2 kv. km; г) 0,56 hek.

20. Вькьнə servones: 235m. 60k, 3947m. 52k.

21. Вькьнə manet u kapok: 46.875 servones, 13,84 servones

22. Сəнд santimetр хəнə 43km? 3km? 76km?

23. Сəнд milimetр хəнə 47m? 5m 13sm?

24. Сəнд метьр хəнə 6km 75m?

25. Сəнд килограм 44t? 5t 230kg?

26. 23,5kg. вькьнə гьрам.

27. 436g вькьнə mili гьрам.

28. 9,08kg. вькьнə гьрам

29. Сəнд метьр 57km хəнə?

30. 28,5dm вькьнə santimetр.

31. Сəнд метьре kvadrati 90hek. хəнə?

32. 6,07kv.dm вькьнə santimetре kvadrati.

33. Сəнд kvadrate santimetри 314kv. m хəнə?

34. 98,4hek. вькьнə метьре kvadrati.

35. Ruje 4,715hek. сəнд метьре kvadrati хəнə?

36. Сəнд desimetьре kubiki дь 43kub. m хəнə?

37. Сəнд santimetьре kubiki дь 53kub. m хəнə?

38. 3,087kub. dm вькьнə santimetьре kubiki.

39. Сəнд метьр дь 5632sm хəнə?

40. Дьгезаја 286 300sm. вькьнə kilometр у метьр.

41. Дьгезаја 9581sm. вькьнə метьр у santimetр.

42. Дьгезаја 516mm бь desimetра у sentimetра вьнвйсьн.

43. Сəнд килограм дь 3862g. хəјə?

44. Қаҫа 51826g. вькьнə килограм у гьрам.

45. Қаға 352,2kg бькьнə tonn u kilogram.
46. 4,5hl бькьнə litr.
47. 9862m бькьнə kilometr u hektometr.
48. Сəнд ar дь 7500кв. м. хəнə?
49. 38,4hek. бькьнə ar.
- 50 а) Ruje бь 150 704кв. м. бькьнə hektar u ar.
 б) Sinorre хwəlije бь forma kvadrate je ucastkəke 460m. ucastka хwəlije сəнд hektarы?
51. Цигьртна 7856 392kub.sm бькьнə метьге kubiki u desimetьге kubiki.
52. Цигьртна gone, ja бərambəri 5,028kub. м. бькьнə litr.
53. Сьма nabə, wəki əm şkəstije dəhani 10,100,1000 çari məzьн кьн, werra 1,2,3 nola бьпьvisьн? Wi saxi сь зь şkəstija дьбə?
54. а) Van зьмарije hana бькьнə pəre һəzarani: 17,3,5; 0,16; 0,01; 5,38.
 б) Зьмарije hana бькьнə pəre бь çurrəke:
 1) 3,5; 6,73; 0,4; 12,86; 2) 15,6; 0,354; 4,32; 0,01.
 в) Şkəstija бькьнə бь əjanijəki: а) 0,739; 0,5; 8,214; 0,008106; б) 1,34; 0,9; 15,6; 0,023 в) 22,3; 0,14; 0,10084; 0,0,315021.
55. Şkəstija кьн кьн:
 0,580; 3,200; 4,9000; 71,8040; 0,00600; 5,100.

Çəmkьrьна şkəstije dəhani

56. Çəme hana бьbinьн:

- 1) $100 + 10 + 1 + 0,1 + 0,01 + 0,001 + 0,0001$
 2) $3 + 0,01 + 0,0004$
 3) $0,3 + 0,008 + 0,00003$
 4) $40 + 0,6 + 0,0006$

57. $4,81 + 0,607$
 $8,17 + 3,564$
 $11,54 + 0,368$
 $12,71 + 9,85$

58. $0,1 + 0,239 + 0,17$
 $2,57 + 2,4 + 7,314$
 $15,27 + 0,033 + 6,5$
 $7 + 0,02 + 6,7998$

59. Çəma hana бькьнə метьг:

$34 \text{ dm} + 23,9 \text{ sm.}$

60. Цәта һана ыкына сантиметър:
 $29 \text{ m} + 57,29 \text{ sm} + 47 \text{ mm}.$
61. Цәта һана ыкына миллиметър:
 $3,565 \text{ m} + 4,2 \text{ sm} + 0,3 \text{ km}.$
62. Цәта һана ыкына ыграм:
 $0,04 \text{ kg} + 39 \text{ g}.$
63. Цәта һана ыкына килограмш:
 $18 \text{ kg} + 347 \text{ g} + 21 \text{ g} + 4,8 \text{ kg}$
64. Цәта һана ыкына тонр:
 $562,1 \text{ kg} + 0,09 \text{ kg} + 2 \text{ kg} + 832 \text{ g}.$
65. Цәта һана ыкына ар:
 $81,75 \text{ kv. m} + 327,80 \text{ kv. m} + 326,6 \text{ a}.$
66. Цәта һана ыкына метьре квадрати:
 $3,27 \text{ hek} + 87,2 \text{ a} + 45,2 \text{ kv. km}.$
67. Цәта һана ыкына десиметьре кубики:
 $5,7 \text{ kub. m} + 0,04 \text{ kub. m} + 41 \text{ kub. sm}.$
68. Цәта һана ыкына литър:
 $0,23 \text{ hl} + 3,7 \text{ hl} + 72,54 \text{ hl}.$
69. Цәта һана ыкына:
1) $1,23 + 4,56$	2) $2,31 + 3,16 + 4,52$
3) $0,37 + 7,402 + 0,005$	4) $6,27 + 4,45 + 9$
5) $4,348 + 1,452 + 0,1$	6) $3,43 + 2,014 + 1,256$
7) $0,6335 + 0,246 + 2,3425$	8) $0,26 + 0,4 + 0,348 + 0,992$
70. Цәте һана ыкына:
- 1) $19,407 + 8,09 + 2,103 + 3,6$
 - 2) $53,404 + 1,4342 + 0,05 + 5,5428$
 - 3) $19,101 + 1,0035 + 1,79 + 0,12 + 5,1055$
 - 4) $0,129 + 0,00497 + 0,85703 + 1,009$

71. Ҷаме ҳапа бѳбинън:

1) $0,2093 + 27,0605 + 4,00802 + 6,90047 + 1,82171$

2) $7,02006 + 2,50004 + 0,2901 + 1,00532 + 3,58448$

3) $0,08496 + 0,10023 + 0,00007 + 0,20904 + 0,6057$

72. Ҷома ҳапа бѳкьнѳ килограм:

$0,057 \text{ t} + 6,43 \text{ kg} + 359,2 \text{ g} + 0,003 \text{ t}$

73. Ҷома ҳапа бѳкьнѳ милиметър:

$4,8 \text{ sm} + 317,2 \text{ mm} + 4,8 \text{ m}$.

74. Ҷома ҳапа бѳкьнѳ карек:

$6,4 \text{ cervones} = 0,83 \text{ cervones} + 4,5 \text{ man} + 16 \text{ kap}$.

75. Зъмарѳја 350 га пара вејѳ јѳксѳдани ѳтмкьн, ѳома станди 100 Ҷари кем кьн u we кьтасѳјера 1,6465 ѳтм кьн.

76. Зъмарѳја 3,14159 пара вејѳ дѳхани u сѳданѳра ѳтмкьн u ѳома станди бѳ зъмарѳја 0,5128351 га зедѳ кьн.

77. Ҷома ду зъмарѳја бѳрамбѳри (0,593 + 1,507); јѳк зъ wan зъмарѳја 9 Ҷара зъ је дъне мѳстърѳ. Је һъндък бѳбинън.

78. Ҷома ду зъмарѳја бѳрамбѳри (3,5 + 0,39 + 0,31); јѳк зъ wan зъмарѳја 99 Ҷари зъ је дъне мѳстърѳ. Је һъндък бѳбинън.

79. Ҷагърт бона Ҷеръбандъне ѳтмкьрије 256,74 хьраб кьр u је main ѳтмкьр stand 7567,396. Тѳмамѳја ѳома бѳбинън.

80. 17,6 г. ѳома пара 283 дѳхани u сѳданѳја 5,5 зедѳкьн, ѳома станди 100 Ҷари зедѳ кьн.

81. Дърезѳја рѳја маѳине гѳрѳке бѳрамбѳри сьҶасѳ бѳ, wѳки зъ we Ҷи бѳбъргън бѳ дърезѳја 19,75dm, 17,5dm u 18,4dm u уса зи тьштѳк бѳр нѳминѳ.

82. Вьне сѳме бѳ курѳја 12,2m кѳланѳк бѳ тѳк һатѳјѳ кьтѳне, хwѳлѳјѳда 2,26m runъштѳјѳ u 1,5m сѳр рује авејѳ. Дърезѳја кѳлан сьҶасѳ?

83. Turist 94km бѳ лънга сьҶѳ, 895,6km бѳ маѳине сьҶѳ u 235km бѳ гѳмѳје сьҶѳ. Сѳр һѳв дърезѳја рѳја wi сьҶас бу?

84. Кѳператѳведѳ 3 Ҷи пѳрѳѳ һѳјѳ: је јѳкѳда 116,25m, је дьдѳда қасѳ 17,25m зедѳјѳ зъ је јѳке, ле је сьсѳјѳда қасѳ 0,5m зъ је дьда зедѳтърѳ. Нѳр Ҷикѳда сѳнд метър пѳрѳѳ һѳјѳ?

85. Вѳдѳңа аза дькѳвѳ, секунда кѳтъна вејѳ ѳwън 4,9m

дҕсә, le sekunde дһне qasi 9,8m зь je дәрбазбуји zedә дҕсә, 3 sekundada әwe сьqasi һәргә?

86. Perimetрга cargoše бьбиньн (perimetр—çәma һәрсар келәке cargoše jә) wәki келәкәкә we 16,4m-ә, ja dyda qasi 2,01m зь ja jәke zedәтрә. ja сьsija qasi 0,73m зь ja dyda zedәтрә u ja cara qasi 1,54m зь ja сьsija zedәтрә.

87. Дьрезaja келәке segoše һаҕасьн: 10,6m 7,23m u 11,5m. Perimетрга segoše бьбиньн

Perimetрга segoše we сьqasi zedәбә, wәki һәр келәкәкә qasi 0,7m zedә кьн? wәki һәр келәкәкә qasi 0,6m zedә кьн?

88. Maije hana бьбиньн:

Дәрхьстһна шкәstie
dәhani.

1) 6,8—3,5	5) 0,549—0,384
2) 0,59—0,27	6) 0,7—0,49
3) 0,92—0,4	7) 3,87—2,945
4) 0,375—0,2	8) 2,15—1,579
9) 0,8—0,125	11) 3—0,93
10) 19,8—0,948	12) 5—2556

89. Maije hana бьбиньн u kytasije бьçеггьбиньн:

1) 15,32—4,14	6) 19,435—19,039
2) 34,5—16,32	7) 7,25—6,893
3) 45—10,15	8) 1—0,534
4) 0,2—0,193	9) 17,32—9
5) 125—124,93	10) 21,04—18

90. Maije hana бьбиньн:

1) 9,391—4,536	4) 4,9—3,295	7) 19—18,62
2) 9,234—5,679	5) 5,32—4,885	8) 100—94,125
3) 8,5—1,34	6) 2—0,7	9) 23,01—19,478
10) 12—3,1—0,56—0,1	11) 23—4,9—5,7—6,8	

91. Maije hana бьбиньн:

- 1) 11—(5—0,45)
- 2) (18—9,46)—7,65
- 3) (6,1—2,34)—2,67

- 4) $(34 - 19,05) - (13 - 7,065)$
- 5) $(1 - 0,156) - (0,72 - 0,376)$
- 6) $(7,563 - 5,409) - (11 - 9,246)$
- 7) $(8,731 - 0,78) - (8,8 - 3,057)$

92. Van mäsälä bürqädinän:

- 1) $6,2 + 0,43 - (5,14 + 0,09)$
- 2) $13,8 + 9,1 - (5,9 - 3,8)$
- 3) $8,4 - 3,3 - (5,1 - 4,8)$
- 4) $43 - 19,05 - (13 - 7,06)$
- 5) $1 - 0,156 - (0,72 - 0,376)$
- 6) $49,8 + 13,1 + 6 - (17,1 + 2,56)$
- 7) $4,4 + 7 + 11,32 - (8,42 - 5,7)$
- 8) $5,03 + 1,99 + (4,1 - 2,7) - (5,83 - 4,97)$
- 9) $2,8 + 3 + 5,2 + (4,7 - 1,8) - (9,6 - 3,85)$
- 10) $5,92 - 4,8 - (34,2 - 34,16) + (2,7 + 1 + 0,05)$
- 11) $12 - (0,2 + 3,28 + 6,78 - 1,2) + (3,9 - 2,7)$
- 12) $12 + (14,2 - 6,28) + (3,33 - 2,23) - (4 - 2,6)$

13) Kytasija qädandüne bürkünä karäk:
 $8,4 \text{ cernones} + 0,83 \text{ cernones} - 4,5 \text{ man} - 18 \text{ kap.}$

93. Van mäsälä bürqädinän:

- 1) $20 - 5 + 0,0007 - 0,8 + 0,195$
- 2) $20 - (5 + 0,0007 - 0,8 + 0,195)$
- 3) $30 - (5 + 0,0007) - (0,8 + 195)$
- 4) $30 - (5 + 0,0007 - 0,8) + 0,195$

94. Van mäsälä bürqädinän:

- 1) $(13,1 - 9,25) - (4,9 - 3,15)$
- 2) $(1,1 + 9,73 - 3,635) + (2,8 - 1,495)$
- 3) $(10 - 3,745) - (0,9 + 0,855)$
- 4) $(1 - 0,456) + (3,5 - 1,144) - (1,137 - 0,888)$

95. Van mäsälä bьqädinь:

- 1) $54,03 - [13,321 - (17,481 - 14,19)]$
- 2) $(100,1 - 59,37) - (14,27 - 4,93 - 6,75)$
- 3) $[(4 - 0,786) + (6 - 2,214)] - [3,93 + 2,703 - (1 - 0,567)]$

96. Van mäsälä bьqädinь.

- 1) $[(16,18 - 7,243) + (30 - 21,4)] -$
 $-(0,017 - 0,00117 - 0,00086)$
- 2) $[(6,007 - 2,89) + (2,61 - 0,964)] -$
 $-4,603 - (0,15 - 0,084)$
- 3) $(5,002 + 1,0004) - 3,0484 - [(5,7 - 4,8141) - 0,0059]$
- 4) $9,0007 - (0,519 + 1,8743) -$
 $-(0,15 + 1,763) - (3,63 - 2,164)[$

97. Вьбинь, van mäsäle handa x bərambəri sьqasijə:

- 1) $x + 0,25 = 4,3$
- 2) $10,5 + x = 18$
- 3) $4,75 + x + 5,02 = 24,1$
- 4) $x - 0,39 = 4,31$
- 5) $x - 12,905 = 7,095$
- 6) $8,2 - x = 5,45$
- 7) $20 - x = 12,3$
- 8) $x - (4,6 - 0,9) = 10$
- 9) $(18 - 3,6) + x = 15,4$
- 10) $(33,3 + 66,6) - x = 90$

98. Kızan ьmarijə 2,5 zedə kьn, wəki 25 bьstinь?

99. Kızan ьmarijera 9,9 zedə kьn, wəki 20 bьstinь?

100. Зь kızан ьmarijə 5,5 dərxьn, wəki 5 bьstinь? Kızan ьmarі зь 11,38 qasi 1,99 kemьrə?

101. Јəк зь сəmkьrijə 50, 98-ə, сəma wana 120,44ə. Сəmkrijə dьda вьбинь.

102. Сəmkьrna se ьmarijə kьtasijə 98,7 da; сəmkьrijəк 12,5 bu, je dьne 7,89. Сəmkrijə sьsija bərambəri сьqasijə?

103. Dərxьstьn 61,9 mai 25,37. Dərxьsti вьбинь.

104. Сəme sawa we be gьhastьne, wəki сəmkьrijəki qasi 7,5 kem кьn, le je dьne qasi 5,4. Вь məsələke вьсərrьbinь.

105. Сəme sawa we be gьhastьne, wəki сəmkьrijəki qasi 8,6 zedə кьn, le je dьne qasi 12,3 kem кьn? Вь məsələke вьсərrьbinь.

106. Maije sawa we be gьhastьnə:

1) Wəki dərхьstьne qasi 92,7 zedə kьп? qasi 34,5 кем кьп?

2) Wəki dərхьsti qasi 32,11 zedə kьп? Qasi 23,5 zedəkьп?

3) Wəki dərхьstьne u dərхьsti qasi 0,4 кем кьп?

4) Wəki dərхьstьne zedə кьп, le dərхьsti qasi 0,1 кем кьп?

5) Wəki dərхьstьne кем кьп, le dərхьsti qasi 1,75 zedə кьп?

107. Mai 3,2 —1,936 кем кьп бь 100 çara.

108. Зь para зьмария 5,3 sədani şkəstije dərçarkьri 0,002 dərхьп u 7,1 maije werra zedəkьп. Сыqas we be standьne?

109. Зьмарижəкə уса бьбиньп, wəki we 100 çari мəзьп кьп u һаьыла werra 3,2 zedə кьп, 256,7 бьстиньп.

110. Сь зьмайе дьбə, wəki dərхьstьnerra zedə кьп, le зь dərхьsti dərхьп һərijəke 0,12?

111. Сь зь майе дьбə, wəki dərхьstьnerra 3,5 zedə кьп u dərхьstira 0,7?

112. Зьмарижəкə бьбиньп ja мəзьп бə 2,5 һаqasi, сыqasi 5,7 зь 2,39 мəстьрə.

113. Maija dy зьмария бərambəri 0,756. Əwe бərambər сыqasi бə, wəki dərхьstьп qasi 5,3 zedə бə, le dərхьsti кем бə qasi 0,9?

114. Зьмарижəкə бьбиньп, ja wəki зь 9,07 кемтьр бə qasi зьмарижəкə уса, бь зьмария wəki 99,78 зь 100,1 кемтьрə.

115. Дьрезaja ərdeke 1986,5m, le je дьне 2173,4m. ərde jəke сыqasi зь je dyda кемтьрə?

116. Sər jaşika бьzmarkьri пьvisarək һəjə: қаша бьrruto 49,183kg. tarə 1,796kg. Қаша netto бьзаньбьп.

117. Maşinək гьһиştə maşina дьне. Ja jəke səһətəda 34,76 km. дьсə, le ja dyda 29,97km. səһətəke бəri we һьнге мəzila орта wanda сыqas бу?

118. Bona һазьр кьгьна зьььре qieьk (latun) 64,85kg зьььре sor, 32,75kg. sink u 2,1kg gylə һəlandьne. Wəhte һəlandьne 2215g. зь we һəlandьne şəwtijə. Қаша we təv һəv һəlandьна la tun бьзаньбьп.

119. Зь бəпəki бь дьрезaja 9,35m, зь səri dəst рекьгьнə зекьгьнə 2,35m; 3,7m; 1m. Вəпьк бь дьрезajəкə sawa мајə? (бь- dy təһəra.)

120. Həsəne rja maşine bь dьrezaja 7,35m sər dypara bьr-
ginə. Dьrezaja parəke 2,89m-ə. Çije dьda sьqasi zь çije jəke
məstьrə?

121. Həsəne rja maşine bь dьrezaja 8,14m sər dy para
bьrginə, zь wana jək zь ja dьne qasi 0,96m məstьrə. Dьrezaja hər
parəke bьzanьbьn.

122. Kaşa jaşika hur-mura 267,4kg, zь we bəre 35,9kg fьro-
tьnə, paşe 10,8kg, paşe 54kg, paşi sь jaşikeda 161,9kg hur-mur
ma. Kaşa jaşika vala bьzanьbьn (tara).

123. Gənm se çara hatijə herane bь kaşa: ja jəke 98,6kg;
ja dьda 160,4kg, ja sьsija 132,7kg. Paşi herane 285,5kg ar u 104,9kg
qarək hatijə standьne. Kaşa wi sьqasi kem bujə.

124. Tomərija dьrezaja pьra həsənə maşinejə penç pьrraleti
bьbinьn, wəki dьrezaja se pьralete ortə wəkə həvьn hər jəke qasi
74,6m, le hər jəke ja kələka qasi 10,6m kemьn.

125. Fьrrna nan pətьne roza əwlьn 4,25t ar xəqç kьrijə, ja
dьda qasi 1,75t zь roza jəke kemtьr, le ja sьsija zь ja jəke u dь-
da sər həv qasi 2,39t kemtьr. Wan rozada sьqas ar hatijə xə-
bьtandьne (xəqç kьrьne)?

126. Telegьrafa bь dьrezaja 61,1m bьrginə kьrьnə 4 para:
dьrezaja ja jəke 29,47m, ja dьda 10 çara u ja sьsija qasi 8,63m
zь ja jəke kemtьrə. Dьrezaja para çara bьbinьn.

127. Şagьrtəki 0,9man hьlda bona kьrgina kьtebe u kaqəza,
le kьteb zь kaqəza 9 çara baha hatə kьrgine. Hьteb sь hezajə u
kaqəz sь hezajə?

Qəjde ve kьrьne bьqədinьn:

Çarkьrьna şkestije
dəhani.

128. 1) 12,35 . 10 5) 0,25 . 2; 0,25 . 1

2) 0.07324 . 100 6) 4,5 . 5

3) 0,03784 . 1000 7) 0,43 . 35

4) 0,648 . 10 000 8) 1,35 . 48

9) 1,15 . 60 11) 0,0354 . 25 13) 0,4357 . 5000

10) 2,34 . 48 12) 1,03 . 200 14) 0.0024 . 1225

129. 1) 3.4,2 6) 7. 0,18 11) 14. 0,365

2) 5. 25,4 7) 15. 2,34 12) 21. 0,304

- 3) 14.17,35 8) 600.7,1324 13) 46.1,05
4) 25.0,324 9) 16.0,25 14) 54.2,007
5) 400.5,187 10) 200.0,14 15) 49.3,008
130. 1) 5,2.1,2 6) 15,2.0,003 11) 17,007.4,03
2) 1,2.1,4 7) 0,07.15,25 12) 0,0149.5,08
3) 1,6.0,25 8) 0,156.1,7 13) 6,8.0,93
4) 7,5.0,014 9) 16,15.0,08 14) 0,991.0,89
5) 1,01.2,04 10) 0,0105.2,04 15) 1,086.0,993
131. 1) 0,017.2,5.0,8 6) 8.0,604.125
2) 1,2.0,25.1,4 7) 6,07.0,305.8,4
3) 1,125.7,6.0,01 8) 3,75.18.0,06.1,5
4) 125,4.0,015.4,89 9) 4,08.23.2,09.2,1
5) 0,4.0,5.0,25 10) 0,09.3,07.12,85.0,105
132. 1) 0,05.100.0,44+0,25.12,4
2) 3,14.1,05+0,05.34,06
3) (3,6.0,4+2,24.2,5).0,1
4) (1-(,2).(2-2,68)+1,2.0,12
5) 1,28.1,25-0,95.0,64
6) 3,59-0,01.0,2
7) (19,68-11,9).0,01+3,02.10,01
8) 15,25-3,1.0,6+10
133. 1) (4,8475+4,5275)/(4,8475-4,5275)
2) (3,1-1,85).(1,2-1,12)+(10-1,4).(12,1-10,6)
3) (235,4-190,7).(2,1-1,6)+3,264.(16-13,5)
4) (1,5+0,95+0,001).(14,3+0,73+6,97)+
+(17-15,4)

134. Çarкыгыне бь загави бьрөдинь:

0,5 . 10	0,396 . 100	10 . 0,125	2 . 0,01	0,01 . 0,1
1,4 . 10	0,7 . 100	10 . 22,4	2 . 0,001	0,001 . 0,1,
0,75 . 10	0,6 . 20	100 . 0,25	2 . 0,0001	0,5 . 0,1
0,4 . 2	0,8 . 50	100 . 0,547	7 . 0,3	0,05 . 0,1
0,5 . 13	0,4 . 80	100 . 1,19	8 . 0,5	0,005 . 0,1
0,25 . 5	10 . 0,8	1000 . 0,375	12 . 0,4	1,4 . 0,5
0,17 . 100	10 . 4,25	2 . 0,1	0,1 . 0,1	0,25 . 1,6

135. Вьбинь:

1) 0,056 зь 14,2	7) 0,98 зь 17,34
2) 0,31 зь 1,15	8) 0,75 зь 43
3) 0,69 зь 25,407	9) 0,72 зь 30,06
4) 0,8 зь 195	10) 0,3 зь 200
5) 0,175 зь 213,64	11) 0,7 зь 56
6) 0,33 зь 0,4	12) 0,25 зь 315

136. Вьбинь, х бəгамбəри сықасијə:

1) $x:0,3=24,5$	5) $x:0,5=0,009$
2) $x:2=49,53$	6) $x:0,01=35,28$
3) $x:1,3=0,027$	7) $x:1,8=2,12$
4) $x:200=0,403$	8) $x:0,1=0,01$

137. Сы зь һасыл дьбə, вьки çаркыгьјəки 2,5 çар u je—6,4? мəзын кьн Çаркыгьјəки бь 1,2 çара zedə кьн, je дьне—бь 3,5 çара?

138. Зьмарьјəке вьбинь, ja pəгəвəкьри бə сəр 3,456 u çьс-мəт 7,89 бьдə.

139. Кьзан зьмарьјəра 27,31 zedə кьн, вəки зьмарьјəке вьстинь, ja бь 3,5 çара зь 18,4 zedəтьрбə?

140. Кьзан зьмарьјəда 5,13 һəјə 2,4 çара?

141. а) Зьмарьјə 9,64 бь 3,5 çара мəзын кьн.

б) Məzila əwre бьруске зь lenьherrandi бь километра вь-бинь, вəки əwi дəнге бьруск лəхьстьне сə кьр pəш 4 дəқа pəш бьруске. Zucujina дəнг бəгамбəри 333,3m дəқəкəда, бəлабuna ro-наje дькагьн һəсəбкьн sawa пьškeva.

в) Wəxte тузкьрна һəçəтəки һəсьн сəр stauka тузкьгыне дəқəкə-

da 2,1sm dьcə. Paşi 5 dəqa, mašina tuzkьrьne dьrezaja wi həşniva təmam cu. Dьrezaja wi cьqasə?

142. Kizan zьmar zь 9,7 bь 8,3 çara məzьnə?

143. Kaşa netto hur-mur 3745t. Tarə bərambəri 0,3 təmərija kaşa hur-murə. Kaşa bьrruto bьbinьn (kaşa be tarə).

144 a) Metьra cuxə çurre jəke 13,6man hezajə, le ja dyda qasi 2,8man ze ərzantьrə. Bona kьrrina 9,75m cuxə çurre jəke u 10,25m je dyda cьqas lazьmə?

b) Lor kьrrinə bona navkьtja 3 sьvdəra, dьrezaja sьvdəra 27,4m. 25,8m. u 13,7m, wəki dy eilop kьrrinə bь 12,6m. u 2 çi zi bь 11,6m. wəki tere nakə. Bezьn cənd metьr tere nakьn (gьrovəg).

145. 10,8kg toraq kьrrinə hər kilogьraməki we bь 4,55man u 11,4kg bь 3,15man hər kilogьramək u 7,6kg bь 1,5man hər kilogьramək. Cьqas pəgə danə bona we kьrrinə?

146. Kupe maşine 52,28t dьkьşinə, tender 32,47t, le hər vagonəkə barkьri 22,45t. Gьranija sastava maşine bьzanьbьn, wəki sastaveda 29 vagonə barkьri hənə.

147. Zь həşьne rja maşinei bь dьrezaja 8,76m pəgək zekьrьnə, ja wəki bərambəri 0,45 təmərija dьrezajə. Kaşa je zekьri u mai bьzanьbьn, wəki metьra pagoni ja həşьne rja maşine 30,2kg dьkьşinə.

148. 67,5man pəgə bun. 0,12 wan pəra danə kьtəb, 0,16 danə kaşəz u 0,1 danə qələm. Cьqas pəgə manə?

149. Kьrrynda dy tьrubə (lulə) cekьrьnə: ja jəkera dəgə 2,35 vedro av dьcə; Ja dydara 0,4 ja ky ja jəkera cujə; wan hərdy tьrubara nava 8 səh 20dəq kьrryn tьzi av dьbə. Kьrrynda, cənd vedro av çi dьbə?

150. Zь dy stansija A u B wəxtəkida bərbьrri həv dy maşinə dərkətьn, jək bьzucujina 35,4km, le ja dьne bь 32,6km səh. Rasti həv hatьna hərda qəwьmi paşi 0,9səh. Məzila orta hərdy stansijada bьzanьbьn.

151. Forma konte mina raştgəşəje bь dьrezaja 5,75m u bəraja 5m. Ruje konte bərambəri cьqasijə? Be qədandьn, bezьn, cənd çara ruje konte we zedəbə ja bəraja we 4,5 çara zedə? Zь we dьrezьtьr qasi 3,5 çara?

152. Kələke kvadьrate 29,17m. Perimetьra we bьbinьn.

153. Kələke kvadьrate 0,59m. Ruje we bьbinьn.

154. a) Неме растгоше 9,4sm, бьлндай берамбери 0,7 неме веје. Рује растгоше бьбинь.

b) Сықаси рује растгоше бь келәке 12,5sm u 10,5sm зь рује квадърата ја вәки келәке ве берамбери келәка растгошејә, мәзб-нә? Вь келәке берамбери келәке растгошејә, еукә?

c) Зь бөлгә шуша бь сара $0,78m \times 0,66m$ 4 шуше бь форма растгоше бь сара $0,35m \times 0,28m$ зекьгьнә; 2 шуше бь сара $0,28m \times 0,08m$ u 2 шушә бь сара $0,35m \times 0,1m$. Рује шуша бермай һәсакьн.

155. a) Вь ара һәсакьн рује уасткәкә хвәлије бь форма растгоше, вәки дьрезәје ве 1,72km, бераи 0,34km.

b) Растгоша бь келәке 5sm. u 4sm. сәр plane уасткәкә кьвщдкьн бь масшлага 100m 1sm. Ве уасткәда сәнд арьн?

156. Рује бостане бь форма растгоше бьбинь; вәки бераја wi 13,4m, ле дьрезәја wi 4 сара зедәје.

157. Рује уастка хвәлије бь форма растгоше бь ара һәсакьн, вәки дьрезәја ве 516m, бераја ве 270m.

158. Мәктәб гәрәке дора бостане хвә сур бькә, дьрезәја wi 170m, бераја wi 32,5m. Сәнд сынг бона сур кьгьне лазьмьн; вәки бона һәр метьрәкә 4 сынг лазьмьн?

159. a) Ханикидә 3 конт һөнә. Сара контә јәкә $5,6m \times 4,7m$, сара ја дыда $4,8m \times 4,2m$, сара ја сысия $5,2m \times 4,5m$. Сықаси гәрәке бьдьнә һәдә контә мәһедә, вәки бона 1kv.m 44k;p дьстиньн, (бьды тәһәра бьқәдиньн).

b) Сықаси лазьмә бьдьнә бона сыри кьгьна диware u аррике конте ја вәки бь дьрезәја 6,5m, бераја 5,5m u бьлндәја 4,5m, бь wi һәсаби, вәки сырикьгьна 1kv. m 44kap?

c) Дьрезәја сәрәришја дора ханије бь форма растгошәи сықасә, дьрезәја wi 33,5m, бераи 12,5m вәки сәрәриши 9m зь дора хани weda данинә?

160. Дьрезәја даире бьбиньн, вәки радиуса ве берамбери 7,6m. (Дьрезәја даире бь 3,14 сара зь диаметре мәстьрә)?

161. Диаметрә тәкәрәкә 0,8m. Нәсьнәки бь дьрезәикә сәва һьдьн бона тора тәкәрәкә, вәки бона гәрмбуине 10sm гәрәкә бьһельн?

162. Диаметрә тәкәрәкә велосипедә 0,63m. әве сәнд километра һәррә, вәки әв 4500 фьтла бькә?

163. Ruje daire b̄bbin̄n ja w̄eki radiusa we b̄eramb̄eri 13,4sm. (Ruje daire b̄eramb̄eri d̄brezaja hazadairej̄e, ɕark̄r̄ij̄e radiusera).

164. Ruje daire b̄eramb̄eri ɕq̄asij̄e diamet̄ra k̄z̄anc 6,3sm?

165. Barxane kube b̄eramb̄eri 0,5dm-ə. ɕiḡrt̄na we b̄bbin̄n.

166. ɕiḡrt̄na r̄ȳizma rast b̄bbin̄n, w̄eki h̄ime weda kva-d̄rat̄e b̄ k̄el̄eka 3,1sm, le b̄b̄ndai b̄eramb̄eri 4,9sm.

167. Kaša 16250kub. m dare palute ɕq̄as̄e, w̄eki kaša m̄x̄susij̄e palute 0,85?

168. Kaša 14,5kub. m kōm̄ra k̄ev̄ri b̄z̄an̄b̄b̄n, w̄eki kaša m̄x̄susij̄e kōm̄re 1,3.

169. Kōm̄ra k̄ev̄ri d̄vk̄n̄e vagona, d̄brezaja k̄izana 6,4m, b̄erai 2,74m u b̄b̄ndai 0,76m. ɕ̄nd̄ toun kōm̄r d̄s̄e vagone, w̄eki kaša m̄x̄susij̄e kōm̄re 1,3?

170. Jaš̄rma pulimeta stankida 250 patr̄ron h̄on̄e. Jaš̄rme karobkeda te x̄w̄ei k̄ȳne. Kaša karobka w̄eki jaš̄rme pulimete tedan̄e ɕq̄as̄e, w̄eki ḡranija h̄er patr̄ron we 22,5g, jaš̄rma vala 0,9kg u karobk̄e 1,2kg?

Q̄aide ve k̄ȳne b̄q̄ed̄in̄n:

Par̄ev̄ek̄ȳna
šk̄est̄ je
d̄ehani. •

171. 1) 3,6:10 6) 25,7:1000
2) 97,4:100 7) 5,1:1000
3) 128,5:1000 8) 0,64:1000
4) 0,4:100 9) 0,017:1000
5) 3,89:1000 10) 0,405:1000

172. 1) 83:10 3) 275:100 5) 18000:1000

2) 4:10 4) 61:100 6) 576:1000

173. 1) 6,9:3 4) 57,5:5 7) 7,9:316 10) 3,6:225

2) 1,75:7 5) 13,2:24 8) 0,06:15 11) 8,01:9

3) 0,48:6 6) 0,7:25 9) 11,9:14 12) 61,62:158

Vi q̄aj̄d̄ai b̄q̄ed̄in̄n (k̄ytasij̄e b̄ɕer̄ḡb̄in̄n).

174. 1) 6:0,8 4) 34:0,085 7) 89:0,02848 10) 11:0,032

2) 1:0,05 5) 160:0,016 8) 24:6,25 11) 225:0,625

3) 9:0,36 6) 19:0,0608 9) 32:1,28 12) 0 4:,0025

175. 1) $0,75:0,15$ 4) $1,72992:0,01088$ 7) $235,2:0,042$
 2) $1,836:0,204$ 5) $0,12369:0,00093$ 8) $0,2091:4,1$
 3) $12,4:0,031$ 6) $598,27:0,2063$ 9) $519,536:15,2$

Vi qəidəi bəqədinən.

176. 1) $0,21:0,84$ 6) $25,9:3,7$ 11) $21,875:3,125$
 2) $0,19:0,95$ 7) $1,75:1,4$ 12) $183,96:10,512$
 3) $3,76:0,4$ 8) $18,4:7,36$ 13) $4,5:0,1$
 4) $7,05:1,5$ 9) $16,92:4,23$ 14) $7,8:0,01$
 5) $3,5:0,04$ 10) $86,1:2,46$ 15) $13,4:0,01$

177. 1) $0,6:2,7$ 4) $0,0781:0,2343$ 7) $138:0,15$
 2) $0,8:1,44$ 5) $5:22,5$ 8) $3,55:17,75$
 3) $1,25:2,8125$ 6) $140:0,45$ 9) $0,44:0,88$

Fəgəvəkəgəne bə zəgəvi bəqədinən:

178. 1) $7,6:2$ 6) $8:0,4$ 11) $8,2:4,1$ 16) $6,6:0,06$
 2) $6,3:3$ 7) $10:0,5$ 12) $17,5:3,5$ 17) $10,15:0,5$
 3) $0,8:4$ 8) $18:0,9$ 13) $90:4,5$ 18) $3,5:0,05$
 4) $1,8:6$ 9) $64:3,2$ 14) $7,7:0,11$ 19) $18,6:0,004$
 5) $1,4:7$ 10) $49:0,7$ 15) $7,49:7$ 20) $10:0,25$

Vi qəjdəjl bəqədinən:

179. 1) $0,25:4+15,3:5+12,4:8+0,15:30$
 2) $96,7:10+0,045:5+140,4:12+1,53:15$
 3) $4,912:16+(18,305:7-0,0368:4)$
 4) $72,492:12+78,156:36-120,03:15$

180. 1) $15,2:1,9+0,51:0,17+0,48:0,08$
 2) $5:4-4:5+0,5:0,4-0,4:0,5$
 3) $1,98:0,11+0,68:0,17+7,8:1,3$
 4) $3,41:1,1+2,04:1,7+1,488:1,24$

181. 1) $(15:1,2) \cdot (7:1,4) - (1:2,5) \cdot (3:1,2)$
 2) $(1:1,6) \cdot (26:5,2) + (18:3,6) \cdot (2:0,25)$

3) $0,063:0,09 + 0,0408:0,017 + 0,00027:0,015$

182. 1) $28,07:1,4 + 27,75:11,1 - 19,76:15,2$

2) $17,102:3,4 - 2,472:2,4 + 20,503:2,9$

3) $0,1:0,002 - (7,91:0,565 - 11,1:1,48)$

183. 1) $(1,14 + 0,76):(1,14 - 0,76) + 0,054:0,012$

2) $(0,6 + 0,36):(0,6 - 0,36)$

3) $(28,7 \cdot 0,15):(0,25 \cdot 0,21) + 22,5:1,25$

184. Van mäsälada x bızanbın:

1) $x:3 = 14,56$ 5) $12,5:x = 0,04$ 9) $0,375:x = 0,25$

2) $x:0,2 = 7,16$ 6) $12,5:x = 0,625$ 10) $35,53:x = 5,2252$

3) $15:x = 3,75$ 7) $41,6:x = 6,4$ 11) $42,4:x = 0,04$

4) $1:x = 0,25$ 8) $0,19:x = 0,95$ 12) $6,437:x = 2,05$

185. Van bərambərtaıda x bızambın.

1) $x \cdot 17 = 15,3$ 4) $5x \cdot 345 = 2,484$ 7) $1,44 \cdot x = 57,6$

2) $46 \cdot x = 18,4$ 5) $0,7 \cdot x = 5,614$ 8) $1,15 \cdot x = 0,92$

3) $2x \cdot 4 = 14,4$ 6) $0,36 \cdot x = 3,618$ 9) $2,34 \cdot x = 4,914$

186. Qısmətə neziği bızınbın u bızıvızınbın sızka əw sawanbın:
bız terepəkızgınenə zı bız bəzmai:

1) 435:13	Rasthasab	kızgın	hətani 1.
2) 900:96	"	0,1	"
3) 37,4:19	"	0,1	"
4) 1,05:12	"	0,01	"
5) 0,1:26	"	0,001	"
6) 23,45:3	"	0,01	"
7) 0,81:8	"	0,01	"
8) 341,3:12	"	0,01	"
9) 0,074:1,4	"	0,01	"
10) 9,13:3,6	"	0,01	"

11) 0,531:0,053	„	0,01	„	„
12) 128,5:0,18	„	1	„	„
13) 72,4:0,13	„	0,001	„	„
14) 0,12:37,8	„	0,01	„	„
15) 106,5:2,145	„	0,01	„	„

186. а) Зьмаріја гурговөр кьп:

а) Нөтәни жәкәније төмәми: 0,7; 12,5; 26,3; 1,43; 0,916

б) Нөтәни парә дөһәни: 3,68; 14,05; 27,354; 0,215

с) Нөтәни парә сәдәни: 15,634; 2,789; 26,123; 0,053

е) Нөтәни һөзәри: 56,789; 10,032; 24,551

ҷ) Нөтәни милиона: 3916854; 54325611

187. Нәсыла дү зьмаріја бөгамбәри 12,5, ҫаркьри 0,8. Ҫаркьгьне бьбиньп.

188. 5 сәр қизан зьмаріје парәвөкьп, wәki 0,025 бьстиньп?

189. 0,7 сәнд ҫара зь 0,25 мәстьрә? 0,14 сәнд ҫара зь 0,7 кемтьрә?

190. 0,03 қизан зьмаріјерра ҫаркьп, wәki һәсыл зьмаріја 0,01713 бьстиньп?

191. 6,8 сәнд ҫара дь 25,16 һәјә?

192. Ҫара зь 2,808 қизан бөгамбәри зьмаріја 3,12?

193. Сь зь қьсмәт дьбә, wәki паркьри 5 ҫаркьп, le паркьгьне 2,5? wәki паркьри сәр 1,5 парәвөкьп, le паркьгьне сәр 6? Wәki паркьри u паркьгьне сәр 0,6879 парәвөкьп? Wәki паркьри сәр 6 ҫаркьп, le паркьгьне сәр 0,02 парәвөкьп? wәki паркьри сәр 0,16 парәвөкьп, le паркьгьне сәр 0,5 ҫаркьп?

194. Сь зь қьсмәт дьбә, wәki паркьри сәр 3,95 парәвөкьп, le паркьгьне сәр 0,158?

195. Зьмаріјәке бьбиньп, 0,027 қизан бөгамбәри 2,43.

196. Паркьри бөгамбәри 2,7, қьсмәт 20. Паркьгьне бьбиньп.

197. Ҫәта зөмаріје 0,49 u 0,53 бь 2,5 ҫара кем кьп.

198. 0,24 зьмаріјәкә нә әјан бөгамбәри 1,2. Је нә әјан бьбиньп.

199. 0,4 зьмаріјәкә нә әјан бөгамбәри 9,6. Бьбиньп 0,75 нә әјани.

200. Нәсыла дү зьмаріја бөгамбәри 81; wәki ҫаркьрјәкәра

1,5 zedə kьп, le ja dьne bьhelьп nə gyhasti, wi saxi hьszьle bə-rambəri 135. Ҷarkьrija bьbinьп.

201. Kьlyngə hьszьni bьdьrezaja 9m wəxte sorbune bь 50° qasi 5,4mm dьrezbuje. Bь para dьrezaja xwə cənda əw dьrezbuje bь sor buna 1°?

202. Pьlatina zь ave bь 21,4 Ҷара gьrantьrə, le ziv bь 19,5 Ҷара. Ҷənd Ҷара pьlatina zь ziv gьrantьrə (hətani 0,1)?

203. Gьzikə telgьraf 44,46kg dьkьşinə. Cənd metьr telgьraf gьzikeda həje, wəki 1m telgьrafe 292,5g dьkьşinə?

204. Dьrezaja daira Ҷəkərekeje əwln ja bь dьran bərambəri 60,16sm-ə, gava dьreң—1,88sm. Cənd dьrane Ҷəkəreke hənə?

205. Ҷəkəreк 264,5m cuije, 115 fьtьl kьrənə. Dьrezaja dair-ja Ҷəkəreke сьqasə?

206. 346,56km сьqasida məгьv dьkarə hərrə, wəki səhətə-keda 15,2km dьsьп?

207. 0,05 dьrezaja сəme—Moskve bərambəri 22,57km. Dьre-zaja сəme Moskvaе bьzanьbьп.

208. Koperative 0,9 pərcə fьrotije, əw dьkə 387m. Koperati-veda сьqas pərcə həbuje?

209. Kaşa bьrrutoje 1000 ləmpьcka 27,756 kg-mə, tarə 3,8 9kg. Kaşa hər ləmpьckəke ja ortə bьzanьbьп (hətani 1g).

210. a) Vinta kь 5 Ҷара zьvьrri, 0,3sm peşda dьсə. Paşi cənd fьtьla əwe 4,5sm peşda hərrə.

b) Maşina kь 3,6 səhətada 136,8km dьсə, əwe cənd səhə-tada 323km hərrə?

211. Bona kьrrina 4,5m patьsqə 6,39man daңə. Fona kьrri-na 20,25m сьqas lazьmə?

212. Bona сekьrьna rja maşine bь məzila 26,65km сьqas hьszьne rja maşine lazьm dьbə? Dьrezaja hьszьne rja maşine 10,65m. Qьrsa ot'a rjada 1sm.

213. Həwa zь ave bь 770 Ҷari sьvьkьtьrə, le Ҷybə bь 10470,46 Ҷара zь həwae gьrantьrə, Ҷybə cənd Ҷара zь ave gьran-тьrə?

214. Ruje xwəlija ucastka rastgoşə bərambəri 22,5 hek, dь-rezaja we bəste 250m. Perimetьra we bəste сьqasə?

215. Dьrezaja sure, ja kь ucastka xwəlija kvadьrati surkь-rije bərambəri 286,4m. Ruje ucastke bьbinьп.

216. Қаşa бөлгә һәсьне бь дьрезая 1,42m u бь бәраја 0,71m, 4,5kg 1kv dm wi һәсьни сықаси дькьшинә (һәтани 1g)?

217. Рује хwәлија ucastka бь форма rastgoşә 5226kv.m. Дьрезая ucastke бәрамбәри 80,4m. Бәраја we сықасә?

218. Бь 19,44s superfosfat сықас хwәлија rakьri te акркьгьне, wәki bona акркьгьна hektarәke 2,7s superfosfat lazьmә?

219. Дьрезая konte бәрамбәри 6,1m, бәrai 5,25m, kubatura konte бәрамбәри 115,29kub m. Вьлдaja konte һәساب кьн.

220. Сара ханије мәктәбе һақасә 28,5m×12,5m×4,6m kubatura хани һәساب кьн u бьбинь сыка хани тәра сықас şagьrt дькә, wәki норма һәр şagьrtәki 16kub m бә.

221. а) Сықас дьсә bocke (бь litra), ja wәki 120kg sement һәltинә бь қаşa мәxsusi 1,6?

б) Курьк бь şirva 280g дькьшинә. Әw курьке vala 225g дькьшинә. Сәнд litьr şir курькданә, wәki şir бь 1,03g tirә?

222. Pаtьsqә u satin wәkә һәv кьrrинә u bona кьrrина wana 112,5man данә. Сәнд метьr patьsqә u сәнд zi satin кьrrинә, wәki patьsqә бь 2,8man hatijә fьrotane, le satin бь 3,45man һәр метрәк?

223. Маşинә сәһәтәда 43,5km дьсә. Nava сәнд сәһәтәда әw мәzila орта dy stansijada A u B дькагә һәrrә, wәki әw мәzil һақа kilometrә, сықас ky қьsmәte зь парәwәкьгьна 761,25 сәр 1,25 te standьne?

224. 5,5kg hur-mure çurre әwльн 14,85man һезajә. 1',5kg hur-mure çurre dyda сь һезajә, wәki bahe kilogьramaкә hur-mure çurre dyda бәрамбәри 0,8 bahe kilogьrama çurre dydanә?

225. Зьнька ky дьньvisә норма хwә nava 6,5 сәһ. дькагә бьқәдинә. Pага хәbatejә сәнда әw nava 2сәһ 36dәq. дькагә бьқәдинә?

226. Gәmi бь zucuina хwә һәгә zu, ja wәki әw дькагә һәrrә 1сәһ. бәр бь кьşандьна ave 16,8km, le мьqабьли кьşандьна ave 14,2km. Zucuina гәmijәә һәгә zu ава сәкьnidә сықасә?

227. Pәlә хәbatәke nava 12,5сәһ. дькагә бьқәдинә, le һәvale wi 0,03 we хәbate nava 1,5сәһ. дькагә бьқәдинә. Nava сықас wәxtда һәрды pәlә томәrija хәbate we бьқәдиньн, wәki төvaji бьхәбьтьн?

328. Зь торә pәrcә 0,5 fьrotьнә бькьrciki, le je дьне 0,8

bərməine danə u topda 30m majə. Topda, cənd metər pərcə hə-
bujə?

229. Se pala bona xəbata ky wana qədandəbun 136 man.
standən. Je əwlən 0,75-e je səsija stand, le je dyda bə 2,5 çara
zə je səsija zəvətər stand. Hər jəke cəqas standija?

230. Bona qərrina 1,5kg hur-mure çurre jəke u 28kg çurre
dyda 252m 50k danə; çara dənə bona qərrina 30kg çurre dyda u
4,5kg çurre jəke 325m 50k danə, kilograma çurre jəke u çurre
dyda cə hezajə?

231. Bona çidana diwəre bədyrezaja 35m bə bəlyndaja 12m
u qalytaja 0,8m 88000 agurr xəçə bunə. Cənd agurre ysa we
xəçə bən bona çidana diwəre bədyrezaja 31m, bəlyndaja 14m, u
qalytaja 1m? (gyrovərkən hətəni səd agurri).

Həsabkən:

Həsabe bə həmu
çurre qədandəna
şkəstije dəhani.

232. 1) $0,216 \cdot 35 + 0,0117 \cdot 100$

2) $(0,04 + 3,59) \cdot (7,35 + 2,65)$

3) $4,609 + 1,37 + 5 \cdot 0,125$

233. 1) $3,14 \cdot 2,65 - 0,78 \cdot 1,9$; 3) $3,5 \cdot 1,8 - 0,42 \cdot 15$

2) $(13 - 12,47) \cdot 0,8 \cdot 19$; 4) $(5,4 - 3,65) \cdot (10,28 - 7,09)$

234. 1) $4,96 : 10 + 35,8 : 100 + 0,0042$

2) $(16,97 + 25,84) \cdot (35,55 : 4,5)$

3) $(5,48 + 8,02) : (7,97 + 8,77) : 3,72$

235. 1) $(6,8547 : 2,19 + 0,6039 : 5,49) : 1,62$

2) $(20,88 : 18 + 45 : 0,36) : (15,59 + 15,95)$

236. 1) $(6,39 - 2,1028) : (18 - 5,3408 - 11,3022) : 1,35$

2) $(11,03 - 0,43855) : (10,8168 : 2,4) - 2,781 : 2,06$

3) $1,41993 : 3,506 - 0,8118 : 2,05 - 0,135 : 15$

237. 1) $(1,91 \cdot 6 : (2,5 \cdot 5)) : (114,6 \cdot 0,002)$

2) $[7,38 : 4,5 \cdot (15,2 \cdot 0,2)] \cdot (65,24 : 13,048)$

3) $(0,01812 : 0,003 \cdot 0,5) : (0,2718 : 1,8 \cdot 5)$

238. 1) $0,091 \cdot 100 + 6 \cdot 15 - 0,12 \cdot 8 \cdot 5$
 2) $(0,6 + 0,25 - 0,125) \cdot 3,2 + 4,5 : 100$
 3) $12,5 : 100 + 7,5 \cdot (0,06 + 3,24) - 4 : 10$
 4) $(1,2 \cdot 0,15 + 12 : 100) : 1,25 - 0,24$
239. 1) $(0,2 : 5 + 5 : 0,2 - 2,794 : 11) \cdot 0,6$
 2) $(1 : 2,5 + 0,168 : 0,15) \cdot (2,1 - 0,6) : 0,09$
 3) $12 : 7,5 + 7,5 : 12 + 0,25 : 0,4 \cdot (5,1 - 3,86)$
 4) $5,632 : 51,2 + 4,256 : 3,8 - (3 - 0,39 : 0,15)$
240. 1) $\frac{20,15 - 6,05 + 6,3}{(0,2 + 11,8)} \cdot 0,5$ 3) $\frac{(2,35 + 4,65) \cdot 5,8}{40 - 2,9}$
 2) $\frac{(11,69 + 9,3 - 12,79) \cdot 0,9}{36}$ 4) $\frac{(7,63 - 5,13) \cdot 0,4}{3,17 + 6,83}$
241. 1) $[(13,051 + 16,92) : (1,875 + 0,175) -$
 $- 11] : [(0,855 + 0,185) \cdot 4]$
 2) $(0,278 + 0,472) \cdot (0,823 + 0,117) +$
 $+ 1,711 : (0,318 + 5,482)$
 3) $(0,8722,18 + 4,5783,27) \cdot [(19,0,35 + 17,89) : 7,385]$
 4) $(0,598 + 0,536) : 0,28 : (0,003 \cdot 5 + 0,029 \cdot 15)$
242. 1) $\frac{0,72 - 0,104 - 0,112 \cdot 0,5}{0,063 : 1,26 \cdot 1,4}$ 2) $\frac{1,08 : 1,5 + 6,3 : 0,28}{28,4 \cdot 2,5 - 1,34}$
 3) $\frac{(4,3 + 2,8) \cdot (4,3 - 2,8)}{(3,6 - 0,63) : (4,61 + 7,27)} + \frac{4,488}{0,12}$
 4) $\frac{5,2 + 17,25 - 3,36 : 0,3}{2,7 : 0,18 + 0,65 : 0,13} \cdot 0,05$
 5) $\frac{(2,1 - 1,965) : (0,12 \cdot 0,45)}{0,0325 : 0,13} \cdot \frac{1 : 0,25}{0,16 \cdot 6,25}$

243. Maije dy zьmarija bərambəri 0,8. Wəki je məzъni zь wan 2 ҫара мөзън кьн, һыңге maije we bərambəri 5,5. Wan zь-марija бьбинь.

244. Maije dy zьmarija bərambəri 6,08-ə. Wəki je məzъni zь wad se ҫара мөзън кьн, һыңге maije bərambəri 31,18. Wan zь-марija бьбинь.

245. Насыла ду зьмаріја бəрамбəri 7,4469-ə. Wəki jək зь wan qasi 2,54 məзын бə, һыңге һасыле qasi 2,6192 məзын бə. Hərdy зьмаріја бьбіньн.

246. Ду зьмаріја бьбіньн. maije kizana бəрамбəri 3 бə u qьsmət zi 3-бə.

247. Насыла ду зьмаріја бəрамбəri 25,41-ə, wəki jək зь wan зьмаріја ja əwлын qasi 6,8 кем кьн, һыңге һасыла təzə we бəрамбəri 3,3бə. We зьмаріје u ja dьне бьбіньн.

248. Wəki зьмаріја нə əjan сər 0,25 ҫаркьн u зь һасьл 0,5 дəгьзын, һыңге dьstinьн 1. Зьмаріје бьбіньн.

249. Wəki зьмаріја нə əjan 2,5 zedə кьн, ҫəme бь 4 ҫаркьн u һасьл сər 0,5 pəгəvəkьн, һыңге 50 dьstinьн. Зьмаріје бьбіньн.

250. a) Maşinə 0,7 təmərіја məzila орта dy bazarrada cu, paşi сь, werra 342km man wəki һərrə. Məzila орта һərdy bazarrada сьqasə?

b) Зьмаріјək бь para wijə jək sədani məзын кьрнə u 3883,5 standьне, зьмаріја əwлын бəрамбəri сьqasijə?

c) Зьмаріјək бь para wijə 0,01 кем кьрнə u 3316,5 stan-dьнə. Зьмаріја əwлын бəрамбəri сьqasijə?

251. Ҫəma dy зьмаріја бəрамбəri 0,698, le maije wan 0,49. Wan зьмаріја бьбіньн.

252. Dьrezaja dəгəҫəke бь meridiанe бəрамбəri 111,12km. stansija rja maşineje һəрə мьғрьqe дь T.Ç.S.Ş. (Kuşka) бəraja 35°48' danə, stansija һəрə мьғрьqe (Murmansk) бəraja 69°59' danə. Bьzanьbьн сьka, gəlo сənd kilometьra Murmansk зь Kuşkae бəг бь мьғрьqe дьқəvə.

253. 12,5m satin u 14m zi patьsqə кьрrinə. Boңa кьрrina wana 19m. 50k danə. Bahe metьrəkə patьsqə бəрамбəri bahe 0,5m satinə. Сьqas pəгə danə кьрrina һəгjəke зь wana.

254. a) Dy ҫurre pəmbу кьрнə təv һəv: 30,3kg ҫurre jəke бь 2m һəг kilogьramək u 20,2kg ҫurre dyda бь 1,6man һəг kilogьramək. Kilogьraməkə je təvhəv кьri сь hezajə?

b) Ortə һəsabкьрнa arifmetikija van зьмаріја бьzanьbьн: 235,8; 207,6; 241,8.

c) Gərma һəwa nivroe havine сьqasə, wəki nava сar ro-zada wi сaxi gərmometre nişandajə: 23,4°; 24,1°; 23,9°; 22,8°?

255. Зь бənəki бь dьrezaja 73,4m 3 qət zekьrнə: jək бь dьre-zaja 12,5m, ja dьне qasi 4,9m зь je jəke dьreztyr u je sьsija qa-

si 3,2m зь хәрды қәте әwlн бь çiki кемтър. Дьрезая қәте бәһке май сығасә?

256. Лазьмә, wәki 670 боәка ав бәри кыргьндьн; Bона we jәke zi dy тьрубә дәрбазкьргнә; тьрубәке нava 0,8 сәһ. 26 боәкә ав тьзи дьбә, le ja дьнerra нava 0,7 сәһ. 28 боәкә. Nava сәнд сәһәтәдә кыргьне vala we тьзи бә, wәki хәрды тьрубә çарәке vәкьн?

257. Mәzila орта dy базарда A u B бәрәмбәри 240,3km-ә, турист роза әwlн 32,7km cu, ja дыда 39,6km, le мәzila май нava 5 розада cu, хәрроз сарәке cижә. Van розе paшьн, розе сәнд километьра cuijә?

258. Dy valosipedist wәxtәki зь базаррәки u alikida дьсьн: jәk сәһәте 12,135km дьсә, le je дыда 8,09km. Сығас wәxt velosipediste jәkera лазьмә, wәki әw хақasi зь je дыда дәрбазтърбә, сығasi je дыда we нava 5 сәһ. хәррә?

259. Dy maшiнә, je зь стansiја A u B дәркәтьнә wәxtәкәдә бәрбьрри хәвды дьсьн бь zucuina: ja jәke 29,5km, le ja дыда 30,5km нava сәһ. Rasti хәв hatьна wana қәwьми paшi 0,85 сәһ. Mәzila орта stansiјada бьзаньбьн.

260 a) Se çi pәrcәдә 132,4m; çije әwlьндә қasi 12,5m зь çije дыда дьрезтьрә, le je дыда қasi 10,6m зь çije сьsiја дьрезтьрә-тәмәрија pәrcәә сь heзajә, wәki çije әwlн бь 10,35m метьрәк hatijә fьrotane, le je дыда u сьsiја бь 8m 75k хәр метьрәк hatijә fьrotane?

b) Сығас қақәз лазьмә бькьргьн, wәki 4 diwara бь forma rartgoze тәмам қақәз кьн, дьрезая we 5,5m, бәrai 5m, бьлндai 3,25m, wәki дьрезая қақәза 35sm le дьрезая çije қақәзе 15m (pәncәра u дәрија нә кьн тәви һәсәбкьргьне)?

261. Kиләrvanәki dy çара pьrrovолке бәрдәнә. Bь ordera әwlн әw 0,4 тәмәрија сара pьrrovолке дајә, le бь ja дыда 0,75 бәрmai дајә u bal wi 28,5kg ma. Bәри danine, pьrrovолкә сығас bu?

262. a) Cәнд әрәбә лазьмьн bona кьшәндьна xwәliја, ky зь сәwe kәlane, дьрезая we 7m, бәраја we 2,5m, кураја we 3,5m, wәki 1kub.m xwәliје 2t дькьшiнә, le хәр әрәбәк 350kg бь ортә дьбә?

b) Bona 1km rja reke 260,8kub.m balast lazьmә, le bona rja bь dy rei balast bь 1,7 җar zedә dьcә. Cәnd vagon lazьmьn bona kьsandьna balast bona ucastka bь dy rei bь dьrezaja 71,7km, wәki vagonәkeda 4,75kub.m balast җi dьbә?

263. Wәxta macta futbolе 5936 mәрьv hatьbunә tәmaҗe. Zь wana 1205 mәрьvi wәxtе hatьne hәр jәke 1,25 manet dajә, 1473 mәрьvi—0,5man., je main 35kar. danә. Bona tәmaҗәkьrьne, sәр hәv cьqas pьrә danә?

264. Maҗina zuciәne 0,75 mәzila орта Moskvaе u Vjazinae-da 3 sәh. dьcә, hәр sәhәtәke 57km dьcә. Maҗina tavarni sәhәteda cәnd kilometьra gәrәke hәrrә, wәki mәzila орта Moskvaе u Vjazmaeda nava 15,2sәh. bьqәdinә?

265 Dy turist wәxtәkeda bәр bьrri hәv cun: Jәk—zь baza A, je dьne—zь baza B. Je әwьln hәр 1,8sәh. 8 37km dьcә, le je dyda hәр 0,6sәh. 2,25km dьcә. Paҗi kьnge, әwe rasti hәv ben, wәki mәzila орта baza A u B da bәrambәri 111,72km?

266. a) 8,5m җaw u 10,25m zi satin kьrrinә u әw hәmu bь 75,6m kьrrinә, le metьrәkә җaw bь 2,5 җara zь metьra satin bahatьr kьrrinә. Hәр metьrәkә wan cь hezajә?

b) 72,4kg seve hur kьrrinә u 49,5kg seve gьr, tәmәrija wana bь 156m 92k kьrrinә, le seve hur hezai 0,4 bahe 1kg seve gьrьn. Kilogьramәkә hәр җurrәki cь hezajә?

c) 5,4kg hьrme haqasi hezanә, cьqasi 7,2kg sev hezanә. Hьrme hәmu bь 13man fьrotьnә u 4kar. zedә stәndьnә. Kilogьrama hьrmija cь hezajә u ja seva cь hezajә?

267. Dәng sekundәkeda bь zuciәna 333,3m. belә dьbә? Tәqaңdьne kьnge we be sәkьrьne bь mәzila 2533,5m?

268. a) Litьra hәwa atmosfere 1,2932g dьkьҗinә. Gьranija hәwae bьzanьbьn, ja konta bь dьrezaja 6,4m, bәraja 5,2m u bьlьndaja 3,5 tьzi dьkә.

b) Ғигьртьna hәwa dәrsxane bәrambәri cьqasijә, җара we: 8,5m dьrezajijә, 6,5m bәrajijә u 3,5m bьlьndajijә. Cәnd җagьrt dьcьnә we dәrsxane bь hәsabe 1kub.m hәwae bona hәр җagьrtәki? Tьrҗai dәrsxaneda cьqasә, wәki 100 pare hәwaera (bь җигьртьne) 21 pare тьrҗәә dьkәvә?

269. Ғupe maҗine nava 0,04dәq. 0,02km cu. Mәzilәkә cьqas әwe nava 6sәh. 12 dәqada hәrrә?

270. a) Şagırte dərşanəke xastın hənə pərə top kın bonā ajropolane. Wəki hər jək z̄ wan 0,25man. b̄də, wi saxi tomərija pərə we qasi 4,5man. z̄ tomərija pərə ky wana d̄xast top k̄r̄na we kemt̄rbə; wəki hər jək z̄ wan 0,6man. b̄də, wi saxi tomərija pərə top k̄ri, we z̄ pərə ky wan d̄xast top k̄ra, qasi 6man. zedə bə. Dərşane cənd şagır̄t̄n u c̄qas pərə əwana d̄xast̄n top k̄r̄na?

b) Dy həval rekeda u alikida d̄s̄n, le je dyda d̄gizə je jəke, je wəki 15dəq. bəri wi dər̄kət̄bu u kar̄bu 1km bəri dər̄kət̄na je dyda hərrə. Je dyda b̄ ortə səh. 4,5km d̄sə, sək wirranə, ja h̄n d̄gizə həvale wi, je peşijə d̄sə, h̄n zi te d̄gizə xwəijə xwə, le h̄ma d̄sə u te; Zucuina wijə b̄ ortə səhətəda 5,6km. Sə cənd kilomet̄ra rəvijə, hətani həvalək ḡhiştijə həvale d̄ne?

Gyhas̄t̄na şkestijə hesai b̄ şkestijə d̄hani u wəki d̄ne

271. a) Şkestijə hanə hesai b̄k̄nə şkestijə d̄hani:

$$\begin{array}{cccccccc} \frac{1}{4} & \frac{1}{5} & \frac{4}{5} & \frac{1}{8} & \frac{3}{8} & \frac{5}{16} & \frac{3}{20} & \frac{7}{20} & \frac{11}{25} \\ \frac{17}{50} & \frac{13}{64} & \frac{41}{80} & \frac{7}{32} & \frac{9}{40} & \frac{11}{64} & \frac{13}{200} & & \end{array}$$

b) Şkestijə hanə hesai b̄k̄nə şkestijə d̄hani rasthəsabk̄r̄n hətani 0,01:

$$\frac{1}{3} \quad \frac{2}{3} \quad \frac{1}{12} \quad \frac{1}{9} \quad \frac{2}{9} \quad \frac{7}{9} \quad \frac{6}{11} \quad \frac{5}{36} \quad \frac{7}{24} \quad \frac{11}{31}$$

272. a) Şkestijə hanə hesai b̄k̄nə şkestijə d̄hani:

$$\frac{33}{200} \quad \frac{57}{160} \quad \frac{111}{400} \quad \frac{88}{5} \quad \frac{55}{32} \quad \frac{317}{250} \quad \frac{35}{32} \quad \frac{81}{8} \quad \frac{102}{16} \quad \frac{13}{40}$$

b) Rast həsab k̄r̄n hətani 0,01:

$$\frac{100}{3} \quad \frac{16}{9} \quad \frac{37}{28} \quad \frac{11}{27} \quad \frac{9}{35} \quad \frac{9}{49} \quad \frac{43}{21} \quad \frac{117}{105} \quad \frac{43}{30} \quad \frac{81}{70} \quad \frac{301}{126} \quad \frac{400}{132}$$

273. Şkestijə hanə d̄hani b̄ şkestijə hesai b̄n̄vis̄n:

0,4; 0,35; 0,17; 0,125; 0,48; 0,075; 0,095; 0,658; 1,2; 3,05; 4,0008; 1,0012; 3,168; 15,045; 9,38; 4,064; 1,125; 7,408; 0,36

274. Şkəstije hanə dəhani bə şkəstije hesai bənyvısın!

0,75; 1,25; 14,05; 17,625; 0,875; 13,005; 0,1025; 0,0075
0,1255; 0,1225; 0,008; 0,0045; 12,00125; 30,00625; 1,48; 0,038

Hesab bə həmmu
currə qədandəna
şkəstije hesai
u dəhani.

Vi qəidəi bəqədinən:

$$275. 1) \left(1\frac{3}{8} + 1\frac{3}{4} - 0,411 \right) : 0,59$$

$$2) \left(6\frac{8}{15} - 1,35 \right) : \left(2\frac{4}{5} + 0,2 \right)$$

$$3) 12,8 \cdot 0,25 : \left(\frac{3}{4} - 0,125 \right)$$

$$4) \text{ (zaravi) } \left(\frac{1}{2} + 0,8 - \frac{3}{5} \right) \cdot \left(3 + 4\frac{8}{25} - 0,12 \right)$$

$$5) \left(2\frac{3}{4} + 0,15 - 1\frac{8}{25} \right) : \left(2\frac{1}{2} - 1\frac{3}{4} + 0,04 \right)$$

$$6) \left(2,314 - \frac{1}{4} \right) : \frac{1}{50} + \left(1\frac{11}{16} + 0,7125 \right) : 3$$

$$7) 1,456 : \frac{7}{25} + \frac{5}{16} : 0,125 + 4\frac{1}{2} \cdot 0,8$$

$$8) 4\frac{1}{8} - 0,004 \cdot 300 : 0,0015 + \left(4\frac{1}{5} - 3\frac{1}{2} \right) : 10$$

$$9) \left(3,625 + 0,25 + 2\frac{3}{4} \right) : \left(28,75 + 92\frac{1}{4} - 15 \right) : 0,0625$$

$$276. 1) \text{ (zaravi) } \frac{\left(\frac{1}{2} + 0,4 + 0,375 \right) \cdot \frac{2}{5} - 3\frac{1}{3} \cdot 1,9 + 19,5 : 4\frac{1}{2}}{\frac{2}{3} \cdot 75} \quad 2) \frac{62 - 4}{75 - 25}$$

$$3) \frac{\left(1,5 + 2\frac{2}{3} + 3\frac{3}{4} \right) \cdot 3,6}{14 - 15\frac{1}{8} : 2} \quad 4) \frac{2,4 \cdot 3\frac{3}{4} + 2\frac{2}{11} \cdot 4,125}{5\frac{5}{6} \cdot 2\frac{4}{7}}$$

$$5) \frac{3,5 + 4\frac{2}{3} + 2\frac{2}{15}}{1\frac{1}{20} + 4,1}$$

$$6) \frac{(0,3125 \cdot 1\frac{1}{5} + \frac{11}{40}) : 1,3}{(\frac{18}{25} - 0,39) : \frac{33}{50}}$$

$$7) \frac{(0,5 : 1,25 + \frac{7}{5} : 1\frac{4}{7} - \frac{3}{11}) \cdot 3}{(1,5 + \frac{1}{4}) : 18\frac{1}{3}}$$

$$8) 60 : \frac{(0,6 + 0,425 - 0,005) : 0,01}{10,5 + 5\frac{1}{4} + 3\frac{1}{6} + 15\frac{1}{12}}$$

$$277. 1) \frac{(4,07 : \frac{1}{20} - 23,01 \cdot 0,06) : 4 + 0,0703 \cdot \frac{1}{2}}{(7,3745 : 3,01 - 1\frac{1}{4}) \cdot 1,02 + 0,78}$$

$$2) \frac{1,0905 : 0,025 - 6,84 \cdot 3,07 + 2,38 : 100}{2,192 : 6,85 + 45,553 \cdot \frac{1}{25} + 0,12238}$$

$$3) \frac{(5\frac{4}{45} - 4\frac{1}{15}) \cdot 30}{1\frac{1}{3}} - \frac{4,25 : 0,85 + 1 : 0,5}{(5,56 - 4,06) : 3}$$

$$4) \frac{(1,09 - 0,29) \cdot 1\frac{1}{4}}{(18,9 - 16\frac{13}{20}) \cdot \frac{8}{9}} + \frac{(11,81 + 8,19) \cdot 0,02}{9 : 11,25}$$

$$5) \frac{(12,61008 : 5,04 + 79,235 : 6,5) \cdot 6\frac{1}{2} + 4,502}{512,9 : 25 - (108,405 : 6\frac{3}{5} - 255,84 : 78) : 1,25}$$

$$6) \frac{\frac{3}{4} \cdot 4,4 - 3,75 + 8 \frac{7}{15} - 8 \frac{7}{60}}{\left(3 \frac{1}{2} - 2,75\right) : 0,2}$$

$$7) \frac{\left(\frac{1}{6} + 0,1 + \frac{1}{15}\right) : \frac{1}{6} + 0,1 - \frac{1}{15}}{\left(0,5 - \frac{1}{3} + 0,25 - \frac{1}{5}\right) : \left(0,25 - \frac{1}{6}\right)}$$

$$8) \frac{0,4 + 8 : \left(5 - 0,8 \cdot \frac{3}{8}\right) - 5 : 2 \frac{1}{2}}{1 \frac{7}{8} \cdot 8 - \left(8,9 - 2,6 : \frac{2}{3}\right)}$$

$$9) \left(\frac{2,5 + 3 \frac{1}{3}}{2,5 - 1 \frac{1}{3}} : \frac{4,6 - 2 \frac{1}{3}}{4,6 + 2 \frac{1}{3}} \right) : \left(\frac{0,05}{\frac{1}{7} - 0,125} - 0,2 \right)$$

278. Сара бѣ дѣлме инглиси бѣкѣнѣ millimetr:

№ Рѣј хѣв	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Anglis ki (")	1" 64	1" 32	1" 16	1" 8	3" 16	1" 4	5" 16	3" 8	7" 16	1" 2	9" 16	5" 8	11" 16	3" 4	13" 16	7" 8	15" 16	1"	
Milime- tѣr.	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	25,4

279. 3 џуррѣ hur-mur тѣв хѣв кѣкѣнѣ: $\frac{1}{4}$ kg џуррѣ џѣкѣ 6m.

72k kilogѣramѣk hezajѣ: $5 \frac{3}{4}$ kg џуррѣ dyda 3man. kilogѣramѣk hezajѣ u 4,1kg џуррѣ sѣsija 3,2man, kilogѣramѣk hezajѣ. Тѣмѣрија we тѣв хѣв бунѣ сѣ hezajѣ?

280. Dy hur-mur тѣв хѣв кѣкѣнѣ: 6,2kg бѣ 0,65man. kilogѣramѣk u $18 \frac{3}{5}$ kg бѣ $20 \frac{9}{10}$ man. kilogѣramѣk. Kilogѣramѣkѣ we тѣв хѣв бунѣ сѣ hezajѣ?

281. Pыгроволка бь дьрезaja 56,4m. зекьгьнэ кьгьнэ 8 пара: парэк бь дьрезaja $8\frac{3}{4}$ m, дыду—бь 5,7m, жэк бь $9\frac{3}{20}$ m u 4 паре main бь дьрезajикэ wэкэ һөв. Дьрезaja һәр парэкэ 4 паре паşьн сықасэ?

282. Сәнд розада 855km дькагьн һәггьн, һәргөз $10\frac{1}{2}$ сәһ. redabьн u һәр 0,3 сәһ. $1\frac{2}{7}$ km һәггьн?

283. Зь меşокэ һәб сықас nan те стандьне бь гьранija 144kg, wәки wәхте herane, 0,2 қаşa xwө yнда дькэ u wәхте рьтльне һьlte, ja бәрамбәри $\frac{1}{3}$ қаşa арә?

284. Rja маşина бь дьрезaja 8,8m сәр 4 пара бьггинә. Дьрезaja пара әwlьн бәрамбәри 2,1m, дьрезaja пара дыда бь $1\frac{1}{5}$ çari зь ja жәке zedәтьрә, дьрезaja пара зьsija бәрамбәри $\frac{3}{4}$ пара дыданә. Саpa һәр парәке бьзаньбьн.

285. Сықас wәхт лазьмә bona гьгровәркьгьна пьредmete бь дьрезaja 360mm, wәки зьmarije фьтла дәқәкәда бәрамбәри 45, le wәки dora we дьсә u те әw бәрамбәри $1\frac{1}{3}$ mm?

286. Әw пьредmete ky те гьгровәркьгьне, we сәнд фьтла бьдә xwө, wәки дьрезaja wl 180sm u гьгровәрбуна wi $\frac{1}{12}$ sm?

287. a) Nava 10 дәқәда, сәнд çара гәрәке dora пьредmete бь дьрезaja 48sm һәргә u be, wәки дәқәкәда 24 фьтла дьдә xwө?

b) Зь дәстpekьгьна бьруске wәхте гьггинja әwra şagьrt ләхьстьна 21 pulса зьмьгьи. Зь мәzila wijә wedajә сықasi бьруске ledajә, wәки pulse wi дәқәкәда 70 çара ләхьст u zucuina дәng 333,3m секундәкәданә. (Бьруск пьşкеva бәла дьбә.)

288. Wәхт бьбиньн, je ky лазьмә bona тәрраşандьна пьластинка бь дьрезaja 31,2sm u бәраja 33sm, wәки cuina çарәке $1\frac{2}{3}$ mm, zucuina бьггине 12sm дәқәкәда, zacuina вәгәггандьне 24sm дәқәкәда (бьраст һәsabкьгьна һәттани 1дәқ.)

289. Kupe mašine nava $0,04$ dəq. $\frac{1}{50}$ km cüjə. Nava 7səh. 12dəq. əwe sığasj hərrə?

290. Kyrne wəki 228 vedro av te hylte dy tərübə dərbazkərənə: ja jəkerra nava $\frac{1}{4}$ dəq. vedrə av tərzi dəbə, le ja dənrra nava $\frac{1}{2}$ dəq. $7\frac{1}{2}$ vedro tərzi dəbə. Nava cənd dəqada kyrne vala we tərzi bə, wəki hərdy təruba həvrra vəkən?

291. Kyrnda se tərübə səkərənə: Hərdye əwlyrra av tərzi dəbə, ja səsiyarra ze vala dəbə. Bə təruba jəke kyrn nava $3\frac{1}{3}$ səh. tərzi dəbə, ja dydarra— $0,75$ wi wəxtida, le ja səsiyarra ava tərzi kyrnda nava 2səh. ze vala dəbə Nava sığas wəxtida kyrne we tərzi bə, wəki hərsə təruba həvrra vəkən?

292. a) Gəmi məzila orça dy bazarrada peşbəri kəşəndəna ave 9səh. cu. Bəzənbəy, səkə sığas wəxt lazəm dəbə, wəki gəmi vəgərrə wəki məzila orça bazarrada $113\frac{2}{5}$ km. u zucuina kəşəndəna eem $1,9$ km səhətəkəda, (rasthəsəbkərən həttani 1səh.)?

b) Rewi dəqəkəda bə orça 120 gavi davezə, həsəb kən, wəki gavək bərambəri $0,77$ m. Həsəb kən, sığas wəxt rewirra lazəm, wəki 100 km hərrə, wəki həroz 8səh. rebə u bona xar-buna re $\frac{1}{10}$ we zədə kən, (rast həsəbkərən həttani 1 rozəke).

293. Lazəm 285 m cux bəkərən bə bəraja $0,75$ m; Dəwsa wi cuxə bə bəraja $1\frac{1}{4}$ m kərənə. Zə wi cənd metər kərənə?

294. Bona hazəkərən 25 dəst kənç $112,5$ m pərce bə bəraja $1\frac{1}{2}$ m dəbə. Cənd dəst kənç zə 459 m pərce bə bəraja $\frac{3}{4}$ m tenə dərutənə?

295. Mašina pasazirski səbe səhətə 7-a zə stansiya rja mašine dərkət. Zucuina wejə səhətəke $40,6$ km. Paşi 3səh. disa zə we stansiye bərbə wi alida mašina zucu cu, le zəcuina we bərambəri $\frac{5}{4}$ zucuina mašina pasazirskijə. Nava cənd səhətəda mašina zucu we bəgizə ja pasazirski?

296. Çəma dy зьмарія бəгамбəri $3\frac{3}{8}$ wəki зьмарія əw-
 ьн qasi 0,5755 zedəкьн, le зь je dyda 0,0995 кем кьн, wi saxi
 кytasi we бəгамбəri həvdy бьн. Wan зьмарія бьбиньн.
297. Вьне банка консерве бəгамбəri 80кв. см-ə. Вьлнда-
 ја banke сьqасə, wəki əw 1 l. хьлтинə?
298. Дьрезaja кьггне бь форма rastgoşə 50см ə u 25см зи
 бəрайə. Вьлндаја wi сьqасə, wəki 30l. хьлтинə?
299. Сəнд тəхте бь дьрезaja 4m бəраја 26см u оqальмаја
 5см дькагьн даиньнə сəг рьлатформа rja маşинејə бь дьрезaja
 6,4m u бəраја 2,7m wəki тəхта qasi 3,8m дькагьн даиньнə сəг
 пəки зəф (Qəлыştəke орта тəхтada һəсəб пəкьн)
300. Сьгуна һəланди 42,5kg дькьşинə. Нəлəндьнəкə ysa зь
 сьфьг we сьqasi бькьşинə, wəki қаşa 1kub. см сьгуне 7,25g, le
 1kub. см сьфьге һəланди 8,8g?
301. Wəхте sorkьгьна бь 1°c жəкəнијə дьрезaja һəсьн qasi
 0,000012 zedə дьбə. Дьрезaja һəсьне гьггəвəri бь 0,12m we
 сьqас бə, wəki we зь 15° сəрме һəттани 25° гəрме sor бькьн?
302. Bona 1km re ja aliki 260,8kub. m кəвьге hur кьри u
 qum lazьмə, le bona rja бь dy alija кəвьге hur кьри u qum 1,8
 çara zedə дьсə. Сəнд vagon lazьм дьбьн bona кьşəндьна кəвь-
 ге hur кьри u qume, bona ськьгьна rja бь dy alija бь 51,85km
 wəki 4,75kub. m vagonəke хьлте?
303. Bona дəрбазкьгьна рьггəvolke бь 4 çerga lazьмə һəг
 10 pag. m 330m рьггəvolкə. Қаşa рьггəvolke бьзəпььн u қаşa
 ниве рьггəvolke рева гьггəдьдьн боңа дəрбазкьгьна бь 250m
 wəki қаşa ниве бəгамбəri 0,05 қаşa рьггəvolкəјə, le һəг метьгə-
 кə рьггəvolke 0,154kg дькьşинə.
304. Сьqас кьlsa хьлор lazьмə bona degazasiја кьгьна ərde
 кəлəка rja маşине, ja бь дьрезaja $\frac{3}{4}$ km u бь кəлəкərra 0,5km
 wəki bona һəг 10кв. m lazьмə 2,5kg кьlsa хьлор бьдьнə хəбəтə?
305. Вьлндаја һəг 100m re бəгамбəri $12\frac{1}{2}$ m-ə, сəнд kilo-
 метьга гəгəкə һəггьн, wəki qasi 0,5km бьлнд бьн?
306. Нəб u ka зь 5000 гьгзе əəг сь һəзajə, wəki зь һəг
 гьгзəкə бь ортə $3\frac{1}{2}$ kg. нəб дьştиньн (қəша əəггə мəхsus 0,8)

и $4\frac{9}{10}$ kg ka. Tonnəke aear bə 48man te forotane, tonnəke kaе bə 18man.

307. Сьqas toxьm lazьm dьbə bona rəşandьna çiki gyrvovər, diametьra wi bə 2,9m, wəki bona 1kv. m 2,5g dьcə?

308. Ucastka rastgoşəje bə dьrezaja 3,2m u bəraja 2,7m çiki gyrvovər sekььnə bə diametьra 2,5m. Ruje para ky zь rastgoşə majə bərambəri сьqasijə?

VI. ƏLƏQƏTI U ANGORTI

Ələqəti

1. Kolxozəkeda 950hek. xwəlijə, ja dьnda 674 hek. xwəlija kolxoza jəke qasi cənd hektara zь ja dьda zedətyrə?

2. Dьrezaja avakььnəke 94m, bərai 47m. Cənd çara dьrezaja avakььnə zь bəraje zedətyrə?

3. Peңç dərsxaned məktəbedə 112 pioner u 32 nə pioner hənə. Zьmarija təşkilкььna u nə təşkilкььna şagьrte peңç dərsxana bьdnə bər həv (bьdy təhəra).

4. Həqxəbata paləi məhəke 240man. Məhəkeda 180man. hьldajə. Xəçкььn para həqxəbata wijə cəndanə?

5. Maije zьmarija bьbьnь:

1) 25 u 7	4) 3,9 u 12	7) $\frac{5}{8}$ u $\frac{1}{4}$
2) 48 u 29	5) 0,82 u 0,6	8) $2\frac{3}{5}$ u $1\frac{3}{4}$
3) 600 u 275	6) 7,5 u 1,84	9) $6\frac{3}{4}$ u 0,9

6. Ələqəti zьmarijaə kьn bьbьnь:

1) 72 u 8	4) 6,5 u 13	7) $\frac{2}{3}$ u $\frac{1}{4}$
2) 360 u 240	5) 0,56 u 0,07	8) $1\frac{7}{9}$ u $1\frac{8}{15}$
3) 14 u 3,5	6) 9,1 u 0,7	9) $21\frac{2}{3}$ u $5\frac{5}{12}$

7. Өjanja әләқәтије бѣбиньн;

1) 72:12	4) 32:0,8	7) $4\frac{1}{5} : \frac{3}{21}$
2) 18:24	5) 5:7	8) $\frac{1}{4} : 5$
3) 16:12	6) $12\frac{1}{2} : 25$	9) $7:1\frac{2}{3}$

8. Өjanja әләқәтије бѣбиньн растһәсабкьрьн һәта 0,1:

- 1) 3:7 3) 20:30 5) 8:21 7) 0,7:0,9 9) 1,45:0,9
 2) 8:9 4) 17:29 6) 19:53 8) 1,3:5,2 10) 0,8:2,7

9. Өjanja әләқәтије бѣбинан растһәсабкьрьн һәта 0,01:

- 1) 1632:158 4) 129:157 7) 3,68:2,19
 2) 217:33 5) 659:947 8) 2,75:6,42
 3) 158:1632 6) 547:1325 9) 0,56:1,32

10. Өjanja әләқәтије бәгамбәри сьқасије:

- 1) 3 dm:2 sm 4) 1 sm:1 mm 7) 720 g:3,6 kg
 2) 3 m:5 sm 5) 1 sm:1 dm 8) 0,5 kg:20 g
 3) 1,2 km:8 m 6) 4 kg:250 g 9) 9 kg 500 g:5ts.

11. Өjanija әләқәтије бьзанььн:

- 1) 1 sm²:1mm² 4) 3 m²:12dm² 7) 4 sm²:8mm²
 2) 1 dm²:1 m² 5) 1 a:1 ha 8) 1ha:2500 m²
 3) 7 a:25 m² 6) 3 ha 50 a:14 000 m²

12. Өjanija әләқәтије бѣбиньн:

- 1) 1 m³:1 dm³ 3) 4 dm³:250 sm³ 5) 3mm³:2sm³
 2) 1 sm³:1 m³ 4) 5 mm³:4 dm³ 6) 9dm³:50sm³

13. Yzve әләқәтиjai пә өјани дьне бѣбиньн:

- 1) x:25=4 5) x:12=15 9) x:7=150
 2) x:0,8=9 6) x:0,45=10 10) x:1000=8,5
 3) $x:6=\frac{2}{3}$ 7) $x:18=\frac{7}{12}$ 11) $x:2\frac{1}{2}=1\frac{3}{5}$

4) $x:0,75=3,2$ 8) $x:0,125=\frac{3}{8}$ 12) $x:\frac{5}{6}=\frac{1}{4}$

14. Yzve ələqətijai nə əjani dñne bərambəri sьqasijə:

1) $x:\frac{3}{4}m=14$ 2) $x:0,5\text{ kg}=6$ 3) $x:1\text{ m. }75\text{ k.}=8$

15. Yzve ələqətijai nə əjani je dñne:

1) $35:x=7$ 4) $8,4:x=0,25$ 7) $8\frac{1}{3}:x=\frac{5}{3}$
 2) $465:x=15$ 5) $7:x=25$ 8) $17\frac{1}{2}:x=3\frac{1}{3}$
 3) $900:x=180$ 6) $0,96:x=0,8$ 9) $1\frac{4}{5}:x=0,75$

16. Cara hər xьmarijəkə dь hər ələqətijəkəda bьbiny:

1) $x:3\frac{1}{2}=4$ 3) $\frac{x}{1,2}=7$ 5) $\frac{325}{x}=100$
 2) $7,2:x=0,12$ 4) $\frac{10}{x}=8$ 6) $\frac{x}{1000}=0,48$

17. 1) Yzve ələqətijei reşyn 26,4, əjanija ələqətije $\frac{3}{5}$ -ə.

Yzve ələqətijei raşyn bərambəri sьjə?

2) Yzve ələqətijei raşyn bərambəri 0,35, əjanija ələqətije

$3\frac{1}{3}$ -ə. Yzve ələqətijei reşyn bьbiny.

18. Se ələqətija bьbnyisyn, əjanija kizana bərambəri 9; 7; 6,5; $\frac{3}{4}$ -bə.

19. 1) Əjanja ələqətije we sawa be gyhastьne, wəki yzve reşyn 2 çara məzyn kьn? Bь 2,5 çara? Bь 10 çara?

2) Əjanija ələqətije we sawa be gyhastьne, wəki yzve raşyn 4 çara məzyn kьn? Bь 15 çara? Bь $2\frac{1}{3}$ çara? Bь 7,5 çara?

3) Sь zь əjanija ələqətije dьbə, wəki yzve raşyn 3 çara kem kьn? Bь 100 çari? Bь 12,5 çara?

4) Sь zь əjanija ələqətije dьbə, wəki yzve ələqətije raşyn 8 çara kem kьn? Bь 3 çara? Bь $2\frac{1}{4}$ çara?

5) Ёјанија алаќатије ве сава бе гуһастыне, вәки узве решы
бь 12 ҫара мезьн кьн, ле је рашы бь 3 ҫара?

б) Ёјанија алаќатије ве сава бе гуһастыне, вәки узве решы
бь 7 ҫара кем кьн, ле је рашы бь 2 ҫара?

7) Сь зь ёјанија алаќатије дьба, вәки узве рашы 4 ҫара
кем кьн, ле је решы бь 9 ҫара?

20. Сь зь ёјанија алаќатије дьба, вәки узве алаќатијеи решы
и рашы бь 5 ҫара мезьн кьн? сәр $2\frac{1}{3}$ ҫар кьн? сәр 3,6? 8 ҫа-
ра кем кьн? сәр 20,5 парәвәкьн? сәр $3\frac{2}{3}$?

21. Узве алаќати-е кькьн:

1) 48:32

4) 350:150

7) 1575:2025

2) 72:18

5) 650:780

8) 2688:4480

3) 600:2400

6) 7200:1800

9) 13365:24057

22. Алаќатије вьзымарие шкәсти вьгуһезьнә зьмарие тәмам:

1) $\frac{3}{5} : \frac{4}{5}$ 6) $\frac{7}{8} : \frac{5}{9}$ 11) 0,75:0,15 16) $2\frac{1}{3}:4,7$

2) $\frac{7}{12} : \frac{5}{12}$ 7) $1\frac{1}{2} : \frac{2}{3}$ 12) 3,6:0,12 17) $\frac{1}{4} : \frac{2}{3} : \frac{1}{2}$

3) 8,4:4,7 8) $4 : \frac{3}{5}$ 13) $1\frac{1}{4} : 2,5$ 18) 0,48:0,6:0,32

4) $\frac{1}{4} : \frac{2}{3}$ 9) $3\frac{4}{7} : 1\frac{2}{3}$ 14) 1:0,008 19) $7 : \frac{4}{9} : \frac{1}{4}$

5) $\frac{5}{6} : \frac{3}{4}$ 10) 8,5:1,7 15) $\frac{2}{3} : 1\frac{4}{5}$ 20) $5 : \frac{1}{5} : 2\frac{1}{5}$

23. Алаќатије бь зьмарие тәмами вьвйньн:

1) $4\frac{1}{2}$ hek 7,5 a ra 3) 3,6 t 400 kg ra

2) $2\frac{1}{3}$ kg $2\frac{4}{5}$ kg ra 4) $2\frac{3}{4}$ m 2,5 sm ra

24. Алаќатија һәми ҫиггә һесакьыне вькьн:

1) $8 : 2\frac{2}{3}$ 3) 7,2:0,16 5) $17\frac{1}{3} : 5\frac{1}{5}$

2) $\frac{8}{9} : \frac{4}{5}$ 4) 9,75:0,025 6) $\frac{14}{25} : 0,105$

25. Машыла асегг зы хвәлија нә ахркыи 8s зы 1hek, le зы хвәлија бь ту ка ахркыи 20s зы 1hek. Өләқәтија һашыла зы 1hek зы хвәлија ахркыи u нә ахркыи.

26. Өләқәтија бьһе dy торкың бәрәмбәри сықасијә бь 27,5kg u 145,75kg u бьһе 1kg һәрда зи јәкың?

27. Кәри latunda 37,8kg сьфьре sorә u 2,52kg zi sinkә. өләқәтија қаша сьфьре sor бь қаша sinkerra бьбинь ja latuueda.

28. Һәландьна бь қаша 108kg da 18kg сьфьрә, 63kg olovә u surmajә бь томәрија қаша һәландьнерга бьзаньбьн.

29. Sorbuna ruje sitьla hylmьgylme 186kv m; cara reşotka kolosniki ja sitьle 2900mm×2400mm. Өләқәтија sorbuna ruje sitьle u ruje reşotka kolosniki бьбиньн.

30. 100° гәрморива Selsi бьрәмбәри 80° гәрморива Reomurә. Өләқәтија дәрәҗа Selsi дәрәҗа Reomurга бьбиньн u раşore.

31. Өләқәтија ruje рәңҗәга (ruje ronaje) ruje navkujerra (polarra) бьбиньн, wәki cara рәңҗәга (2,8×4)kv m, le cara kon-te (10×7)kv.m.

32. (Zaravi.) Bәrwariја җи кьвşдьбә бь өләқәтија бьльнда-ја җи u rasta wi. Bәrwariја җи бьзаньбьн, wәki rasta җи 91m, le бьльндaja бәрвар 7m.

33. Bәrwariја җи бьзаньбьн, wәki rasta wi җи бәрәмбәри 1000m, le бьльндаi 24m.

34. Bәрәfbuna дьрәне дәзге тузкьгьне һәјә: 18, 20, 22, 24, 32, 36, 40, 48, 52, 58, 64, 72, 80, 90, 105, 120. җоте дьрәна уса бьбзегьн, wәki өләқәтија wan дьрәна һәбә:

$$\frac{1}{2}, \frac{2}{3}, \frac{4}{9}, \frac{2}{5}, \frac{7}{8}$$

35. Bәрәfbuna byrxa һәјә: 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80, 85, 90, 95, 100, 105, 110, 115, 120, 127. җоте byrxe

уса һьлиньн, wәki өләқәтија дьрәне wana һәбә: $2, 5, \frac{1}{2}, \frac{1}{3}$,

$$\frac{1}{4}, \frac{1}{5}, \frac{1}{6}, \frac{2}{5}, \frac{2}{3}$$

36. Өләқәтија qiz u kyrra дәрәханеда бәрәмбәри $\frac{2}{5}$. Дәрс-ханеда сәнд кьргьн, wәki: 1) томәрија шағьрта дәрәханеда 42 мәгьвьн? 2) Qiz 25 мәгьвьн? 3) Kьргг зы qiza qasi 12 мәгьва һәммә?

37. Дьрегаја кoнте 11,6m. Өлөтөтөја дьрегаја бөгајөггө бөгамбөри $\frac{4}{3}$. Рује кoнте бьбөиьн.

38. Латунда өлөтөтөја қаша сьбгө сөг қаша синкргө бөгамбөри 1,5. Қаша сьбгө сөг дь қаша çики латунда бьзаньбьн, wөки синк weda 5,88kg.

39. Өлөтөтөја дьрегаја даирө diametьргөггө бөгамбөри 3,14. Дьрегаја даирө бьзаньбьн, wөки diametьгө wө бөгамбөри 10,2sm.

40. Қаша гөкьгьне бь қаша қальб бьбөиьн: 1) Зь сьгьне, wөки қальбе dar 2,7kg дькьшинө, le, өлөтөтөја қаша гөкьгьне а қальб бөгамбөри 14; 2) Зь сьбг, wөки қаша қальб 1,5kg, le өлөтөтөја қаша сьбг қаша диса çигьртьна wi дөјггө бөгамбөри 15,8.

41. Зьмарөја масштөбе өјан дькө, пара дьрегаје натурөлејө (rasti) кизан сөре қьвсдькө сөг сөртөзө (сөг хөзкьсандьне).

1) Planeda һөр 100m дьрегаји бь 1sm қьвсдькьн. Зьмарөја масштөбе plane бьзаньбьн.

2) Bona karta дьнезанөбунө масштөбе 100km бь 1sm һьлдөнө. Зьмарөја масштөбе бьзаньбьн.

3) Mөzila бь 35km сөг karte дьрегаја wө сьқасө, wөки масштөб $\frac{1}{100\ 000}$?

42. Mөzila ортө дь базаррөдө сөг karte бөгамбөри 20sm-ө. Mөzila ортө wөнө рөсти сьқасө, wөки масштөб һьлдөнө 100km бь 1sm?

43. Зьмарөја масштөбе karte бьзаньбьн, wөки мөzila ортө тьштөдө çидө бөгамбөри 975m, le сөг karte—3,9sm.

44. Қөмөк зь базаррө А дьсө базаррө В, қөм бь karte зь базаррө А мөzila 30,6sm дурө. Бьзаньбьн, ськө қөмө гөрөкө сьқас өрд һөррө, wөки бөнө хөрбунө re, лөзьмө 0,2 мөzилө le zedө кьн. Зьмарөја масштөбе бөгамбөри $\frac{1}{100\ 000}$.

45. Қөм гөрөкө һөррө бьгөзө çи һөдьсөдө, ја wөки бь karte мөzila 7,5sm дькьшинө. Бьзаньбьн, сьқас wөxt қөмөггө лөзьмө һөтөни wi çи, wөки зүсүинө қөмөјө сьһөтөкө 3,75km, le бөнө рөһөт бунө u разөне 20 сөһөт лөзьм дьбьн. Bөнө хөгаја re лөзьмө 0,05 төмөрија мөzилө le zedө кьн. Масштөбе karte 1:100\ 000.

46. Масштөбе plane бөгамбөри $\frac{1}{8400}$. Ucastka xwөлије бө

rambəri cənd hektaranə, wəki forma we forma rastgoşejə, cara kizane bə plane $1,5m \times 2,5m$?

Parəvəkəryn bə ve ələqətijeva

47. Bona hazırkırğna forrfore [həltinən 25 pare xwəlija sərpi, 2 pare qume u 1 parəkə gipse. Bona hazırkırğna 700g fərrfor zə wan materijala sığas lazımə?

48. Pripoe nərni zə pare olovoe u parəkə gyle te sekrəne. Bona hazırkırğna 25kg pripoi, hər jəke zə wana cənd kilogram lazımə dıbn?

49. Se brigada təvai 6300 man. qazanç kırğnə. Hər brigadək we cənd maneta bəstine, wəki artela əwılın 35 rozxəbat qazanç kırğnə, ja dyda 42 rozxəbat, le ja səsija 28 rozxəbat.

50. Bona pinəkırğna maşine hosta u bərdəstije wi 180man. standın. Hər jəke we sığasi bəstine, wəki, cara stəndına hostady çara zə cara standına bərdəsti zəftıre?

51. (Zaravi) bona sekrəna dərmane dara lazımə kıl, are gəpın u laka run bə ələqətija 3:2:2. Bona hazırkırğna 4,2kg wi dərmani hər jəke zə wan materijala sığas lazımə?

52. Nava əveda bə kəşə 2 pare vadarodene u 16 pare tırşajənə. Bə kəşə sığas tırşai u vadarod dı 5,4l əveda hənə?

53. Babit zə sıfıre, olovejə u surmejə, je ky wəki bə ələqətija 1:2:2 hatıne hılanine. Bona stəndına 198kg babit zə wan materijala hər jəke sığas lazımə dıbn?

54. 10,5man. kırğbunə se qytija. Sığas pərə kırğbunə hər qytijəke, wəki ja jəkəda haqa dəhkarekbun, sığas ky ja dydada dəhkarekbun u ja səsijada penç karek bun?

55. Dy hostae bə razırjada başqə başqə 210man. pəşkeş stəndinə u wana gərəkə angori stəndına pərə wan pərə vəkın. Hər jəke sığasi bəstine, wəki jək 130man. u je dıne 70 man. dıstine?

56. Zımarija 560 bə angori zımarije 2,3 u 9 parəvəkın.

57. Zımarija 4800 bə ələqətija 7:5 parəvəkın.

58. Zımarija 900 sər dy pare ısa parəvəkın, wəki jək zə ja dıne 5 çara kemtır bə.

59. Zımarija 850 sər 3 pare ısa parəvəkın, wəki ja əwılın bə 3 çara, le ja dyda bə 6 çara zə ja səsija məstır bın.

60. Zımarija 1815 bə ələqətija 9:11:13 parəvəkın.

61. а) Зьмарія 720 сэр 2 пара паравэкьн, је орта һөв да уса
бын сава $\frac{2}{3} : \frac{5}{6}$.

б) зьмарія 4800 бы әләқәтја зьмаріјәә раҫоре је 3 и 2; 4
и 21; 7 и 13 парәвөкьн.

в) Зьмарія 2240 бы әләқәтја зьмаріјәә раҫоре је $\frac{1}{3}$ и
 $\frac{1}{5}$; $\frac{2}{5}$ и $\frac{3}{7}$; $\frac{3}{4}$ и $\frac{2}{9}$ парәвөкьн.

г) Зьмарія 329 әләқәтја зьмаріјәә раҫоре је 0,2 и 0,5 па-
рәвөкьн.

д) Зьмаріјә 750 бы әләқәтја зьмарія раҫоре је 1,3 и 1,2
парәвөкьн.

е) Зьмарія 25 бы әләқәтја зьмаріјәә раҫоре је 49 и 26; 17
и 28 парәвөкьн.

ж) Зьмарія 47 бы әләқәтја зьмаріјәә раҫоре ја $3\frac{1}{2}$ и $4\frac{1}{3}$
парәвөкьн.

62. Зьмарія 100 сэр 3 пара паравөкьн бы әләқәтја $\frac{1}{2}$:
 $\frac{3}{4} : \frac{5}{6}$.

63. Зьмарія 9510 аңғорі зьмарія $1\frac{1}{2}$, $1\frac{1}{3}$, $1\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{5}$
парәвөкьн.

64. а) Зьмарія 88 сэр 3 пара уса парәвөкьн, wәki әwana
уса әләқәтј һөв бын, сава 0,5:0,75:1,5.

б) Зьмарія 1200 сэр пара бы әләқәтја $\frac{1}{12} : \frac{1}{9} : 2:3\frac{1}{4} :$
 $: 5\frac{2}{3}$ парәвөкьн.

в) Зьмарія 680 сэр 3 пара парәвөкьн бы әләқәтја раҫо-
реја $\frac{1}{2} : \frac{3}{4} : \frac{5}{6}$.

г) Зьмарія 1510 парәвөкьн бы әләқәтја, раҫоре ја $\frac{2}{3} :$
 $: 0,7 : 1\frac{1}{2}$.

65. Зьмаріја 632,7 парəвəкьн бь əлəqəтija 0,1:0,01:0,001.

66. Зьмаріја 200 сəр 4 парə ysa парəвəкьн, wəki ja əwьн бь 2 $\frac{1}{6}$, ja dyda — бь 3 $\frac{2}{3}$, ja sьsija бь 1 $\frac{1}{2}$ зь ja cara məstьr-ьн.

67. Cəma dy зьмаріја 75, le əлəqəтija wana бəрамбəри 2. Wan зьмаріја бьбінь.

68. Dy зьмаріја бьбінь, зь кizana jək зь jəke бь 1 $\frac{1}{2}$ car məstьr бə, le cəma wana дьбə 105.

69. Зьмаріја 114 сəр dy парə ysa парəвəкьн, wəki jək бə-рамбəри $\frac{1}{5}$ ja дьн бə.

70. cəma dy зьмаріја бəрамбəри 76, qьsməta зь парəвəкьн-на зьмаріја мəзьн сəр зьмаріја euk бəрамбəри 8 $\frac{1}{2}$, wan зьмарі-ја бьбінь.

71. Əлəqəтija se зьмаріја 3:5:8. зьмаріја sьsija бəрамбəри 112. Hərdy зьмаріје əwьн бьзаньбьн.

72. Əлəqəтija dy зьмаріја 9,3:0,8. зьмаріјək зь ja дьне qa-си 34 məstьrə. Wan зьмаріја бьбінь.

73. Maije dy зьмаріја бəрамбəри 10-ə u əw зьмарі əлəqəi həвьн sawa $\frac{5}{6} : \frac{1}{2}$. Hərdy зьмаріја бьзаньбьн.

74. Se зьмаріја бьбінь, wəki əjanə hərdy зьмаріје əwьн cəma xwəda зьмаріја se nišə зь həmija eukтьr дьдə, le əлəqəтija həpse зьмаріја 1: $\frac{2}{3} : \frac{3}{4}$ -ə.

75. Xanikida 4 kylfət дьzin. Ja jəkeda 3 məгьвьн, ja dyda-да 5 məгьвьн, ja sьsijada 6 məгьвьн, ja carada 2 məгьвьн. Hə-qe avə kylfəte dyda, sьsija u carada həsab кьн, wəki kylfəte Jəke həqe ave 3m 60k danə.

76. Əлəqəтija зьмаріја yzve dy brigade palada 1:4. Gava əwana xəbat kyta кьг, bona kizana qiməтək hatijə кьvькьгьне, wi saxi əjan bu, wəki wəxte pəгə stəndьne brigada dyda qasi 207man. зь ja jəke zedəтьr stənd. Tomərijа stəndьna hərdy briga-da бьзаньбьн.

77. а) Дьгезаја сәме Днепры, Done u Kame орта хwәда бь әләқәтјәкә һаданьн 21:18:16. Днепрыг зь Done қаси 321km дьгезьтәгә. Дьгезаја һәр сәмәкә бьзаньбьн.

б) Вгронзе секьгьна маҫинада дьднә хәбьтанднә, weda һәжә сьфьр 0,82 томәрија қаҫа we, олово 0,16 u 0,02 sink. Nava һәландьна 346kg-да һәрјәкә зь wana сьқаси һәжә?

78. Sovхозeda хwәлија ракьри зь меҫә қаси 135hek. zedәјә. Сәнд һектар хwәлија ракьри sovхозeda һәжә, wәкә әјанә ку хwәлија ракьри бь $3 \frac{1}{2}$ сар зь меҫә мөстьрә?

79. Пенс зьмар әләқәи һәвьн, сава 1:2:3:4:5. Wan зьмәрија бьбіньн, wәкә әм заньн, ку сәма је әwльн је сьсјарга бәгәмбәри 40. Маје је пенса u дыда бәгәмбәри 51.

80. Kolхозeda сәг һәв 170 қотаньн. Se сја гәгәкә ракьн: јәкә бь 150 hek., је дьне бь 300hek., u је сьсјја бь 400hek. Bona ракьгьна һәр сјикә сәнд қотана лазьтә бьҫиньн, wәкә ракьгьн бь сарәкәва дөстре бьвә u бь сарәкәва қьта бә?

81. Сар kolхозвана nava һәвда obligasija zajoma industrijae кьрринә. Ја әwльн 2m 50k дајә, ја дыда 1m 75k, ја сьсјја 2m 75k u ја сара 3m. Obligasija wana 200m бьријә. Әwana әw рәре ку бьгьнә, we сава nava һәвда рарә вәкьн?

82. а) Рәрә, је ку тәҫкәлетә тәр кьријә, bona секьгьна аеропlane, орта һәвда бь әләқәтјја $0,75 : \frac{2}{3} : 1\frac{1}{15}$ -ә. Нәр тәҫкәлетә ке сәнд манет тәр кьријә, wәкә кьвүсә, ку ја әwльн қаси 20man. зь ја дыда зәвтър тәркьријә?

б) 34 қануне бь ды сурга кьрринә—је дьрез u кьн; Нәр қануекә дьрез қаси 2,4 сара зь ја қанунед кьн бьһатьрә. Томәрија қануна бь һақаси кьрринә, бь сьқаси је кьн кьрринә. Зь һәрды сурга сьқас кьрринә?

83. Вьлндәја вулкәне кьвүсә дьнја тәзә—Kotoraxi, Orizava u Pisinca орта һәвда бь әләқәтјәкә һанә, сава $3 \frac{2}{15} : 3 :$
 $: 2\frac{2}{3}$. Вьлндәја һәрјәкә зь wan вулкана бьбіньн, wәкә әјанә ку Pisinca зь Kotoraxi қаси 854m ньтьзьтәгә.

84. Dy jařikada 72kg saĵ haĵe. Sara saĵ jařika dydada bera-
rambəri $\frac{3}{7}$ sara saĵa ĵekedane. Her jařikakeda sĵqas saĵ haĵe?

85. Kolxoze xĵrupuk u gonyĵm daĵe ĵije hazĵrkĵrĵna nen, le
xĵrupuk zĵ gonyĵm 13s zede daĵe. Le zanĵn, waki eleĵetija xĵrupu-
ka tasmilĵkri u sara gonyĵme tasmilĵkri bera-rambəri 16:15, hasab
kĵn tomerija pĵera, je ky kolxoze stendija, waki eĵane ky xĵrupuk
bĵ $5\frac{1}{2}$ man. hĵldane her sentnerĵk, le gonyĵm bĵ 8,3man. her
sentnerĵk.

86. Zĵmarija 2413 sĵr 3 pare ŵsa parovekĵn, waki 0,75 je
ĵeke bera-rambəri 0,3 je dyda u $\frac{1}{8}$ je sĵsija be.

87. Beneki bĵ dĵrezaja 12,4m sĵr 3 qeta ŵsa byrĵine, w-
ki dĵrezaja je ĵeke eleĵeti dĵrezaja je dydane, sawa 3:5, le dĵ-
rezaja je dyda je sĵsijane, sawa 2:3. Dĵrezaja her qetaki wi-
benĵki bĵbinĵn.

88. Provolka bĵ dĵrezaja $38\frac{1}{2}$ m sĵr 3 pare ŵsa byrĵine,
waki para ĵeke haqasi zĵ ja dyda mestĵr be, sĵqas ky $\frac{2}{3}$ zĵ $\frac{5}{12}$
ĵmestĵre, le para dyda haqasi zĵ ja sĵsija kemtĵr be, sĵqas ky
 $\frac{3}{5}$ zĵ $\frac{3}{4}$ kemtĵre. Dĵrezaja her paroke provolke bĵzanĵbĵn.

89. Bĵ se aftomobile gyrryzoviki bona sekĵrĵna xeni kĵrpic
kĵřandĵne. Gyrryzovika ewĵn haqa řara zĵ ja dyda zĵftĵr kĵ-
řandija, sĵqasi ky $3\frac{1}{2}$ zĵ $2\frac{1}{3}$ zĵftĵre, le ja dyda haqa řara zĵ
a sĵsija zede, sĵqasi ky $1\frac{1}{2}$ zĵ $1\frac{1}{5}$ zĵftĵre. Xenci we ĵeke,
eĵane, waki gyrryzovika ewĵn qasi 560 kĵrpicĵ zĵ ja sĵsija zĵftĵr
kĵřandija. Sĵqas kĵrpic bĵ herse gyrryzovika hatije kĵřandĵne?

90. řama dy zĵmarija bera-rambəri 85-e, qĵsmete zĵ parove-
kĵrĵna zĵmarija mezyĵn sĵr ja euk bera-rambəri $7\frac{1}{2}$ -e. Wan zĵ-
marija bĵbinĵn.

91. Maije dy zĵmarija bera-rambəri 10-e u ew zĵmar eleĵei
honyĵn, sawa $\frac{5}{6} : \frac{1}{2}$. Herdy zĵmarija bĵbinĵn.

92. Сужина рѣја, бѣ хѣспре и сѣр велосипеде ѡлѡѡи хѣвнѣ, савва $2\frac{1}{2} : 5 : 6$. Зѣ станица рѣја маѣине хѣтани гунд сѣр велосипеде маѣвнѣ қаси 18 дѡѡ, зѣ хѣспре зутѣр дѣгизѡ гунд. Ве маѣиле бѣзавнѣвнѣ, вѡки зусужина рѣјаѡ сѡхѣтѡѡе бѡгамбѡри 5km-ѡ.

93. Воѡа вѣгнѣ се рѣѣтѣја сѣр хѣвнѣ 54,02m. данѡ. Рѣѣтѣје ѡѡе 148kg бѣ маѣила 125km вѣгнѣѡ, је дѣда 200kg бѣ 111km и је зѣсѣја 74kg бѣ 180km. Вѣгнѣа хѣр рѣѣтѣки сѣ хѣзѡѡѡ?

Angorti

94. Ван ѡумла бѣ ѡурге аугѡртѣје вѣвнѣвнѣвнѣ:

1) 8 ѡлѡѡѡи 16, савва 2 ѡлѡѡѡи 4;

2) 72 сѡнд ѡара зѣ 12 маѣстѣрѡ, сѡнд ѡара 54 зѣ 9

маѣстѣрѡ;

3) 13 зѣ 65 дѣкѡ рѡрѡѡѡе уса, ја савва 19 зѣ 95 дѣкѡ.

95. Аугѡртѣје дѣкарѣн зѣ ван ѡлѡѡѡѣја сѡкѣн:

1) 12:4 и 27:9

4) $\frac{1}{5} : 2$ и 0,4:2

2) 10:2 и 15:5

5) $1\frac{2}{3} : 1\frac{1}{3}$ и $1\frac{1}{2} : 1\frac{1}{5}$

3) 15:18 и 10:12

6) $\frac{3}{4} : \frac{3}{2}$ и $\frac{5}{8} : \frac{5}{2}$

96. Зѣ ван ѡлѡѡѡѣја бѣвѣзѣрѣн, сѣка кизѡн зѣ ван дѣвѡ аугѡрти: 15:20; 18:6; 24:4; 6:8; 42:7; 3:1; 2:4; 4:16; $\frac{2}{3} : \frac{1}{6}$; 40:80; $\frac{5}{8} : \frac{5}{32}$; 1,4:5,6.

97. Хѣнѡ аугѡрти вѣвнѣвнѣвнѣ, ѡјѡнија ѡлѡѡѡѣја вѡана бѡгамбѡри ван зѣмарѣја бѡ:

3; 7; 8; 10; 0,5; $\frac{1}{4}$; $\frac{2}{3}$; $\frac{4}{5}$.

98. Вѣсѣргѣвнѣнѣ сѣка ѡв нѣвнѣсандѣн рѡстѡ:

14:7=25:12,5

75:15=120:60

28:7=20:4

4,2:3=2,6:2

$\frac{1}{6} : \frac{1}{3} = 2,5:1$

$\frac{7}{15} : \frac{1}{15} = \frac{6}{7} : \frac{1}{7}$

99. Дѣвѡ, вѡки зѣ ван хѡгсѡр зѣмарѣја аугѡртѣје сѡкѣн:

1) 9; 3; 21; 7

3) 100; 80; 4; 5

2) 15; 14; 8; 75

4) $\frac{2}{3}$; $\frac{1}{4}$; $1\frac{3}{4}$; $1\frac{5}{16}$

100. Angortije rast bьmine 75:15=105:21, wəki hərdy yzve ələqətija əwlьn sər 5 parəvəkьn, le hərdy yzve ələqətija dyda sər 7 parəvəkьn?

101. Angortije rast bьmine 2:3=8:12, wəki hərdy yzve ələqətija əwlьn sər 11 çarkьn, le hərdy yzve ələqətija dyda sər 9 çarkьn?

102. Angortije rast bьmine $\frac{3}{8} : \frac{1}{4} = \frac{15}{16} : \frac{5}{8}$, wəki hərdy yzve ələqətija əwlьn sər 8 çarkьn u hərdy yzve ələqətija dyda sər 16 çarkьn?

103. Angortije rast bьmine 36:12=48:16, wəki:

1) Hərdy yzve dərya 2 çara euk kьn?

2) " " " 3 çara məzьn kьn?

3) " " orte 6 çara euk kьn?

4) " " " 4 çara məzьn kьn?

104. Bь van angortije hana bьçərtьbьnьn xəisəte angortije səri:

$$1:3=6:18$$

$$0,1:0,5=2:10$$

$$2:9=4:18$$

$$8:6=\frac{1}{3}:\frac{1}{4}$$

105. Zь van hasьte bərambəri həv angortije sekьn u əjanija hər ələqətijəke kьvşkьn:

$$3 \cdot 24=8 \cdot 9$$

$$2 \cdot 5=0,5 \cdot 20$$

$$5 \cdot 12=3 \cdot 20$$

$$3,8 \cdot 2=76 \cdot 0,1$$

$$\frac{3}{4} \cdot \frac{1}{5} = \frac{5}{12} \cdot \frac{9}{25}$$

106. Dьbə, wəki angortija 63:21=96:32 məzьn kьn (jane zi euk kьn) hərdy yzve ələqətijəe rəşьn bь çara çara zьmarijəke? Hərdy yzve rəşьn? Zь we jəke əjanija ələqətije we be gьhastьnə? Angortije rast bьmine?

107. Van angortijada yzva kьn bьkьn:

$$1) 27:90=6:20;$$

$$4) 10:16=25:40;$$

$$2) 45:30=27:18;$$

$$5) 560:140=360:90;$$

$$3) 18:6=51:17;$$

$$6) 1260:945=720:540.$$

108. Angortija nь şkəstija aza bьkьn:

$$1) 4\frac{1}{4}:2=8\frac{1}{2}:4$$

$$7) 5\frac{3}{8} : 14\frac{1}{3} = 12:32$$

- 2) $\frac{16}{7} : \frac{1}{7} = 5\frac{1}{3} : \frac{1}{3}$ 8) $8\frac{1}{3} : 4\frac{1}{2} = 6\frac{1}{4} : 3\frac{3}{8}$
 3) $3,5:1,5=4,2:1,8$ 9) $0,8:0,25=1,536:0,48$
 4) $\frac{1}{14} : \frac{1}{7} = \frac{1}{6} : \frac{1}{3}$ 10) $28,48:3,2=8,01:0,9$
 5) $8,5:4=4,25:2$ 11) $2,84:5\frac{17}{25} = \frac{2}{3} : 1\frac{1}{3}$
 6) $0,4:3=0,16:1,2$ 12) $3\frac{13}{15} : 4\frac{5}{6} = 1\frac{7}{20} : 1\frac{11}{16}$

109. Узве аңгортіеі пә о́ған бьіріпін:

- 1) $x:1=2:7$ 13) $2\frac{1}{2} : 1\frac{1}{4} = 2:x$
 2) $x:9=7:14$ 14) $2\frac{2}{3} : 0,03 = 1\frac{7}{9} : x$
 3) $x:300=54:40$ 15) $12:x=0,4:1,8$
 4) $855:720=570:x$ 16) $5:3,6=1:x$
 5) $45:18=180:x$ 17) $7:1\frac{3}{4}=3,6:x$
 6) $21:x=36:12$ 18) $0,25:1,4=0,75:x$
 7) $75:9=x:9$ 19) $\frac{x}{75} = \frac{7}{3}$
 8) $608:912=x:768$ 20) $\frac{3,5}{8,4} = \frac{x}{4,5}$
 9) $184:x=92:230$
 10) $100:x=300:480$ 21) $\frac{x}{7} = 12:17$
 11) $\frac{1}{8} : \frac{1}{3} = \frac{3}{7} : x$ 22) $3,5:x=0,8:2,4$
 12) $3,1:9,3=x:\frac{7}{9}$ 23) $6,8:2,5=x:1,5$

110. Ван аңгортіеі хана бьірәдіпін:

- 1) $4,5:3x=4:28$ 5) $1\frac{1}{2}x:\frac{3}{4} = 2\frac{1}{2}:0,125$
 2) $180:8x=75:30$ 6) $1,25:0,4=1,35:0,3x$
 3) $2x:9=2\frac{1}{3}:5\frac{1}{4}$ 7) $0,3:\frac{2}{5}x=1:0,01$
 4) $\frac{2}{3}x:\frac{1}{5} = 3\frac{1}{3}:\frac{1}{5}$ 8) $1:1\frac{1}{5} = \frac{2}{3}:2x$

111. Bərambəri cənə u bə kizan jəkanija əjan dəbə yzve angortijejə nə əjan də van məsələda:

1) $x:7t=8m^3:12m^3$ 3) $30\text{ man.}:25\text{ man.}=x:5\text{ səh.}$

2) $x:30\text{ kg}=6\text{ m}:45\text{ m}$ 10a) $x=15m^2:24m^2$

112. Yzve angortijejə dərvə 12 u 7; jək zə je hyndyr bərambəri 21. Je dəneijə hyndyr bərambəri cəqasijə?

113. Yzve angortijejə hyndyr mina 3,5 u 4, le jək zə je dərvə bərambəri 2. Je dəneijə dərvə bəbinən.

114. Van se zəmarije hanarra, je saraj angortije bəbinən:

1) 20, 5, 7. 2) 10, 16, 3. 3) $7\frac{1}{2}$, $25\frac{1}{2}$, 6. 4) 0,94; 3,5; 7,5

115. Zə vi həsabe hana angortije cəkən u bəqədinən:

1) Hələndənək zə zerr u səfərə; qəşə səfər ələqəijə qəşə zerrə, sawa 5:6. Qəşə zerr də hələndənədə bəzanəbən, wəki zanən ky qəşə səfər də wəda bərambəri 75g-ə.

2) Sale baye ysa ələqəijə sale kyrrən, sawa 8:3. Kyrrə cənd salijə, wəki bavi 49,6 salijə?

3) Diametəra gərre ysa ələqəijə dairəjə, sawa 7:22. Dəreza-ja dairə bəzanəbən, diametəra wə bərambəri 2,1m.

Rast u vəgərran-
dəna angortija
məznəje.

116. Maşinə səhətəkədə 40km dəcə. 2səh. wə cənd kilometəra hərrə? 3 səhətə? 4 səhətə? 5 səhətə? u je main.

Kyətəsije tablisedə bənvəisən (t—wəxt, S—re bə kilometəra).

Təvgəredana sawa orta wəxt u məzila [maşinə dərbəzbuja dəjə?

t	1 səh.	2 səh.	3 səh.					
s	40km	?	?					

117. Məzila orta dy bazarrada 900km-ə. Tablisedə wəxtə maşinəijə orta wan hərdy bazarrada bənvəisən, wəki zucuina maşinə ja səhətəkədə 20km, 25km, 30km 40km. Təvgəredana sawa nəvə vanda həjə, je ky vi həsəbidənən?

Zucuin səhətəkeda	20km	25km	30km	40km		
Zymarija səhəta	45səh	?	?	?		

118. Qaşa sinkeə məxsus bərambəri 7-ə. Tabliseda cıkən u həsəb kən zymarija, je ky angori qaşa sinkenə u bə cıgırtna 2, 3, 4, 5 u je main hıddanə bə desimetre kubiki. Təvğyredana sawa orta cıgırtnə u qaşa məxsusda həjə?

119. Qvşqkən rast angortija u vəgərandyna angortija məznəja van çote hana: 1) Qaşa hur-mura u bəhe wan; 2) Zucujina maşine u wəxt, je ky lazımə bona qədandyna məzile; 3) Sara pala u wəxte ky lazımə bona qədandyna xəbatəke kvşqkri; 4) Qaşa bədəna u cıgırtna wana; 5) Dərezaja u bəraja ərde rastgoşə wəxte ru disa əwə; 6) Sara həq xəbate u zymarija pale zavodeda; 7) Sara pəre u zymarija mərvə, orta kizanada xarən te parəvəkərne; 8) Vahe kvşandyna ber u məzil.

120. Təvğyredan həjə: 1) Orta kələke kvadbrateda u ruje weda? 2) Orta parxane kubeda u cıgırtna weda?

121. Ruje kvadbrate sawa we be gyhastne, wəki kələke dycar bəkən? se çar bəkən? dəh çar bəkən?

122. Cıgırtna kube we sawa be gyhastne, wəki parxane we dycar bəkən? Se çar bəkən? Dəh çar bəkən?

Məsəb bə rast
angortija məznəja.

123. 27man. danə 5m cit kvrrinə, sçqasi gərəke bədzənə kvrrina 10m wi citi?

124. Bona 12 dəst kvnc 46,8m pərcə xəç kvrnə. Cənd dəst kvnc zə 74,7m wi pərcəi dərte?

125. Sər maşina tuzkərne nava $3\frac{1}{2}$ səh. 56 byrxə ha-zvkərne. Cənd byrxə disa sər we maşine, nava 12 səh. tenə ha-zvkərne?

126. Bona rəngkərne pole bə 15kv. m 2,1kg. oxri lazımə. Sçqas oxri lazım dəbə bona rəng kərne kənta bə sara 6,3m × 4,5m?

127. 41,4g buze cıgırtna bə 46kub.sm dəğrə. Cıgırtna çje buzei bə qaşa 18,9g bəbinən.

128. a) Bona сьпина ёrде бь 27,4hek. sovhoz 16 pala дьгьрә. Sovhoz гәрәке сәнд pala бьгьрә bona сьпине диса wi wәxtida ёrdәki дьней бь 41,1 hektari?

b) Kasilkәk (mašina дьруне) nava 7сәһ. 3,5 hektara дьдь-ru. Сьqas wәxt lazьшә, wәki se kasilkә 7,6hek. бьдьрун?

129. Bona рётна 270kg nan, 217 $\frac{1}{2}$ kg-ar hatije хәрç кьгьне. Сьqas ar дьсә bona 801kg nan?

130. 14kub. dm һәсьн 109,2kg дькьшине. Нәсьне сәнд kilo-гьрама бькьшине, wәki сьгьртна wi сьje һәсьн 25kub.dm? 40kub. dm?

131. Нәwze avei бь 38,4kub.m nava 2 $\frac{1}{4}$ сәһ тьзи ав дьбә. Nava сьqas wәxtda һәwze дьне we тьзибә, je 12,8kub.m һьлтинә u wәki ave бь zucuinәke тьзидькьн?

132. Bona рәнг кьгьна pole konta бьдьгьзaja 9 $\frac{1}{2}$ m u бә-раja 5,3m 100,7man. даңә. Bona рәнг кьгьна pole konta бьдьгь-зaja 6,9m u бәраja 5,7m сәнд манета гәрәке бьдьн?

133. Nasos nava 4сәһ. u 12дәq. 7²kub.m ав һьдьбьнә, сьqas wәxtda әw 2140kub.m ав дькарә һьлбьнә?

134. Majatnika сәһәта diwer nava 2 $\frac{1}{5}$ дәq. 198 çara дь-сә y te. We сәнд çara nava 3дәq. u 12 sekundada һәррә u бә?

135. Зь 7,9 vedro шir 3,2kg rune ньвишке te стәндьне. Bona стәндьна 16kg run, сәнд vedro шir lazьm дьбьн?

136. Nava 2сәһ. 15дәq. сәһәт qasi 1 $\frac{1}{2}$ sekund paş дькә-вә. Nava сьqas wәxtda әwe qasi 1 $\frac{1}{3}$ sekundi paş кәвә?

137. Bona решоткәкьгьна diware dari бь 5kv. m бьн siwax-кьгьнеда 75 dare зьгав (dранок) lazьмьн. Сәнд dare зьгав lazьm дьбьн bona решоткәкьгьна diware бь ruje 32kv.m?

138. Bona 5 çәvze dare зьгавә diwer 4 $\frac{3}{8}$ kg бьзмар хәрç дьбә. Сьqas бьзмар lazьm дьбьн bona 18 çәvze dare diwer?

139. Re, ja ky бәrpala еijera дьсә, һәр 15m re, 1,2m бь-

lyndajə. Zь bynatara ejje bь məzila 375m sanatorijək həjə. Bь ələqətija bynatara ejjera əw sьqasi zoreə?

140. Bona byrrina dare ruje 50kv m 1,2səh. lazьm dьbə. Bona byrrina dare ruje 140kv m sьqas wəxt lazьm dьbə?

141. Bona dərbazkьryna pyrrovolke bь se ҫerga hər 10 pagoni metьra dərbaz kьrynerra 12səh. xəbatije lazьmьn. Bona dərbaz kьryna pyrrovolke disa wi ҫurrəi 750 pag. metьrğa cənd səhət lazьm dьbьn?

142. Zь 0,3t sev 35kg seve hьşkkьri hatьnə stəndьne. Zь 2,1t sev, sьqas seve hьşkkьri we benə stəndьne?

143. Xwəlija bь 300kv m 4,8kg əəarr te rəşəndьne. Disa wi qəjdəi hək sьqas əəarr we be rəşəndьne?

144. Zь 100kg əəarr 80kg ar te stəndьne. Disa wi qəjdəi, sьqas əəarr hazьr bьkьn, wəki 680kg ar bystinьn?

145. Bona 2m fyrronte 7 gyle kimjəe (3-djumi) xəгҫ dьbьn. Bona 5km cənd gyle ysa lazьm dьbьn?

146. Rakьryna 3 hektarə xwəlije bь traktora „Fordzon“ 21,75man. sər rudьni. Rakьryna 19hek. cь hezajə?

147. Rakьryna 5hek. xwəlije bь həspra 58man. sər rudьni. Rakьryna 19hek. we cь sər runi?

Məsab bь vəgərran
dьna angortija
məzьnaje

148. Maşinə məzila orta dy bazarrada 20 səh. dьcə. Bь zucujina ortə ja 25km səhətəkeda. Maşinerra sьqas wəxt lazьmə, wəki disa we məzile hərrə u zucujina qasi 7km səhətəkeda zedəbə?

149. 16 hosta nava 21 rozida kucə kəvьr kьrynə. Cənd hosta lazьm dьbьn, wəki we kuce nava 14 rozada kəvьr bьkьn?

150. 12 məryva xəbata xwə nava 8səh. kyta kьrynə. Nava sьqas wəxtda disa we xəbate 36 məryve kyta bьkьn?

151. Bona gərmkьryna xeni şəwata 60 rozi bь norma xəгҫkьryna roze 700kg hazьr kьrynə. Əwe şəwate tєra cənd rozakьryje, wəki xəгҫkьryna rozəke 525kg. bujə?

152. Koperativa məktəbe həsabkьr, wəki bь bahe 60man. 800 qələmi bьkьrrə. Le qələmək bь $2\frac{1}{2}$ kar. baha bun. Disa bь wan pəra, sьqas qələm we benə kьryine?

153. Bona byryna nyfte 30 sistern bь hьlanina hər jəke

16,5t lazym bun. Le rja maşineda hær je mæzyn hæbun bÿ hÿlani-na hær jæke zÿ wan 24,75t. Cænd sisterne ysa lazymÿn bona bÿrÿ-na nyfte?

154. Bona sekÿrÿna pole konte bÿ lineleum, lazymæ 39m lineleume bÿ bærja 0,9m bÿkÿrÿn, le skladede lineleume bÿ we bærje tÿnæbu, gotÿn, wæki je 0,25m bÿkÿrÿn. Cænd metÿr line-leum gæræke bÿkÿrÿn?

155. Dy cærx bÿ qaişa dainerra hævvanÿn, xazadairja jæke 528sm ja dÿne 225sm. Ja jæke 60 fÿtla dæqækeda dÿkæ. Dæqæke-da, ja dyda cænd fÿtla dÿdæ xwæ?

156. Cærxa bÿ diametÿra 720mm 143 fÿtla dæqækeda dÿdæ xwæ, bÿ qaişa dainerra cærxækæ dÿnerra hatijæ gÿredane, ja ky 396 fÿtla dæqækeda dÿkæ. Diametÿra cærxa dyda bÿbinÿn.

157. Diametÿra cærxa reşÿn bæræmbæri 300mm-æ zuzÿvÿr-gandÿna we 400 fÿtl dæqækedanæ. Zuzÿvÿr-gandÿna cærxa raşÿn bÿzanÿbÿn, wæki diametÿra we bæræmbæri 100mm-æ.

158. Tækæræka dÿran 75 dÿrane we hæne u 92 fÿtla dæqe-da dÿkæ. Tækæræka bÿ 25 dÿrani ja jækerra gÿredai we cænd fÿt-la dæqækedÿ bÿkæ?

159. Wæki bona parketa kævÿri hÿldÿn plite rastgoşæi bÿ dÿrezaja 8dm u bærja 1,2dm, we 1380 hæbe hærrÿn. Cænd plite kvadÿrati we hærrÿn bona parket, wæki plitke bÿ cara 0,01kv m hÿldÿn?

160. Bona bÿrÿna bar 41 vagon lazymÿn. Hær vagonæke bÿ 16,5t bar dÿkÿn. Cænd vagone ky 20,5t hÿltinÿn lazymÿn bona bÿrÿna wi bari?

161. Bona sÿnina zævija sædÿrtija kolxoze, brigada bÿ 27 mærvæ kævşkÿrijæ. Cænd mærvæ lazymæ kævşkÿn, wæki wan zævija nava 9 rozada bÿdÿrun, wæki şjanæ ky brigada şwÿn wan zævija nava 14 rozada dÿkarÿn bÿsÿnÿn?

162. Bona kÿşandÿna hur-mura 15 avtomobile bÿ bÿrÿna 3t hær jæke lazym bun. Bazaeda avtomobile bÿ bÿrÿna $1\frac{3}{4}$ t hær jæke hæbun. Cænd avtomobila gæræke bÿşinÿn, wæki wan hur-mura bÿkÿşinÿn?

163. 16 darbÿrra ucastkækæ meşæ bÿ 46 roza dar bÿrrin, cænd roza disa şw ucastkæ 23 darbÿrÿija karÿbuna bÿbÿrrina?

164. Bona 28 mærvva xəbata $7\frac{1}{2}$ rozi həjə. Əw xəbate we cəqasi bəkbəşinə, wəki sər we xəbate 21 məri xəbtinə?

165. Qomər bona 45 roza hazır kərvnə, bə xəç kərvnə hərrə-zəkə 640kg. Əw qoməre we tərə cənd roza bəke, wəki xəçkərvnə roe 720kg bə?

166. Traktor „Balşevik“, bə zucuşina 4,9km səh. təmərjia məzile $5\frac{1}{2}$ səh. cu. Cəqas wəxt traktorerra lazımə, we məzile hərrə u zucuşina wəə səhətəke zedə bə hətani 7,7km?

167. Bytılge ky 6,4litr nəft hiltinə, dəwsa nətte ja ky bərambəri gəranija wejə qətran bərdane. Qətran çigərtnəkə sawa dəgərə? (Kaşa nəftejə məxsus—0,8; kaşa qətranejə məxsus—1,2).

168. Wəki gəmi səhətəkeda 20km hərrə, əwe nava $1\frac{1}{5}$ səh. bəgəhizə çı. Nava cəqas wəxtəda əw bəgəhizə çı, wəki əw səhətədə 18,4km hərrə?

169. Aeroplan məzila orta dy bazarrada 3 səhətə cujə, səhətə 180km cujə. Əw cəqas wəxt vəgərrija paşda cu, wəki zə bəe əwe səhətəkeda hər 160km karəbu bəcija?

170. Bə daina $3\frac{2}{3}$ kg xərpuk sutkeda, we 18 roza tərə eskadrone bəkəra. Daina sutke bərambəri cəqasi bujə, wəki xərpuk 15 rozada xəç kərvnə?

Məsab bə angortija məzənaje (dəgəça təvhəv).

171. Boça dəst rekərvnə xəbata xwəlije ja ucastka rja maşine, bəre 57 mærvv kəvşkərvnbun, je ky karəbun we kəlane nava 45 rozada bəkolən. Paşi 15 roza lazımə bu, wəki əw xəbat zu bahata qədandəne u bona we jəke zi hənə mærvv zedə kəvşkərvnbun u təmərjia kəlane 12 roza bəri wəxtə bəre kəvşkəri kyta bujə? Cəqas palə kəvş kərvnə?

172. Bona sekərvnə 10 ragoni metəra surkərvnə bə provolka bə bəraja 6m 74kg provolka lazımə. Cənd kilogram provolke lazımə dəbə bona sekərvnə 38 ragoni metəre surkərvnə bə provolka disa bə we bəraje?

173. Boça sıwaхkərvnə diware bə dərezaja 9m u bəlyndaja

4m, 4s albastьra lazьmә. Сьqas albastьra jazьmә bona diware бь-
дьрезaja 8,5m u бьлндaja 3,6m?

174. Ёләк қоланә. Roza әwlьn 35 мәрьv hatьnә сәр хәbate,
je ky 875 kub.m xwәli дәрхьстьнә. Roza дьне, disa ysa хәбти-
нә, 42 мәрьva әw хәbat қyta кьрнә. Мәрьve раşьn сьqas xwәli
қоланә?

175. Бь gava 6,5mm vinta cuineva 260 vitokьn, сәнд vi-
tok vintevanьn бьgava 5mm?

176. Дь lt provolka strinda сәнд метьr һәнә, wәki әjanә
ky 16kg we provolke дьрезaja 107m дькьşinә?

177. Nava 25dәq. slesar бь metcik 6 bolta cedьkә. Сәнд
bolta we nava 7sәh. roza хәbateda cekә, wәki nav хәbateda сәр
hәv 45dәq. хәрç дькә.

178. Зьmere zitke zavodeda бәрәmbәri 950t. Бь ортә 3 ro-
zada 57t хәрç дьбә. Әw зьmere zitke we тәra сәнд roza бькә?

179. Тәкәрәка фьrxунәә реşьn, je бь хазdaira 2,6m мәzilә-
keda 375 çara зьvьrrijә. Disa we мәzileda, тәкәрәка раşьn сәнд
çara зьvьrrijә, wәki хазdaira we 3,25m?

180. Karta бь masştaba $\frac{1}{2\ 5000}$ бь masştaba $\frac{1}{1\ 0000}$
секьрнә. Дьрезaja rja маşine we сьqas бә, wәki karta бәreda
дьрезaja we 12,5sm?

181. Рокьрнә зь сьфьre sor 25kg дькьşinә. Қаşa model
бьзаньбьn je зь дарә, wәki қаşa дарә мәxsus 0,65, je қаşa
мәxsus ja сьфьre sor 8,6.

182. Сьqas сьgun бь қаşe lazьmә bona рокьрнә 10 зьkifa,
wәki modela зь dare came секьрнә, 3,6kg дькьşinә? Қаşa dare-
camei мәxsus 0,6, қаşa сьgun ja мәxsus 7,2; u gava сьgune wәx-
te рокьрнә 0,05 қаşa рокьрнә һьldanә.

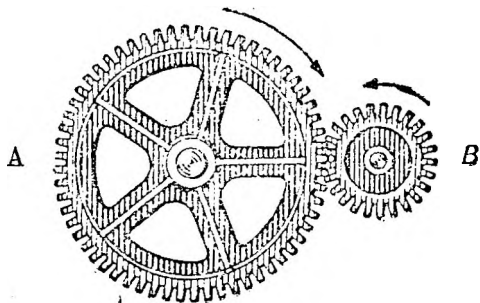
183. Idarәkeda 120 elektro ләmpьcke бь 25 mumi һәнә,
bona хәбтандьна energija электьrike мәhe 96man. дьдә. Idare
we сьqasi ekonomije бьstинә, wәki ләmpьcke 25 mumi бьgyhezә
бькә je 16 mumi (wәxte vekәtьne jәkә).

184. Diametьra сәрxa matorre, ja ky 1200 fьtla дәqәkeda дь-
кә бәрәmbәri 200mm. Diametьra сәрxe гәрәke сьqasi кем бькьn,
wәki wәxte zedәbuna зьmarija фьtle elektromatorre һәtani 1600
фьtli дәqәkeda, zucujina ләqандьна qaişa сәрx nola бәre бә?

185. Dy сәрх бь qaişe һөвваньн. Дьрезая хаздairja сәрхә-ке бәрәмбәри 80sm, le je ja дьне 185sm. Вьзаньбьн, гәло сәрха дыда сәнд фьтла дьдә хwә, wәki ja jәke 74 фьтла дәqәkeda дькә.

186. Dy сәрх бь qaişe һөвваньн. Дьрезая хаздairja сәрхә-ке бәрәмбәри 65sm. Дьрезая хаздairja сәрха дыда вьзаньбьн, wәki je jәke 154 фьтла дәqәkeda дькә, le ja дыда 110 фьтла дәqәkeda.

187. Тәкәрәка дьранә А 60 дьране we һөнә u 114 фьтла дәqәkeda дькә. Зьмар-ија фьтле тәкәрәка еi-кә рашьнә В вьбиньн, wәki 25 дьране we һөнә (шьк. 1.)

Шьк. 1

188. Тәкәрәка дь-ранә конически 240 фьтла нава 3 дәqada дькә u 60 дьране we һөнә. Ja дьне we дә-qeda сәнд фьтла бьдә хwә ja 48 дьране we һөнә?

189. Вугха қылкькьне 160 фьтла дәqәkeda дькә. Тәкәрәка weә решьнә конически 13 (шьк. 2) 60 дьране we һөнә u 40 фьтли дәqәkeda дькә. Зьмарија дьране тәкәрәка С рашьн вьзаньбьн.

190. 4 сәрх һөнә (шьк. 3). Сәрха jәke 210 фьтла дәqәkeda дькә. Диаметьга сәрха бь аngорija хwә бәрәмбәри: 60sm, 56sm, 48sm, 36sm. Зьмарија фьтле сәрха рашьн вьзаньбьн.

191. Тәкәрәка А 24 фьтла дәqәkeda дькә u 72 дьране we һөнә; тәкәрәка В 90 дьране we һөнә; С-24 дьраньн (шьк. 4). Тә-кәрәка А авитьнә С, le В-D. Тәкәрәка С u В сәр valәke руньш-тьнә. Зьмарија фьтле тәкәрәка D вьбиньн.

192. Тәкәрәка D зьмарија фьтла дәqәkeda we сьqasi бькә (шьк. 4), wәki 75 дьране тәкәрәка А һәjә u 40 фьтла дәqәkeda бьдә хwә?

193. 64 дьране тәкәрәка А (шьк. 4) һәjә u 180 фьтла дәqәke-da бьдә хwә; 28 дьране тәкәрәка 13 һәjә, 84 дьран je тәкәрәка С-нә. Тәкәрәка D гәрәке 96 фьтла дәqәkeda бькә. Гәрәки сәнд дьране we һөбьн?

194. 5 nasosa nava 3səh-da 1800 vedro av hyləyninə. 4 nasose ysa, nava 4səh. we sьqas av hyləynyn?

195. Wəki dəfa provolke, ja ky provolke hazьr dьkə, 60 fьtla dəqəkedə bьkə, hьnge 240m provolkə we dəfe te pəeanə nava 3səh. 20 dəqida, nava sьqas wəxtəda 100m provolkə we dəfe be pəeanə, wəki əwe we $4\frac{2}{3}$ fьtl dəqəkedə bьkə?

196. 4 kərasinkə, je ky hərəroz bь 3 $\frac{1}{2}$ səh. sьxylinə nava 30 rozida 36litr nьft xəqə bujə. 28,8litr nьft nava cənd rozada we xəqə bə, wəki hərəroz 5 kərasinke ysa, nava 4səh. 30 dəqida bьsьxylyn?

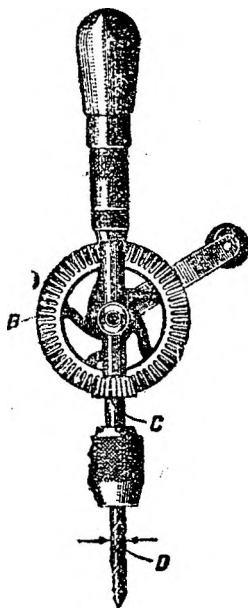
197. Bona dьru-na 230 paltoi 805m dьrap xəqə bujə, bь bəraja $\frac{4}{5}$ m. Sьqas

dьrap bona 270 paltoirra lazьmə, wəki bəraja dьrap we 1,2m bə?

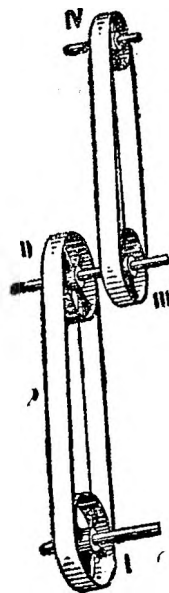
198. Çi polae bь dьrezaja 2,4m, bəraja 10mm n qalьmaja 7mm, 1,82kg dьkьşinə. Qaşa çiki polae ysa, bь dьrezaja 4,8m, bəraja 25mm u qalьmaja 14mm, we sьqas bə?

199. Təştəkə darə bь dьrezaja 4m, bəraja 30sm qalьmaja 20sm, 120kg dьkьşinə. Tьştə zь darəki dьne, ja ky wəki 3kub.sm we haqasi bьkьşinə, sьqas ky 2kub.sm dare jəke dьkьşinə, wəki dьrezaja we 5m, bəraja we 40sm, qalьmaja we 30sm, we sьqasi bьkьşinə.

200. Gərmkьrəna xeni, je ky wəki 12 sobə tedəlyn, nava 7 məhada bь dare sьrəndare, 480man səg rudьni. Gərmkьrəna xeni we sь heza bə, kizənida 18 sobənə, nava 8 məhada bь dare palu-

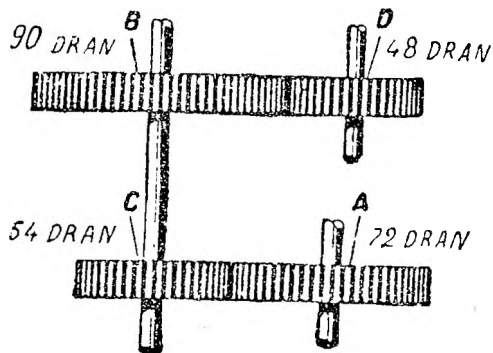

Şьk. 2.

Şьk. 3.

te, wəki 7kub.m dara palute haqas gərm d̄d̄ə, s̄qas ky 1²kub.m dare s̄r̄ndare d̄d̄ə, le 3kub.m dara palute haqasi hezajə, s̄qasi ky 5kub.m dara s̄r̄ndare hezajə?

Şbk. 4.

201. Bona nəşr k̄r̄na k̄t̄ebe, ja ky rukida 42 çergənə u hər çergəkeda 27 hər̄f̄n, 35 bəlg kaqəz laz̄m̄n bona k̄t̄ebəke. S̄qas kaqəza b̄ wi çurr̄i laz̄m̄ə, wəki rukida 54 çergənə u hər çergəkeda 36 hər̄f̄n?

202. Bona xaniyə 9 ləmr̄ckə d̄şx̄yl̄n̄n nava 24 roza hər ləmr̄ckək hərroz 5səh. şuxyl̄nə b̄ h̄s̄ab 21m 60k danə. B̄ 16,8m wi xani s̄qas wəxt 6 ləmr̄cka b̄ vekət̄na wanə 4səh. wəxt h̄t̄a wəxtə d̄kar̄n̄ b̄d̄nə vex̄st̄nə.

203. Bona polk̄r̄na karidore, 5 t̄əxtə b̄ d̄r̄ezaja 3m u bəraja 30sm laz̄m̄ buç. Cənd t̄əxtə b̄ d̄r̄ezaja 4m u bəraja 25sm laz̄m̄ d̄b̄n̄ bona polk̄r̄na wi poli?

204. Bona xar̄na kom̄a əskər, bona 60 rozi nan haz̄r k̄r̄nə b̄ wi h̄s̄abi, wəki hər jək 1kg hərroz b̄st̄nə. $\frac{3}{4}$ wi nani t̄era cənd roza we b̄kə, wəki z̄mar̄ija əskərə kom̄eda qaşi $\frac{3}{8}$ z̄mar̄ija bərə kemt̄r bə, le stand̄na mər̄v̄ki ja hərroz qasi 500g we zedə bə

205. Bona 9 kup̄e maşine 20,65t kom̄r haz̄r k̄r̄nə, le 3 kup̄ gərəkə 230km b̄suna, 2 kup̄ 190km u 4 kup̄ zi 210km. Bona hər kup̄eki maşine cənd kilogram kom̄r haz̄r k̄r̄nə?

206. Bona b̄r̄na d̄y bare mina həv, 180man. danə, le barək b̄ ḡran̄ija 6t b̄r̄nə fabrike, ja ky 75km duri çije b̄r̄nə bu, le je d̄nə b̄ ḡran̄ija $6\frac{1}{4}$ t b̄ məzila 120km b̄r̄nə. Bona b̄r̄na hər bar̄eki başqə s̄qas danə?

207. Bona d̄rbazk̄r̄na faitone wi bəri eem 1man. d̄st̄in̄n̄,

зъ бѣгъна хәсрә 50кар. зъ мәрѣва 30кар. Nava mähäkeda сьқас faiton, хәср u мәрѣв дәрбазкьрнә, wәki әләқәтија зьмарije әwлн je dydarra 2:9; әләқәтија зьмарija мәрѣве дәрбазкьри, зьмарija хәсрә дәрбазкьригга $\frac{2}{7} : \frac{2}{3}$ u сәр хәв 2144ман. стандьнә?

208. Xazdairja tәkәrәka faitonei решн $1\frac{3}{5}$ m, ja рашн $2\frac{1}{4}$ m. Mәzila зь һәмija еуктыг сьқасә, ja ky faitone terra хәр-гә, wәki tәkәrәka решн zi u ja рашн zi бь çare зьмарija тәма-ми бьзъвьргьн?

209. Dьrane dy tәkәrәke ky дькәвнә һәвду 28 u 16 дь-гань. Bәri çilәqandьna wana, бь кьlse dy дьrane ky һәвда гу-дьnin je wan tәkәrәka қьвш кьрнә. Раši сәнд зьвьргандьне wan tәkәrәka, әw çije қьвшкьри we rasti һәвду ben?

VII. SƏLƏF

Fəmkьrнed
himli.

1. Bькьнә sәlәf (zaravi);

1) 0,01; 0,07; 0,13; 0,29; 0,95; 0,87

2) 0,1; 0,4; 0,6; 0,7; 0,9

3) 1; 2; 3; 12; 25; 1,25; 1,5; 3,2; 4,6; 9,7

4) 0,153; 0,456; 5,023; 1,001; 4,153; 7,006; 3,1425; 5,0615

2. Bькьнә sәlәf:

1) $\frac{1}{100}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{20}$, $\frac{1}{25}$, $\frac{1}{40}$, $\frac{1}{50}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{9}$, $\frac{1}{17}$, $\frac{1}{8}$

2) $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{20}$, $\frac{3}{5}$, $\frac{7}{10}$, $\frac{3}{8}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{19}{20}$, $\frac{17}{40}$, $\frac{27}{50}$, $\frac{23}{80}$, $\frac{8}{125}$, $\frac{31}{200}$,

$\frac{117}{160}$, $\frac{539}{800}$, $\frac{223}{400}$, $\frac{7}{500}$, $\frac{573}{200}$

3. Van şkestija hana бькьнә sәlәf (rastһәsab һәta 0,1^{0/0}):

$\frac{2}{3}$, $\frac{4}{7}$, $\frac{5}{11}$, $\frac{7}{18}$, $\frac{28}{57}$, $\frac{75}{82}$, $\frac{135}{112}$, $\frac{245}{156}$, $\frac{321}{350}$, $\frac{1539}{700}$, $\frac{2829}{1728}$

4. Van sөләfә һана бәкнә җирре җәстия:

1) 1% , 7% , 10% , 27% , 40% , 121% , 359% , 100% , 200%

2) $2,5\%$, $5,4\%$, $7,2\%$, $8,3\%$, $18,3\%$, $29,1\%$, $0,6\%$, $0,11\%$
 $0,27\%$, $1,4\%$, $412,25\%$, $105,75\%$, $109,4\%$

3) $\frac{1}{2}\%$, $1\frac{1}{2}\%$, 17% , 24% , $8\frac{3}{4}\%$, 19% , 124%

4) Zaravi 20% , 25% , 50% , 75% , $33\frac{1}{3}\%$

5. Вьзаньһн:

Дитна сөләфә
зб зьмарие.

1) 8% зб 1250 ман

2) $4,5\%$ зб 3,6 t

3) $13,4\%$ зб 180km

6) $0,3\%$ зб 52 400 t

4) $0,5\%$ зб 12 литр

7) 7% зб 9,6 t

5) $8,3\%$ зб 1,3 Miljart ман

8) $3,75\%$ зб 18,4 l

9) $0,75\%$ зб 540kg

14) 30% зб 48 hek

10) $12,5\%$ зб 170 km

15) $65,2\%$ зб 124,75 hek

11) $13,5\%$ зб 940,8m

16) $13,6\%$ зб 58,14 a

12) $1,2\%$ зб 0,17 m

17) $7,45\%$ зб 56,2 kv m

13) 35% зб 36 mln

18) $3,7\%$ зб 81 kub. m.

6. Вьбиньһн:

1) 5% зб 48,7

7) $3,25\%$ зб 1760

2) 8% зб 71,3

8) $0,6\%$ зб 4,5

3) $1,5\%$ зб 80

9) $0,4\%$ зб 12,4

4) $1,4\%$ зб 45

10) $1\frac{1}{2}\%$ зб 12

5) $0,8\%$ зб 125

11) $7\frac{1}{3}\%$ зб 120

6) $16,5\%$ зб 240

7. Вьбиньһн: 120% зб 350; 154% зб 540; 275% зб 890
 235% зб 6,4.

8. Zaravi ҳисобкы:

1) $10\%_0$ зб 425	11) $70\%_0$ зб 710
2) $2\%_0$ зб 250	12) $75\%_0$ зб 3200
3) $5\%_0$ зб 800	13) $4\%_0$ зб 350
4) $25\%_0$ зб 400	14) $12\frac{1}{2}\%_0$ зб 40
5) $20\%_0$ зб 42,5	15) $1\frac{1}{2}\%_0$ зб 400
6) $50\%_0$ зб 1850	16) $33\frac{1}{3}\%_0$ зб 60,12
7) $30\%_0$ зб 600	17) $1\%_{00}$ зб 4000
8) $30\%_0$ зб 50	18) $3\%_{00}$ зб 5600
9) $40\%_0$ зб 120	19) $2,5\%_{00}$ зб 3700
10) $60\%_0$ зб 300	

9. Zedabuna bazarre ky 120 400 mæri tedapъn, ja salæke бь ortæ $4\%_0$. Bъzanъbъn cara mærije wi bazarri paşi salæke we сь- qas бә.

10. Секъгъна хани 9800man. сәр гуныштјя, зь wana $35\%_0$ сужә бона хәbate, je main бона матерјал. Matxrijal сь heza бујә?

11. Зь 550 mæгъve bazarre euk $60\%_0$ palæne, $34\%_0$ qylyxcinæ, je majin naхәbъtъn. Hәр kategorijækә mæгъve wi bazarrida сь- qas mæгъvъn?

12. Zavoteda 4550 palæ dъxәbъtъn. Kytabuna sale зьmarija pala бь $18\%_0$ we zedәbә. Bъzanъbъn, зьmarija pala kytabuna sa- leda.

13. Palæ ailъxa xwә stand u ҳesab кър.

Ajлъxa mæhe 245man.

Xәbata zedә $20\%_0$

Bona zajome $10\%_0$ зь томәrija pera

Bona pьrroftъfaqe $1\%_0$ " " "

Paşi ҳesabкьгъна van tәva сьqas pәгә wirra dъminә?

14. Зь шир $10\%_0$ toraq te standъne. Сьqas toraq зь vedro шир te standъne (12,3kg)?

15. Seve antanovskjeda $10,7\%_0$ шәкър teda hәјә. 19kg wan sevada сьqas шәкър teda hәјә (hәtani 0,1kg)?

19. Komyrci $20\%_0$ komyr зь қаша dare шәwъti dъstinъn. Зь

1 kub. sm. dare sprindare (380kg) cænd kilogram komer te standbne?

17. Şakyr ava sarda dñhələ bñ cara 66,1⁰/₀ kaşa ava hñdai. Sýqas şakyr stəkanə avda we bñhələ (250g)?

18. Məktəbədə 50 şagyrtn, zymarija şagyrte dərşxanəke bərambəri 8⁰/₀ tōmərjia şagyrtnə. Zymarija şagyrte dərşxana dñe bərambəri 10⁰/₀ tōmərjia şagyrtnə. Dərşxane dñda sýqas şagyrtn?

19. Bñ navnışe dərşxanədə 35 şagyrtn. Dərşa koma fotoe-da 80⁰/₀ hatybun. Sýqas şagyrtn nə hatybun?

20. Latun hələndəna 64,8⁰/₀ sýfre sorə, 32,8 sinkə, 2,4⁰/₀ gyləje. Hər jəke zñ van hələndəna cænd kilograma hñdñn, wəki hələndəna latuna bñ kaşa 0,75t. bñstinñn?

21. Wəxte təmyz kərñna nyfte zavoda nyftədə 30⁰/₀ nyft te standbne u 53⁰/₀ zi mazut, le je main dñcə bona şəwate u wəxte təmyz kərñne ruç dñbə. Zñ 64t. nyfta nə təmyz, sýqas nyfta təmyz u mazut te standbne?

2. Pola uglerradustədə həje tñşte kimijae: uglerrad 1,05⁰/₀, marganes 1,1⁰/₀, kremnija 0,2⁰/₀; je main—həsñne təmyzə. Cara hər jəke zñ van tñšta dñ çiki polae bñ 40 $\frac{3}{4}$ kg. bñzanñbñn.

23. Kolxoze cəndñnija xwə sostraxe da bñ bahe 19850 man-hatijə qimət kərñne zñ təjrok lexñstñne. Bona nñvisəndəna sost-raxədə we sýqasi bñdñn, wəki standbna zñ sostraxe 1,1⁰/₀ hatijə danine?

24. Məktəbə ortədə 240 mərñv hin dñbñn. Zymarija şagyrte dərşxana 5-a bərambəri 16 $\frac{2}{3}$ ⁰/₀ tōmərjia şagyrtnñn, zymarija şagyrte dərşxana 6-a bərambəri 80⁰/₀ şagyrte dərşxanədə 5-a. Sýqas şagyrtn dərşxana 5-a u 6-ada hənə?

25. Kətebxanədə 4800 kətebe zymane urrñsi, nemeski u fñransuski hənə. Zymarija kətebe fñransuski bərambəri 40⁰/₀ tōmərjia zymarija həmu kətebanə, le zymarija je nemeski bərambəri 25⁰/₀ zymarija kəteba fñransuskinə. Kətebxanədə sýqas kətebe urrñsi hənə?

26. Şire cələka 15⁰/₀ toxavke dñdə (bñ kaşe). Toxavk 20⁰/₀ rune nñvişkedə (bñ kaşe). Zñ 10 $\frac{1}{2}$ vedro şir sýqas rune we be standbne? (Vedrokə şir 12,3kg dñkñşinə).

27. Zavoda u fabrikə zь ajlъxa hєr paləki 15,6% dьbьnə kasa straxovije. Zavod gєrəke sьqasi bьbə kasa straxovije ja pale ky məhe 210man. dьstine?

28. Bona bєri wəxt qədandьna rakьrьne sədrьtija kolkoze qьrar dьrxьst, wəki bьrigade bь 20% qazança rozxəbate wana rəwa bьkə Hєr kolkozvanəkira cənd rozxəbat zedə bьkьn, wəki qazança wanə himli bь narjade bєrambəri 17,3 rozxəbatenə.

29. Sьlaja pəmbьe normali bєrambəri 8,5% tєmərija kəşə. Fabrike 27t. pəmbь standijə, sьlaja wi bєrambəri 10,2%. Gьra-nija pəmbьe standi sьqasi zь kaşa pəmbьe bь sьlaja normali zє-dətrə?

30. Dь nava polae çurre tigeleda gєrəke tєv həvbuna nə pak həbə (fosfor u kьrgut) bь cara nə zədə $\frac{3}{200}$ % hєr jəke zь wan. Dь həlandьna polada, je $240\frac{1}{2}$ kg. cara wan tєvhəvbuna we sьqas bə?

31. Sьguna liteini №3 3,5% uglerod həjə, 1,5% kremni'a, 1,% marganes, 0,4% fosfor u 0,4% kьrgut tedanь. Vьzanьbьn, sьka 1t. sьguna litejnida cənd kilogram zь wan elementa teda hənə.

Ditьna zьmarije
pe sələfa.

32. Zь kizan zьmarije 24 bєrambəri 3%, 6%, 10%, 12%, 25%, 50%? (bь zaravi bьqədinьn.)

33. Zь kizan zьmarije 36 bєrambəri 3%, 4%, 6%, 8%, 12%, 20%, $33\frac{1}{3}$ %, 50%? (bь zaravi bьqədinьn.)

34. Zь kizan zьmarije 22,5 bєrambəri 5%, 15%, 40%?

35. Zь kizan zьmarije 50,1 bєrambəri 0,6%? 15 bєrambəri 1,2%?

36. Zь tєmərijəkə sawa 8% bєrambəri 164man? 5% bєrambəri 68kg? 0,4% bєrambəri 52m? 1,5% bєrambəri 2,7t? 9,1% bєrambəri 7,8 l? 18,2% bєrambəri 54,6hek?

37. Zь tєmərijəkə sawa 80,3kub.m dьbə 11%? 51,6a dьbə 12%.

38. (Zaravi). Зъ кизан зъмарие $4\frac{1}{2}^0/0$ дьбә $16\frac{1}{5}^?$
 $4\frac{3}{8}^0/0$ дьбә $75^0/0$? З $\frac{4}{5}$ дьбә $19\frac{1}{2}^?$

39. (Çabe бь şkәstije hesai бьдьн.) Зъмарижәке бьбиньн, wәki:

1) $3^0/0$ we бәрамбәри 36 3) $14^0/0$ we бәрамбәри 7

2) $5^0/0$ " " 18 4) $8^0/0$ " " 24,8.

40. Зъмарижәке бьбиньн, wәki:

1) $4,5^0/0$ we бәрамбәри 9 3) $12,5^0/0$ we бәрамбәри 7,5

2) $3,75^0/0$ " " 75 4) $5,6^0/0$ " " 4,2

41. (Zaravi) wәki зъмарижера $10^0/0$ we le zedә бькьн, һнге we 440 be стандьне. Зъмари бәрамбәри сьқасижә?

42. Зъмарижәке бьбиньн, wәki әжанә, ky әwe бьбә 420 раşi $12^0/0$ zedekьрна we; wәki әw бьбә 434, раşi $16^0/0$ зь we дәр-хьсти.

43. (Zaravi.) Зъмарижәке бьбиньн, $17^0/0$ кизане қаси 27 $14^0/0$ we мәстьрә.

44. Вьзаньбьн, ралә ажьха хwә сьқас дьстинә, wәki $4^0/0$ we бәрамбәри 7м. 08к.?

45. Zavodeda мәктәба мәзьнадс 144 ралә һиндьбьн, ja ky бәрамбәри $7,5^0/0$ тәмәрија зъмарија раланә. Зъмарија рала zavode- da бьбиньн.

46. Ukraineda 5,85 milion hek. меşә һәжә, ja ky бәрамбәри $13^0/0$ тәмәрија хwәлија Ukraineә. Хwәлија Ukraine һәсаб кьн.

47. Nava şәş rozijeda şьnәtxanijeda 251 һаçәт секьрнә, ja ky бәрамбәри $28^0/0$ һасьләта мәһежә. һасьләта һаçәта ja şьnәtxa- nijәә мәһәке вьзаньбьн.

48. Kupone abligasija sәләfi „zajoma industrializacijae“ бь тәмәрија 24ман. саләкеда анинә касса рәра хwәикьрнә, wәki бьсти- ньн. Qimәte obligacijae вьзаньбьн, wәki әжанә „zajoma industria- lizacijae“ sale $6^0/0$ дьдә.

49. Ruje Anglijae бәрамбәри $0,8^0/0$. ruje kalonie weә u бә- рамбәри 314 һәзар кв. km. Kalone Augьlijae сәнд kilometьре kvadьrati дьгьрә?

50. 4 мәри пәһатьбунә дәрськане, je бәрамбәри $10^0/0$ тәмә- рија şагьртанә. Дәрханеда сәнд şагьртьн?

bu. Zedəbuna muxylqəte TQSS wəxtə penç salija əwlynda bəzə-
nəbən.

65. Kaşa sabune qasi 55% zə kaşa don zədətərə, je ky
həldəbun bona hazərkyrəna we. Səqas don həldən bona hazərkyr-
rəna 31kg sabun?

66. Arə tarigani rənd, 44% həlatyə dədə. Səqas ar lazəmə
həldən, wəki 18kg. nane rəş bərezən?

67. a) Karije xavda 90% avə, je həkda—12%. Zə 10kg
karije xav səqas karije hək tenə standəne?

b) Şir 23% toqayke dədə, toqayk 21% run dədə, cənd
kilogram şir həldən (rasthəsab kyrən hətə 1kg) wəki 7kg. run
bəstinən?

68. Səhət cəndə, wəki para sutkəə maji bərambəri 60%
para cujiə?

69. Səhət cəndə, wəki para sutkəə cuji bərambəri 30% ja
majijə?

70. Kizən sələf zə 15t. bərambəri 420kg? 1,2t?
450kg.

71. Kizən sələf zə 215km. bərambəri 43km? 32,25km?

72. Kizən sələf zə 14,4gl. bərambəri 3,6 l? 36 l?
0,18 l?

73. Kizən sələf zə 320man. bərambəri 16man.? 4,4man.?
20,25man.?

74. Kizən sələf zə 214,5kub. m. bərambəri 42,9kub. m?
300,3kub. m?

75. Kizən sələf zə 4,7t. bərambəri 325kg? 450kg? 1,4t?
7,8t? 9,4t (rasthəsabkyrən hətəni 0,1%)?

76. Şkəstija bəknə sələf: a) 0,75; b) 0,84; b) 0,3; c) 0,935;
e) 0,867; e) 1,27; d) 2,5; e) $\frac{1}{2}$; e) $\frac{1}{4}$; f) $\frac{9}{10}$; g) $\frac{2}{3}$.

77. Zəmarija 2 dəkə cənd sələf: a) zə 2; b) zə 8; c) zə 20;
e) zə 40; e) zə 50; d) zə 100? (bə zaravi həsab kyrən)

78. Zəmarija 150 dəkə cənd sələf: a) zə 600; b) zə 900;
c) zə 750; e) zə 200?

79. Dəkə cənd sələf: a) 5 zə 9 (rasthəsabkyrən hətəni
0,1%); b) 24 zə 60; 75 zə 59,34; e) $4\frac{4}{5}$ zə 40?

80. Van ələqətijə hana bəknə sələf: a) 15man: 25man; b) 80kg: 40kg; c) 35: 60 (rasthəsabkəryn hətani $0,1\%$).

81. Dəknə cənd sələfe metyre 1dm² 1sm? 3dm? 7mm?

82. Cənd sələfe tərşaja karbolovi də təvhəvbuneda həjə, wəki 100g. av u 5g. zə tərşaja karbolovi təvhəvkən?

83. Wəxte kəşandəna 600 kərpici 15 həb şkəstəne. Je şkəsti dəknə cənd sələfa?

84. Zə 225kg. qənjatmadane 34,2kg, səfər te standəne. Sələfa səfər də qənjatmadaneda cəqasə?

85. Nava 1350 həbe xərpukeda 1000 həb tənə je şinbune bun. Sələfa həbe şinbuna toxəm cəqasə?

86. 5kg. ar gava hylatəne 1,75kg. zedə bu. Hylatən dəknə cənd sələf?

87. Kristale sodeda nava hər 286g. tomərija kəşə 108g. av həjə. Sələfa ave kristale sodeda cəqasən?

88. Wəxte hazəkərnə tərşine ja xəjara $\frac{3}{4}$ kg. xye daveznə nava vedro av (12kg). sərtaja təvhəvbune bəknə sələf.

89. Də qənjatmadana həsənda həjə 112 pəre kəşandəne je həsəne də nav 160 pəre kəşandəne je qənjat madanedənən, sələf həsən də nava qənjatmadaneda cəqasə?

90. Zə 1200kg. səlqe şəkər hətani 180kg. şəkər dəstinən, əw dəknə cənd sələf?

91. Zə 210kg. kəka dara came kustara 10,5kg. skipitar hazəkərnə. Cənd sələf skipitar te standəne?

92. Wəxta kərrina hur-mur bə 7man. 35kar. arzan kərnəbun. Sələfa arzankərnə bəzanəbən.

93. Zə ajlyxa ştandi ja 215man. pələ dajə proftəfaqe n kasa koməkəndəindəine 4,3man, sələfa dəine bəzanəbən.

94. Bəhae nane spi je 2man. arzanbujə hətani 1m. 70kar. ja kilograməke. Bə cənd sələfa nan bə ələqətija bəhae bəre hatijə arzan kərnə?

95. Şagərt zə 160 dərse məhe, 12 dərs bərdəne. Sələfa dərse bərdəi bəzanəbən.

96. (Zaravi) səkərnə kelendijə məhəke zavodeda bərambəri 36 000 həbijə. Paşi remonta kapitali, səkərnə keləndija gihistijə 48 000 həbi. Bə cənd sələfa hazəkərnə keləndija zedə bujə?

97. Zavode bona kьrrina mašine u čikьrna we 4500man. xərc kьrijə. Əjanə, wəki paši 10 sala mašine edi ker nae, le loma we 900man. hezabə. Mašandьna mašineə hərsal bьzanьbьn.

98. Bona zanbuna šьlaja ar, bona lenьherrandьne 4,8kg. hьldanə u zabakьrnə, paši cь kaša wi bujə 4,48kg. Sələfa šьlaja ar bьzanьbьn.

99.) Zьravi.) Bь tьvьnge 45 gylə agьr kьrnə, le paše kьvš bu, wəki 36 gylə nišane kətьnə, sələfa nišan kətьne bьzanьbьn.

100. (Zaravi.) Zь 200 mərvьv šagьrte penç dərsxana kьvš bu, wəki həmu ylmada 14 mərvьv dьminьn. Sələfa təmərija maina cara šagьrta cьqasə?

101. Zь 245 para, je ky sьnətxana mexanikida hatsьbunə cekьrne 15 həb dərxьstьnə sawa bьrrak (xьrab). Sələfa bьrrak-kьrna cekьrna wan para cьqasə (rasthəsabkьrn hətani 0,1%)?

102. Sələfa xwəlija qomьre bьzanьbьn, wəki əjanə ky hər šəwtandьna tonə qomьrda 58kg. xwəli həjə.

103. Bь çurre toxьm rəşandьne bь dəsta, bona lhek. 120kg. toxьm dьcə, le bь çurre çergə rəşandьne 97,5k. Wəxte çergə-rəşandьne cьqas toxьm kem zjai dьbə?

104. Zavod zь 8 səhəte roza xəbate dərbazi 7-səhəta bu be gьhastьna ajlьxe roze. Ajlьxa palə səhətəke cьqasi zedəbujə?

105. Bona standьna beton 1t. sement, 2t. qum u 6t. zi kəvьre hurgьnok hьltinьn. Sələfa sərəçəma wan para je betone bьbinьn.

106. Zь 579 pale zavode, 145 yzv u kandidate fьrge bunə. Əw dьbə cənd sələf (rasthəsabkьrn hətani 0,1%)?

107. Dəstpekьrna pençsalija jəkeda, bьhae mašine u haçəte malhəbuna gьndija T.Ç.S.Ş. da dьkьrə 1150mln. man., kytabuna pençsalijeda əw zedəbu gihəstə 1600mln. man. sələfa zedəbunə bьzanьbьn, (rasthəsabkьrn hətani 1%).

108. 1kub. m. dare təzə bьrri 900kg. dьkьşinə, le je bər həwəe hьşkbui—50kg. wəxte hьşkkьrne dar cənd sələfa kaša xwə ynda dьkə (hətani %)?

109. Bona əjan kьrna təmьz buna toxьme rəşandьne, 10,4g. gəpьm hьldanə. Əjan bu, wəki we capəda 0,3g. həbe pue teda həbunə, 0,2g. je xьrabbui u 0,4g. zi je pьncəra bəjani. Bь sələfa həsəb kьn, təmьz bujina toxьme rəşandьne.

110. Şagırt kыteb bь 1m. 02k. kыrriјe. Dьkane cend sелefa erzan kыrriјe, weki bьhae wei rasti—nominali 1m. 20k. buјe?

111. Rokыrna bьrronze bь kaşa 300kg. teda heјe 250kg. sьfьre sor, 18,1kg. olov, 2,4kg. gylе' 7,9kg zi sink. Cara heјeke zь van, je bьrronzedanьu, bьkьne sелeф.

112. 370hek. xweliјa kolxozeе rakыrne heјe, 140hek. meri gьn, 82hek. ja meşeјe u 96hek. zi xweliјa berrеdaje. Her јek zь vana dьke cend sелeф bь tomariјa xwelijerra?

113. Zavod 884 traktor dьwsa 850 hazьkыriјe, ja ky pla neda bu. Zavode cend sелefa plana xwе zedе qеdandije?

114. Pivandьneda bona rast pivandьna tьsta, wexte dьreжа-ja kanune 2m. ne rasthesabkыrn dьbe ja ky 0,2mm. zedetyr ni-be. Sелefa ne rasthesabkыrne, ja ky dьqоwьmе bьzanььu.

115. Stansiја agrранomije çerгьbandьneda dy çije wеke hav da gеnym sandьne. Јek zь wan ne hatьbu aьpkыrne u ewe 134kg. hasьlet da. Ja dьne hatьbu aьpkыrne bь aьpe u ewe 169kg. hasьletda. Bь cend sелefa aьpe hasьlet bььnd kыriјe?

116. Kыtabuna pençsalija јekeda:

	Planeda hatьbu кьvşkыrne.	Rasti buјe.
Fale u qylyxci	15,7 mln. meryv	21 mln. meryv
Fonda heqхebate	15,7mlrd. man.	26mlrd. man.
Straxovaniја sosialije	1950mln. man.	3490mln. man.

Plan bь cend sелefa hatije qеdandьne?

117. 1925s. çerga FK(b)H 772000 yzvun, 1929s.—1530 000, 1932s.—2850000. zedebuna FK(b)H bь sелefa hasab kьn.

118. Cara çije zarre berimeqьte plana pençsalijeda hatьbu kьvşkыrne bona 763000 zarry sala 1932 Rasti, çije zarre berimeqьte karьbun kыtasija sala 1932da 4470 000 zarro qеbul kьrьn. Zь kьvьkыrna plane zortьr sьqas hatije qеdandьne?

119. Tablise tьzi kьn:

Зьмарія шағырта мөктәбәдә 1932с.

Дәрәҗә I			Дәрәҗә II		
Тәхминкы- рып плана пенҗсали једә.	Rasti 1932с. һиндъбун.	Sөләфа zedәqә- dandъne	Тәхминкы- рып плана пенҗсали једә	Rasti 1932с. һиндъбун.	Sөләфа zedәqә- dandъne.
10 100 000	12 872 000	?	1 474 000	2 781 000	?

Һәсаб һона һәсаб-
кыгына сөләфа

120. а) Сәнд тәхтә лазым дъбыл, һона полкына на конта бь дьрезая 6,26м, и бәраја 5,6м, вәки дьрезая тәхтә 6м, и бәраја wi 0,24м? Dare зь шкәсти и је main бь ортә бәрәмбәри 4%.

б) Сәла бь диware rast кираја 1,9м, дьрезая 3,4м и бәраја 3,1м, бь 70% җыгыгына we қыса шәвътанди тьзи кыгыне. Җыгыгына қысе бәрәмбәри сьҗасия?

121. Se vagon kartol koperativerra шандъбун, һәр vagonkeda 15,8т, бујә. Wәхта гиһыгына җије шандъне, кышбу, вәки қаша kartola бәрәмбәри 40,29т. Sөләфа кәмбунә kartola бьзаныһы.

122. Hur-mure бь бьһәе 2200ман. dy җара рәј һәв әрзан кыгыбун: 10% зь бьһәе һур-мүра u disa 15% зь баһе раши әрзанкыгына әwlън. Вьһәе һур-мүра раши әрзанбунә дыда бьзаныһы.

123. Вьһәе тьштәһазыг кыгыне zavodeda бь 6м. 50к. һатъ бу кышкыгыне. Аһа, әв мьқәле хәрҗбунә һана дькәвә нава wi бьһәи:

Materjal 35%
 Шәват 24%
 Ајльх 23%
 Хәрҗе zavodeә төмәри 11%
 Амортизаса (машандъна) һәҗәта . . 7%

Хәрҗ кыгына һәр мьқәләке бьбінън.

124. Palә зь ајльха хвә 2% дајә тьфаге, 1м. 50к. дәјне

xwə dajə, le 20% ajlyxe xərc kыrijə bona kыrrina kыңса paři eь wirra 68m. 70k. ma. Əwi ailyxa xwə сыqas standijə?

125. Сыqas bronz te standьne, ja ky wəki 15% gyləjə, wəki bьldanə bona həlandьna 72kg. gylə?

126. Кытəbxaneda 10080 кытеbe urгьsi u nemeski hənə, le зьmarija кытеbe nemeski бərambəri 5% кытеbe urгьsinə. Сыqas зь wana u je дьне кытəb кытəbxaneda hənə?

127. 2m. 21k. danə кытеbe бь ərganja 15%. Бьhae кытеbe be ərganкыгьне сыqasə?

128. Wəxta фьrotьna hur-mura, je ky 560man. hezabu, 3 $\frac{1}{2}$ % kar standьne. Kar сыqas standьne u hur-mur бь сыqasi фьrotьne.

129. Hektarə xwəli 1500kg. gənyьm dьdə. Зь gənyьm wəxte herane 80% ar dəрте. Wəxte nan pəfьne 30% қаsa ar nan hьlte zedə dьbə. Cənd kilogram nan зь gənyьme ky 10hek. xwəli hatijə tьrkыгьне we be standьne?

130. Wəxte analiz кыгьna çi komьra бь 7g. əjan bu, wəki wida həbu 5,2g. uglərod, 0,5g. vadarod, 0,42g. tьrşaj, 0,28g. azot, je main—xwəli sələfa hər jəke зь wau komьreda бьbinьn.

131. Бь 1200man. Sər həv obligasia həjə. Hьnə obligas'aje 6—sələfjenə, je дьне 10—sələfjenə. Kara hərdь obligasjə sale jək hatijə standьne. Сыqas obligasije 6—sələfije hənə u сыqas zi je 10—sələfije?

132. Obligasije 6—sələfi u 10—sələfije wəkə həv hənə. Зь tьmərija wana 40man. kar standьne. Сыqas kar зь obligasje 6—sələfi u 10—sələfi standьne u hər obligasijək бь сыqasije?

133. Obligasija бь 100man. ja zajoma 1927s. 10 sələfi wəxte nьvisare бь 96man. dьfrotьn. Obligasia ky wəxte nьvisandьne кыrrinə, we cənd sələfa kare binə?

134. Zavodeda 35% tьmərija pala зьbьn, le je main zi meгьn, зь kizana 420 məri zavodeda зь зьna zəfьгьn. Tьmərija pala бьbinьn.

135. Зь həsьne rja maşine parək zekыгьne, ja бərambəri 72% dьrezaja weə. Gьranja çi mai бərambəri 52,5kg. Gьranija para zekьri бьbinьn.

136. Gьranija həsьne ky rja maşine dьgьhinьnə həv dy бь ortə бərambəri 7,5% gьranja rja maşineə. Gьranja həsьne ky rja

mašine dьgħinьnə həvdu ja ucastka bь jək re bь dьrezaja 74,8-km. bьbiьnь, wəki metьra həsьne rja mašineə pagoni 32,25kg. dьkьšinə.

137. Sələfa šašja ruletka həsьni dьkarə bьbə wəki dьrezaja bь 20m. šaši 5mm. dьkarə bьbə, le ruletka bь dьrezaja 10m. da šaši 4mm. dьkarə šaši bə.

138. Dərkətna komьra dara zь dara bərambəri 26% zь šəwtandьna 4800kub.m. dare came cənd ton komьre dərə, wəki kaša 1kub. m. dara bərambəri 410kg?

139. Sklada kьtəba zь nəšьrxane kьtəba bь ərzanja 35% zь bьhae nominali dьstine, ja wəki sər ru dьnəvisьn, le bь nominali dьfrošьn. Sələfa ky sklad zedə dьstine bьzanьbьn.

140. Kapitale ky sər industrijae penç salija əwlynda ($4 \frac{1}{2}$ sal) xərc bujə, bərambəri 23,3mlrd. manatə. Dəwsa 18,8mlrd. man. penç salada kьvškьri. Qədandьna sələfa plana kapitale sər industrijae xərc bui bьzanьbьn.

141. Kapitale ky sər sektora malhəbuna gyndaə jəkbune xərc bujə, bərambəri 9,5mlrd man, wəki bərambəri 130% we çəmeə, ja planeda hatьbu kьvškьrьne. Tomərija kapitale ky malhəbuna gyndarra planeda hatьbu kьvskьrьne bьzanьbьn (rasthə-sabkьrьn hətani 0,1mlrd.)

142. Kara çьmaəta T.Ç.S.Ş sala 1932 gihištə 45,1mlrd. man, ja ky angori sala 1928 bь 85% zedə bujə. Bь rəqəma hesab kьn, zedəbuna kara çьmaəte zь 1928 bь 85% zedə bujə. Bь rəqəma hesabkьn: zedəbana kara çьmaəte zь 1928 hətani 1932s. bь-zanьbьn.

143. Fonda straxovanija sosiali zь 1050mln. sala 1928 gihištijə 4120mln. man. sala 1932. Bьzanьbьn, cьka orța van sala da fonda straxovanija sosiali bь cənd sələfa zedə bujə.

144. Həjwanəte gьr sovxoze məzьnda u ferme həbuneda kьtəbuna sala 1932-ə 7,6mln. səri bun. Zь wana, sovhozada 2,1mln, le kolhozada 5,5mln. Bьzanьbьn, cənd sələf həjwane gьr sovhozadanьn u cənd zi-ferme kolhozadanьn. Diagramma gyrovəv səkьn bь rəvəvəkьrьna zьmarija həjwanəte gьr orța sovhozada u kolhozada.

145. Zьmьna šagьrta məktəbe dərəçə əwlynda dь T.Ç.S.Ş sala 1932-a gihištijə 19mln, ja ky zedəbuine bь angortija sala 1928 qasi 90% dьdə. Šagьrt orța van salada cьqasi zedə bunə dь məktəbe dərəçə əwlynda (pençsalija əwlyn)?

146. Tablise t̄zi k̄n u diagramma sektori sek̄n. Para in-
dustrija h̄er w̄elat̄eki d̄b has̄l̄eta industrija d̄ynjeda b̄b s̄el̄efa.

Nave w̄elata	1928 s.	1932 s.	Ól̄aq̄etija h̄a- s̄yla 1932s. has̄yla 1928s. ra
Has̄l̄eta industrija d̄ynjae	100	74	0,74
Para h̄er w̄elat̄eki			
Germana	11,6	8,9	?
B̄ritania m̄ez̄yn	9,3	11,2	?
Fransia	7,0	7,0	?
ŞAT (C̄uA)	44,8	34,5	?
Japonia	2,4	3,7	?
Italia	3,2	3,4	?
Polşa	0,8	0,6	?
Kanada	2,2	2,0	?
T̄CSS	4,7	14,9	?
	14,0	13,8	?
	100	100	

147. H̄ardy stune tablisē paş̄yn t̄zi k̄n. B̄b diagramme
peş̄dacuina has̄l̄eta industrijaē valovi ja T̄CSS z̄b 1925 h̄etani
1931s. k̄bş̄k̄n.

Sal	Has̄yla industrijae valovi (tom̄erija h̄a- s̄yl̄et) b̄b mln. man.	Zed̄ebuna saleda b̄b s̄el̄efa	Zed̄ebun saleda b̄b z̄ymarije obsoljuti	% zed̄ebune saleda
1925	7700	66		
1928	15 500	26		
1931	30 800	22		

148. Xərçə hınbuna cəmaəte cümhürjəte tıfaqjeda bə həzar maneti:

Nave cümhürjəte tıfaqi	sala 1927/28.	sala 1932	sələfe zədə-bune sala 1927-28ra
1. ÇUFSS	517 201	1 755 943	?
2. ÇUkr. SŞ	137 739	?	283,7
3. ÇBSŞ	?	128 600	399,5
4. ÇZFSS	38193	189 300	?
5. Çturk. SŞ	?	56 600	851,4
6. ÇUzb. SŞ	17537	146 800	?
7. ÇTaç. SŞ (1929/30)	7897	?	611
Tomərija T.Ç.S.Ş.	741 135	2 920 143	?

Tablise tızi kın.

149. Həsyləta industırija senzovijəe valovi bə milliard maneti (Bə bəhae 1926/27).

	1913 s.	1928 s.	1932 s.	Plana sala peñç saljəe kytabuine	Sala 1932-a bəsələfa salırra		
					1913s.	1928 s.	Sala peñç saljəe kytabuine (bıplane)
Həsyləta valovijə tomərija industırija senzovi.	10,25	15,66	34,3	36,6	?	?	?
ysa zi:							
Bıqoma A	4,29	?	?	17,4	419,5	258,6	?
Bıqoma B	?	8,70	?	19,2	273,5	?	?

Tablise tızi kın.

150. Sələfə pəraə sale sığasın:

1) Зь 425man. бь 8%?

2) Зь 6-sələfija obligasija „zajoma industrijalizasije бь ? ə-məkə qasi 360man?

3) Зь 10-sələfija obligasijae qasi çəma 7235man?

4) Зь çəma бь 15400man; ja ky sale 4,5% kare dьdə?

5) Зь 75man. je ky kasa xwəi kьrьnedanьn бь 8%?

151. Çəme hana we sığas pəre sələfa bьdьn (sələfə hesa):

1) 560man. бь 6% 3salada?

2) 760man. бь 8% 5salada?

3) 125man. бь 7,5% 4salada?

4) 1400man. бь 10% 5salada?

5) 750man. бь 8% 2saly 9məhada?

6) 3600man. бь 4% 2sal 3məh y 10 rozada?

7) 5400man. бь 6% 1salək 1məhək y 20 rozida?

nişandain. 1salək=360 rozijə.

152. Çəma 870man. ja ky sale 6% kare tinə we bьbə sığasi? Paşi 3 sala? Paşi 2 sal y 8 məha?

153. 2850man. danibunə banke, ja ky sale 5% kar dьda. Əwe bьbə çəməkə cawa paşi 2 sal y 6 məha? Paşi 1 salək y 4 məha?

154. Paşi cənd sala obligasia 50-i manetjə 6-sələfi we bьbə 80man? 65man? $54\frac{1}{2}$ man?

155. Вьзаньбьн, çəməkə cawa daninə kasa xwəikьrьne бь 8%, wəki hərsal kare tinə: a) 24man? b) 30man? c) 12m. 80k.?

156. Çəma obligasia 10-sələfi, wəki hərsal kare tinə: a) 240man? c) 32m. 50k.?

157. Çəma cawa, ja ky hər sal 4,4% kare tinə (je sale), sale kare dьdə: a) 150man? b) 425man? c) 50m. 40k?

158. Вьзаньбьн, kizan çəmə ja ky kare tinə:

1) 8% sale, 72man. we bьdə pəre sələfae 2 sala?

2) 6% „ 84,6man. „ „ „ „ 3 sala?

3) 5% „ 317m. 50k. „ „ „ „ 5 sala?

4) 10% „ 55 man. „ „ „ „ 6 məha?

5) 7,5% „ 100 man. „ „ „ „ 1 salək y 8 məha?

159. Çəməkə cawa danibunə kasa xwəikьrьne бь 8%, wəki əw paşi saləke bujə 486 man?

160. Obligasija 6-sələfi sьqasi hezajə, wəki paşi 3 sala əw bujə 88m. 50k.?

161. Bь çəməkə sьqasi obligasija 10-sələfi kьrrinə, wəki paşi saləke bьhae obligasijae u pəre sələfa təvai bujə 6160man.?

162. Çəməkə sawa, ja ky wəki bьknə kasa xwəikьrьne bь 8₀/₀ paşi 5 sala we bьbə 840man ? (sələfe hesai)

163. Çəməkə sawa, ja ky sale 6₀/₀ kare tinə, we paşi 2 sal y 4 məha bьbə 1379m. 40k.?

164. Çəməkə sawa, ja ky sala 7₀/₀ kare tinə, we paşi 8 məha bьbə 2518m. 28k.?

165. Kasa xwəikьrьne cənd sələfa dьdə, wəki 225man. hər-sal 18man. kare dьdьn?

166. Obligasjəke bь çəma 1250man. həjə. Əw obligasija cənd sələfijə, wəki əw hər sal 62m. 50k. kare dьdə?

167. Çəma 240man. bь cənd sələfa daninə kasa xwəikьrьne, wəki nava 9 məhada pəre sələfa 14m. 40k. standьnə?

168. 300man. sər dy para parəvəkьrьnə, zь wana jək zь ja dьne bь $1\frac{1}{2}$ çar məstьrə. Para məzьn daninə kasa xwəikьrьne bь 8₀/₀, le bь para euk obligasija 6-sələfi kьrrinə. Zь hərdu para paşi saləke pəre sələfa we sьqasi be? standьnə?

169. 250man. daninə kasa xwəikьrьne bь 8₀/₀ saleda (cə-tyн). Paşi kьtabuna sala dyda çəməkə sawa dьkarьn bьstinyн? Nişandain. Bəre çəma ky kьtabuna sala əwlynda te standьne hə-sabkьn.

VII. KЬVŞKЬRЬN BЬ HƏRFA

Секьрна formule
зьмарі, һєrfi u һє-
sab кьрна wana.

1. Rьndəci təxtə sər se para bьrri: pa-rək bь dьrezaja $a=75$ sm, ja dьne $b=90$ sm u ja sьsja $c=85$ sm. Dьrezaja təxtə L bь-binyн. Qədandьna məsələ bəre bь zьmarija bьqədinьn, paşə minani formule bь һərfa.

2. Dьrezaja dy təxtə bьdnə rəx həv, zь wana jək bь dьre-zaja $m=215$ sm, le ja dьne bь dьrezaja $n=175$ sm. Bь cənd san-timetьra təxtə jəke zь dyda dьrezьtьrə? Qədandьna məsələ bəre bь zьmarija bьbьvisьn, le paşə zi bь kəməkdaina һərfa, maije bь һərfa P kьvş kьn.

3. Zucuina pəja bərambəri $V=6\text{km}$. səhətəkeda. Rja wi S bəzanəbən, ja ky pəja navə $T=4$ səhətada cuijə. Nəvisandəna qədandəne bə təhəra: bərə bə zəmarija, paşə bə hərəfa.

4. Bə dy nasosa av hyləninə kərgə həwzda. Nasosa əw- lən səhətəda $a=52$ vedro hyləniyə, le ja dyda $b=80$ vedro hyl- əniyə. Hərdu nasosa sığas av hyləninə, wəki hərdu zi wəxtəki dəstpekərgəne u 5 səh. xəbtinə? Nəvisandəna qədandəne bə zə- marija u hərəfa, tōmərja ave bə y kəvş bəkyən.

5. Maşinə 3 səh. bə zucuina 30km/s dəcu, le paşə disa 5 səh. bə zucuina 40km/s . Zucuina maşinəə ortə tōmərja wəxtəda sığasə? Nəvisandəna qədandəne bərə bə zəmarija, le paşə zi bə hərəfa. Bəra zucuina əw lən bərambəri ckm/s , zəmarija səhətə t; zucuina dyda dkm/s , wəxtə cuna maşinə n səhət, zucuina ortə x.

6. Metra cit koperativeda $m=2\text{man}$, le metəra citəki dənə bə $n=1\text{man}$. bahajə. Bəkyəci $p=12\text{m}$. cite dyda kərrī. Bə wan pəra, əwi dəkərgəbu cənd metre cite jəke bəkyərgə? Nəvisandəna qədandəne bə zəmarija, paşə bə hərəfa, sara metre ky kərgəbu zə koperative bəkyərginə bə hərəfa q.

7. Ajləxə palə məhəke bərambəri 180mam . (s). Əw 15man . (a) dəə zəjome, 3man . (b) dəə proftşəfəqə u bona şuxylə kultu- rəe 1m . 50k . (c). Paşi van həmu daina, sığas pəgəralərgə man? Nəvisandəna qədandəne bə dy formula bə zəmarija u hərəfa.

8. Zavode bə 50% (b) plana xwə zedəqədandijə, 126 maşi- nə (m) hazərg kərijə. Cənd maşinə zə plane zedə hatəne qədan- dənə (x)? Nəvisandəna formula qədandəne bə dy təhəra bə zəma- rija u hərəfa.

Ditəna çaba zəmarija
bə qədandəna həsabə
formule hərəfi.

Formule tōməri səkyən zə daina həsab, le paşə sara zəmarija bə çaba kəvşkyərgəna hərə- fa bəbinyən.

9. C man. danə M metəra cux, sığas lazəmə bədnə N metəra wi cuxi?

$$m=12\text{m}; c=84\text{man}; n=9\text{m}.$$

10. Wi həsabi bədaina ha bəqədinən:

$$m=24\text{m}; c=240\text{man}; h=43\text{m}.$$

11. a Pala xəbat nava t rozida qədandənə. Disa we xəbate n bə wi qəidəi b paləe cənd rozada bəqədinən?

1) $a=16$ мәгъвъл; $t=9$ розъл; $b=12$ мәгъвъл.

2) $a=25$ мәгъвъл; $t=4$ розъл; $b=20$ мәгъвъл.

12. Јаџикәкәда а килограм саж һөҗө, ја дьнда b килограм. Сәнд раекәе зә дәрен, вәки томәрја сәе b с килограм һәр па екәкәда парәвәбә?

1) $a=36$; $b=24$; $c=5$.

2) $a=180$; $b=120$; $c=10$.

13. Qylyxci һәр мәһ M манети qazanç дькә, le bona xwә k манети хәрç дькә. Maina аҗләхе дьдә һәҗе ханије koperativi daini бь p манети. Nava сәнд мәһада әве һәҗе ханије koperative дьдә?

a) $m=150$; $k=110$; $p=320$

b) Daine дьне dainьн.

14. Bazakә pionerada a qizьn u b кyргьн, le ja дьнда—m qikьн u n кyргьн. Сәнд җара база јәкә зь ја дьне зәфтәгә?

$a=96$; $b=150$; $m=80$; $n=84$.

15. Kubikja santimetьrja materjalәki d гьрам дькьҗинә. V kubikja santimetьrja wi materjali сьqasi дькьҗинә?

16. Қуре маҗине nava t сәһәтидә we сьqasi һәррә, вәки һәр сәһәтәкәдә әв v километьри дьсә?

17. Mәzilә s metьrida тәкәрәкә faitone we сәнд җара бьфьтлә, вәки хаздaira тәкәрәкә бәрәмбәри с метьријә?

18. Rja бь s километьрри nava t сәһәтидә сунә. Вь we zu cuine nava n сәһәтидә рекә бь сьqasi we һәргьн.

19. Зь бәлгә һәзъне бь a u b santimetьри kvadrata бь кәләк m santimetьри зекьгьнә. Ruje para бәлге mai бәрәмбәри сьqasiјә?

20. Ruje дәре bire бәрәмбәри a kvadrati metьrә, le җигьртьна ава бирәдә v kubik metrә. Қuraja we сьqasә? Вь қомәкдаина һәрфа бьнвйсьн, ниҗане кьгьне u ниҗане бәрәмбәрије рәвгьредана metematikiјә hana:

Ньvisara һәрfi рәвгьредана matematiki.

21. Зьmarjәk бәрәмбәри a, ja дьне b ә, җәма wan бәрәмбәри сьqasiјә?

22. Зьmarjәk c, ja дьне d. Maija wan бәрәмбәри сьqasiјә?

23. Зьмарјѣк б, ја дьне бь с јѣкани зедѣјѣ. Зьмарја дыда бѣрабѣри сьқасијѣ?

24. Зьмарјѣк зьја дьне бь м јѣкани зедѣтьрѣ. Ја һьндьк сьқасѣ, wѣки зьмарја мѣзын бѣрабѣри д-јѣ.

25. Зьмарја ѣwlьнда а јѣканинѣ, ја дыда бь б јѣкани зь ја јѣке зедѣтьрѣ. Чѣма wана бѣрабѣри сьқасијѣ?

26. Зьмарја ѣwlьнда р јѣкани һѣнѣ, ја дыда бь q јѣкани кемѣ. Чѣма wана бѣрабѣри сьқасијѣ?

27. x зь y бь ѓ јѣканија зедѣјѣ. x бѣрабѣри сьқасијѣ?

28. a зь b бь з јѣканија кемтьрѣ. Nьvisara qѣdандьна а u b бьнвьисьн.

29. m зь n qasi c зедѣтьрѣ. m? n? бѣрабѣри сьқасинѣ?

30. p зь d qasi m кемтьрѣ p, d бѣрабѣри сьқасинѣ?

31. Зьмарјѣк бѣрабѣри a, ја дьне бѣрабѣри б-јѣ. Сѣнд чара зьмарја јѣке зь ја дыда мѣстьрѣ?

32. Зьмарјѣк с, ја дьне бь b чари зедѣтьрѣ, зьмарја дьне бѣрабѣри сьқасијѣ?

33. a зь ѣ ѓ чара мѣстьрѣ, a бѣрабѣри сьқасијѣ?

34. c зь d з чара мѣстьрѣ. c бѣрабѣри сьқасијѣ?

35. Зьмарја b бѣрабѣри $\frac{1}{2}$ зьмарја c-јѣ, b бѣрабѣри сьқасијѣ.

36. d бѣрабѣри $\frac{1}{2}$ зь m-јѣ m. бѣрабѣри сьқасијѣ?

37. Зьмарја p бѣрабѣри $\frac{3}{4}$ зьмарја q. p бѣрабѣри сь-
қасијѣ?

38. Насьла зьмарје с u d бьнвьисьн.

39. Qьсмѣта зь парѣвѣкьгьна с сѣр d бьнвьисьн.

40. Чѣма зьмарја a бь һасьла зьмарје b u c бьнвьисьн.

41. Чѣма һасьла зьмарје a u b u qьсмѣте зь парѣвѣкьгьна с сѣр d бьнвьисьн.

42. Насьла зьмарја бьнвьисьн $\frac{3}{4}$, a, b u c.

43. Qьсмѣте зь парѣвѣкьгьна һасьла зьмарја a u b сѣр зь-
марја n бьнвьисьн.

44. Қысмәте зь парәвөкыргына m сәр һасыл а зьмаріе р u қ бьпывисьн.

45. Майја ду зьмаріја бөгамбөри а, дөгхьсти бөгамбөри b-жө Дөгхьстьн бөгамбөри сije?

46. Зьмарјөке бьпывисьн, teda а дөһанибьн.

47. Вьпывисьн, сөнд јөкани зьмарједаньн, ја ку b сөданијө.

48. Қывҫ кьн, зьмарједә сөнд јөканинө, ја ку teda һөјө а сөдани, b дөһани u с јөкани.

49. Van мәсәле һан бь formula бьқөдиньд:

1) Зь зьмаріја а seqatija b дәрдыхьн.

2) Дьқатја зьмаріја а га с zedә дькьн.

3) Қөма зьмаріје а u b сәр m қардыбө,

4) Майја зьмаріје с u d сәр дьқатја b парәвөдыбө.

5) Қөма зьмаріје m u n сәр майја а u b парәвөдыбө.

50. Van пьвисәре һана sawa бьхуньн u sawa бьқөдиньн:

1) $a+bc$

3) $a-\frac{d}{c}$

5) $\frac{bd}{c}$

2) $\frac{a}{b}+c$

4) $\frac{a+b}{d}$

6) $5m+n$

7) $q-3p$

11) $(c+d) \cdot p$

15) $\frac{d-c}{a+b}$

8) $a-(b+c)$

12) $(a+b)(a-b)$

16) $2 \cdot (a+b-c)$

9) $(a-b)+(c-d)$

13) $\frac{a-c}{b}$

17) $\frac{m+a}{2}$

10) $(a-b) \cdot m$

14) $\frac{m-n}{d}$

18) $\frac{3 \cdot (c-d)}{5m}$

Қануна
қөдан-
дыне.

Қывҫкыргына закона
қөдандьна arifmeti-
ки бь һөфа.

51. Закона қөмкыргыне бь formula һөфа қывҫкьн: зь gyһастьна сije қөмкыргіја қөм наө gyһастьне.

52. $a \cdot b = b \cdot a$. әв formula қызан законе u қызан қурре қөдандьне қывҫ дькө?

53. Вь formule бьпывисьн: Wәki зьмаріјерга қөма һьне қөмкыргіја қөмкьн, дьбө ку we зьмаріјерга қөмкыргіје өwльн zedә кьн, раҫө je дыда u je main.

54. Қызан закон бь ve formule hatijә қывҫкыргыне:

$$a-(b+c+d)=a-b-c-d?$$

56. Вь формуле бьъввисьн: Wəki ɕəma hənə ɕəmkьrija зь-
marjəkerri ɕar kьn, dьbə ky hər jəke ɕь wan ɕəmkьrija baɕqə
ɕar kьn we зьmarijerra u haɕla standi ɕəm kьn.

57. Zakəna бь формуле hatijə nьvisare sawa бьхуньн:

$$a \cdot (b \cdot c) = (a \cdot b) \cdot c?$$

58. Вь формуле бьъввисьн: Вона парəвəкьrьна ɕəma dy зь-
marija sər je зьsija, dьbə ky je əwльн sər je зьsija парəвəкьн,
paɕeje dyda sər je зьsija u ɕь ky dьstinьн ɕəmkьн.

59. Van ɕanune hanə zere бьхуньн:

$$1) \frac{a}{b} + \frac{c}{b} = \frac{a+c}{b}$$

$$3) \frac{b}{a} \cdot \frac{c}{d} = \frac{bc}{ad}$$

$$2) \frac{m}{n} - \frac{p}{n} = \frac{m-p}{n}$$

$$4) \frac{a}{b} : \frac{c}{d} = \frac{a \cdot d}{b \cdot c}$$

Секьrьна həsaba
вь formula.

60. Həsaba секьн, je ky бь van formula
hana benə ɕədanьne:

$$1) x = a \cdot b + c$$

$$2) x = a \cdot b - c$$

$$3) x = \frac{a+b}{m}$$

$$4) x = \frac{a-b}{m}$$

$$5) x = \frac{a}{b} + \frac{c}{d}$$

$$6) x = \frac{a}{b} - \frac{c}{d}$$

$$7) x = \frac{m}{p+q}$$

$$8) x = \frac{m}{p-q}$$

Diьna ɕimətə hərfe
kьvɕkьrɪ бь зьmarija

ɕimətə van məsəle hanə zьmarɪ бь ɕi-
mət daina hərfa бьbinьн:

61. $(a-b) \cdot c$ u $a-bc$;

a) $a=10$; $b=3$; $c=2$;

b) $a=18$; $b=4$; $c=3$;

62. $a-b-c$ u $a-(b-c)$, a) $a=15$; $b=4$; $c=2$;

b) $a=9$; $b=4$; $c=3$.

63. $a-b+c-d$; $a-(b+c)-d$ u $a-(b+c-d)$;

a) $a=30$; $b=5$; $c=7$; $d=2$;

ÇAVE MƏSƏLƏ

Dərəçə II

ZƏMƏE RIJTƏMAMI

40. 3701 kg
41. 641 mərəv
43. b) 36253
81. 18 səh 51 dəqə
83. 9 səh 17 dəqə 2 sekund.
85. 4 səh 55 dəqə 29 sekunde.
nivro
95. 1) 133 225
2) 57 584
3) 199 628
4) 912 000
5) 1 345 652
6) 2 227 681
7) 241 368
96. 1) 192 400
2) 5 440 000
3) 1 536 000
98. 1) 142 912
2) 90 752
3) 411 136
4) 12 156 000
99. a) 1 526 540
b) 1 526 540
100. 4 942 793
102. a) 2 411 805
b) 12 136 320
105. 30 250 hek.
107. 3840 man.
109. 4620 t
112. 16 000 patrron
114. 3900 t
116. 50 868 m/səh.
117. 2) 100 hek;
3) 225 hek;
119. 208 171 m· 60 k.
121. a) 48 t, b) 3 t.
122. 144 kg
123. 1) 9321 2) 7720, 3) 90 478
6) 302 752, 8) 512
124. 8820 man.
125. 2005 man.
126. 10 368 man.
127. 1068 t
129. 1608 m
130. 80 kub. dm
131. 600 m
132. 4475 vedro
133. 1045 t.
136. 287 vedro.
137. 6424 m· 05 k.
138. 864 km.
140. 3000
145. 1) 45, 2) 81, 3) 5425,
4) 104 081, 7) 123
4) 160 hek;
164. 52 mərəv
166. 135 fətyl.
167. 186 km.
168. a) 14 km;
b) 15 4 səh 20 km.
c) 34 km; e) 200 m;
ç) 840 km. səh 4 20 dəqə
169. 60 meşəndar
170. 12 top.
171. 11 700 cim.
172. 55 kastum. 84 palto.
173. 402

174. 54 roz.
 175. 5 roz.
 176. 15 ə'rəbə.
 177. 7 vedro
 179. 25 təxtə.
 180. 4 ə'rəbə.
 181. a) 20 000 kərgic
 182. 2 mm.
 184. 208, 624, 1040
 186. 336
 188. 23
 192 a) 1357
 194. 24, 64
 195. a) 302
 196. 18
 197. a) 75, b) 31
 198. 1820, 57, 13
 227. sər 1
 228. sər 2
 229. sər 7
 230 83
 231. 720
 232. Qəsmət 54, rərkəryn 85
 245. 2) 400, 3) 2
 247. 44 m; 60m.
 248. 60 kg; 68 kg.
 249. 331 man. 215 man;
 357 man.
 250. 12 sev;
 36 sev;
 72 sev;
 251. 96 mərv
 192 mərv
 384
 252 3 man; 1 manetək
 253. 90 man.

254. 1200 kg; 400 kg.
 255 a) 20 man; 25 man.
 256. a) 6 man; 16 man.
 257. 8 man; 16 man.
 258. 365, 400 qəteb
 259. 52, 260, 312 mərv.
 260. 80 sm.
 261. 7 roz.
 262. 390 mərv
 263. 58, 145 guz.
 264. 80 roz.
 265. 54 mərv.
 266. 357 çar.
 267. 56 m.
 268. 9360 man.
 269. 120 kont.
 270. 25 həsab
 271. 22 roz.
 272. 115, 161 guz.
 273. 135 pal. 45 pal.
 74 1 səh.
 275. 22 kg; 14 kg.
 276. 132 xəbatçar.
 277. 150 man; 90 man.
 278. 1275, 705
 279. Nişandain:
 1) 1978 : 23 = 86
 2) 875 : 35 = 25
 25 · 36 = 900
 283. 9412, 29158
 286. 110
 288. 30, 10
 289. 1440 fətyl.

D ə r ə ç a III

24. 240 kap.

25. 180

26. 30 roz; 30 roz;

10 roz; 30 roz;

D ə r ə ç a IV

ŞKƏSTIJE HESAI

11. a) $3: 2: 3 \frac{3}{4}; 3 \frac{1}{3};$

$2 \frac{2}{5} c; 14 \frac{2}{7}; 19 \frac{4}{5};$

$10 \frac{11}{13}; 7 \frac{3}{15}; 25;$

$19 \frac{5}{17}; 7 \frac{34}{39}; 10 \frac{1}{30};$

$10 \frac{17}{20}; 21; 17 \frac{5}{19};$

166 $\frac{2}{3}; 45 \frac{7}{11}; 5 \frac{8}{19};$

111 $\frac{1}{9}; 35 \frac{15}{16};$

$48 \frac{5}{21}; 52 \frac{11}{31}; 94 \frac{1}{50};$

$112 \frac{7}{78}; 625.$

14. $\frac{3}{2}; \frac{10}{3}; \frac{16}{5}; \frac{5}{3};$

$\frac{11}{4}; \frac{29}{8}; \frac{30}{7}; \frac{25}{7};$

$\frac{71}{12}; \frac{109}{13}; \frac{139}{15}; \frac{293}{16};$

$\frac{191}{6}; \frac{181}{9}; \frac{227}{7};$

$\frac{423}{4}; \frac{347}{12}; \frac{5107}{25};$

$\frac{691}{40}; \frac{203}{10}; \frac{421}{29};$

$\frac{920}{11}; \frac{350}{3}; \frac{315}{107};$

17. $\frac{1}{19}; \frac{4}{19}; \frac{6}{19}; \frac{7}{19}; \frac{9}{19}; \frac{13}{19};$

18. $\frac{7}{8}; \frac{7}{9}; \frac{7}{10}; \frac{7}{11}; \frac{7}{12}; \frac{7}{13}; \frac{7}{15};$

19. $\frac{3}{4}; \frac{16}{17};$

23. b) $\frac{5}{7}; \frac{12}{11}; \frac{15}{23}; \frac{21}{29}; \frac{33}{25}; \frac{15}{31}; \frac{3}{13};$

24. a) $\frac{1}{16}; \frac{1}{14}; \frac{5}{18}; \frac{4}{9}; \frac{6}{13}; \frac{7}{30};$

$\frac{15}{34}; \frac{8}{21};$

33. b) $\frac{2}{3}; \frac{4}{5}; \frac{2}{5}; \frac{1}{5}; \frac{3}{7}; \frac{1}{4}; \frac{11}{70};$

$\frac{1}{12}; \frac{1}{20}; \frac{5}{12}; \frac{5}{12}; \frac{4}{5}; \frac{2}{5}; \frac{1}{20};$

c) $\frac{5}{12}; \frac{1}{9}; \frac{1}{3}; \frac{7}{8}; \frac{11}{13}; \frac{7}{9};$

$\frac{4}{5}; \frac{11}{13}; \frac{17}{19};$

34. $1 \frac{1}{3}; 1 \frac{1}{2}; 1 \frac{1}{2}; 1 \frac{1}{5}; 2 \frac{2}{3}; 1 \frac{6}{13};$

$1 \frac{3}{7}; 1 \frac{9}{41}; 5 \frac{1}{2};$

35. a) $\frac{3}{5};$

37. $\frac{219}{365} = \frac{3}{5};$

38. b) 1) $\frac{15}{60}; \frac{20}{60}; \frac{12}{60};$

2) $\frac{28}{42}; \frac{21}{42}; \frac{18}{42};$

$$3) \frac{35}{140}, \frac{84}{140}, \frac{100}{140}$$

$$4) \frac{55}{66}, \frac{54}{66}, \quad 5) \frac{875}{2100}$$

$$\frac{252}{2100}, \frac{300}{2100}$$

39. b) 1) $\frac{8}{16}, \frac{12}{16}, \frac{10}{16}, \frac{9}{16}$

2) $\frac{24}{36}, \frac{30}{36}, \frac{1}{36}, \frac{22}{36}$

3) $\frac{22}{100}, \frac{70}{100}, \frac{27}{100}, \frac{60}{100}$

4) $\frac{140}{180}, \frac{1}{180}, \frac{162}{180}, \frac{135}{180}, \frac{150}{180}$

5) $\frac{7}{144}, \frac{20}{144}, \frac{108}{144}, \frac{128}{144}$

6) $\frac{110}{140}, \frac{13}{140}, \frac{60}{140}, \frac{8}{140}$

7) $\frac{114}{360}, \frac{54}{360}, \frac{96}{360}, \frac{17}{360}, \frac{115}{360}$

40. b) 1) $\frac{2}{12}, \frac{4}{12}, \frac{6}{12}, \frac{3}{12}$

2) $\frac{90}{120}, \frac{105}{120}, \frac{110}{120}, \frac{114}{120}$

3) $\frac{24}{60}, \frac{42}{60}, \frac{52}{60}, \frac{27}{60}$

4) $\frac{30}{36}, \frac{28}{36}, \frac{9}{36}, \frac{24}{36}$

5) $\frac{980}{1260}, \frac{270}{1260}, \frac{504}{1260}$

6) $\frac{15}{60}, \frac{10}{60}, \frac{3}{60}$

7) $\frac{75}{360}, \frac{140}{360}$

8) $\frac{195}{360}, \frac{170}{360}$

9) $\frac{225}{300}, \frac{195}{300}$

10) $\frac{510}{600}$

$\frac{4}{600}, \frac{105}{600}, \frac{440}{600}, \frac{180}{600}$

$$11) \frac{135}{360}, \frac{132}{360}, \frac{222}{360}, \frac{171}{360}, \frac{215}{360}$$

$$12) \frac{504}{3600}, \frac{1395}{3600}$$

$$\frac{130}{3600}, \frac{575}{3600}$$

$$43. \frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \frac{1}{5}, \frac{1}{16}, \frac{1}{19}$$

$$44. 1) \frac{1}{25}, \frac{1}{20}, \frac{1}{18}$$

$$2) \frac{36}{900}, \frac{45}{900}, \frac{50}{900}$$

$$51. 1) 4; 2) 1\frac{2}{3}; 3) 1; 4) 2\frac{2}{7}$$

$$5) 3\frac{1}{2}; 6) 1\frac{1}{2}; 7) 1\frac{3}{4}$$

$$8) \frac{21}{100}; 9) 7\frac{1}{2}; 10) 3$$

55. 175 g

56. 26 sm

57. 1360 m²

58. 21 m

59. 25 pulemjot

60. 288 m

61. 6 m, 5 $\frac{1}{4}$ m

62. 180, 100, 170 şagьrt.

63. 1125 km, 150 km, 225 km..

64. 80 hek.

65. 2520 l.

66. 81 s.

67. 50 hek.

68. 72

69. 6C

76. 128 қуре маşине.

77. 35 roz.

78. 140 hek.

79. 6 m. 05 k.

80. 32 şagьrt.

81. 42 km.

82. 1 сәһ.

83. 96 мап..

84. 171 ru..

85. 24 man. 8 man.

86. 60 kg.

87. 68

88. 270

91. 6) $\frac{89}{1600}$; 14) $\frac{8}{15}$; 16) $1\frac{11}{45}$;

18) $2\frac{1}{4}$; 20) $\frac{67}{180}$; 21) $2\frac{1}{40}$;

23) $1\frac{67}{105}$; 26) $3\frac{11}{30}$;

31) $17\frac{1}{4}$; 33) $21\frac{1}{40}$;

35) 17; 37) $37\frac{2}{3}$; 38) $23\frac{1}{2}$

39) $131\frac{5}{504}$

92. $16\frac{1}{8}$ km.

93. $510\frac{3}{40}$ hek.

94. $22\frac{11}{20}$ g.

95. 45 kg.

96. 45 kg.

97. $68\frac{5}{5}$ sm.

98. $14\frac{1}{20}$ m.

99. $\frac{5}{8}$ hek.

102. $349\frac{1}{2}$

112. 144 man.

118. 25) $104\frac{65}{84}$; 28) $\frac{31}{72}$; 30) $3\frac{347}{720}$

119. 3) $8\frac{17}{24}$; 5) $\frac{41}{60}$; 7) 1.

11) $19\frac{1}{8}$; 12) 58

120. $4\frac{39}{40}$ k

121. $3\frac{17}{50}$ kg.

125. $4\frac{7}{12}$

127. qasi. $\frac{9}{11}$

133. $169\frac{4}{5}$ m.

136. $51\frac{3}{10}$ m. $8\frac{7}{10}$ m.

137. 160 тәгьв.

138. $4\frac{9}{10}$ kg.

140. qasi. $\frac{3}{20}$ hek.

141. $\frac{3}{10}$

13. a) qas. $\frac{1}{20}$

144. $2\frac{23}{36}$

145. 184 man.

146. 2) zedə bujə qasi $8\frac{2}{5}$

3) kembujə; qasi $7\frac{3}{10}$

4) zedə buje; qasi $1\frac{19}{30}$

5) nae gyhastьne.

147. nae kem kьгьне qasi $6\frac{44}{45}$

150. 1) $x=2\frac{1}{5}$; 2) $4\frac{17}{24}$.

3) $34\frac{3}{19}$; 4) $\frac{1}{68}$

157. 10) $416\frac{1}{4}$; 16) $15\frac{5}{9}$

20) 1750; 22) $11\frac{83}{125}$

158. $65\frac{1}{6}$

161. 5) 4; 6) $\frac{3}{10}$; 7) $278\frac{2}{3}$.

8) $7\frac{3}{4}$; 10) $6\frac{41}{160}$

162. a) $17\frac{16}{25}$ dm², b) $\frac{9}{64}$ d m.

164. 18⁰

166. a) 5010 fыты

b) $2087\frac{1}{2}$ fыты

c) $1113\frac{1}{3}$ fыты

168. a) 1) 941 l; 2) $1976\frac{1}{10}$ l;

3) $188\frac{1}{5}$ l; 4) $329\frac{7}{20}$ l;

171. 32 kg.

3) $\frac{3}{4}$ kg.

173. $108\frac{1}{2}$ m.

174. 41 990 l.

175. $5\frac{5}{8}$ t

179. 60 man.

180. $520\frac{1}{12}$ km.

181. $8\frac{19}{40}$ kg.

191. 9) $\frac{4}{25}$; $\frac{1}{18}$; $\frac{1}{96}$; $\frac{3}{50}$; $\frac{2}{8}$;

$\frac{2}{15}$; 5) $1\frac{15}{32}$; $1\frac{1}{2}$; $3\frac{1}{11}$; $\frac{3}{8}$;

6) $\frac{2}{3}$; $\frac{5}{5}$; 6) $\frac{2}{3}$; 7) 12; 14

192. $\frac{10}{21}$; $2\frac{1}{2}$; $\frac{8}{15}$; 2

193. 1) $\frac{5}{42}$; 2) $5\frac{5}{6}$; 3) $\frac{3}{10}$; 6,6

194. b) 1) 8; 2) $6\frac{5}{12}$

3) $24\frac{1}{10}$; 4) $7\frac{2}{3}$

199. a) 8 s.

201. 860 t.

202. a) $7\frac{1}{2}$ man.

203. $1\frac{2}{1}$ сәһ.

204. 7 roz.

205. a) 14 ucastka

206. 240 һөб.

207. $\frac{5}{24}$

208. qasi. 2 $\frac{4}{5}$

209. 328 man.

210. 319 mil. мәғьв.

211. 180 агьркькьгьн.

212. 42 km.

213. 18 man.

214. 30 vedro.

215. $\frac{11}{12}$ 14 $\frac{7}{12}$

216. 24 31 $\frac{1}{5}$ 9 $\frac{3}{5}$

218. $2\frac{2}{5}$ 2 $\frac{1}{2}$

219. 1) 204 hek;

2) 136 hek.

3) 238 hek.

220. $x=2, 1\frac{1}{50}$ 3 $\frac{1}{2}$ 1 $\frac{1}{2}$ 4

221. 1) 1, 2) 3, 3) $\frac{1}{4}$, 4) 10

5) $2\frac{1}{2}$, 6) 13, 7) 19

222. $11\frac{2}{3}$

223. 63

224. a) $13\frac{1}{2}$

225. $4\frac{1}{2}$

226. 378

227. 420

228. 3460 мәғьв.

229. 3456 мәғьв.

230. Be. 12 deq. 21 сәһ.

231. 708

232. 96 km.
 233. $22\frac{1}{2}$ km.
 236. $1\frac{1}{3}$ сәт .
 239. Сәрһәв. 160 сәгьрт.
 242. 364 km.
 243. 24 man.
 244. $2\frac{5}{8}$ hek.
 246. $6\frac{3}{20}$ m. $1\frac{7}{20}$ m.
 247. $1\frac{1}{2}$ rozхәб.
 248. 25 725 g.
 249. 1232 m. 40 k.
 250. $23\frac{7}{8}$ kg. $14\frac{3}{8}$ kg.
 251. $26\frac{1}{2}$ сәһ.
 252. 358 m. 80 k.
 253. 1 m. 80 k.
 255. $148\frac{1}{2}$ man.
 256. $1\frac{17}{25}$ t.
 257. 10 kg.
 258. $2\frac{3}{4}$ m.
 259. 8 сәһ.
 260. а) $3\frac{3}{4}$ сәһ.
 b) 13 сәһ. 20 дәқә.
 261. а) 273 km.
 263. $466\frac{2}{3}$ hek. 250 hek.
 $333\frac{1}{3}$ hek. 1050 hek.

264. 24m. 16 m.
 265. 306
 266. 432
 267. 123 km.
 268. 12 000 мәгьв.
 269. 7623 man.
 270. 100. 60
 273. 476 hek.
 274. а) 1410, 3102
 276. $\frac{2}{5}$, $\frac{3}{5}$
 278. 972 hek. 648 hek. 1944 hek.
 279. 108 һәсп. 162 һәсп.
 280. а) 4 m. 14 m.
 281. 120, 160, 180 sev.
 283. 10 сәһ.
 284. а) 6 сәһ.
 285. 32 pioner.
 286. а) $13\frac{1}{2}$ u $31\frac{1}{2}$, б) $3\frac{1}{3}$ m.
 287. $\frac{1}{3}$
 288. а) $5\frac{1}{2}$ дәқә. б) $47\frac{1}{2}$
 290. $13\frac{1}{2}$ дәқә.
 295. 13 сәһ. 20 дәқә.
 296. 12 сәһ. 24 дәқә.
 297. $2\frac{1}{4}$ xazdaire.
 299. 1 сәһ. $5\frac{5}{11}$ дәқә.
 302. 2080 m. 1920 m.

ŞKESTIJE DƏHANI

4. 1) 0,89; 0,473; 0,7; 1,56; 34,724.
12,56; 0,056; 3) 0,4596; 0,03728;
0,10001; 0,0156 0,00724
8. 0,81; 0,8056; 0,7208; 0,7 0,387;
0,362; 0,25998; 0,25; 0,216956.
0,07489
9. 1,481 m = 14,81 dm = 148,1 = sm
= 1481 mm
10. 1508 mm = 150,8 sm = 15,08 dm =
= 1,508 m
16. 19 kg. 0,357 kg. 0,0274 kg.
0,0008 kg
18. a) hek. 0,9075 hek. b) 3,4780
c) 4,5681 hek.
19. a) 5270 m², b) 8920 m²
c) 45 200 000 m². d) 5600 m²
33. 3 140 000 sm²
36. 43 000 dm²
39. 56,32 m
46. 450 l
59. 3,639 m
61. 303 607 mm
62. 79 g
68. 7647 l
69. 1) 5,79; 2) 9,99 3) 7,777.
s) 2,00
70. 1) 3,2; 2) 60,431; 3) 27,124; 4) 2
71. 1) 40; 3) 1.
72. 66,7892.
73. 5165,2.
76. 4.
84. 383,75.
85. 44 l
88. 3) 0,52; 6) 0,21; 8) 0,571. 11) 2,07
89. 3) 34,85 4) 3,007.
91. 1) 5,45; 2) 0,89; 4) 9,015.
92. 1) 1,4; 2) 20,8; 5) 0,5.
3) 7,56; 11) 4,14
93. 4) 25,9943.
94. 3) 4,5 4) 2,646.
95. 1) 44; 2) 38,14; 3) 0,8
96. 2) 0,094. 3) 2,074.
97. 2) 7,5; 3) 14,33; 4) 4,7;
6) 2,75; 8) 13,7.
98. 22,5.
99. 10,1.
101. 89,46
102. 78,31.
103. 36,53
108. 7,133.
109. 2,533.
112. 5,81
113. 6,956
114. 8,75.
115. 186,9 m
116. 47,387 kg
117. 4,79 km
118. 97,485 kg
119. 2,3 m
120. 1,57 m
121. 3,59 m. 4,55m
122. 4,8 kg
123. 1,3 kg
124. 351,8 m
125. 11,11 t
127. 81 kap. 9 kap.
135. 1) 0,7952; 2) 0,3565;
3) 17,53083; 4) 156;
5) 37,387; 6) 0,132; 7) 16,9932;
8) 32,25; 9) 21,6432
139. 37,09.
141. 33,74.
142. 80,51
143. 4866,5 t
144. a 243 m. 30 k

145. 96 m. 45 k.
 146. 735.8 t
 147. = 119 kg = 145 kg
 148. 41.85 man
 149. 1645 vedro
 150. 61,2 km
 151. 1) 28,75 m²
 2) 4.2 çar 3) 3,5 çar
 152. 116,68 m
 153. 0,3481 m²
 154. a. 61,852 sm²
 156. 718,24 m²
 157. 1393. 2 a
 158. 1620 pinç
 159. = 30 m. 75 k.
 160. = 47,7 m.
 161. = 2,61 m.
 163. = 564 sm²
 168. 18.85 t
 170. 7.725 kg
 175. 1) 5; 2) 9; 3) 400; 4) 159;
 5) 133; 6) 2900. 7) 5600. 8) 0,051
 176. 8) 2,5; 9) 4; 10) 35;
 11) 7; 12) 17,5.
 178. 16) 110; 17) 20,3; 18) 70; 20) 40.
 179. 1) 4,6775; 2) 21,481; 4) 0,21
 182. 1) 21,25; 2) 11,07; 3) 43,5.
 184. 5) x = 312,5; 6) 20; 7) 1,5; 10) 6,8
 186. 7) = 0,10; 8) = 28,44
 11) = 10,02
 188. 20
 193. Zedəbuja 2 çar
 » 4 »
 nae gyhastıne.
 dıbbə 0,12
 Zedə dıbbə $12 \frac{1}{2}$ çara
 194. dıbbə 0,04
 198. 5
 199. 1e
 00. 36, 2,25
 201. 0,00012
 203. 152 m
 204. 32 dıbran.
 205. 2,3 m
 206. 22,8 səhət.
 207. 449. 4 km
 208. 430 m
 210. bı 0,5 səhət.
 212. 5000 həb.
 214. 2300 m
 215. 5126,56 m²
 217. 65 m
 218. 7,2 hek.
 219. 3,6 m
 220. = 102 şagırt.
 224. 22 m. 68 k.
 225. 0,4 para xəbətə
 226. 15,5 km
 227. 10 səhət.
 229. 24 man. 80 man. 32 man.
 230. 19 man. 8 man.
 232. 1) 8,3; 2) 36,3; 3) 6,604
 234. 1) 0,8582; 2) 338,199
 235. 1) 2; 2) 4
 236. 1) 1; 2) 1; 3) 0
 237. 1) 4; 3) 4
 238. 1) 94,3; 2) 2,365
 3) 24,475; 4) 0
 239. 1) 13,5; 2) 20; 3) 3; 4) 0, 83
 240. 1) 3,4; 2) 0,205; 3) 1; 4) 0,1
 241. 3) 9 4) 9
 243. 4,7 u 3,9
 244. 12,1 u 5,12
 245. 7,23 u 1,03
 246. 4,5 u 1,5
 247. 7,7 u 3,5
 248. 6
 249. 3,75
 250. a. 114C km
 251. 0,594 u 0,104 man.
 253. 12,5 man. u 7 man.
 254. a) 1 m 84 k.
 255. 16,8 m.
 256. = 9,24 səh.
 257. 33,6 km

258. 10 säh.
 259. 51 km
 260. a) 1248.1 man
 262. b) 7076 vagon
 263. 3383 m. 05 k.
 264. 15 km.
 265. 13.3 sähöt.
 266. a) 6 man. u 2.4 man.
 267. neziki = 7.6 sekunt.
 268. a) neziki = 150.632 kg.
 269. 186 km
 270. a) 30 şag'rt. 12 man.
 b) 11.2 km
 275. 1) 4.6; 2) $1\frac{131}{180}$; 3) 5.12
 4) 5.04; 5) 2; 6) 104; 7) 11.3;
 8) 1950.07; 9) 1
 276. 1) 0.0102; 2) 16; 3) $4\frac{44}{103}$
 4) $\frac{6}{5}$; 5) 2; 6) 1; 7) 32; 8) 20
 277. 1) 10; 2) 10; 3) 9; 4) 1
 279. 32 m. 05 k.

280. 50 k.
 281. 6.775 m
 282. 19 roz
 283. 153.6 kg
 284. 2.52 m. 1.89 m
 285. 6 dəqə
 286. 2160 fıt'ıl
 287. a) 2mm
 288. neziki 13 dəqə.
 290. 12 dəqə.
 291. 5 säh.
 293. 171 m
 294. 51 çot.
 295. 7 säh. evare
 296. $1\frac{7}{20} - \frac{2}{40}$
 299. 10 t'əxtə çərgəke
 sər'həv 760 t'əxtə
 302. neziki 5125 vagon
 303. neziki 1334 kg
 304. 93750 kg
 305. 4 km

D Ə R Ə Ç A VI.

ƏLƏQƏTİ U ANGORTI.

16. 1) 14; 2) 60; 3) 8.4; 4) 1.25;
 5) 3.25; 6) 480
 17. 1) $x=44$; 2) $1\frac{1}{6}$
 22. 4) 3:8; 5) 10:9; 6) 63:40;
 7) 9:4; 8) 20:3; 9) 15:7
 10) 5:1; 11) 5:1; 12) 30:1
 13) 1:2; 14) 125:1
 25. $2\frac{1}{2}$
 26. 5.3
 27. 1.5
 32. $\frac{1}{13}$

36. 1) 12 kyrr; 30 qiz. 2) 10 kyrr;
 3) 20 qiz. 8 kyrr;
 38. 8.82 kg.
 40. 1) 37.8 kg. 2) 23.7kg.
 41. 1) $\frac{1}{10000}$; 2) $\frac{1}{10000000}$
 3) 35 sm
 47. 50 g qum.
 48. $16\frac{2}{3}$ kg olov; $8\frac{1}{3}$ kg gylə.
 49. 210 man. 2520 man.
 1680 man.
 50. 60 man; 120 man.
 51. 1.2 kg; 1.2 kg; 1.8 kg.

52. 0.6 kg; 4.8 kg.
 57. 2000; 2800
 61. a) 320; 400
 62. 24; 36; 40
 63. 2700; 2400; 2250; 2160
 64. a) 16; 24; 48
 65. 5.7; 57; 570
 66. 52; 88; 36; 24
 68. 42; 63
 71. 42; 70
 72. $37\frac{1}{5}$; $3\frac{1}{5}$
 73. 25; 15
 74. 60; 40; 45
 75. 6 man; 7 m; 20 k.
 2 m 40 k.
 76. 345 man.
 77. a) 2247 km; 1926 km; 1712 km.
 78. 54 hek; 189 hek.
 80. 30 qotan; 60 qotan;
 50 qotan.
 81. 50 man; 35 man; 55 man
 60 man;
 87. 2.4; 4; 6 m.
 88. 16 m, 10 m, $12\frac{1}{2}$ m.
 89. 2640 karpic
 91. 6,25; 3,75
 92. 18 km.
 93. 18.5 man; 22.2 man.
 13.32 man.
 109. 3) 405; 4) 480; 5) 512; 9) 350
 10) 160; 11) $1\frac{1}{7}$; 12) $\frac{7}{27}$
 13) 1; 14) 0.02; 15) 4.2; 19) 175
 111. $4\frac{2}{3}$ t 4 kg 6 seh.
 112. 4; 113. 7.
 115. 1) 90 g; 2) 186 ale kyrryn
 3) 6.6 m.
 123. 54 man.
 125. 192 byrxə.
 127. 21 sm³
 128. a) 24 palə; b) 5 səhət.
 129. 645.25 kg;
 130. 195 kg; 312 kg.
 131. $\frac{3}{4}$ səhət.
 132. 78 m 66 k.
 134. 288 hatyn u cuin.
 135. 39.5 vedro.
 137. 480 dare diwer
 138. $15\frac{3}{4}$ kg.
 140. 3.36 səhət.
 142. 245 kg.
 143. 160 kg.
 145. 17500 gyla.
 147. 220 m 40 k.
 149. 24 diwardain.
 150. $2\frac{2}{3}$ səhət.
 151. 80 roz.
 152. 600 qələm.
 153. 20 sistern.
 154. 24 m.
 156. 26 mm.
 157. 1200 fətyl'dəqəkədə.
 158. 12,248 həb.
 160. 35 vagon.
 161. 42 mərbv.
 162. 24 avtomobil
 163. 50 roz.
 164. 10 roz.
 165. 40 roz.
 166. $3\frac{1}{2}$ səhət.
 168. 10 səhət.
 170. $4\frac{2}{5}$ kg.
 173. 3.4 s.
 174. 1050 m.

176. $6687\frac{1}{2}$ m.

177. 30 byrxə

178. 50 roz.

179. 300 fətyl.

180. $31\frac{1}{4}$ sm.

181. neziki=1,9 kg.

182. 453,6 kg.

183. 11 m. 52 k.

184. qasi 50 mm.

185. 32 fətyl.

186. 91 sm.

188. 100 fətyl.

198. 13,2 kg.

199. 450 kg.

200. 800 man.

202. 35 roz.

203. $4\frac{1}{2}$ təxtə.

208. 72 m.

D ə r ə ç a VII.

SƏLƏF

- 1) $1\frac{0}{10}$; $7\frac{0}{10}$; $13\frac{0}{10}$; $29\frac{0}{10}$; $95\frac{0}{10}$; $87\frac{0}{10}$
2) $10\frac{0}{10}$; $40\frac{0}{10}$; $60\frac{0}{10}$
3) $100\frac{0}{10}$; $200\frac{0}{10}$; $300\frac{0}{10}$; 4) $15,3\frac{0}{10}$;
45,6 $\frac{0}{10}$; 502,3 $\frac{0}{10}$
- 2 1) $1\frac{0}{10}$; $50\frac{0}{10}$; $25\frac{0}{10}$; 2) $75\frac{0}{10}$;
15 $\frac{0}{10}$; 60 $\frac{0}{10}$; 70 $\frac{0}{10}$; 37,5 $\frac{0}{10}$
3. 66,7 $\frac{0}{10}$; 57,1 $\frac{0}{10}$; 45,5 $\frac{0}{10}$; 38,9 $\frac{0}{10}$
4. 1) 0,01; 0,07; 0,1; 0,27; 0,4; 1,21;
3,59; 1; 2; 3) 0,005; 0,015; 0,17
5. 100 man. 0,162 t. 24,12 km.
0,06 l
7. 420; 31,6; 2447,5; 15,04
10. 6370 man.
14. 1,23 kg.
18. 369 mərv.
19. 7 mərv.
22. neziki 0,428 kg; 0,448 kg
0,082 kg; 39,792 kg.
24. 40; 32 mərv.
25. 2400 qəfəb.
26. neziki 3,9 kg
27. 32 m /6 k.
29. 45 k
30. nəziki 36 g
34. 450; 150; 56,25
35. 8350; 1250
36. 2050 man; 1360 kg; 13000 m.
180 t
37. 730 m²; 430 a
- 39 1) 1200; 2) 360 3) 50; 4) 310
41. 400
43. 900
44. 177 man.
45. 1920 mərv.
46. 45 mln. hek.
47. 900 haçət.
48. 400 man.
49. 39250 həz. km²
50. 40 mərv.
51. 365 man.
52. 90 tıvıng.
53. 160 mərv.
54. 210 man.
58. 16 mln. man.
60. 2 m 70 k.
65. 20 kg.
68. 3 səh. roz.
70. 1) 2,8 $\frac{0}{10}$; 2) 8 $\frac{0}{10}$
71. 1) 2,9 $\frac{0}{10}$; 2) 15 $\frac{0}{10}$
75. neziki=6,9 $\frac{0}{10}$; neziki=9,6 $\frac{0}{10}$
82. 4,7 $\frac{0}{10}$
83. 2,5 $\frac{0}{10}$
85. 74,1 $\frac{0}{10}$

- 87. neziki 38⁰/₀
- 90. 15⁰/₀
- 91. 5⁰/₀
- 92. 5⁰/₀
- 97. 8⁰/₀
- 100. 7⁰/₀
- 102. 5,8⁰/₀
- 104. neziki 14,3⁰/₀
- 105. neziki 11⁰/₀; 22⁰/₀; 67⁰/₀
- 110. 15⁰/₀
- 112. 53,8⁰/₀; 20,3⁰/₀ 11,9⁰/₀; 14⁰/₀
- 113. neziki 4⁰/₀
- 121. 15⁰/₀
- 122. 1683 man.
- 123. 2 m. 27 $\frac{1}{2}$ k.
- 1 m. 56 k. 1 m. 49 $\frac{1}{2}$ k.
- 71 $\frac{1}{2}$ kap. 45 $\frac{1}{2}$ kap.
- 124. 90 man.
- 125. 480 kg.
- 126. 9600 кыҕеб. 480 кыҕеб.
- 127. 2 m. 60 k.
- 1.9. 15600 kg=15,6 t
- 131. 750 man. 450 man.

- 132. 250 man.
- 1.4. 1400 мэгэв.
- 135. 135 kg.
- 137. 0,025⁰/₀; 0,04⁰/₀
- 138. 511.68 t
- 150. 4) 693 man; 5) 6 man.
- 151. 1) 100 m. 80 k.
- 2) 304 man.
- 3) 37 m. 50 k.
- 4) 58 m. 33 k.
- 5) 165 man.
- 155. 300 m. 375 m. 160 m.
- 156. 2400 m. 6250 m. 325 m.
- 158. 1) 450 m 2) 470 m.
- 3) 1270 m. 4) 1100 m.
- 5) 800 m.
- 160. 75 m.
- 161. 5600 man.
- 162. 600 man.
- 163. 1210 man.
- 164. 2406 man.
- 165. 8⁰/₀
- 166. 5⁰/₀
- 167. 8⁰/₀
- 168. 21 m. 60 k.

D ə r ə ɟ a VIII.

ҚЫҢШҚЫРҢА ВЪ НӨРҒА

- 4. $y = (a+b) \cdot 5$
- 5. $x = \frac{ct+dn}{t+n}$
- 9. $\frac{c}{m} \cdot n$; 63 man.
- 11. $\frac{at}{b}$; 12 5
- 13. $\frac{P}{m-k}$; 8 мән.
- 19. $ab - m^2$

- 20. $\frac{v}{a}$
- 25. $2a+b$
- 26. $2p-q$
- 28. $a = b-3$; $b = a+3$
- 29. $m = n+c$; $n = m-c$
- 41. $a-bc$
- 42. $a \cdot b + \frac{c}{d}$
- 47. $10a$

49. $100a+10b+c$

50. 4) $\frac{c-d}{2b}$; 5) $\frac{m+n}{a-b}$

61. a) 14; 4; b) 42; 6

62. a) 9; 13; b) 42; 8

64. a) 81; 53; b) 225; 125

65. 0

67. $11\frac{3}{8}$

69. 80 u 10000

70. $\frac{73}{55}$

72. 21,16

73. 0

Navnişe mьqala

Bu

Xəbərə peşyn

I

ZЬМАРТЫН	4
Həzmare zaravi	4
Zьmara bь nьvisar	5
Pivandьn	7
Rəqəme hьgumi	7

II

унавбеги

ZЬMARIE TƏMAMI	8
Çəmkьgьn	8
Dərxьstьn	9
Gьhastьna çəme wəxta gьhast. çəmkьried we	11
Gьhastьna majine	11
Təvgredan orta daina u çabe, wəxte çəmkьgьne u dərxьstьne	12
Çerbəndьna çəmkьgьne u dərxьstьne	13
Çəmkьgьn u dərxьstьn, çəm u mai	14
Həsab bəna həsabkьgьna wəxt	15
Çarkьgьn	16
Çerbəndьn u həsab bəna çəmkьgьne, dərxьstьne u çarkьgьne	19
Parəvəkьgьn (<i>şəşkizim</i>)	21
Təvgredan orta dainada u çabada wəxta çarkьgьne u parəvəkьgьne, gьhastьna hasьl u qьsmət	26
Çar kьgьn u parəvəkьgьna çəme, mai u hasьl	30
Hər ear qəwьmandьn	31

III

PARƏVƏKƏRƏNA ZƏMARIJA	35
Zəmarije safi u barə	35
Həvqətəndəna zəmaria sər parəvəkrije safi	37
Parəvə təmami zə həmuşka məstər u zə həmuşka euktərja	37
həne zəmar	37

IV

(<i>Ризант</i>) ŞKƏSTIJE) HESA	38
Fəmkirən dərhəqa şkesti	38
Şkestie qanuni u beqanuni, zədəkərən u kemkərənə şkesti	40
Kən kərənə şkestia	45
<i>bez</i> ← Diteña ojanıa təmamja şkestija	47
Diteña pərə zəmaria	47
Diteña zəmarie, pərə we	50
Çəmkərənə şkestija	53
Dərxəstənə şkestija	58
Çarkərənə şkestija	64
Parəvəkərənə şkestija	70
Həsab bə həmu çurrə qədəndəna	78

V

ŞKƏSTIJE DƏHANI	92
Xwəndən u nəvisara şkestijed dəhani, məzən kərən u pşək kərənə wan bə 10, 100, 1000 çara	92
Çəmkərənə şkestije dəhani	95
Dərxəstənə şkestije dəhani	98
Çarkərənə şkestije dəhani	102
Parəvəkərənə şkestije dəhani	107
Həsabe bə həmu çurrə qədəndəna şkestije dəhani	113
Gyhəstənə şkestije hesaji bə şkestije dəhani u wəki dəne	118
Həsab bə həmu çurrə qədəndəna şkestije hesai u dəhani	119

VI ƏLƏQƏTI U ANGORTI	125
Ələqəti	125

Parəvəkərən bə ve ələqətijeva	131P
Angorti (wəxhewt)	136
Rast u vəgərrandəna angortja məznaje	139
Həsab bə rast angortja məznaje	140
Həsab bə vəgərrandəna angortja məznaje	142
Həsab bə angortja məznaje (dəreça təvhəv)	144
VII SƏLƏF	149
Fəmkərənəd himli	149
Ditəna sələfe zə zəmarije	150
Ditəna zəmarije pe sələfa	158
Həsab bona həsabkərənə sələfa	160
VI KƏVS/ KƏRƏN BƏ HƏRFA	166
Sekərənə formule zəmarjə, hərfi u həsab kərənə wana	166
Ditəna çaba zəmarja bə qədandəna həsabe formule hərfi	167
Nəvisarə hərfi, rəvğredana matematiki	168
Qanuna qədandəne	170
Kəvs kərənə zakona qədandəna arifmetiki bə hərfa	170
Sekərənə həsaba bə tormula	171
Ditəna qimətə hərfe kəvs kəri bə zəmarija	171
Çabe məsələ	173

INSTITUT KURDE DE PARIS

ENTRÉE N° 714

Qimet 2 m.
Ru 80 k.

Յե. Ս. Բերեզանսկայա:
ԹՎԱՐՈՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՅԻՎ
ՎԱՐՃՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅՈՂՈՎԱՆՈՒ

Վե՛ր յի՛նջ Գրե՛նական յե՛կ միջնակարգ դպրոցի
ձեռք յե՛կ Ե-րդ դասարանների համար
(Բեդիսեն լեզվով)

Երևան, 1936

Е. С. Березанская

СБОРНИК АРИФМЕТИЧЕСКИХ
ЗАДАЧ и УПРАЖНЕНИЙ

Для V и VI кл. неполной средн. и
средней школы (на курдском языке)

Гиз ССР Армении, Ереван, 1936